

Udskriftsdato: 27. december 2025

2024/1 LSF 58 (Gældende)

**Forslag til Lov om ændring af straffeloven, militær straffelov og
retsplejeloven og om ophævelse af lov om straf for folkedrab og lov om
beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt (Visse
internationale forbrydelser)**

Ministerium: Justitsministeriet

Journalnummer: Justitsmin., j.nr. 2024-07608

Forslag

til

Lov om ændring af straffeloven, militær straffelov og retsplejeloven og om ophævelse af lov om straf for folkedrab og lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt (Visse internationale forbrydelser)

§ 1

I straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 434 af 25. april 2024, som ændret ved § 14 i lov nr. 481 af 22. maj 2024, § 2 i lov nr. 661 af 11. juni 2024 og § 1 i lov nr. 665 af 11. juni 2024, foretages følgende ændringer:

1. I § 7, stk. 1, nr. 2, litra a, ændres »omskæring eller« til: »omskæring,«.
2. I § 7, stk. 1, nr. 2, litra b, ændres »landet.« til: »landet, eller«.
3. I § 7, stk. 1, nr. 2, indsættes som litra c:
»c) er omfattet af § 118 b.«
4. I § 8 a ændres »handling af den pågældende art er omfattet af statuten for Den Internationale Straffedomstol« til: »handlingen er omfattet af §§ 118 c-118 j eller § 118 l«.
5. § 93 b, stk. 1, affattes således:
»Når en lovovertrædelse er omfattet af kapitel 13 a, indtræder forældelse ikke.«
6. Efter kapitel 13 indsættes:

»Kapitel 13 a

Visse internationale forbrydelser

§ 118 b. For aggressionsforbrydelse straffes den, som foretager en aggressionshandling, der efter sin karakter, grovhed og omfang udgør en åbenbar overtrædelse af FN-pagten.

Stk. 2. Ved en aggressionshandling forstås en stats brug af væbnet magt mod en anden stats suverænitet, territoriale integritet eller politiske uafhængighed eller på en måde, som i øvrigt er i strid med FN-pagten.

Stk. 3. Strafansvar for en aggressionsforbrydelse kan kun pålægges den, der kan udøve faktisk kontrol over eller styre en stats politiske eller militære handlinger.

§ 118 c. For folkedrab straffes den, som i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan foretager en eller flere af følgende handlinger:

- 1) Dræber et eller flere medlemmer af gruppen.
- 2) Påfører et eller flere medlemmer af gruppen alvorlig fysisk eller psykisk skade.
- 3) Påfører et eller flere medlemmer af gruppen livsvilkår, der sigter til at bevirke gruppens hele eller delvise fysiske ødelæggelse.
- 4) Pålægger foranstaltninger mod et eller flere medlemmer af gruppen, der sigter til at bevirke, at fødsler inden for gruppen forhindres.
- 5) Tvangsforflytter et eller flere af gruppens børn under 18 år til en anden gruppe.

Stk. 2. For tilskyndelse til folkedrab straffes den, som i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan direkte og offentligt tilskynder nogen til at foretage en af handlingerne nævnt i stk. 1.

§ 118 d. For forbrydelser mod menneskeheden straffes den, der som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning foretager en eller flere af følgende handlinger:

- 1) Dræber en person.
- 2) Udrydder dele af en befolkning, herunder ved at påtvinge dele af en befolkning livsvilkår, der sigter til at bevirke, at befolkningen delvist udryddes.
- 3) Udsætter en person for slaveri.
- 4) Deporterer eller tvangsforflytter en befolkning i strid med folkeretten.
- 5) Fængsler eller på anden alvorlig måde berøver en person friheden i strid med folkeretten.
- 6) Påfører en person i vedkommendes varetægt eller kontrol stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse (tortur).
- 7) Udsætter en person for voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvangssterilisering eller anden form for seksuel eller reproduktiv vold af lignende grovhed.
- 8) Tvinger en person til at indgå ægteskab eller til en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller andet ægteskabslignende forhold med en anden person.
- 9) Udsætter et eller flere medlemmer af en identificerbar gruppe eller et identificerbart fællesskab for alvorlig berøvelse af grundlæggende menneskerettigheder på baggrund af race, nationalitet, etnicitet, køn, seksuel orientering, kulturelt eller religiøst tilhørsforhold, politisk overbevisning eller andre grunde, der er almindeligt anerkendte som værende i strid med folkeretten (forfølgelse).
- 10) Anholder, tilbageholder eller bortfører en person og nægter at anerkende frihedsberøvelsen eller at give informationer om, hvad der er sket eller vil ske med denne person, eller personens opholdssted, når handlingen er udført for at unddrage den pågældende fra retsbeskyttelse og er udført på vegne af eller med samtykke, støtte eller tilladelse fra en stat eller organisation (tvangsforsvinding).
- 11) Foretager en umenneskelig handling af samme eller lignende karakter som de handlinger, der er omfattet af nr. 1-10, inden for rammen af et institutionaliseret regime baseret på en racemæssig gruppes systematiske undertrykkelse af og dominans over en eller flere andre racemæssige grupper og med den hensigt at opretholde regimet (apartheid).
- 12) Foretager en anden umenneskelig handling af lignende karakter, der forårsager stor fysisk eller psykisk lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred.

§ 118 e. For krigsforbrydelser mod personer straffes den, der i tilknytning til en væbnet konflikt foretager én eller flere af følgende handlinger:

- 1) Dræber en beskyttet person.
- 2) Påfører en beskyttet person
 - a) stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse med det formål at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen, med det formål at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, på baggrund af enhver form for forskelsbehandling eller på baggrund af et formål af lignende karakter (tortur),
 - b) stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse (umenneskelig behandling) eller
 - c) stor fysisk eller psykisk smerte eller lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred.
- 3) Udsætter en beskyttet person for slaveri.
- 4) Udsætter en beskyttet person for voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvangssterilisering eller anden form for seksuel eller reproduktiv vold af lignende grovhed.
- 5) Tager en beskyttet person som gidsel.
- 6) Indkalder eller hverver et barn under 15 år til tjeneste i væbnede styrker eller grupper eller bruger et barn under 15 år til aktiv deltagelse i fjendtligheder.

- 7) Udsætter en beskyttet person for et medicinsk, biologisk eller videnskabeligt forsøg, der medfører død eller alvorlig fare for personens liv eller helbred.
- 8) Deporterer, tvangsforflytter eller frihedsberøver en beskyttet person i strid med den humanitære folkeret.
- 9) Idømmer eller iværksætter en straf over for en beskyttet person i strid med retten til en retfærdig rettergang efter den humanitære folkeret.
- 10) Groft krænker en beskyttet eller afdød persons værdighed ved ydmygende, nedværdigende eller anden krænkende behandling.
- 11) Skader en modstander, der har overgivet sig betingelsesløst eller er ukampdygtig, eller en parlamentar.
- 12) Erklærer modpartens borgeres rettigheder og adgang til sagsanlæg for ophævet, midlertidigt suspenderet eller udelukket fra at blive gjort gældende ved domstolene.

Stk. 2. For krigsforbrydelser mod personer straffes også den, der i tilknytning til en international væbnet konflikt foretager en eller flere af følgende handlinger:

- 1) Overfører en del af sin egen civilbefolkning til et besat område.
- 2) Tvinger en statsborger af modparten til at deltage i kamphandlinger mod sit eget land.
- 3) Tvinger en beskyttet person til at gøre tjeneste i en fjendtlig magts styrker.

Stk. 3. Ved beskyttet person forstås en person, der ikke eller ikke længere tager direkte del i fjendtlighederne, eller som i øvrigt er beskyttet efter den humanitære folkeret.

§ 118 f. For krigsforbrydelser mod ejendom straffes den, der i tilknytning til en væbnet konflikt foretager én eller flere af følgende handlinger:

- 1) Plyndrer.
- 2) Beslaglægger, konfiskerer, ødelægger eller tilegner sig ejendom, når handlingen ikke er retfærdiggjort af tvingende militær nødvendighed.
- 3) Ødelægger eller tilegner sig kulturværdier i stort omfang i strid med UNESCO-konvention af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt og dennes 2. protokol.
- 4) Plyndrer, begår tyveri af eller udfører hærværk mod eller uretmæssigt anvender kulturværdier i strid med UNESCO-konventionen af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt og dennes 2. protokol.

§ 118 g. For krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker straffes den, der i tilknytning til en væbnet konflikt foretager én eller flere af følgende handlinger:

- 1) Angriber personel, installationer, materiel, enheder eller befordringsmidler, der er involveret i humanitære indsatser eller fredsbevarende missioner i overensstemmelse med FN-pagten eller lignende internationale fredsbevarende missioner, og som er berettiget til beskyttelse efter den humanitære folkeret.
- 2) Angriber personel, bygninger, materiel eller sanitetsenheder eller -transporter, der i overensstemmelse med den humanitære folkeret anvender et af Genève-konventionernes, herunder disses tillægsprotokollers, beskyttede kendemærker eller emblemer eller anden identifikationsmetode.
- 3) Misbruger parlamentærflag, fjendens flag, FN-flag eller militære symboler eller uniformer eller Genève-konventionernes, herunder disses tillægsprotokollers, beskyttede kendemærker, hvor misbruget uagtsomt har dødt eller alvorlig personskade til følge.

§ 118 h. For krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder straffes den, der i tilknytning til en væbnet konflikt foretager én eller flere af følgende handlinger:

- 1) Målretter angreb mod civilbefolkningen som sådan eller mod civile, der ikke tager direkte del i fjendtlighederne.

- 2) Udsulter civile som kampmetode ved at fratage, unddrage eller nægte dem adgang til mad eller genstande, der er uundværlige for deres overlevelse, herunder ved at forhindre nødhjælpsforsyninger i at komme frem.
- 3) Angriber civile ejendomme eller genstande, herunder bygninger, der anvendes til religion, uddannelse, kunst, videnskab eller velgørende formål, eller historiske mindesmærker, hospitaler eller områder, hvor syge og sårede opsamles, når de nævnte ejendomme eller genstande, bygninger, mindesmærker eller områder ikke udgør militære mål.
- 4) Angriber kulturværdier under beskyttelse eller forhøjet beskyttelse eller anvender kulturværdier under forhøjet beskyttelse eller deres umiddelbare omgivelser til støtte for militær aktion i strid med UNESCO-konvention af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt og dennes 2. protokol.
- 5) Dræber eller sårer en modstander ved at besvige denne til at tro, at gerningspersonen har ret til beskyttelse.
- 6) Beordrer eller truer med, at der ikke vil blive vist nåde.
- 7) Angriber med viden om, at det vil forårsage vilkårlig skade på civile personer eller tab af deres liv, skade på civile ejendomme eller genstande eller udbredt, langvarig og alvorlig skade på naturmiljøet, der klart overstiger den forventede konkrete og direkte militære fordel.
- 8) Anvender tilstedeværelsen af en beskyttet person, jf. § 118 e, stk. 3, til at opnå, at visse steder, områder eller væbnede styrker ikke kan gøres til militære mål.
- 9) Angriber byer, landsbyer, boliger eller bygninger, der ikke forsvares, og som ikke udgør militære mål.

§ 118 i. For krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler straffes den, der i tilknytning til en væbnet konflikt anvender et eller flere af følgende kampmidler:

- 1) Gift eller giftige våben.
- 2) Biologiske eller kemiske våben.
- 3) Projektiler, der nemt udvides eller udflades i den menneskelige krop.
- 4) Våben, hvis primære våbenvirkning er at påføre den menneskelige krop skade ved sprængstykker, som ikke kan opfanges ved en røntgenundersøgelse.
- 5) Laservåben, der er specifikt designet til som dets eneste eller en af dets våbenvirkninger at forårsage permanent blindhed.

§ 118 j. En militær eller civil leder eller en person, der faktisk handler som sådan, straffes for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser, hvis personer under vedkommendes myndighed og kontrol begår en forbrydelse som nævnt i §§ 118 c-118 i, og forbrydelsen er en følge af, at lederen ikke har udøvet behørig kontrol over dem, hvis

- 1) lederen vidste eller burde have vidst, at personerne under vedkommendes myndighed og kontrol havde påbegyndt en sådan forbrydelse, eller at den var umiddelbart forestående, og
- 2) lederen undlod at iværksætte nødvendige og rimelige tiltag, som stod i vedkommendes magt, for at hindre eller standse forbrydelsen, eller undlod at rapportere forholdet til en kompetent myndighed for strafforfølgning.

§ 118 k. Overtrædelse af § 118 b, § 118 c, stk. 1, § 118 d eller § 118 j, jf. § 118 b, § 118 c, stk. 1, eller § 118 d, straffes med fængsel indtil på livstid.

Stk. 2. Overtrædelse af §§ 118 e, 118 h eller 118 i eller § 118 j, jf. §§ 118 e, 118 h eller 118 i, straffes med fængsel indtil 16 år.

Stk. 3. Overtrædelse af § 118 c, stk. 2, § 118 f, § 118 g eller § 118 j, jf. § 118 c, stk. 2, § 118 f eller § 118 g, straffes med fængsel indtil 12 år.

Stk. 4. Straffen for overtrædelse af §§ 118 e, 118 g, 118 h eller 118 i eller § 118 j, jf. §§ 118 e, 118 g, 118 h eller 118 i, kan stige indtil fængsel på livstid, når overtrædelsen er af særlig grov beskaffenhed, herunder når overtrædelsen omfatter drab.

Stk. 5. Ved fastsættelsen af straffen for overtrædelse af §§ 118 e-118 i eller § 118 j, jf. §§ 118 e-118 i, skal det i almindelighed indgå som en skærpende omstændighed, at handlingen er begået som led i en plan eller politik eller som led i omfattende forbrydelser af nævnte art.

Stk. 6. §§ 118 d-118 i finder også anvendelse på handlinger foretaget før den 1. januar 2025, hvis handlingen kan straffes efter regler, som var gældende på gerningstidspunktet, og handlingen efter folkeretten udgjorde en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse på gerningstidspunktet. Straffen kan ikke overskride den straf, som ville være blevet idømt efter de på gerningstidspunktet gældende bestemmelser, som handlingen kan straffes efter.

§ 118 l. For tortur straffes med fængsel indtil 12 år den, der virker i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv eller som udøver en funktion, der svarer til eller kan ligestilles hermed, og som påfører en anden person stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, eller som opfordrer til, samtykker i eller på lignende måde indvilliger i, at en sådan smerte eller lidelse påføres af en tredjeperson

- 1) for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen,
- 2) for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget,
- 3) på baggrund af enhver form for forskelsbehandling, herunder den pågældendes køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, politiske overbevisning, sociale status, handicap, tro, seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk eller kønskarakteristika, eller
- 4) på baggrund af et formål af lignende karakter.«

7. §§ 157 a og 157 b ophæves.

§ 2

I militær straffelov, lov nr. 530 af 24. juni 2005, som ændret ved § 2 i lov nr. 494 af 17. juni 2008, § 1 i lov nr. 1550 af 19. december 2017 og § 4 i lov nr. 708 af 8. juni 2018, foretages følgende ændring:

1. §§ 10 a og 27 a ophæves.

§ 3

I retsplejeloven, jf. lovebekendtgørelse nr. 250 af 4. marts 2024, som ændret senest ved § 2 i lov nr. 665 af 11. juni 2024, foretages følgende ændringer:

1. I § 29 a, *stk. 1*, indsættes som 3. *pkt.*:

»Det samme gælder endvidere i sager om overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i 1. og 2. *pkt.*«

2. I § 334 a, *stk. 1*, ændres »sager om overtrædelse af straffelovens §§ 210 eller 216-223, § 225, jf. §§ 216-223, eller § 232« til: »de sager, der er nævnt i § 741 a, *stk. 4*«, og », jf. § 741 a, *stk. 4*« udgår.

3. I § 741 a, *stk. 1*, indsættes efter »straffelovens«: »§§ 118 c-118 i, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 i, § 118 l,«.

4. I § 741 a, *stk. 2*, indsættes som 4. *pkt.*:

»Det samme gælder endvidere i sager om overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i 1. og 3. *pkt.*«

5. I § 741 a, *stk. 4*, indsættes som 2. *pkt.*:

»Det samme gælder i sager om overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i 1. pkt.«

6. I § 741 c, stk. 4, indsættes som 4. pkt.:

»Det samme gælder i sager om overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i 3. pkt.«

7. I § 745 e, stk. 1, nr. 2, litra b, ændres »personens nærmeste.« til: »personens nærmeste, eller«.

8. I § 745 e, stk. 1, nr. 2, indsættes som litra c:

»c) straffelovens §§ 118 c-118 i, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 i, eller § 118 l.«

9. I § 745 e, stk. 1, nr. 5, indsættes efter »§ 216 eller § 225, jf. § 216,«: »eller en overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af § 216 eller § 225, jf. § 216,«.

10. I § 783, stk. 2, 1. pkt., ændres »kapitel 12 eller 13« til: »kapitel 12-13 a«.

11. I § 791 d, stk. 1, indsættes efter »straffelovens §§ 114-114 i,«: »§§ 118 b-118 i, § 118 j, jf. §§ 118 b-118 i, §§ 118 l,«.

12. I § 799, stk. 1, ændres »kapitel 12 eller 13« til: »kapitel 12-13 a«.

§ 4

Lov nr. 132 af 29. april 1955 om straf for folkedrab ophæves.

§ 5

Lov nr. 310 af 25. april 2018 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt ophæves.

§ 6

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. januar 2025.

Stk. 2. § 1, nr. 5, finder også anvendelse på lovovertrædelser, der er begået før lovens ikrafttræden, medmindre forældelse efter de hidtil gældende regler er indtrådt før lovens ikrafttræden.

§ 7

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne, men § 2 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne med de ændringer, som de færøske forhold tilsiger.

Stk. 2. Loven gælder ikke for Grønland, men §§ 2 og 4 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Grønland med de ændringer, som de grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning

2. Den Internationale Straffedomstol

2.1. Straffedomstolens oprettelse

2.2. Straffedomstolens kompetence og afgørelser

3. Lovforslagets hovedpunkter

3.1. Gennemførelsesmetode, placering af straffebestemmelserne m.v.

3.1.1. Gældende ret

3.1.2. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

3.1.3. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

3.2. Aggressionsforbrydelser

3.2.1. Gældende ret

3.2.2. Statutten for Den Internationale Straffedomstol

3.2.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

3.2.3. Konsekvenser af dansk ratifikation

1.

3.2.3. Lovændringer som følge af dansk ratifikation

2.

3.2.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

3.3. Folkedrab

3.3.1. Gældende ret

3.3.2. FN's folkedrabskonvention og statutten for Den Internationale Straffedomstol

3.3.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

3.3.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

3.4. Forbrydelser mod menneskeheden

3.4.1. Gældende ret

3.4.2. Statutten for Den Internationale Straffedomstol

3.4.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

3.4.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

3.5. Krigsforbrydelser

- 3.5.1. Gældende ret
 - 3.5.1. Krigsforbrydelser mod personer
 - 1.
 - 3.5.1. Krigsforbrydelser mod ejendom
 - 2.
 - 3.5.1. Krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker
 - 3.
 - 3.5.1. Krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder
 - 4.
 - 3.5.1. Krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte krigsmidler
 - 5.
- 3.5.2. Statutten for Den Internationale Straffedomstol
- 3.5.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag
 - 3.5.3. Generelle overvejelser
 - 1.
 - 3.5.3. Krigsforbrydelser mod personer
 - 2.
 - 3.5.3. Krigsforbrydelser mod ejendom
 - 3.
 - 3.5.3. Krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker
 - 4.
 - 3.5.3. Krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder
 - 5.
 - 3.5.3. Krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler
 - 6.
- 3.5.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 3.6. Tidsmæssig gyldighed for forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser
 - 3.6.1. Gældende ret
 - 3.6.2. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag
 - 3.6.3. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 3.7. Kommandoansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser
 - 3.7.1. Gældende ret
 - 3.7.2. Statutten for Den Internationale Straffedomstol
 - 3.7.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag
 - 3.7.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 3.8. Tortur

- 3.8.1. Gældende ret
- 3.8.2. FN's torturkonvention
- 3.8.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag
- 3.8.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 3.9. Dansk straffemyndighed
 - 3.9.1. Gældende ret
 - 3.9.2. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag
 - 3.9.3. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 3.10 Forældelse
 - 3.10. Gældende ret
 - 1.
 - 3.10. Statutten for Den Internationale Straffedomstol
 - 2.
 - 3.10. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag
 - 3.
 - 3.10. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 4.
- 3.11 Ændringer af retsplejeloven, herunder beskikkelse af bistandsadvokat, brug af video-afhøring og hemmelig ransagning
 - 3.11.1 Gældende ret
 - .
 - 3.11.2 Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag
 - .
 - 3.11.3 Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - .

- 4. Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige**
- 5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.**
- 6. Administrative konsekvenser for borgerne**
- 7. Klimamæssige konsekvenser**
- 8. Miljø- og naturmæssige konsekvenser**
- 9. Forholdet til EU-retten**
- 10. Hørte myndigheder og organisationer m.v.**
- 11. Sammenfattende skema**

1. Indledning

Aggressionsforbrydelser, folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur udgør nogle af de mest alvorlige internationale forbrydelser.

I dansk ret er folkedrab kriminaliseret ved lov nr. 132 af 29. april 1955 om straf for folkedrab (herefter »folkedrabsloven«). Forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur kan i al væsentlighed straffes efter gældende dansk ret, herunder straffelovens almindelige bestemmelser om drab, vold, voldtægt, frihedsberøvelse og hærværk. Der er imidlertid ikke straffebestemmelser, som selvstændigt kriminaliserer forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur.

Selvstændige straffebestemmelser om disse forbrydelser vil sende et klart og vigtigt signal til omverdenen og ikke mindst ofrene om, at sådanne forbrydelser ikke accepteres. Regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne) ønsker derfor at ændre dansk straffelovgivning, så der indføres straffebestemmelser, som selvstændigt kriminaliserer forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur. Dette skal ikke mindst ses i lyset af, at vi befinder os i en særlig tid med krig på europæisk jord, hvor utænkelige og utilgivelige forbrydelser finder sted i Ukraine.

Derudover er det regeringens opfattelse, at Ruslands militære aggression mod Ukraine har givet anledning til fornyede overvejelser om dansk ratifikation af ændringen til statuten for Den Internationale Straffedomstol (herefter »Straffedomstolen«) om aggressionsforbrydelsen.

På den baggrund nedsatte justitsministeren i juni 2023 et udvalg (herefter »Krigsforbrydelsesudvalget«), der for det første fik til opgave at udarbejde forslag til, hvordan en selvstændig kriminalisering af forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur kan indføres mest hensigtsmæssigt i dansk lovgivning. Udvalget fik for det andet til opgave at tilvejebringe et beslutningsgrundlag for regeringens stillingtagen til, om Danmark skal ratificere ændringen til Straffedomstolens statut om aggressionsforbrydelsen.

Krigsforbrydelsesudvalget afgav i juni 2024 betænkning nr. 1583/2024 om visse internationale forbrydelser (herefter »betænkningen«). Betænkningen indeholder et udkast til lovforslag, der gennemfører udvalgets forslag til lovændringer.

På baggrund af beslutningsgrundlaget i betænkningen agter regeringen at ratificere ændringen til Straffedomstolens statut om aggressionsforbrydelsen. Herved sendes et tydeligt signal til det internationale samfund om, at Danmark står vagt om den internationale retsorden, og at det ikke må være omkostningsfrit at angribe andre lande. Regeringen agter derudover at ratificere bestemmelserne om de ti krigsforbrydelser, der er tilføjet i Straffedomstolens statut efter statuttens ikrafttrædelse i 2002, og som endnu ikke er ratificeret af Danmark, herunder forbud mod brug af visse våben som kampmiddel og udsultning af civile som kampmetode under ikke-internationale væbnede konflikter. Ratifikationen af ændringerne om aggressionsforbrydelsen og de ti krigsforbrydelser vil ske i forbindelse med vedtagelsen af dette lovforslag.

Med lovforslaget foreslås det på denne baggrund, at der i straffeloven indsættes et nyt kapitel om visse internationale forbrydelser. Det nye kapitel indeholder straffebestemmelser om aggressionsforbrydelser, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur. Herudover foreslås det, at indholdet af folkedrabsloven flyttes til det nye kapitel i straffeloven, så alle de internationale forbrydelser, der er omfattet af Straffedomstolens statut, samles i kapitlet. Endvidere foreslås det, at indholdet af lov nr. 310 af 25. april 2018 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt flyttes til det nye kapitel i straffeloven.

Lovforslaget indeholder derudover en række ændringer af retsplejeloven med henblik på, at bl.a. reglerne

om beskikkelse af bistandsadvokat, brug af videoafhøring og hemmelig ransagning i relevant omfang også kan anvendes i sager omfattet af det nye kapitel i straffeloven.

2. Den Internationale Straffedomstol

2.1. Straffedomstolens oprettelse

Efter inspiration fra bl.a. oprettelsen af Det Internationale Krigsforbrydertribunal for det tidligere Jugoslavien i 1993 og Det Internationale Krigsforbrydertribunal for Rwanda i 1994 fremlagde FN's Folkeretskommission i 1994 et fuldt udarbejdet og kommenteret udkast til en statut for en permanent international straffedomstol. Udkastet blev herefter bl.a. behandlet i en forberedende komité under FN's Generalforsamling, hvorefter komitéen fremlagde et traktatudkast, som verdens lande skulle forholde sig til på en diplomatkonference i Rom i sommeren 1998. Rom-statutten om Den Internationale Straffedomstol blev vedtaget på diplomatkonferencen den 17. juli 1998 og trådte i kraft i 2002 efter 60 staters ratifikation.

Danmark var aktivt engageret i etableringen af Straffedomstolen i 1998 og ratificerede statutten i 2001. 124 stater har pr. juni 2024 ratificeret statutten. Statutten er gennemført i dansk ret ved lov nr. 342 af 16. maj 2001 om Den Internationale Straffedomstol.

Den Internationale Straffedomstol har hovedsæde i Haag i Nederlandene og er den første permanente internationale domstol med kompetence til at efterforske og dømme individer for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og aggressionsforbrydelsen. Oprettelsen af Straffedomstolen er således en af de væsentligste internationale milepæle i nyere tid i bestræbelserne på at bekæmpe straffrihed for de mest alvorlige internationale forbrydelser. Straffedomstolen er i modsætning til Den Internationale Domstol (ICJ) ikke en FN-domstol, og FN's medlemsstater er derfor ikke automatisk parter til Straffedomstolens statut.

Der henvises nærmere til betænkningens side 26-28.

2.2. Straffedomstolens kompetence og afgørelser

Straffedomstolen fik ved sin stiftelse jurisdiktionskompetence over folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og aggressionsforbrydelsen. Straffedomstolen kunne dog først udøve jurisdiktion over aggressionsforbrydelsen, når denne forbrydelse blev defineret, og betingelserne for aggressionsforbrydelsen blev nærmere fastlagt, eftersom der ikke kunne opnås enighed herom på diplomatkonferencen i Rom i 1998.

På en gennemgangskonference i Kampala i Uganda i 2010 blev et antal ændringer til Straffedomstolens statut vedtaget ved konsensus (»Kampala-tillægget«) i resolution RC/RES. 6 af 11. juni 2010. Tillægget indeholder fortrinsvist en definition af aggressionsforbrydelsen i en ny artikel 8 bis og bestemmelser, der fastlægger Straffedomstolens jurisdiktion med hensyn til denne forbrydelse i en ny artikel 15 bis og en ny artikel 15 ter. Straffedomstolens jurisdiktionskompetence over aggressionsforbrydelsen trådte i kraft den 17. juli 2018, efter at 30 stater havde ratificeret ændringen af statutten om forbrydelsen. Danmark har ikke ratificeret ændringen af statutten om aggressionsforbrydelsen. Siden statuttens vedtagelse er der desuden tilføjet et antal ændringer til statuttens artikel 8 om krigsforbrydelser, jf. nærmere pkt. 3.5.2.

Det bemærkes, at betegnelsen »ratificering« anvendes i lovforslaget, da det betragtes som en samlet betegnelse for at tiltræde et folkeretlig bindende instrument. Formelt vil Danmark »acceptere« ændringer til statutten for Den Internationale Straffedomstol, jf. nærmere pkt. 3.2.4 og pkt. 3.5.4, ved at indlevere et godkendelsesinstrument.

Straffedomstolens jurisdiktion er komplementær, hvilket indebærer, at Straffedomstolen alene retsforføl-

ger sager omfattet af statutten, hvis en deltagerstat mangler evne eller vilje til effektivt at gennemføre efterforskning eller strafforfølgning. Således har Danmark primær kompetence til selv at forestå retsforfølgning af bl.a. dansk militært personel, hvis forholdet er strafbart efter dansk lovgivning, og hvis der er dansk straffemyndighed over forholdet. Det betyder samtidig, at hvis Danmark ikke vælger at gøre brug af sin primære jurisdiktionskompetence, vil Danmark efter omstændighederne være folkeretligt forpligtet til at udlevere den pågældende til Straffedomstolen. Straffedomstolen har således til formål at supplere og ikke erstatte national strafferetlig retsforfølgning.

Deltagerstaterne har dog en forpligtelse til at samarbejde fuldt ud med Straffedomstolen i dens efterforskning og retsforfølgning af forbrydelser under dens jurisdiktion, jf. statuttens artikel 86, og deltagerstaterne er ligeledes forpligtede til at have procedurer i national lovgivning for dette samarbejde, jf. statuttens artikel 88. Samarbejdet, der bl.a. kan omfatte anholdelse og overførsel til domstolen af en person, jf. artikel 89, er en forudsætning for, at Straffedomstolen kan udøve sine funktioner, idet domstolen ikke har nogen retshåndhævende myndighed i deltagerstaterne.

Imidlertid følger det af statuttens artikel 98, stk. 1, at Straffedomstolen ikke kan gå videre med en anmodning om overførsel eller bistand, som ville kræve, at den anmodede stat handler i strid med sine forpligtelser i henhold til folkeretten vedrørende statsimmunitet eller diplomatisk immunitet for en tredje stats person eller ejendom, medmindre Straffedomstolen forinden kan opnå den pågældende tredje stats samarbejde om afkald på immuniteten. Derudover følger det af statuttens artikel 98, stk. 2, at Straffedomstolen ikke kan gå videre med en anmodning om overførsel eller bistand, som ville kræve, at den anmodede stat handler i strid med sine forpligtelser i henhold til internationale aftaler, i henhold til hvilke udsenderstatens samtykke er påkrævet til overførsel af en person fra den pågældende stat til Straffedomstolen, medmindre domstolen forinden kan opnå udsenderstatens samarbejde om samtykke til overførselen.

Straffedomstolen kan idømme personer, der findes skyldige, en frihedsstraf på op til 30 år eller i særligt grove tilfælde fængsel på livstid. Straffedomstolen kan også idømme personer, der findes skyldige, en økonomisk straf. Siden statuttens ikrafttrædelse i 2002 har Straffedomstolen behandlet 31 sager, hvoraf nogle har involveret flere tiltalte. I seks sager er i alt 10 personer blevet dømt, og i tre sager er i alt fire personer blevet frifundet. Ni sager er afsluttet uden domfældelse, hvilket bl.a. kan skyldes, at Straffedomstolens forundersøgelseskammer har afvist sagen, at tiltalte er afgået ved døden, eller at anklageren har frafaldet tiltalen. 13 sager er fortsat verserende.

Der henvises nærmere til betænkningens side 28-45.

3. Lovforslagets hovedpunkter

3.1. Gennemførelsesmetode, placering af straffebestemmelserne m.v.

3.1.1. Gældende ret

Dansk straffelovgivning indeholder ikke en straffebestemmelse om aggressionsforbrydelser, jf. nærmere pkt. 3.2.1. Folkedrab er særskilt kriminaliseret i folkedrabsloven, jf. nærmere pkt. 3.3.1.

Statutten for Straffedomstolen er gennemført i dansk ret ved lov nr. 342 af 16. maj 2001 om Den Internationale Straffedomstol. I forbindelse med ratifikation af statutten blev der ikke indført særskilte straffebestemmelser om forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser i dansk ret, da det blev lagt til grund, at disse forbrydelser er strafbare efter bl.a. militær straffelov og straffelovens almindelige bestemmelser om bl.a. drab, vold, voldtægt, frihedsberøvelse og hærværk, jf. nærmere pkt. 3.4.1 og 3.5.1.

Derudover er tortur ikke særskilt kriminaliseret i dansk ret, men torturhandlinger kan efter omstændighe-

derne være omfattet af militær straffelovs § 27 om grov pligtforsømmelse og straffelovens almindelige bestemmelser om bl.a. drab, vold, voldtægt, ulovlig tvang og frihedsberøvelse, jf. nærmere pkt. 3.8.1.

Det fremgår af retsplejelovens § 110 a, stk. 1, 1. pkt., at National Enhed for Særlig Kriminalitet (NSK) for hele landet varetager efterforskningen og strafforfølgningen af forbrydelser, hvor der er grund til at antage, at overtrædelsen har et særligt betydeligt omfang, er et led i organiseret kriminalitet, indebærer komplekst samarbejde med udenlandske retshåndhævende myndigheder, er udført ved anvendelse af særegne metoder eller på anden måde er af særlig kvalificeret karakter. Den nærmere afgrænsning af NSK's opgaver er fastsat ved bekendtgørelse nr. 2645 af 28. december 2021. Det følger af bekendtgørelsens § 1, stk. 1, nr. 2, at NSK bl.a. varetager efterforskning og strafforfølgning vedrørende grove internationale straffesager, herunder navnlig sager om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og andre alvorlige forbrydelser begået i udlandet, herunder sager om overtrædelser af straffelovens § 110 c, hvor efterforskningen og strafforfølgningen som følge af sagens kompleksitet og internationale aspekter forudsætter en særlig viden om og indsigt i forholdene i udlandet, samt forudsætter, at der etableres et samarbejde med myndigheder i andre lande, internationale institutioner, organisationer mv.

Derudover følger det af § 6 i militær retsplejelov, at efterforskningen og behandlingen af militære straffesager varetages af auditøren, som bistås heri af auditørfuldmægtige. Militære myndigheder, herunder militærpolitiet, og politiet yder efter anmodning auditøren bistand under efterforskningen, jf. § 8.

Retsplejelovens kapitel 65 indeholder regler om påtalen i straffesager. Det følger af retsplejelovens § 719, stk. 1, at offentlig påtale tilkommer politidirektøren, medmindre andet følger af retsplejeloven eller regler fastsat i medfør heraf. Statsadvokaten påtaler ankesager ved landsret, jf. § 719, stk. 2. Det følger derudover af § 719, stk. 3, at justitsministeren eller den, som justitsministeren bemyndiger dertil, i øvrigt fastsætter nærmere regler om påtalens fordeling mellem rigsadvokaten, statsadvokaterne og politidirektørerne. Efter retsplejelovens § 720, stk. 1, kan justitsministeren fastsætte, at offentlig påtale i nærmere angivne sager er betinget af justitsministerens eller rigsadvokatens beslutning.

Muligheden for at fastsætte nærmere regler om påtalekompetence efter retsplejelovens §§ 719 og 720 er udnyttet med Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om forelæggelse og indberetning m.v., som senest er bekendtgjort som cirkulære nr. 9558 af 9. juli 2024.

Påtale vedrørende straffelovens kapitel 12 om landsforræderi og andre forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed samt §§ 111-115 og 118 i kapitel 13 om forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder, terrorisme m.v. er genstand for offentlig påtale, der sker efter justitsministerens påbud, jf. henholdsvis § 110 f og § 118 a.

Straffeloven indeholder ikke en bestemmelse, der i forhold til folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur fraviger det almindelige udgangspunkt om, at offentlig påtale tilkommer politidirektøren.

Der henvises nærmere til betænkningens side 47-50, 75-77, 130-139, 175-178, 223-226 og 247.

3.1.2. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

Krigsforbrydelsesudvalget har i overensstemmelse med dets kommissorium overvejet, hvordan særskilte straffebestemmelser om forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur kan indføres mest hensigtsmæssigt i dansk straffelovgivning.

Det er efter udvalgets opfattelse afgørende, at internationale forbrydelser, herunder forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, bliver undersøgt, efterforsket og straffet. Forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser er alvorlige internationale forbrydelser, og de skal straffes som sådanne.

Samtidig er det udvalgets opfattelse, at retsforfølgning af danske statsborgere og personer med fast ophold her i landet så vidt muligt bør ske i Danmark, bl.a. af hensyn til komplementaritetsprincippet for Straffedomstolens udøvelse af jurisdiktion over de af statutten omfattede forbrydelser. Således er det udvalgets opfattelse, at særskilte straffebestemmelser om forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser som udgangspunkt bør dække det samme indhold som definitionerne af de samme forbrydelser i henholdsvis artikel 7 og artikel 8 i Straffedomstolens statut, jf. nærmere pkt. 3.4.3 og 3.5.3. Udvalget henviser derudover til, at det efter udvalgets opfattelse er uomtvisteligt, at definitionerne i statuttens artikel 7 og 8 også udgør henholdsvis forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser efter folkeretten.

Udvalgets forslag til udformningen af særskilte straffebestemmelser om forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser bygger derfor som udgangspunkt på ordlyden af statuttens tilsvarende bestemmelser, dog således at betragtninger om hensigtsmæssighed, udviklingen i folkeretten og tilpasning til dansk retstradition også indgår i overvejelserne om udformningen. Udvalget henviser til, at de nye straffebestemmelser i videst muligt omfang bør afspejle en eventuel udvikling i folkeretten siden vedtagelsen af Straffedomstolens statut i 1998, herunder folkeretlig retspraksis og sædvaneret, så de danske straffebestemmelser ikke bliver utidssvarende. Det er endvidere efter udvalgets opfattelse mest hensigtsmæssigt, at de særskilte straffebestemmelser i videst muligt omfang læner sig op ad gældende regler i straffelovens almindelige del og almindelige strafferetlige principper, bl.a. af hensyn til retsanvenderne.

Udvalget har overvejet at gennemføre kriminaliseringen som henvisningsbestemmelser, så de særskilte straffebestemmelser alene henviser til statuttens artikel 7 og 8. Udvalget har dog ikke foreslået en sådan gennemførelsesmetode, bl.a. under henvisning til, at der i dansk strafferet som det klare udgangspunkt ikke er tradition for, at straffebestemmelser udformes som henvisningsbestemmelser til internationale bestemmelser, ligesom det i en dansk sammenhæng vil gøre det vanskeligere at sætte sig ind i, hvad der er strafbart. Desuden vil en sådan gennemførelsesmetode gøre det vanskeligere at supplere og udvide kriminaliseringen, f.eks. i de tilfælde, hvor den folkeretlige sædvaneret har udviklet sig.

Udvalget foreslår, at kriminaliseringen gennemføres ved, at statuttens artikel 7 og 8 omskrives til dansk lovtæst. Udvalget henviser i den forbindelse bl.a. til, at straffebestemmelserne med denne metode i højere grad vil kunne indpasses i den eksisterende systematik i dansk straffelovgivning, og at denne metode også er benyttet af sammenlignelige lande, herunder Finland, Norge, Sverige og Tyskland.

Det er udvalgets opfattelse, at Straffedomstolens og andre internationale domstole og tribunalers praksis i relevant omfang bør indgå som et fortolkningsbidrag ved fastlæggelsen af det nærmere indhold i de foreslåede danske straffebestemmelser.

Udvalget har desuden overvejet, om de særskilte straffebestemmelser om forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser bør placeres i straffeloven eller i en ny hovedlov om visse internationale forbrydelser. Udvalget foreslår, at de særskilte straffebestemmelser placeres i straffeloven i et nyt kapitel om visse internationale forbrydelser. Det skyldes bl.a., at de allervesteste straffebestemmelser, herunder bestemmelser med en strafferamme på mere end to års fængsel, sædvanligvis placeres i straffeloven.

Som det nærmere fremgår af pkt. 3.2.3, foreslår udvalget, at der indføres en straffebestemmelse om aggressionsforbrydelser, hvis det beslattes at ratificere ændringen til Straffedomstolens statut om aggressionsforbrydelsen. Det er udvalgets opfattelse, at en sådan straffebestemmelse som udgangspunkt – ligesom forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser – bør have det samme gerningsindhold som statutten, jf. nærmere pkt. 3.2.3.2. Det er endvidere udvalgets opfattelse, at en straffebestemmelse om aggressionsforbrydelser mest hensigtsmæssigt kan placeres i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser i straffeloven.

Udvalget har desuden overvejet, om indholdet af folkedrabsloven bør indarbejdes i det nye kapitel om

visse internationale forbrydelser i straffeloven. Straffedomstolens statut indeholder de mest alvorlige internationale forbrydelser i form af aggressionsforbrydelsen, folkedrab, forbrydelser mod menneskehed og krigsforbrydelser. Det vil derfor efter udvalgets opfattelse skabe en bedre sammenhæng i den danske straffelovgivning, hvis folkedrab medtages i det nye kapitel, da kapitlet herefter vil omfatte alle forbrydelserne i statuten. Tilgængelighedshensyn og praktiske hensyn til retsadvokaterne taler efter udvalgets opfattelse ligeledes for at samle de nævnte forbrydelser ét sted. Desuden er folkedrab en så alvorlig forbrydelse, at den efter udvalgets opfattelse principielt bør være at finde i straffeloven. Udvalget finder omvendt ikke, at andre hensyn skulle tilsige, at folkedrab ikke bør medtages i straffeloven. På den baggrund foreslår udvalget, at folkedrabsloven ophæves, og at der i stedet indsættes en straffebestemmelse om folkedrab i det nye kapitel i straffeloven.

Efter udvalgets opfattelse bør den foreslåede straffebestemmelse om folkedrab ligesom folkedrabsloven læne sig op ad ordlyden og indholdet i folkedrabskonventionen, jf. nærmere pkt. 3.3.3.

Udvalget foreslår i relation til tortur, at en særskilt straffebestemmelse herom ligeledes placeres i det nye kapitel i straffeloven om visse internationale forbrydelser. Udvalget henviser bl.a. til, at tortur også har folkeretlig baggrund og kan anses for at være en international forbrydelse, samt at en torturbestemmelse ikke entydigt vil passe ind i et eksisterende kapitel i straffeloven.

Den foreslåede straffebestemmelse om tortur tager indholdsmæssigt udgangspunkt i artikel 1, stk. 1, i FN's konvention af 10. december 1984 mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf (herefter »torturkonventionen«). Udvalget henviser i den forbindelse bl.a. til, at Finland, Nederlandene og Norge har indført en straffebestemmelse svarende til torturkonventionens definition, jf. nærmere pkt. 3.8.3.

Udvalget har ikke taget stilling til spørgsmålet om påtalekompetence for overtrædelse af de foreslåede straffebestemmelser i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser.

Der henvises nærmere til betænkningens side 54-60, 178-179, 228 og 261-264.

3.1.3. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Justitsministeriet er enig i udvalgets overvejelser og forslag vedrørende gennemførelsesmetode, placering af straffebestemmelserne m.v., og lovforslaget er i det væsentligste udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Justitsministeriet har ikke fundet grundlag for, i forhold til forbrydelserne i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser, at foreslå en lovbestemmelse, der fraviger det almindelige udgangspunkt om, at offentlig påtale tilkommer politidirektøren. Der vil ligesom i dag kunne fastsættes regler om påtalekompetencen i medfør af de gældende bemyndigelsesbestemmelser i retsplejelovens § 719, stk. 3, eller § 720, stk. 1.

3.2. Aggressionsforbrydelser

3.2.1. Gældende ret

Aggressionsforbrydelsen omhandler individuelt strafansvar for en stats ulovlige militære magtanvendelse mod en anden stat, når magtanvendelsen udgør en åbenbar krænkelse af FN-pagten.

Den Internationale Straffedomstols statut blev inkorporeret i dansk ret ved lov nr. 342 af 16. maj 2001 om Den Internationale Straffedomstol. Statuten er optaget som bilag til loven og gælder her i landet, jf. lovens § 1. Det fremgår af forarbejderne til loven, jf. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, side 483, at

Folketinget med vedtagelsen af lovforslaget gav samtykke til, at Danmark ratificerede Straffedomstolens statut.

Det følger derudover af lovens § 1, stk. 2, nr. 3, at udenrigsministeren kan bestemme, at ændringer af statutten, som er vedtaget i medfør af statuttens artikel 121-123, skal gælde her i landet. Det fremgår af de specielle bemærkninger til bestemmelsen, jf. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, side 519, at hjemlen til at sætte ændringer af statutten i kraft her i landet indebærer, at sådanne ændringer ikke kræver ændringer af loven, og at den forudsætningsvis giver regeringen bemyndigelse til at godkende og ratificere sådanne ændringer. Det fremgår videre af bemærkningerne, at det efter omstændighederne kan afhænge af ændringernes indhold og karakter, om adgangen til administrativt at bestemme, at de skal gælde her i landet, bør udnyttes. Der vil navnlig være anledning hertil i det omfang, ændringerne berører bestemmelser af betydning for deltagerstaternes (herunder Danmarks) samarbejdsforpligtelser over for domstolen. Det bemærkes, at regeringens forventede ratifikation af de i nærværende forslag opregnede ændringer af statutten, herunder aggressionsforbrydelsen, i hovedsagen retter sig mod ændringer af Statuttens materielle bestemmelser og i meget begrænset omfang udvider Danmarks samarbejdsforpligtelser. Det er på den baggrund vurderingen, at der ved loven af 2001 er indhentet samtykke fra Folketinget efter grundlovens § 19, stk. 1, til at adgangen til administrativt at ratificere tilføjelsen til Straffedomstolens statut om aggressionsforbrydelsen kan udnyttes.

Dansk straffelovgivning indeholder ikke en straffebestemmelse om aggressionsforbrydelser.

Der henvises nærmere til betænkningens side 247, 254-256 og 258-260.

3.2.2. Statutten for Den Internationale Straffedomstol

Aggressionsforbrydelsen blev tilføjet Straffedomstolens statut i 2010 og trådte i kraft den 17. juli 2017, jf. nærmere pkt. 2.2. Danmark har ikke ratificeret ændringen til Straffedomstolens statut om aggressionsforbrydelsen.

Det følger af statuttens artikel 5, litra d, at Straffedomstolen i overensstemmelse med statutten har jurisdiktion med hensyn til aggressionsforbrydelsen.

Straffedomstolens jurisdiktionskompetence over aggressionsforbrydelsen er mere indskrænket end statuttens øvrige forbrydelser. Straffedomstolen har i medfør af artikel 15 bis, stk. 2 og 3, og artikel 15 ter, stk. 2 og 3, alene jurisdiktion over aggressionsforbrydelser begået efter den 17. juli 2018.

Derudover følger det af statuttens artikel 15 bis, stk. 5, at Straffedomstolen – ved henvisning af en deltagerstat, eller hvis anklageren af egen drift indleder en efterforskning – ikke kan udøve jurisdiktion over aggressionsforbrydelser begået på en ikke-deltagerstats territorium eller af en ikke-deltagerstats statsborgere. FN's Sikkerhedsråd har dog i medfør af artikel 15 ter bemyndigelse til at henvise situationer om aggressionsforbrydelser til Straffedomstolen, uanset hvor og af hvem forbrydelsen er begået.

Aggressionsforbrydelsen er defineret i statuttens artikel 8 bis, der indeholder to elementer.

Det første element angår de handlinger, der kan medføre et individuelt strafansvar, jf. stk. 1. Dette omfatter planlægning, forberedelse, indledning eller fuldbyrdelse af en aggressionshandling, der efter sin karakter, grovhed og omfang udgør en åbenbar krænkelse af FN-pagten. Således gælder der et tærskelkrav, hvorefter tilfælde af ulovlig magtanvendelse, der er mindre åbenbare eller af mindre grov karakter, falder uden for statuttens artikel 8 bis. Derudover fremgår det af bestemmelsen, at aggressionsforbrydelsen er personelt afgrænset til gerningspersoner, der er i stand til at udøve faktisk kontrol over eller styre en stats politiske eller militære handlinger.

Det andet element angår definitionen af den aggressionshandling, der skal være begået, jf. stk. 2. Dette omfatter en stats anvendelse af væbnet magt mod en anden stats suverænitet, territoriale integritet eller politiske uafhængighed eller på enhver anden måde, der er uforenelig med FN-pagten. I bestemmelsen opregnes en række nærmere angivne handlinger, der kan udgøre en aggressionshandling.

Statuttens artikel 8 bis har følgende ordlyd:

»1. Ved »aggressionsforbrydelse« forstås i denne statut planlægning, forberedelse, indledning eller fuldbyrdelse af en aggressionshandling, der ved sin karakter, grovhed og omfang udgør en åbenbar krænkelse af De Forenede Nationers pagt, og er foretaget af en person, der er i stand til at udøve faktisk kontrol over eller styre en stats politiske eller militære handlinger.

2. Ved »aggressionshandling« forstås en stats anvendelse af væbnet magt mod en anden stats suverænitet, territoriale integritet eller politiske uafhængighed eller på enhver anden måde, der er uforenelig med De Forenede Nationers pagt. Enhver af de følgende handlinger, uanset afgivelsen af en krigserklæring, vil, i overensstemmelse med FN-generalforsamlingsresolution 3314 (XXIX) af 14. december 1974, udgøre en aggressionshandling:

(a) En stats væbnede styrkers invasion eller angreb på en anden stats territorium eller enhver militær besættelse, uanset hvor midlertidig den er, som følge af en sådan invasion eller angreb, eller enhver annektering ved magtanvendelse af en anden stats territorium eller en del heraf;

(b) En stats væbnede styrkers bombardement mod en anden stats territorium eller en stats brug af våben mod en anden stats territorium;

(c) Blokade af en stats havne eller kyster af en anden stats væbnede styrker;

(d) Et angreb fra en stats væbnede styrker på en anden stats land-, sø- eller luftstyrker eller sø- og luftflåder.

(e) Anvendelse af væbnede styrker fra én stat, som befinder sig på en anden stats territorium med modtagerstatens samtykke, i strid med betingelserne i aftalen eller enhver forlængelse af deres tilstedeværelse på et sådant territorium efter aftalens ophør;

(f) En stats handling ved at tillade, at dens territorium, som den har stillet til rådighed for en anden stat, bliver brugt af denne anden stat til at udføre en aggressionshandling mod en tredjestat;

(g) Udsendelse af eller på vegne af en stat af bevæbnede bander, grupper, irregulære styrker eller lejetropper, som udøver væbnede aktioner mod en anden stat af en sådan alvorlighed, at det svarer til de handlinger, der er anført ovenfor, eller dens væsentlige involvering heri.«

Statuttens artikel 25 indeholder bestemmelser om individuelt strafansvar for forbrydelser omfattet af statutten. Med ændringerne til Straffedomstolens statut i 2010 blev artikel 25, stk. 3 bis, føjet til statutten. Det følger af denne bestemmelse, at med hensyn til aggressionsforbrydelsen finder de øvrige bestemmelser i artikel 25 alene anvendelse på den personkreds, der omfattes af artikel 8 bis, stk. 1, det vil sige personer, der er i stand til at udøve faktisk kontrol over eller styre en stats politiske eller militære handlinger.

Der henvises nærmere til betænkningens side 42-44 og 239-247.

3.2.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

3.2.3.1. Konsekvenser af dansk ratifikation

Udvalget har overvejet konsekvenserne af en dansk ratifikation af ændringen af Straffedomstolens statut om aggressionsforbrydelsen, herunder betydningen for fremtidig dansk deltagelse i internationale militære operationer.

Det er udvalgets opfattelse, at en ratifikation af aggressionsforbrydelsen bl.a. vil udtrykke Danmarks fortsatte opbakning til Straffedomstolen og bidrage til udviklingen af folkeretten i en retning, der ses at være til gavn for Danmark, herunder bidrage til Straffedomstolens mulighed for at håndhæve forbuddet mod ulovlig magtanvendelse mellem stater. En ratifikation vil efter udvalgets opfattelse derudover sende et budskab til det internationale samfund om, at Danmark tillægger den internationale regelbaserede orden og bekæmpelsen af straffrihed for de alvorligste internationale forbrydelser afgørende betydning. Desuden er det udvalgets opfattelse, at en dansk ratifikation vil medføre et vist retligt værn mod andre deltagerstaters udførelse af aggression mod Danmark, idet Danmark vil kunne henvise en aggressionsforbrydelse begået af andre ratificerende deltagerstater mod Danmark til efterforskning og retsforfølgning ved Straffedomstolen.

Udvalget noterer sig, at 45 deltagerstater, heraf 21 EU-lande, ved Straffedomstolen har ratificeret ændringen om aggressionsforbrydelsen (pr. juni 2024), og at der blandt de nordiske lande over en årrække har været en bevægelse i retning af ratifikation af ændringen. Samtidig noterer udvalget sig, at flere af Danmarks allierede med en tilsvarende udenrigspolitisk profil, herunder Australien, Canada, Frankrig og Storbritannien, endnu ikke har ratificeret ændringen om aggressionsforbrydelsen. Af de faste medlemmer af FN's Sikkerhedsråd har Frankrig og Storbritannien tiltrådt Straffedomstolens statut, men ikke aggressionsforbrydelsen.

Udvalget bemærker, at en dansk ratifikation af ændringen om aggressionsforbrydelsen vil udvide Danmarks forpligtelser efter statutten til at samarbejde med Straffedomstolen med hensyn til efterforskning og retsforfølgning til også at omfatte aggressionsforbrydelsen. Danmarks forpligtelser til at samarbejde med Straffedomstolen vil dog alene angå statsborgere fra deltagerstater, der har ratificeret ændringen om aggressionsforbrydelsen. I forhold til danske statsborgere vil retsforfølgning skulle ske ved domstolene i Danmark, hvis aggressionsforbrydelsen tillige kriminaliseres i dansk ret. Retsforfølgning vil herefter henset til komplementaritetsprincippet for Straffedomstolens jurisdiktion alene skulle ske ved Straffedomstolen i tilfælde af Danmarks manglende vilje eller evne til at retsforfølge de pågældende. Det er udvalgets opfattelse, at sandsynligheden for, at en dansk ratifikation af aggressionsforbrydelsen vil føre til væsentligt flere udleveringssager, er meget begrænset.

I relation til spørgsmålet om dansk deltagelse i internationale militære operationer bemærker udvalget, at langt de fleste af sådanne operationer udføres på grundlag af et FN-mandat, retten til selvforsvar eller efter udtrykkelig invitation fra territorialstaten, hvori den militære operation udføres, og at der ikke på sådanne folkeretlige grundlag umiddelbart kan tænkes at rejse sig spørgsmål om en aggressionshandling.

Herudover er Danmark et af få lande, der har tilkendegivet, at der i helt ekstraordinære tilfælde kan være folkeretligt grundlag for magtanvendelse uden mandat fra FN's Sikkerhedsråd for at beskytte civilbefolkningen mod alvorlige overgreb (humanitær intervention). Også med hensyn til spørgsmålet om udøvelse af selvforsvar mod ikke-statslige aktører, der opererer fra en anden stats territorium, hvor denne stat ikke har evnen eller viljen til at imødegå truslen, har det fra dansk side været vurderingen, at der under visse nærmere omstændigheder kan være adgang til at imødegå væbnede angreb fra en sådan ikke-statslig aktør med brug af væbnet magt uden samtykke fra territorialstaten.

Selv om det efter udvalgets opfattelse ikke helt kan afvises, at fremtidig dansk deltagelse i internationale militære operationer, der baserer sig på nævnte folkeretlige grundlag, efter omstændighederne fra nogle sider vil kunne rejse spørgsmål om overtrædelse af statuttens artikel 8 bis om aggressionsforbrydelsen,

vurderer udvalget, at humanitær intervention ikke vil være omfattet af bestemmelsen, ligesom andre mindre grove tilfælde af magtanvendelse i den folkeretlige gråzone heller ikke vil være omfattet. Udvalget henviser i den forbindelse bl.a. til, at statuttens artikel 8 bis efter udvalgets opfattelse tager sigte på klare aggressionshandlinger som f.eks. Iraks invasion af Kuwait i 1990 og Ruslands invasion af Ukraine i 2022 og ikke magtanvendelse om hvis lovlighed, der ikke er enighed blandt alle stater.

Der henvises nærmere til betænkningens side 252-258.

3.2.3.2. Lovændringer som følge af dansk ratifikation

Udvalget har herefter overvejet behovet for lovændringer som følge af en dansk ratifikation af ændringen om aggressionsforbrydelsen, herunder spørgsmålet om kriminalisering af forbrydelsen i dansk ret.

Udvalget lægger til grund, at der ved vedtagelsen af lov nr. 342 af 16. maj 2001 om Den Internationale Straffedomstol er indhentet samtykke fra Folketinget efter grundlovens § 19, stk. 1, til at adgangen til administrativt at ratificere tilføjelsen til Straffedomstolens statut om aggressionsforbrydelsen kan udnyttes. Ændringen til statuten om aggressionsforbrydelsen kan gennemføres administrativt i dansk ret og således uden lovændring ved, at udenrigsministeren udsteder en bekendtgørelse i medfør af § 1, stk. 2, nr. 3, i lov om Den Internationale Straffedomstol.

En dansk ratifikation af ændringen om aggressionsforbrydelsen vil indebære, at Danmarks forpligtelse til at samarbejde med Straffedomstolen også vil omfatte sager om aggressionsforbrydelser. Lov om Den Internationale Straffedomstol indeholder de bestemmelser, der er nødvendige for, at danske myndigheder kan opfylde de forpligtelser til at samarbejde med domstolen, som følger af statuten. Udvalget vurderer på den baggrund, at udvidelsen af samarbejdsforpligtelserne til at omfatte sager om aggressionsforbrydelser ikke kræver lovændring.

Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at der i forbindelse med en dansk ratifikation af ændringen om aggressionsforbrydelsen bør indføres en straffebestemmelse om forbrydelsen i dansk ret, som tager udgangspunkt i artikel 8 bis i Straffedomstolens statut.

Udvalget foreslår, at en sådan straffebestemmelse indføres som § 118 b i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser i straffeloven.

Efter det foreslåede § 118 b, stk. 1, straffes for aggressionsforbrydelse den, som foretager en aggressionshandling, der efter sin karakter, grovhed og omfang udgør en åbenbar overtrædelse FN-pagten. Formuleringen »åbenbar overtrædelse af FN-pagten« sigter til at indføre en tærskel, hvorefter alene aggressionshandlinger af en særlig kvalificeret grovhed omfattes af bestemmelsen. Tærsklen er indsat i overensstemmelse med statuttens artikel 8 bis, stk. 1, med henblik på at ekskludere grænsetilfælde fra bestemmelsens anvendelsesområde. Hvorvidt en aggressionshandling vil udgøre en åbenbar krænkelse af FN-pagten vil skulle vurderes på baggrund af handlingens »karakter, grovhed og omfang«. »Grovhed« vil skulle forstås som et kvalitativt kriterium, som henviser til f.eks. den materielle og fysiske skade, som aggressionshandlingen måtte have forvoldt, mens »omfang« vil være et kvantitativt kriterium, som henviser til f.eks. den militære operations varighed og geografiske rækkevidde. »Karakter« vil også være et kvalitativt kriterium, der indebærer, at formålet med aggressionshandlingen vil indgå i vurderingen af, hvorvidt en handling udgør en åbenbar krænkelse af magtanvendelsesforbuddet.

I det foreslåede § 118 b, stk. 2, defineres det, hvad der skal forstås ved en aggressionshandling. Det følger heraf, at ved en aggressionshandling forstås en stats brug af væbnet magt mod en anden stats suverænitet, territoriale integritet eller politiske uafhængighed eller på en måde, som i øvrigt strider med FN-pagten. Trussel om magtanvendelse i strid med magtanvendelsesforbuddet i FN-pagtens artikel 2, stk.

4, vil ikke være omfattet af bestemmelsen, da dette heller ikke er omfattet af aggressionsforbrydelsen i artikel 8 bis i Straffedomstolens statut. Anvendelse af væbnet magt mod en stat efter bemyndigelse fra FN's Sikkerhedsråd i overensstemmelse med FN-pagtens kapitel VII eller udøvelse af individuelt eller kollektivt selvforsvar i overensstemmelse med FN-pagtens artikel 51 vil heller ikke være omfattet. Desuden vil det ikke være omfattet af bestemmelsen, hvis anvendelsen af væbnet magt sker på baggrund af et samtykke fra den anden stat, da der i så fald ikke vil være tale om ulovlig magtanvendelse efter folkeretten.

Endelig følger det af det foreslåede § 118 b, stk. 3, at strafansvar for en aggressionsforbrydelse kun kan pålægges den, der kan udøve faktisk kontrol over eller styre en stats politiske eller militære handlinger. Herved fastlægges således den personkreds, der kan ifalde strafansvar for aggressionsforbrydelser, hvilket omfatter de øverste ledere i en stat, som den underliggende aggressionshandling kan henføres til. En formel lederstilling vil ikke i sig selv være nok til at være omfattet af bestemmelsen, da det afgørende vil være, om den pågældende er i en position, hvor vedkommende kan udøve faktisk kontrol eller styring med statens politiske eller militære handlinger. Den omfattede personkreds vil i en dansk sammenhæng i praksis være eksempelvis statsministeren, udenrigsministeren og forsvarsministeren. Der til kommer de øverste militære ledere. I en udenlandsk sammenhæng vil det ligeledes kunne være eksempelvis en præsident eller en leder af et nationalt sikkerhedsråd.

Udvalgets forslag til en straffebestemmelse om aggressionsforbrydelser adskiller sig på nogle punkter fra artikel 8 bis om aggressionsforbrydelsen i Straffedomstolens statut.

Udvalget foreslår for det første, at beskrivelsen af de mulige ansvarssubjekter udskilles i et særskilt stykke i den foreslåede straffebestemmelse (stk. 3).

Udvalget foreslår for det andet, at ordene »planlægning, forberedelse, indledning eller fuldbyrdelse af en aggressionshandling« ikke medtages i ordlyden af den foreslåede straffebestemmelse, men i stedet omfattes af ordet »foretager« for at tydeliggøre, at en aggressionshandling skal være foretaget, for at en person kan ifalde et strafferetligt ansvar. Dermed vil den almindelige forsøgsregel i straffelovens § 21 heller ikke finde anvendelse.

Udvalget foreslår for det tredje, at den ikke-udtømmende opregning af aggressionshandlinger i statuttens artikel 8 bis, stk. 2, ikke medtages i ordlyden af den foreslåede straffebestemmelse, men i stedet indsættes i bemærkningerne hertil, da dette efter udvalgets opfattelse vil harmonere bedre med dansk lovgivningstradition.

Det er udvalgets vurdering, at tærskelkravet i statuttens artikel 8 bis, om at en handling efter sin »karakter, grovhed og omfang« skal udgøre en »åbenbar« krænkelse af FN-pagten for at kvalificere som en aggressionsforbrydelse, medfører, at danske bidrag til internationale militære operationer til bl.a. humanitær intervention ikke vil være omfattet af den foreslåede straffebestemmelse om aggressionsforbrydelser.

Udvalget foreslår endelig, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 1), hvorefter overtrædelse af bl.a. den foreslåede § 118 b om aggressionsforbrydelser straffes med fængsel indtil på livstid.

Der henvises nærmere til betænkningens side 258-265.

3.2.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Justitsministeriet er enig i udvalgets overvejelser og forslag vedrørende aggressionsforbrydelser, og lovforslaget er i det væsentligste udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast. På baggrund af

beslutningsgrundlaget i betænkningen agter regeringen at ratificere ændringen til Straffedomstolens statut om aggressionsforbrydelsen.

Der henvises nærmere til lovforslagets § 1, nr. 6 (forslagene til straffelovens § 118 b og § 118 k, stk. 1), og bemærkningerne hertil.

3.3. Folkedrab

3.3.1. Gældende ret

Folkedrab er kriminaliseret i folkedrabsloven. Det fremgår af forarbejderne til folkedrabsloven, at baggrunden for loven var Danmarks ratifikation af FN's konvention af 9. december 1948 om forebyggelse af og straf for folkedrab (herefter »folkedrabskonventionen«), jf. Folketingstidende 1954-55, tillæg A, spalte 1641.

Det følger af folkedrabslovens § 1, at den, som i den hensigt helt eller delvis at ødelægge en national, etnologisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan udfører en række nærmere angivne handlinger, straffes med fængsel indtil på livstid eller på tid ikke over 16 år. Handlingerne, der kan udgøre folkedrab, omfatter at dræbe medlemmer af gruppen, jf. litra a, at tilføje medlemmer af gruppen betydelig legemlig eller åndelig skade, jf. litra b, forsætligt at påføre gruppen levevilkår, beregnede på at bevirke gruppens fuldstændige eller delvise fysiske ødelæggelse, jf. litra c, at gennemføre forholdsregler, der tilsigter at hindre fødsler inden for gruppen, jf. litra d, eller med magt at overføre en gruppes børn til en anden gruppe, jf. litra e.

Det følger af folkedrabslovens § 2, at straffelovens almindelige bestemmelser om forsøg og medvirken finder anvendelse på folkedrabshandlinger efter folkedrabslovens § 1.

Folkedrabsloven finder også anvendelse på folkedrabshandlinger begået i udlandet, jf. Højesterets kendelse af 26. april 2012 i sag 2/2012 (gengivet i UfR 2012, side 2399).

Der henvises nærmere til betænkningens side 175-178.

3.3.2. FN's folkedrabskonvention og statutten for Den Internationale Straffedomstol

Folkedrabskonventionen af 1948 trådte i kraft i 1951 og blev samme år ratificeret af Danmark. Folke-drabskonventionen forpligter deltagerstaterne til at forhindre og straffe folkedrab, hvad enten det begås i fredstid eller i krigstid, jf. konventionens artikel 1. Foruden folkedrab skal sammensværgelse for at begå folkedrab, direkte og offentlig tilskyndelse til folkedrab, forsøg på folkedrab og meddelagtighed i folkedrab være strafbare, jf. artikel 3.

Folkedrab er defineret i artikel 2, der indeholder en udtømmende opregning af handlinger, der kan udgøre folkedrab, hvis de begås mod en eller flere personer, der tilhører en national, etnologisk, racemæssig eller religiøs gruppe. Det er endvidere en betingelse for strafansvar for folkedrab, at gerningspersonen har begået de pågældende handlinger i den hensigt helt eller delvis at ødelægge gruppen som sådan, hvilket udtrykker det, der kan betegnes som det specielle folkedrabsforsæt. Det særlige ved folkedrab er, at forbrydelsen ikke er rettet mod ofrene i gruppen i kraft af deres egenskab som enkeltindivider, men i kraft af deres (opfattede) tilhørsforhold til en bestemt gruppe. Dette motivkrav udledes af ordene »som sådan«, og forbuddet mod folkedrab søger således at beskytte gruppens eksistens som sådan. Konventionens artikel 2 har følgende ordlyd:

»I nærværende konvention forstås ved folkedrab enhver af nedennævnte handlinger, der begås i den hensigt helt eller delvis at ødelægge en national, etnologisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan:

- a) at dræbe medlemmer af gruppen,
- b) at tilføje medlemmer af gruppen betydelig legemlig eller åndelig skade,
- c) med forsæt at påføre gruppen levevilkår, beregnede på at bevirke gruppens fuldstændige eller delvise fysiske ødelæggelse,
- d) at gennemføre forholdsregler, der tilsigter at hindre fødsler indenfor gruppen,
- e) med magt at overføre en gruppes børn til en anden gruppe.«

Folkedrab er derudover omfattet af Straffedomstolens statut, der er ratificeret af Danmark, jf. nærmere pkt. 2.2.

Det følger af statuttens artikel 5, litra a, at Straffedomstolen i overensstemmelse med statuten har jurisdiktion med hensyn til folkedrab.

Folkedrab er defineret i artikel 6 i Straffedomstolens statut. Ordlyden af statuttens definition er stort set identisk med definitionen i artikel 2 i folkedrabskonventionen i de danske oversættelser. På engelsk er definitionerne fuldstændig enslydende. Det bemærkes i den forbindelse, at den engelske tekst er den autoritative tekst.

Det følger dog af de vejledende beskrivelser af gerningsindholdet af statuttens artikel 6, stk. 1, litra e, at bestemmelsens forbud mod at tvangsforflytte børn omfatter personer under 18 år. Folkedrabskonventionen indeholder derimod ikke en definition af børn.

Derudover forudsætter statuttens artikel 6, jf. de vejledende beskrivelser af gerningsindholdet af bestemmelsen, at den strafbare handling fandt sted i forbindelse med et åbenbart mønster af lignende handlinger, herunder også indledende handlinger i et fremvoksende mønster, som er rettet mod den pågældende gruppe, eller at handlingen i sig selv vil skulle kunne medføre en sådan hel eller delvis ødelæggelse af den pågældende gruppe. Folkedrabskonventionen indeholder derimod ikke et sådant kontekstkrav.

Det følger desuden af statuttens artikel 25, stk. 3, litra e, at der kan pålægges et individuelt strafansvar for direkte og offentlig tilskyndelse til, at andre begår folkedrab.

Der henvises nærmere til betænkningens side 171-175.

3.3.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

Udvalget foreslår, at indholdet af folkedrabsloven indarbejdes som § 118 c i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser i straffeloven, og at den foreslåede straffebestemmelse om folkedrab læner sig op ad ordlyden og indholdet i folkedrabskonventionen.

Efter det foreslåede § 118 c, stk. 1, straffes for folkedrab den, som i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan foretager én eller flere af en række opregnede handlinger. De opregnede handlinger omfatter at dræbe et eller flere medlemmer af gruppen (nr. 1), at påføre et eller flere medlemmer af gruppen alvorlig fysisk eller psykisk skade (nr. 2), at påføre et eller flere medlemmer af gruppen livsvilkår, der sigter til at bevirke gruppens hele eller delvise fysiske ødelæggelse (nr. 3), at pålægge foranstaltninger mod et eller flere medlemmer af gruppen, der sigter til at bevirke, at fødsler inden for gruppen forhindres (nr. 4), eller at tvangsforflytte et eller flere af gruppens børn under 18 år til en anden gruppe (nr. 5).

Ved »ødelægge« forstår den fysiske eller biologiske destruktion af gruppen. »Delvist« vil skulle forstås som en betydelig eller væsentlig ødelæggelse af gruppen. Der vil ikke være krav om, at det kvantitativt

set skal udgøre en vis mængde af gruppen. Der vil derimod skulle foretages en mere kvalitativ vurdering af, om der er tale om en betydelig eller væsentlig del af den samlede gruppe.

Om en gruppe udgør en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe vil afhænge af en konkret vurdering, da der ikke er en objektiv og præcis definition heraf. Vurderingen vil derfor skulle foretages i lyset af den aktuelle politiske, sociale og kulturelle kontekst. Det vil endvidere skulle indgå i vurderingen, hvad der var gerningspersonens subjektive opfattelse af den pågældende gruppes karakter og sammensætning, således at gerningspersonen vil skulle anse den pågældende gruppe for at være en distinkt enhed. Det vil endvidere være et krav efter den foreslåede bestemmelse, at gerningspersonen vil skulle have udvalgt ofrene på baggrund af deres gruppetilhørsforhold, jf. herved formuleringen »som sådan«.

Udvalget foreslår derudover, at der indføres en bestemmelse om tilskyndelse til folkedrab som § 118 c, stk. 2. Således foreslås det, at den, som i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan direkte og offentligt tilskynder nogen til at foretage en af handlingerne nævnt i det foreslåede stk. 1, straffes for tilskyndelse til folkedrab.

Udvalgets forslag til en straffebestemmelse om folkedrab adskiller sig på nogle punkter fra bestemmelserne om folkedrab i folkekrigsloven, artikel 2 i folkekrigskonventionen og artikel 6 om folkedrab i Straffedomstolens statut.

Udvalget foreslår for det første, at ordet »forsætlig« ikke medtages i den foreslåede bestemmelse om påførelse af livsvilkår, der sigter til at bevirke gruppens hele eller delvise ødelæggelse (stk. 1, nr. 3), selv om ordet fremgår af ordlyden af folkekrigsloven, folkekrigskonventionens artikel 2 og statuttens artikel 6. Udvalget henviser bl.a. til, at det ikke er nødvendigt, at forsætskravet nævnes udtrykkeligt, da dette allerede følger af den almindelige regel om tilregnelighed i straffelovens § 19.

Udvalget foreslår for det andet, at der medtages en aldersgrænse på 18 år i den foreslåede bestemmelse om tvangsforflytning af gruppens børn til en anden gruppe (stk. 1, nr. 5), bl.a. fordi det fremgår af de vejledende beskrivelser af gerningsindholdet af statuttens artikel 6, stk. 1, litra e, at forbuddet omfatter personer under 18 år.

For det tredje forudsætter statuttens artikel 6, jf. de vejledende beskrivelser af gerningsindholdet af bestemmelsen, at den strafbare handling fandt sted i forbindelse med et åbenbart mønster af lignende handlinger, herunder også indledende handlinger i et fremvoksende mønster, som er rettet mod den pågældende gruppe, eller at handlingen i sig selv vil skulle kunne medføre en sådan hel eller delvis ødelæggelse af den pågældende gruppe. Folkekrigskonventionen indeholder derimod ikke et sådant kontekstkrav, og udvalget foreslår derfor, at kontekstkravet ikke medtages i den foreslåede straffebestemmelse om folkedrab, for derved at sikre, at indholdet af folkekrigskonventionen fortsat er strafbart efter dansk straffelovgivning.

Udvalget foreslår for det fjerde, at folkekrigslovens henvisning til straffelovens kapitel 4 ikke medtages i det foreslåede § 118 c, da straffelovens almindelige del allerede finder anvendelse på alle strafbare forhold, jf. straffelovens § 2.

Udvalget foreslår desuden, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 1), hvorefter overtrædelse af bl.a. det foreslåede § 118 c, stk. 1, om folkedrab straffes med fængsel indtil på livstid. Udvalget foreslår endelig, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 3), hvorefter overtrædelse af bl.a. det foreslåede § 118 c, stk. 2, om tilskyndelse til folkedrab straffes med fængsel indtil 12 år. Udvalget henviser i den forbindelse til en dom fra år 2000 fra Krigsforbrydertribunalet for Rwanda, hvor tiltalte i en sag med flere formildende omstændigheder blev idømt 12 års fængsel for direkte og offentlig tilskyndelse til folkedrab.

Der henvises nærmere til betænkningens side 178-181.

3.3.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Justitsministeriet er enig i udvalgets overvejelser og forslag vedrørende folkedrab, og lovforslaget er i det væsentligste udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Der henvises nærmere til lovforslagets § 1, nr. 6 (forslagene til straffelovens § 118 c og § 118 k, stk. 1 og 3), og § 4 (om ophævelse af folkedrabsloven) samt bemærkningerne hertil.

3.4. Forbrydelser mod menneskeheden

3.4.1. Gældende ret

Dansk straffelovgivning indeholder ikke straffebestemmelser, som selvstændigt kriminaliserer forbrydelser mod menneskeheden.

Inkorporeringen af Straffedomstolens statut ved lov nr. 342 af 16. maj 2001 om Den Internationale Straffedomstol indebærer ikke, at forbrydelserne, herunder forbrydelser mod menneskeheden, dermed er kriminaliseret i Danmark. Det er imidlertid i forarbejderne til loven lagt til grund, at forbrydelserne kan straffes efter dansk straffelovgivning. Det fremgår således af forarbejderne, at forbrydelser mod menneskeheden omfattet af statuttens artikel 7 kan straffes efter den militære straffelov og den borgerlige straffelovs almindelige bestemmelser om bl.a. drab, vold, voldtægt og frihedsberøvelse, jf. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, side 499.

Forbrydelser mod menneskeheden vil efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser, herunder § 216 om voldtægt og § 225, jf. § 216, om voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje. Forbrydelser mod menneskeheden vil endvidere efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter straffelovens kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme, herunder § 237 om drab og voldsbestemmelserne i §§ 244-247. Forbrydelser mod menneskeheden vil desuden efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter straffelovens § 260 om ulovlig tvang, § 261 om frihedsberøvelse og § 262 a om menneskehandel.

For personer i offentlig tjeneste eller hverv vil forbrydelser mod menneskeheden derudover kunne straffes efter bl.a. straffelovens §§ 150 og 155 om misbrug af stilling i offentlig tjeneste til henholdsvis tvang og krænkelse af privates eller det offentliges ret samt straffelovens § 147 om anvendelse af ulovlige midler for at opnå tilståelse eller forklaring eller foretagelse af en lovstridig anholdelse, fængsling, ransagning eller beslaglæggelse, når det påhvilede den pågældende at virke til håndhævelse af statens straffemyndighed.

Forbrydelser mod menneskeheden vil efter omstændighederne også kunne straffes efter militær straffelov. De relevante bestemmelser, herunder særligt § 36 om misbrug af kendetegn m.v. og ulovlig brug af krigsmiddel eller fremgangsmåde, i militær straffelov finder dog alene anvendelse i forbindelse med en væbnet konflikt, hvor danske styrker deltager i den væbnede konflikt i eller uden for Danmark, jf. militær straffelovs § 10, stk. 1.

Kravet i Straffedomstolens statuts artikel 7, stk. 1, om, at handlingen skal være »begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning og med viden herom« er ikke en del af gerningsindholdet i de straffebestemmelser, der er nævnt ovenfor. Det må imidlertid antages, at et sådant forhold vil kunne indgå som en skærpende omstændighed ved straffastsættelsen, jf. straffelovens § 80, stk. 1 og 2, og § 81, nr. 2, 3 og 8.

Der henvises nærmere til betænkningens side 75-77.

3.4.2. Statutten for Den Internationale Straffedomstol

Forbrydelser mod menneskeheden er omfattet af Straffedomstolens statut, der er ratificeret af Danmark, jf. nærmere pkt. 2.2.

Det følger af statuttens artikel 5, litra b, at Straffedomstolen i overensstemmelse med statuten har jurisdiktion med hensyn til forbrydelser mod menneskeheden.

Forbrydelser mod menneskeheden er defineret i statuttens artikel 7, der i stk. 1 opregner en række handlinger, der, når de begås som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning og med viden om angrebet, udgør forbrydelser mod menneskeheden. I statuttens artikel 7, stk. 2, litra a, er det nærmere defineret, hvad der skal forstås ved »angreb mod en civilbefolkning«.

Flere af de handlingstyper, der kan udgøre forbrydelser mod menneskeheden, har det samme gerningsindhold som flere krigsforbrydelser og forbrydelser efter straffeloven. Forbrydelser mod menneskeheden adskiller sig imidlertid fra disse andre forbrydelser ved, at en forbrydelse mod menneskeheden skal være begået »som led i et omfattende eller systematisk angreb«. Af dette kontekstuelle krav kan der ifølge Straffedomstolen udledes fem krav.

For det første skal der være begået et angreb mod en civilbefolkning, hvilket bl.a. indebærer, at angrebets primære mål skal være civilbefolkningen, og at der skal være tale om et større antal civile. For det andet skal angrebet have en omfattende eller systematisk karakter. Ved »omfattende« forstås, at angrebet er rettet mod et større antal personer og har et stort omfang eller skade. Ved »systematisk« forstås, at angrebet er af organiseret karakter, og hvor det er usandsynligt, at handlingerne er tilfældige. For det tredje skal angrebet være begået i medfør af eller til fremme af en stats eller organisations politik. Dette indebærer, at staten eller organisationen aktivt fremmer eller tilskynder til et sådant angreb mod en civilbefolkning, og at staten eller organisationen dermed havde i sinde at begå et sådant angreb. For det fjerde skal der være en forbindelse mellem den enkelte begåede handling og angrebet mod civilbefolkningen. For det femte skal gerningspersonen have viden om eller til hensigt, at dennes handling er en del af det omfattende eller systematiske angreb, om end der dog ikke stilles krav om, at gerningspersonen har et detaljeret kendskab til alle angrebets karakteristika eller de præcise detaljer i planen eller statens eller organisationens politik.

I artikel 7, stk. 2, litra b-i, er det nærmere defineret, hvad der skal forstås ved de enkelte opregnede handlingstyper.

Statuttens artikel 7 om forbrydelser mod menneskeheden har følgende ordlyd:

»1. Ved »forbrydelser mod menneskeheden« forstås i denne statut følgende handlinger, når de begås som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning og med viden om angrebet:

- (a) drab,
- (b) udryddelse,
- (c) slaveri,
- (d) deportation eller tvungen overførelse af en befolkning,
- (e) fængsling eller anden alvorlig berøvelse af fysisk frihed i strid med folkerettens grundlæggende regler,
- (f) tortur,
- (g) voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvungen sterilisering eller enhver anden form for seksuel vold af lignende grovhed,

(h) forfølgelse af enhver identificerbar gruppe eller fællesskab af politiske, racemæssige, nationale, etniske, kulturelle, religiøse, kønsbestemte årsager, jf. stk. 3, eller andre årsager, der er almindeligt anerkendt som værende i strid med folkeretten, i forbindelse med enhver i dette stk. 1 nævnt handling eller anden forbrydelse under domstolens jurisdiktion,

(i) tvangsforsvindinger,

(j) apartheid,

(k) andre umenneskelige handlinger af lignende karakter, der forsætligt forårsager stor lidelse eller alvorlig skade på legeme, sjæl eller helbred.

2. I stk. 1

(a) forstås ved »angreb mod en civilbefolkning« en handlemåde, der indebærer gentagen udførelse af de i stk. 1 nævnte handlinger mod enhver civilbefolkning, i medfør af eller til fremme af en stats eller organisations politik om at begå det pågældende angreb,

(b) omfatter »udryddelse« bevidst påtvingelse af livsvilkår, bl.a. berøvelse af adgang til mad og medicin, der er beregnet på at medføre, at en del af en befolkning udryddes,

(c) forstås ved »slaveri« udøvelse af en eller samtlige af de beføjelser, der er knyttet til ejendomsretten over en person, og omfatter udøvelse af sådanne beføjelser i forbindelse med menneskehandel, især med kvinder og børn,

(d) forstås ved »deportation eller tvungen overførelse af en befolkning« tvungen forflyttelse af de berørte personer ved udvisning eller brug af andre tvangsmidler fra deres lovlige opholdssted uden folkeretligt tilladelige grunde,

(e) forstås ved »tortur« forsætlig påførelse af stærk smerte eller lidelse, enten fysisk eller psykisk, på en person i anklagedes varetægt eller under anklagedes kontrol. Tortur omfatter dog ikke smerte eller lidelse, der alene stammer fra, er forbundet med eller følger af lovlige sanktioner,

(f) forstås ved »påtvingen graviditet« ulovlig frihedsberøvelse af en kvinde, der er blevet påtvunget en graviditet, med den hensigt at påvirke en befolknings etniske sammensætning eller at begå andre alvorlige overtrædelser af folkeretten. Denne definition skal ikke på nogen måde fortolkes således, at den påvirker national lovgivning om graviditet,

(g) forstås ved »forfølgelse« forsætlig og alvorlig berøvelse af grundlæggende rettigheder i strid med folkeretten på grund af en gruppes eller et fællesskabs identitet,

(h) forstås ved »apartheid« umenneskelige handlinger af en karakter svarende til de i stk. 1 nævnte, der er begået som led i en racemæssig gruppes institutionaliserede regime af systematisk undertrykkelse af og dominans over en anden racemæssig gruppe eller grupper, og som er begået med den hensigt at opretholde dette regime,

(i) forstås ved »tvangsforsvindinger« anholdelse, tilbageholdelse eller bortførelse af personer udført af eller med bemyndigelse, støtte eller forståelse fra en stat eller politisk organisation, efterfulgt af en nægtelse af at anerkende denne frihedsberøvelse eller at give informationer om de pågældende personers skæbne eller opholdssted med den hensigt at fjerne dem fra retmæssig beskyttelse i et længere tidsrum.

3. Ved udtrykket »køn« forstås i denne statut to køn, hankøn og hunkøn, inden for samfundets rammer. Udtrykket »køn« angiver ikke nogen betydning, der afviger fra ovenstående.»

Der henvises nærmere til betænkningens side 61-75.

3.4.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

Udvalget har overvejet, hvordan en selvstændig kriminalisering af forbrydelser mod menneskeheden mest hensigtsmæssigt kan indføres i dansk straffelovgivning.

Det er som nævnt i pkt. 3.1.2 udvalgets opfattelse, at den foreslåede straffebestemmelse om forbrydelser mod menneskeheden bør udformes med udgangspunkt i ordlyden af og følge strukturen i statuttens artikel 7, men således, at betragtninger om hensigtsmæssighed, udviklingen i folkeretten og tilpasning til dansk retstradition også indgår.

Udvalget foreslår, at bestemmelsen indsættes som § 118 d i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser i straffeloven.

Efter det foreslåede § 118 d, stk. 1, straffes for forbrydelser mod menneskeheden den, der som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning foretager en eller flere af 12 nærmere angivne handlinger. Strafansvar efter den foreslåede bestemmelse vil således forudsætte, at der foreligger et omfattende eller systematisk angreb mod civilbefolkningen, og at der er en sammenhæng mellem det omfattende eller systematiske angreb mod civilbefolkningen og den begåede handling.

»Angreb mod civilbefolkningen« indebærer, at angrebets primære mål vil skulle være civilbefolkningen som sådan i modsætning til tilfældige ofre eller kollateral skade. Omfattet af formuleringen vil være enhver befolkningsgruppe, der kan identificeres på baggrund af bl.a. nationalitet, etnicitet, politiske tilhørsforhold eller lignende, herunder også opfattede tilhørsforhold eller kendetegn. Angrebet skal rette sig mod et større antal civile, men det er ikke et krav, at angrebet rammer alle i en civilbefolkning.

At angrebet mod en civilbefolkning skal være omfattende eller systematisk skal forstås som to alternative betingelser. Ved »omfattende« forstås et angreb, som er karakteriseret ved at være rettet mod et større antal personer og have et stort omfang af skade. Ved »systematisk« forstås et angreb, som er karakteriseret ved at være organiseret, og hvor det er usandsynligt, at handlingerne er spontane eller uplanlagte.

De handlinger, som det vil udgøre en forbrydelse mod menneskeheden at begå som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning, er opregnet i de foreslåede § 118 d, stk. 1, nr. 1-12.

Den første foreslåede bestemmelse omfatter at dræbe en person (nr. 1).

Den anden foreslåede bestemmelse omfatter at udrydde dele af en befolkning, herunder ved at påtvinge dele af en befolkning livsvilkår, der sigter til at bevirke, at befolkningen delvist udryddes (nr. 2).

Den tredje foreslåede bestemmelse omfatter at udsætte en person for slaveri (nr. 3).

Den fjerde foreslåede bestemmelse omfatter at deportere eller tvangsforflytte en befolkning i strid med folkeretten (nr. 4).

Den femte foreslåede bestemmelse omfatter at fængsle eller på anden alvorlig måde berøve en person friheden i strid med folkeretten (nr. 5).

Den sjette foreslåede bestemmelse omfatter at påføre en person i vedkommendes varetægt eller kontrol stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse (tortur) (nr. 6).

Den syvende foreslåede bestemmelse omfatter at udsætte en person for voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvangssterilisering eller anden form for seksuel eller reproduktiv vold af lignende grovhed (nr. 7).

Den ottende foreslåede bestemmelse omfatter at tvinge en person til at indgå ægteskab eller til en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller andet ægteskabslignende forhold med en anden person (nr. 8).

Den niende foreslåede bestemmelse omfatter at udsætte et eller flere medlemmer af en identificerbar gruppe eller et identificerbart fællesskab for alvorlig berøvelse af grundlæggende menneskerettigheder på baggrund af race, nationalitet, etnicitet, køn, seksuel orientering, kulturelt eller religiøst tilhørsforhold, politisk overbevisning eller andre grunde, der er almindeligt anerkendte som værende i strid med folkeretten (forfølgelse) (nr. 9).

Den tiende foreslåede bestemmelse omfatter at anholde, tilbageholde eller bortføre en person og nægte at anerkende frihedsberøvelsen eller at give informationer om, hvad der er sket eller vil ske med denne person, eller personens opholdssted, når handlingen er udført for at unddrage den pågældende fra retsbeskyttelse og er udført på vegne af eller med samtykke, støtte eller tilladelse fra en stat eller organisation (tvangsforsvinding) (nr. 10).

Den ellefte foreslåede bestemmelse omfatter at foretage en umenneskelig handling af samme eller lignende karakter som de handlinger, der er omfattet af de forudgående bestemmelser, inden for rammen af et institutionaliseret regime baseret på en racemæssig gruppes systematiske undertrykkelse af og dominans over en eller flere andre racemæssige grupper og med den hensigt at opretholde regimet (apartheid) (nr. 11).

Den tolvte foreslåede bestemmelse omfatter at foretage en anden umenneskelig handling af lignende karakter, der forårsager stor fysisk eller psykisk lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred (nr. 12).

Størstedelen af artikel 7 om forbrydelser mod menneskeheden i Straffedomstolens statut er gennemført i den foreslåede straffebestemmelse uden indholdsmæssige ændringer, men på nogle punkter adskiller den foreslåede straffebestemmelse sig fra statuttens artikel 7.

Udvalget foreslår for det første, at kravet om, at angrebet skal være begået i medfør af eller til fremme af en stats eller organisations politik, jf. statuttens artikel 7, stk. 2, litra a, ikke medtages i den foreslåede § 118 d. Udvalget henviser i den forbindelse til, at kravet formentlig ikke afspejler folkeretlig sædvaneret, men i stedet er medtaget i statutten som et politisk kompromis under forhandlingerne af statutten for at tilfredsstille de stater, der ønskede, at kravet om angrebets omfattende eller systematiske karakter skulle være kumulative betingelser og ikke alternative betingelser, sådan som statutten er udformet. Udvalget henviser desuden til, at kravet ikke er medtaget i den norske, svenske og tyske straffebestemmelse om forbrydelser mod menneskeheden.

Udvalget foreslår for det andet, at reproduktiv vold medtages i ordlyden af den foreslåede bestemmelse om voldtægt m.v. (nr. 7), da Straffedomstolen i Ongwen-sagen (Anklageren mod Dominic Ongwen (ICC-02/04-01/15)) har anerkendt, at reproduktiv autonomi er den særlige beskyttelsesinteresse, der omfattes af forbuddet mod tvangsgraviditet i statuttens artikel 7, stk. 1, litra g.

Udvalget foreslår for det tredje, at tvangsægteskab medtages som en særskilt forbrydelse mod menneskeheden (nr. 8), bl.a. fordi Straffedomstolen i Ongwen-sagen fandt, at tvangsægteskab udgør en forbrydelse mod menneskeheden, jf. opsamlingsbestemmelsen i statuttens artikel 7, stk. 1, litra k.

Udvalget foreslår for det fjerde, at der i den foreslåede bestemmelse om forfølgelse (nr. 9) ikke medtages et krav om, at forbrydelsen skal være begået i sammenhæng med folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse, bl.a. fordi det efter udvalgets opfattelse er omstridt, hvorvidt kravet

er udtryk for folkeretlig sædvaneret. Udvalget foreslår desuden, at seksuel orientering medtages som beskyttelsesgrund i den nævnte foreslåede bestemmelse (nr. 9).

Udvalget foreslår for det femte, at varighedskravet i statuttens artikel 7, stk. 2, litra i, hvorefter tvangsforsvindingsforbrydelsen skal være foretaget med den hensigt at fjerne offeret fra retmæssig beskyttelse i »et længere tidsrum«, ikke medtages i den foreslåede bestemmelse om tvangsforsvindinger (nr. 10). Udvalget henviser bl.a. til, at dette er for at tage højde for Danmarks ratifikation i 2022 af FN's konvention af 20. december 2006 om beskyttelse af personer mod tvungen forsvinding, der ikke indeholder et sådant varighedskrav.

Udvalget foreslår for det sjette, at statuttens artikel 7, stk. 3, hvorefter der ved udtrykket »køn« skal forstås to køn, hankøn og hunkøn, inden for samfundets rammer, ikke medtages i straffebestemmelsen om forbrydelser mod menneskeheden, bl.a. fordi forståelsen af begrebet efter udvalgets opfattelse har udviklet sig siden statuttens tilblivelse i 1998.

Udvalget foreslår endelig, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 1), hvorefter overtrædelse af den foreslåede § 118 d om forbrydelser mod menneskeheden straffes med fængsel indtil på livstid. Udvalget henviser i den forbindelse til, at strafferammen for forbrydelser mod menneskeheden efter udvalgets opfattelse bør afspejle forbrydelsens alvor, og til hensynet til at skabe sammenhæng med de eksisterende bestemmelser i straffeloven, herunder § 237 om drab, der ligeledes har en strafferamme på fængsel indtil livstid.

Udvalget finder ikke anledning til at inddele den foreslåede straffebestemmelse om forbrydelser mod menneskeheden i mindre grove overtrædelser med en lavere strafferamme og henviser bl.a. til, at der i andre på visse punkter sammenlignelige straffebestemmelser, f.eks. straffelovens § 114 om terrorisme, der har en strafferamme på fængsel indtil livstid for forskellige handlingstyper, heller ikke er foretaget en sådan opdeling.

Udvalget finder derudover ikke anledning til at foreslå en forhøjet minimumsstraf for den foreslåede straffebestemmelse om forbrydelser mod menneskeheden og henviser bl.a. til, at det er vanskeligt på forhånd at tage højde for den variation af tilfælde, som kan forekomme i praksis, ligesom der i øvrigt i gældende dansk straffelovgivning kun i ganske få tilfælde forekommer minimumsstrafferammer. Udvalget finder dog, at strafferammen henset til forbrydelsens grovhed ikke skal give mulighed for bødestraf.

Der henvises nærmere til betænkningens s. 83-91.

3.4.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Justitsministeriet er enig i udvalgets overvejelser og forslag vedrørende forbrydelser mod menneskeheden, og lovforslaget er i det væsentligste udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Der henvises nærmere til lovforslagets § 1, nr. 6 (forslagene til straffelovens § 118 d og § 118 k, stk. 1), og bemærkningerne hertil.

3.5. Krigsforbrydelser

3.5.1. Gældende ret

Dansk straffelovgivning indeholder ikke straffebestemmelser, som selvstændigt kriminaliserer krigsforbrydelser.

Inkorporeringen af Straffedomstolens statut ved lov nr. 342 af 16. maj 2001 om Den Internationale Straffedomstol indebærer ikke, at forbrydelserne, herunder krigsforbrydelser, dermed er kriminaliseret i

Danmark. Det er imidlertid i forarbejderne til loven lagt til grund, at forbrydelserne kan straffes efter dansk straffelovgivning. Det fremgår således af forarbejderne, at krigsforbrydelser omfattet af statuttens artikel 8 kan straffes efter den militære straffelov og den borgerlige straffelovs almindelige bestemmelser om bl.a. drab, vold, voldtægt, frihedsberøvelse og hærværk, jf. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, side 499.

De relevante bestemmelser i militær straffelov finder alene anvendelse i forbindelse med en væbnet konflikt, hvor danske styrker deltager i den væbnede konflikt i eller uden for Danmark, jf. militær straffelovs § 10, stk. 1. Under væbnet konflikt finder loven anvendelse på enhver, der gør sig skyldig i overtrædelse af lovens § 28 om krigsforræderi, § 29 om spionage, § 30 om ændring af ammunition, § 31 om overgivelse under kamp, § 32 om røbelse af militære hemmeligheder, § 33 om pligt til at anmelde eller forebygge og § 34 om fremkaldelse af modløshed samt § 36 om misbrug af kendetegn og krigsmiddel m.v., § 37 om plyndring og § 38 om ligrøveri, jf. § 2, nr. 3.

Det må desuden antages, at det forhold, at den strafbare handling er foretaget som led i en krigsforbrydelse, efter omstændighederne vil kunne indgå som en skærpende omstændighed, jf. straffelovens § 80, stk. 1 og 2, og § 81, nr. 2, 3 og 8.

Der henvises nærmere til betænkningens side 130-131.

3.5.1.1. Krigsforbrydelser mod personer

Krigsforbrydelser begået mod personer vil efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser, herunder § 216 om voldtægt og § 225, jf. § 216, om voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje. Krigsforbrydelserne vil endvidere efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter straffelovens kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme, herunder § 237 om drab og voldsbestemmelserne i §§ 244-247.

Der henvises nærmere til betænkningens side 131-132.

3.5.1.2. Krigsforbrydelser mod ejendom

Krigsforbrydelser begået mod ejendom vil efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter straffelovens kapitel 28 om formueforbrydelser, herunder § 276 om tyveri, § 276 a om indbrudstyveri og § 291 om hærværk.

Krigsforbrydelserne vil endvidere efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter den militære straffelovs § 37 om plyndring.

Herudover vil forbrydelserne efter omstændighederne kunne straffes efter § 1, nr. 3 og 5, i lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt. Det følger af § 1, at medmindre forholdet er omfattet af militær straffelov, straffes med bøde eller fængsel indtil 12 år den, som forsætligt i strid med 2. protokol til UNESCO-konventionen af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt foretager en eller flere af en række nærmere opregnede handlinger, jf. nr. 1-5. § 1, nr. 3, omhandler omfattende ødelæggelse eller tilegnelse af kulturværdier beskyttet i henhold til konventionen og dennes 2. protokol. § 1, nr. 5, omhandler tyveri, plyndring eller uretmæssig anvendelse af eller hærværk mod kulturværdier, der er beskyttet i henhold til konventionen.

Der henvises nærmere til betænkningens side 132-135.

3.5.1.3. Krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker

Krigsforbrydelser begået mod humanitære indsatser eller kendemærker vil efter omstændighederne bl.a.

kunne straffes efter straffelovens kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme, herunder voldsbestemmelserne i §§ 244-247. Krigsforbrydelserne vil endvidere efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter straffelovens kapitel 28 om formueforbrydelser, herunder § 276 om tyveri og § 291 om hærværk.

Krigsforbrydelserne vil endvidere efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter militær straffelovs § 36, stk. 1, om forsætligt misbrug m.v. af kendetegn eller betegnelse, som er forbeholdt personer, indretninger og materiel, der er bestemt til at yde hjælp til sårede eller syge.

Der henvises nærmere til betænkningens side 132.

3.5.1.4. Krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder

Krigsforbrydelser begået ved anvendelse af forbudte kampmetoder vil efter omstændighederne kunne straffes efter bl.a. straffelovens § 132 om retsstridig anvendelse af kendetegn forbeholdt dansk eller fremmed offentlig myndighed eller militærpersoner. Krigsforbrydelserne vil endvidere efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter straffelovens kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme, herunder § 237 om drab og voldsbestemmelserne i §§ 244-247.

Krigsforbrydelserne vil efter omstændighederne også kunne straffes efter den militære straffelovs § 36, stk. 1, om forsætligt misbrug m.v. af kendetegn eller betegnelse, som er forbeholdt personer, indretninger og materiel, der er bestemt til at yde hjælp til sårede eller syge. Desuden vil krigsforbrydelserne efter omstændighederne kunne straffes efter militær straffelovs § 36, stk. 2, om forsætligt brug af krigsmiddel eller fremgangsmåde, hvis anvendelse er i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller med folkeretlig sædvaneret.

Herudover vil forbrydelserne efter omstændighederne kunne straffes efter § 1, nr. 1, 2 og 4, i lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt. Det følger heraf, at medmindre forholdet er omfattet af militær straffelov, straffes med bøde eller fængsel indtil 12 år den, som forsætligt i strid med 2. protokol til UNESCO-konventionen af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt gør kulturværdier under forhøjet beskyttelse til genstand for angreb, jf. nr. 1, anvender kulturværdier under forhøjet beskyttelse eller deres umiddelbare omgivelser til støtte for militær aktion, jf. nr. 2, eller gør kulturværdier beskyttet i henhold til konventionen eller dennes 2. protokol til genstand for angreb, jf. nr. 4.

Der henvises nærmere til betænkningens side 132-135.

3.5.1.5. Krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte krigsmidler

Krigsforbrydelser begået ved anvendelse af forbudte krigsmidler vil efter omstændighederne kunne straffes efter den militære straffelovs § 36, stk. 2, om forsætligt brug af krigsmiddel eller fremgangsmåde, hvis anvendelse er i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller med folkeretlig sædvaneret.

Der henvises nærmere til betænkningens side 133.

3.5.2. Statutten for Den Internationale Straffedomstol

Krigsforbrydelser er grove eller alvorlige overtrædelser af den humanitære folkeret, det vil sige de folkeretlige regler, der gælder i væbnet konflikt. Sådanne overtrædelser medfører et individuelt strafansvar. Krigsforbrydelser er omfattet af Straffedomstolens statut, og langt de fleste af krigsforbrydelserne har været omfattet af statutten siden dens tilblivelse. Dermed er langt de fleste af statutstens bestemmelser om krigsforbrydelser også ratificeret af Danmark.

Straffedomstolens statut indeholder den hidtil mest omfattende og fuldstændige opregning af overtrædelser af den humanitære folkeret, der kan betegnes krigsforbrydelser.

I den humanitære folkeret sondres der grundlæggende mellem to konflikttyper. Den ene type er international væbnet konflikt, hvorved forstås en væbnet konflikt mellem to eller flere stater. Den anden type er ikke-international væbnet konflikt, hvorved forstås en væbnet konflikt mellem en stat og en ikke-statslig organiseret væbnet gruppe, herunder en oprørsgruppe, eller mellem to eller flere ikke-statslige organiserede væbnede grupper.

I den humanitære folkeret sondres der også mellem aktørerne og deres beskyttelsesstatus i væbnede konflikter. Helt overordnet sondres der i væbnede konflikter mellem konfliktparternes væbnede styrker og civile. Sanitetspersonel og religiøst personel udgør en mellemkategori på baggrund af denne persongrupperes status som medlemmer af de væbnede styrker, men med særlig folkeretlig beskyttelse, der forudsætter, at personellet ikke tager direkte del i fjendtlighederne.

Desuden indeholder den humanitære folkeret forskellige kategorier af krigsforbrydelser. Den første kategori omfatter et afgrænset antal forbrydelser, der samlet set betegnes som grove overtrædelser af Genève-konventionerne af 1949 og 1. tillægsprotokol, og som omfatter eksempelvis forsætligt drab på civile og tortur. Staterne har pligt til at udøve universel jurisdiktion over disse forbrydelser. Den anden kategori omfatter alle andre alvorlige overtrædelser af den humanitære folkeret. Stater har ret til, men er ikke forpligtede til at retsforfølge personer, der formodes at have begået sådanne forbrydelser.

Statuttens artikel 8 opregner i alt 60 krigsforbrydelser, herunder ti senere vedtagne tilføjelser, der ikke er ratificeret af Danmark. De ti bestemmelser om krigsforbrydelser, som Danmark ikke har ratificeret, er krigsforbrydelserne i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xxvii-xxix, og litra e, nr. xiii-xix.

Det følger af statuttens artikel 5, litra c, at Straffedomstolen i overensstemmelse med statuten har jurisdiktion med hensyn til krigsforbrydelser. Dette er nærmere kvalificeret i statuttens artikel 8, stk. 1, hvorefter Straffedomstolen skal have jurisdiktion med hensyn til krigsforbrydelser, navnlig sådanne, der begås som led i en plan eller politik eller som led i en omfattende udførelse af sådanne forbrydelser. Straffedomstolen har i sin retspraksis tilkendegivet, at formuleringen »navnlig sådanne« alene er en praktisk rettesnor for, hvilken type af sager Straffedomstolen bør beskæftige sig med, og at Straffedomstolen således også har jurisdiktion over krigsforbrydelser, der ikke er begået som led i en plan eller politik eller som led i en omfattende udførelse af sådanne forbrydelser.

I statuttens artikel 8, stk. 2, er det nærmere defineret, hvad der udgør krigsforbrydelser. Statuttens artikel 8, stk. 2, litra a, omfatter grove overtrædelser af Genève-konventionerne af 1949. Statuttens artikel 8, stk. 2, litra b, omfatter andre grove overtrædelser af ret og sædvaner. Bestemmelserne i både artikel 8, stk. 2, litra a og b, omfatter krigsforbrydelser begået i internationale væbnede konflikter og har følgende ordlyd:

»2. Ved »krigsforbrydelser« forstås i denne statut:

(a) Grove overtrædelser af Genèvekonventionerne af 12. august 1949, det vil sige enhver af følgende handlinger mod personer eller ejendom, der nyder beskyttelse i henhold til bestemmelserne i den relevante Genèvekonvention:

- i) forsætligt drab,
- ii) tortur eller umenneskelig behandling, herunder biologiske forsøg,
- iii) forsætlig tilføjelse af betydelig lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred,
- iv) omfattende ødelæggelse samt tilegnelse af ejendom, der ikke retfærdiggøres af militær nødvendighed, og som udføres på ulovlig og vilkårlig måde,
- v) at tvinge en krigsfange eller anden beskyttet person til at gøre tjeneste i en fjendtlig magts styrker,

- vi) forsætlig berøvelse af en krigsfanges eller anden beskyttet persons ret til betryggende og behørig domstolsbehandling,
- vii) retsstridig deportation eller overførsel eller retsstridig internering,
- viii) gidseltagning.

(b) Andre grove overtrædelser af ret og sædvaner, der finder anvendelse under internationale væbnede konflikter, inden for folkerettens rammer, det vil sige enhver af følgende handlinger:

- i) forsætligt at angribe civilbefolkningen som sådan eller civile enkeltpersoner, der ikke tager direkte del i fjendtlighederne,
- ii) forsætligt at angribe civile genstande, det vil sige genstande, der ikke er militære mål,
- iii) forsætligt at angribe personel, installationer, materiel, enheder eller befordringsmidler, der deltager i humanitær bistand eller en fredsbevarende mission i overensstemmelse med De Forenede Nationers Pagt, så længe de er berettigede til den beskyttelse, der ydes civile personer eller genstande i henhold til de folkeretlige regler under væbnede konflikter,
- iv) forsætligt at foretage angreb med viden om, at det pågældende angreb vil forårsage tilfældige tab blandt civile eller skade på civile eller civile genstande eller udbredt, langvarig og alvorlig skade på det naturlige miljø, som klart ville overstige den forventede konkrete og direkte samlede militære fordel,
- v) at angribe eller bombardere, uanset på hvilken måde, byer, landsbyer, boliger eller bygninger, der ikke forsvares, og som ikke er militære mål,
- vi) at dræbe eller såre en kombattant, som har overgivet sig betingelsesløst, idet han eller hun har nedlagt sine våben eller ikke længere har midler til at forsvare sig med,
- vii) uretmæssigt at anvende et parlamentærflag, fjendens eller De Forenede Nationers flag eller militære kendetegn eller uniform, samt Genèvekonventionernes kendemærker, med død eller alvorlig personskade til følge,
- viii) besættelsesmagts direkte eller indirekte overførelse af dele af dens egen civilbefolkning til det besatte område eller deportation eller overførelse af hele eller dele af befolkningen i det besatte område inden for eller uden for dette område,
- ix) forsætligt at angribe bygninger, der anvendes til religion, uddannelse, kunst, videnskab eller velgørende formål, historiske mindesmærker, hospitaler og pladser, hvor syge og sårede opsamles, forudsat at de ikke er militære mål,
- x) at udsætte personer, der er i en modparts magt, for fysisk lemlæstelse eller for medicinske eller videnskabelige forsøg af en hvilken som helst art, der hverken er begrundet i læge-, tandlæge- eller hospitalsbehandling af den pågældende eller udføres i hans eller hendes interesse, og som forårsager, at den eller de pågældende afgår ved døden, eller at deres helbred udsættes for alvorlig fare,
- xi) ved forræderi at dræbe eller såre personer, der tilhører den fjendtlige nation eller hær,
- xii) at erklære, at der ikke vil blive givet nåde,
- xiii) at ødelægge eller beslaglægge modpartens ejendom, medmindre dette er påkrævet af tvingende militær nødvendighed,
- xiv) at erklære modpartens statsborgeres rettigheder og adgang til sagsanlæg for ophævet, midlertidigt suspenderet eller udelukket fra at blive gjort gældende ved domstolene,
- xv) at tvinge modpartens statsborgere til at deltage i krigshandlingerne mod deres eget land, uanset om de var i dens tjeneste inden krigens begyndelse,
- xvi) at plyndre en by eller et sted, også hvor byen eller stedet er indtaget under bestorming,
- xvii) at anvende gift eller forgiftede våben,
- xviii) at anvende kvælende, giftige eller andre gasser samt alle tilsvarende væsker, materialer eller midler,

- xix) at anvende projektiler, der let udvider sig eller let udflades i den menneskelige krop, såsom projektiler med et hårdt hylster, der ikke dækker hele kernen eller er gennemhullet af indskæringer,
- xx) at anvende våben, projektiler samt materiel til og metoder i krigsførelse, som ifølge deres natur forårsager overflødig skade eller unødigt lidelse, eller som efter deres art vil ramme vilkårligt i strid med de folkeretlige regler under væbnede konflikter, forudsat at de pågældende våben, projektiler, materiel til og metoder i krigsførelse er omfattet af et omfattende forbud og er optaget i et bilag til denne statut ved en ændring i henhold til de relevante bestemmelser i art. 121 og 123,
- xxi) at krænke den menneskelige værdighed, navnlig ydmygende og nedværdigende behandling,
- xxii) at begå voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, som defineret i artikel 7, stk. 2 (f), tvungen sterilisering eller enhver anden form for seksuel vold, der ligeledes udgør en grov overtrædelse af Genèvekonventionerne,
- xxiii) at udnytte tilstedeværelsen af en civil eller anden beskyttet person til at sikre visse steder, områder eller militære styrker mod militære operationer,
- xxiv) forsætligt at angribe bygninger, materiel, sanitetsenheder og -transporter og personel, der anvender Genèvekonventionernes kendemærker i overensstemmelse med folkeretten,
- xxv) forsætligt at anvende udsultning af civile som krigsmetode ved at unddrage dem genstande, der er nødvendige for deres overlevelse, herunder forsætlig hindring af nødhjælpsforsyninger i henhold til Genèvekonventionerne,
- xxvi) at udskrive eller hverve børn under 15 år til tjeneste i nationale væbnede styrker eller at anvende dem til aktiv deltagelse i fjendtlighederne,
- xxvii) at anvende våben, som indeholder bakteriologiske eller andre biologiske stoffer eller toksiner uanset deres oprindelse eller fremstillingsmetode,
- xxviii) at anvende våben hvis primære våbenvirkning er at skade ved sprængstykker, der ikke lader sig påvise i det menneskelige legeme ved hjælp af røntgen,
- xxix) anvende laservåben, specifikt designet til som eneste eller som en af dets våbenvirkninger at forårsage permanent blindhed på det ubeskyttede øje, hvorved menes det blotte øje eller øjne med korrigerende synsindretninger.«

Statuttens artikel 8, stk. 2, litra c-f, omfatter alvorlige overtrædelser af fælles artikel 3 i Genève-konventionerne og andre alvorlige overtrædelser af ret og sædvaner. Bestemmelserne i artikel 8, stk. 2, litra c-f, omfatter krigsforbrydelser begået i ikke-internationale væbnede konflikter, men artikel 8, stk. 2, litra d og f, undtager interne uroligheder og spændinger fra anvendelsesområdet for bestemmelserne. Statuttens artikel 8, stk. 2, litra c-f, og stk. 3, har følgende ordlyd:

»(c) I tilfælde af ikke-internationale væbnede konflikter, alvorlige overtrædelser af den fælles artikel 3 i de fire Genèvekonventioner af 12. august 1949, det vil sige enhver af følgende handlinger, der begås mod personer, der ikke deltager aktivt i fjendtlighederne, herunder medlemmer af de væbnede styrker, som har nedlagt våbnene, og personer, der er gjort ukampdygtige som følge af sygdom, sår, frihedsberøvelse eller en hvilken som helst anden omstændighed:

- i) vold mod liv og legeme, i særdeleshed drab af enhver art, lemlæstelse, grusom behandling og tortur,
- ii) krænkelser af den menneskelige værdighed, navnlig ydmygende og nedværdigende behandling,
- iii) gidseltagning,
- iv) domfældelse eller henrettelse uden forudgående dom afsagt af en behørigt konstitueret domstol, som yder alle de retsgarantier, som almindeligvis anerkendes som ufravigelige.

(d) Stk. 2 (c) finder anvendelse i ikke-internationale væbnede konflikter, og finder således ikke anvendelse

se på interne uroligheder og spændinger, såsom optøjer, isolerede og sporadiske voldshandlinger eller tilsvarende handlinger.

(e) Andre alvorlige overtrædelser af ret og sædvaner, der gælder i ikke-internationale væbnede konflikter, inden for folkerettens rammer, det vil sige enhver af følgende handlinger:

- i) forsætligt at angribe civilbefolkningen som sådan eller civile enkeltpersoner, der ikke tager direkte del i fjendtlighederne,
- ii) forsætligt at angribe bygninger, materiel, sanitetsenheder og -transporter og personel, der anvender Genèvekonventionernes kendemærker i overensstemmelse med folkeretten,
- iii) forsætligt at angribe personel, installationer, materiel, enheder eller befordringsmidler, der deltager i humanitær bistand eller en fredsbevarende mission i overensstemmelse med De Forenede Nationers Pakt, så længe de er berettigede til den beskyttelse, der ydes civile personer eller genstande i henhold til de folkeretlige regler under væbnede konflikter,
- iv) forsætligt at angribe bygninger, der anvendes til religion, uddannelse, kunst, videnskab eller velgørende formål, historiske mindesmærker, hospitaler og pladser, hvor syge og sårede opsamles, forudsat at de ikke er militære mål,
- v) at plyndre en by eller et sted, også hvor byen eller stedet er indtaget under bestorming,
- vi) at begå voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, som defineret i artikel 7, stk. 2 (f), tvungen sterilisering samt enhver anden form for seksuel vold, der ligeledes udgør en grov overtrædelse af den fælles artikel 3 i de fire Genèvekonventioner,
- vii) at udskrive eller hverve børn under 15 år til tjeneste i nationale væbnede styrker eller grupper eller anvende dem til aktiv deltagelse i fjendtlighederne,
- viii) at beordre forflytning af civilbefolkningen af grunde knyttet til konflikten, medmindre de pågældende civiles sikkerhed eller tvingende militære grunde nødvendiggør dette,
- ix) ved forræderi at dræbe eller såre en fjendtlig kombattant,
- x) at erklære, at der ikke vil blive givet nåde,
- xi) at udsætte personer, der er i en modparts magt, for fysisk lemlæstelse eller for medicinske eller videnskabelige forsøg af en hvilken som helst art, der hverken er begrundet i læge-, tandlæge- eller hospitalsbehandling af de pågældende eller udføres i hans eller hendes interesse, og som forårsager, at den eller de pågældende afgår ved døden eller at deres helbred udsættes for alvorlig fare,
- xii) at ødelægge eller beslaglægge en modparts ejendom, medmindre dette er påkrævet af tvingende hensyn i konflikten.
- xiii) at anvende gift eller forgiftede våben,
- xiv) at anvende kvælende, giftige eller andre gasser samt alle tilsvarende væsker, materialer eller midler,
- xv) at anvende projektiler, der let udvider sig eller let udflades i den menneskelige krop, såsom projektiler med et hårdt hylster, der ikke dækker hele kernen eller er gennemhullet af indskæringer,
- xvi) at anvende våben, som indeholder bakteriologiske eller andre biologiske stoffer eller toksiner uanset deres oprindelse eller fremstillingsmetode,
- xvii) at anvende våben hvis primære våbenvirkning er at skade ved sprængstykker, der ikke lader sig påvise i det menneskelige legeme ved hjælp af røntgen
- xviii) anvende laservåben, specifikt designet til som eneste eller som en af dets våbenvirkninger at forårsage permanent blindhed på det ubeskyttede øje, hvorved menes det blotte øje eller øjne med korrigerende synsindretninger,
- xix) forsætligt at anvende udsultning af civile som krigsmetode ved at unddrage dem genstande, der er nødvendige for deres overlevelse, herunder forsætlig hindring af nødhjælpsforsyninger.

(f) Stk. 2 (e) finder anvendelse i ikke-internationale væbnede konflikter, og finder således ikke anvendelse

på interne uroligheder og spændinger, såsom optøjer, isolerede og sporadiske voldshandlinger eller tilsvarende handlinger. Det finder anvendelse i væbnede konflikter, der finder sted på en stats territorium, når der er en langvarig væbnet konflikt mellem regeringsmyndigheder og organiserede væbnede grupper eller mellem sådanne grupper.

3. Intet i stk. 2 (c) og (e) berører en regerings ansvar for med alle retmæssige midler at opretholde eller genoprette lov og orden i staten eller at forsvare statens nationale enhed og territoriale uafhængighed.«

Der henvises nærmere til betænkningens side 92-130.

Det fremgår af statuttens artikel 124, at uanset bestemmelserne i statuttens artikel 12, stk. 1 og 2, om forudsætningerne for udøvelse af jurisdiktion, kan en stat ved sin tilslutning til statuten erklære, at den i en periode på syv år efter statuttens ikrafttræden for den pågældende stat ikke godkender Straffedomstolens jurisdiktion med hensyn til krigsforbrydelser efter statuttens artikel 8, når en forbrydelse påstås at være begået af dens statsborgere eller på dens territorium. Det fremgår yderligere af bestemmelsen, at en erklæring i henhold til artikel 124 kan trækkes tilbage på et hvilket som helst tidspunkt.

Bestemmelsen blev tilføjet statuten i 2002 for at imødekomme særligt Frankrigs ønske om, at statsparter konkret skulle kunne beslutte, hvilke forbrydelser under statuten Straffedomstolen skulle kunne udøve jurisdiktion over. Flere lande, herunder Danmark, modsatte sig dette, og artikel 124 er udtryk for et kompromis, der således alene angår krigsforbrydelser og er blevet anvendt i særdeles begrænset omfang, idet alene Frankrig i 2000 og Columbia i 2002 har afgivet en såkaldt artikel 124-erklæring. Frankrig tilbagekaldte sin erklæring i 2008, og Columbias erklæring udløb i 2009. Derudover har Ukraine i forbindelse med tilkendegivelse i 2024 af sin hensigt om at ratificere Straffedomstolens statut oplyst at ville afgive en sådan erklæring i henhold til artikel 124.

Forsamlingen af deltagerstater vedtog med enstemmighed i 2015 en resolution, der medfører en ændring af statuten i form af, at artikel 124 ophæves (Resolution ICC-ASP/14/Res. 2 af 26. november 2015).

For at ændringen kan træde i kraft, skal den være ratificeret af 7/8 af statsparterne til statuten. Indtil videre har 23 stater ratificeret ændringen, og i dag kræves således 109 ratifikationer for ændringens ikrafttrædelse. Blandt de stater, der har ratificeret, er bl.a. Sverige, Norge, Finland, Nederlandene, Tyskland og Frankrig. Danmark har ikke ratificeret ændringen.

Spørgsmålet om dansk ratifikation af ophævelsen af artikel 124 er ikke behandlet i betænkningen.

3.5.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

3.5.3.1. Generelle overvejelser

Udvalget har overvejet, hvordan en selvstændig kriminalisering af krigsforbrydelser mest hensigtsmæssigt kan indføres i dansk straffelovgivning.

Det er udvalgets opfattelse, at de foreslåede straffebestemmelser om krigsforbrydelser bør udformes med udgangspunkt i ordlyden af statuttens artikel 8, men således, at også betragtninger om hensigtsmæssighed, udviklingen i folkeretten og tilpasning til dansk retstradition indgår.

I artikel 8 i Straffedomstolens statut sondres der mellem krigsforbrydelser i internationale og ikke-internationale væbnede konflikter. Desuden er statuttens artikel 8 opdelt efter, om det folkeretlige grundlag for krigsforbrydelsen er Genève-konventionerne af 1949 eller andre konventioner og folkeretlig sædvaneret.

Udvalget foreslår, at de danske straffebestemmelser om krigsforbrydelser i stedet grupperes efter beskyttelsesobjektet og dermed inddeles i følgende fem kategorier: Krigsforbrydelser mod personer, krigsforbr-

ydelse mod ejendom, krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker, krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder og krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler. I den forbindelse henviser udvalget bl.a. til, at en sådan opdeling er mere hensigtsmæssig i en dansk kontekst, og at krigsforbrydelsesbestemmelserne i norsk, svensk og tysk ret følger en lignende opdeling.

Udvalget foreslår derudover, at der i de foreslåede straffebestemmelser om krigsforbrydelser som udgangspunkt ikke skal skelnes mellem handlinger begået i en international eller en ikke-international væbnet konflikt, medmindre forbrydelsens karakter tilsiger, at den alene kan finde anvendelse i en international væbnet konflikt. I den forbindelse henviser udvalget bl.a. til, at det, der er strafbart i én type af væbnet konflikt, som udgangspunkt også bør være strafbart i en anden type af væbnet konflikt, og til den generelle udvikling i folkeretten, herunder folkeretlig sædvaneret, hvorefter der i forhold til krigsforbrydelser i mindre grad skelnes mellem, om en forbrydelse er begået i en international eller en ikke-international væbnet konflikt.

Udvalget foreslår endvidere, at formuleringen i statuttens artikel 8, hvorefter Straffedomstolen skal have jurisdiktion med hensyn til krigsforbrydelser, »navnlig sådanne, der begås som led i en plan eller politik eller som led i en omfattende udførelse af sådanne forbrydelser«, ikke medtages i de foreslåede straffebestemmelser om krigsforbrydelser. Udvalget henviser i den forbindelse til, at Straffedomstolen selv har tilkendegivet, at formuleringen ikke udelukker, at Straffedomstolen har jurisdiktion over krigsforbrydelser, der ikke er begået som led i en plan eller politik eller som led i en omfattende udførelse af sådanne forbrydelser. Udvalget finder derfor ikke, at de foreslåede straffebestemmelser bør indeholde et sådant krav, bl.a. henset til komplementaritetsprincippet for Straffedomstolens jurisdiktion. Udvalget henviser endvidere til, at der ikke ses at gælde et sådant krav efter den humanitære folkeret, ligesom de norske, svenske og tyske bestemmelser om krigsforbrydelser heller ikke har medtaget et sådant krav.

Udvalget foreslår i stedet, at det skal anses for en strafskærpende omstændighed, hvis en krigsforbrydelse er begået som led i en plan eller politik eller som led i en omfattende udførelse af sådanne forbrydelser (§ 118 k, stk. 5). Udvalget henviser i den forbindelse til, at artikel 8, stk. 1, i statutten kan anses som udtryk for, at sådanne omstændigheder medfører, at de pågældende krigsforbrydelseshandlinger skal anses som særligt systematiske og grove, og at sådanne omstændigheder i norsk og svensk ret også anses for strafskærpende.

Udvalgets forslag til straffebestemmelser om krigsforbrydelser foreslås at finde generel anvendelse, herunder på handlinger begået af dansk militært personel. Udvalget vurderer derfor, at de foreslåede straffebestemmelser om krigsforbrydelser i flere sammenhænge vil have et anvendelsesområde, der er overlappende med bestemmelser i militær straffelov. Udvalget bemærker på den baggrund, at de foreslåede særskilte straffebestemmelser om krigsforbrydelser skal finde anvendelse forud for bestemmelserne i militær straffelov, og anbefaler, at det undersøges nærmere, om de foreslåede straffebestemmelser om krigsforbrydelser giver anledning til ændringer af militær straffelov.

Der henvises nærmere til betænkningens side 144-147 og 168-169.

3.5.3.2. Krigsforbrydelser mod personer

Udvalget foreslår, at der indføres en straffebestemmelse om krigsforbrydelser mod personer som § 118 e i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser i straffeloven.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, straffes for krigsforbrydelser mod personer den, der i tilknytning til en væbnet konflikt foretager en eller flere af 12 nærmere opregnede handlinger. Handlingerne vil således udgøre krigsforbrydelser i både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter. Det vil grundlæggende være et krav, at den pågældende handling er foretaget »i tilknytning til« den væbnede konflikt,

hvilket indebærer, at handlingen skal være foretaget i sammenhæng med og have en forbindelse til den væbnede konflikt. Handlinger, der tilfældigvis finder sted i et geografisk område, hvor der er en væbnet konflikt, men ikke har forbindelse til den væbnede konflikt, vil derfor falde uden for bestemmelsen.

De nærmere angivne handlinger er opregnet i de foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 1-12.

Den første foreslåede bestemmelse omfatter at dræbe en beskyttet person (nr. 1).

Den anden foreslåede bestemmelse omfatter at påføre en beskyttet person stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse med det formål at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen, med det formål at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, på baggrund af enhver form for forskelsbehandling eller på baggrund af et formål af lignende karakter (tortur) (nr. 2, litra a), påføre stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse (umenneskelig behandling) (nr. 2, litra b) eller påføre stor fysisk eller psykisk smerte eller lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred (nr. 2, litra c).

Den tredje foreslåede bestemmelse omfatter at udsætte en beskyttet person for slaveri (nr. 3).

Den fjerde foreslåede bestemmelse omfatter at udsætte en beskyttet person for voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvangssterilisering eller anden form for seksuel eller reproduktiv vold af lignende grovhed (nr. 4).

Den femte foreslåede bestemmelse omfatter at tage en beskyttet person som gidsel (nr. 5).

Den sjette foreslåede bestemmelse omfatter at indkalde eller hverve et barn under 15 år til tjeneste i væbnede styrker eller grupper eller bruge et barn under 15 år til aktiv deltagelse i fjendtligheder (nr. 6).

Den syvende foreslåede bestemmelse omfatter at udsætte en beskyttet person for et medicinsk, biologisk eller videnskabeligt forsøg, der medfører død eller alvorlig fare for personens liv eller helbred (nr. 7).

Den ottende foreslåede bestemmelse omfatter at deportere, tvangsforflytte eller frihedsberøve en beskyttet person i strid med den humanitære folkeret (nr. 8).

Den niende foreslåede bestemmelse omfatter at idømme eller iværksætte en straf over for en beskyttet person i strid med retten til en retfærdig rettergang efter den humanitære folkeret (nr. 9).

Den tiende foreslåede bestemmelse omfatter groft at krænke en beskyttet eller afdød persons værdighed ved ydmygende, nedværdigende eller anden krænkende behandling (nr. 10).

Den ellevte foreslåede bestemmelse omfatter at skade en modstander, der har overgivet sig betingelsesløst eller er ukampdygtig, eller en parlamentær (nr. 11).

Den tolvte foreslåede bestemmelse omfatter at erklære modpartens borgeres rettigheder og adgang til sagsanlæg for ophævet, midlertidigt suspenderet eller udelukket fra at blive gjort gældende ved domstolene (nr. 12).

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 2, straffes for krigsforbrydelser mod personer endvidere den, der i tilknytning til en international væbnet konflikt foretager en eller flere nærmere opregnede handlinger. Disse handlinger vil således alene udgøre en krigsforbrydelse i forbindelse med internationale væbnede konflikter. Det vil grundlæggende – ligesom krigsforbrydelser omfattet af det foreslåede § 118 e, stk. 1 – være et krav, at den pågældende handling er foretaget »i tilknytning til« den væbnede konflikt, hvilket indebærer, at handlingen skal være foretaget i sammenhæng med og have en forbindelse til den væbnede konflikt.

Disse tre foreslåede bestemmelser omhandler at overføre en del af sin egen civilbefolkning til et besat

område (nr. 1), at tvinge en statsborger af modparten til at deltage i kamphandlinger mod sit eget land (nr. 2) og at tvinge en beskyttet person til at gøre tjeneste i en fjendtlig magts styrker (nr. 3).

Endelig foreslår udvalget, at det i en ny § 118, stk. 3, defineres, hvad der forstås ved »beskyttet person«. Efter bestemmelsen forstås herved en person, der ikke eller ikke længere tager direkte del i fjendtlighederne. Bestemmelsen vil skulle forstås i overensstemmelse med den humanitære folkerets definitioner af beskyttede personer, det vil sige enhver person, der ikke er kombattant i en international væbnet konflikt eller medlem af en organiseret væbnet gruppe, som deltager aktivt i fjendtlighederne. Ved »tager direkte del i fjendtlighederne« forstås, at den pågældende aktivt udfører handlinger i tilknytning til den væbnede konflikt med formål om at støtte en af parterne i konflikten til skade for en anden part.

Størstedelen af den foreslåede § 118 e om krigsforbrydelser mod personer tager udgangspunkt i artikel 8 i Straffedomstolens statut og er gennemført uden indholdsmæssige ændringer, men på nogle punkter adskiller de to bestemmelser sig fra hinanden.

Udvalget foreslår for det første, at slaveri medtages som den tredje foreslåede bestemmelse (stk. 1, nr. 3), selv om en sådan bestemmelse ikke findes i statuttens artikel 8. Udvalget henviser dog til, at forbrydelsen kan anses for at være indeholdt i forbuddet mod groft at krænke en beskyttet persons værdighed ved ydmygende eller nedværdigende behandling efter statuttens artikel 8, at militærmanualen har medtaget slaveri som en krigsforbrydelse i både international og ikke-international væbnet konflikt, og at slaveri som krigsforbrydelse er medtaget i norsk ret med henvisning til, at det anses for at være en forbrydelse i folkeretlig sædvaneret.

Udvalget foreslår for det andet, at reproduktiv vold medtages i den fjerde foreslåede bestemmelse om voldtægt m.v. (stk. 1, nr. 4), og henviser bl.a. til, at Straffedomstolen i Ongwen-sagen har anerkendt, at reproduktiv autonomi er den særlige beskyttelsesinteresse, der omfattes af forbuddet mod tvangsgraviditet, og at reproduktiv vold efter folkeretlig sædvaneret anses for en krigsforbrydelse.

Udvalget har desuden overvejet, om aldersgrænsen på 15 år i den sjette foreslåede bestemmelse om hvervning af børn (stk. 1, nr. 6) skal fastsættes til 18 år set i lyset af, at den valgfrie protokol af 25. maj 2000 til FN-konventionen om barnets rettigheder vedrørende inddragelse af børn i væbnede konflikter, som Danmark ratificerede i 2002, har fastsat aldersgrænsen for forbud mod bl.a. at tvangsindkalde eller rekruttere børn til 18 år. Udvalget finder dog, at aldersgrænsen på 15 år i statutten bør anvendes i den foreslåede straffebestemmelse, og henviser bl.a. til, at aldersgrænsen på 15 år er anvendt i de tilsvarende bestemmelser i svensk og tysk ret, at flere lande, herunder USA, Storbritannien og Frankrig, har afgivet forbehold ved tiltrædelse af tillægsprotokollen, idet det er muligt at tjene i deres væbnede styrker inden det fyldte 18. år, og at en aldersgrænse på 15 år vil harmonere med den kriminelle lavalder, der i dansk ret er 15 år, jf. straffelovens § 15.

Udvalget foreslår for det fjerde, at begrebet »internering«, der er forbeholdt internationale væbnede konflikter, erstattes med »frihedsberøvelse« i den ottende foreslåede bestemmelse om tvangsforflytning m.v. (stk. 1, nr. 8), da den foreslåede bestemmelse skal finde anvendelse i såvel internationale som ikke-internationale væbnede konflikter.

Udvalget foreslår for det femte, at den niende foreslåede bestemmelse om krænkelse af en persons værdighed m.v. (stk. 1, nr. 9), alene skal omfatte idømmelse eller iværksættelse af en straf af en vis alvor, selv om et sådant krav ikke direkte findes i statuttens bestemmelser.

Udvalget foreslår for det sjette, at skade på en parlamentær – det vil sige den person, som kan søge kontakt med modstandere under brug af det hvide flag med henblik på at indgå en våbenhvile eller fredsaftale – skal medtages i den ellefte foreslåede bestemmelse om skader på modstandere, der overgiver sig

m.v. (stk. 1, nr. 11). Udvalget henviser bl.a. til, at forbrydelsen må anses for at være en krigsforbrydelse efter folkeretlig sædvaneret, og at forbrydelsen har en karakter, der er sammenlignelig med skade på en modstander, der har overgivet sig betingelsesløst eller er ukampdygtig, hvilket er omfattet af statuttens artikel 8.

Udvalget foreslår, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 2), hvorefter overtrædelse af den foreslåede § 118 e om krigsforbrydelser mod personer straffes med fængsel indtil 16 år. Udvalget henviser i den forbindelse til, at de omfattede krigsforbrydelser vil kunne medføre meget alvorlig personskade af både fysisk og psykisk karakter.

Udvalget foreslår imidlertid også, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 4), hvorefter straffen for overtrædelse af den foreslåede § 118 e kan stige indtil fængsel på livstid, når overtrædelsen er af særlig grov beskaffenhed, herunder når overtrædelsen omfatter drab. Udvalget henviser i den forbindelse til, at en sådan sidestrafferamme vil sikre, at de alvorligste forbrydelser kan idømmes lovens strengeste straf, samtidig med at der ikke indføres en livstidsstrafferamme i andre tilfælde, hvor overtrædelsen er mindre grov.

Der henvises nærmere til betænkningens side 147-155 og 168.

3.5.3.3. Krigsforbrydelser mod ejendom

Udvalget foreslår, at der indføres en straffebestemmelse om krigsforbrydelser mod ejendom som § 118 f i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser i straffeloven.

Efter den foreslåede § 118 f straffes for krigsforbrydelser mod ejendom den, der i tilknytning til en væbnet konflikt foretager én eller flere handlinger opregnet i fire bestemmelser. Handlingerne vil således udgøre krigsforbrydelser i både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter. Det vil grundlæggende være et krav, at den pågældende handling er foretaget »i tilknytning til« den væbnede konflikt, hvilket indebærer, at handlingen skal være foretaget i sammenhæng med og have en forbindelse til den væbnede konflikt. Handlinger, der tilfældigvis finder sted i et geografisk område, hvor der er en væbnet konflikt, men ikke har forbindelse til den væbnede konflikt, vil derfor falde uden for bestemmelsen.

Den første foreslåede bestemmelse omfatter at plyndre (nr. 1).

Den anden foreslåede bestemmelse omfatter at beslaglægge, konfiskere, ødelægge eller tilegne sig ejendom, når handlingen ikke er retfærdiggjort af tvingende militær nødvendighed (nr. 2).

Den tredje foreslåede bestemmelse omfatter at ødelægge eller tilegne sig kulturværdier i stort omfang i strid med UNESCO-konvention af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt og dennes 2. protokol (nr. 3).

Den fjerde foreslåede bestemmelse omfatter at plyndre, begå tyveri af eller udføre hærværk mod eller uretmæssigt anvende kulturværdier i strid med den i den tredje foreslåede bestemmelse nævnte konvention og dertilhørende 2. protokol (nr. 4).

Den første og anden foreslåede bestemmelse har baggrund i Straffedomstolens statut. Udvalget foreslår dog, at den første foreslåede bestemmelse om plyndring (nr. 1) skal forudsætte, at plyndringen har et vist omfang og dermed adskiller sig fra almindeligt tyveri af enkelte genstande, selv om et sådant krav ikke gælder efter Straffedomstolens statut. Udvalget henviser dog til, at det af den folkeretlige sædvaneret kan udledes, at plyndringen skal have et vist omfang for at kunne karakteriseres som en krigsforbrydelse.

Den tredje og fjerde foreslåede bestemmelse svarer til § 1, nr. 3 og 5, i lov om beskyttelse af kulturværdi-

er i tilfælde af væbnet konflikt. Udvalget foreslår således, at de to bestemmelser i lov om beskyttelse af kulturværdier videreføres i den foreslåede straffebestemmelse om krigsforbrydelser mod ejendom.

Udvalget foreslår endelig, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 3), hvorefter overtrædelse af den foreslåede § 118 f om krigsforbrydelser mod ejendom skal kunne straffes med fængsel indtil 12 år. Udvalget henviser i den forbindelse til, at krigsforbrydelser mod ejendom alene vil kunne medføre (grov) materiel skade.

Der henvises nærmere til betænkningens side 155-156 og 168.

3.5.3.4. Krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker

Udvalget foreslår, at der indføres en straffebestemmelse om krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker som § 118 g i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser i straffeloven.

Efter den foreslåede § 118 g straffes for krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker den, der i tilknytning til en væbnet konflikt foretager én eller flere handlinger opregnet i tre bestemmelser. Handlingerne vil således udgøre krigsforbrydelser i både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter. Det vil grundlæggende være et krav, at den pågældende handling er foretaget »i tilknytning til« den væbnede konflikt, hvilket indebærer, at handlingen skal være foretaget i sammenhæng med og have en forbindelse til den væbnede konflikt. Handlinger, der tilfældigvis finder sted i et geografisk område, hvor der er en væbnet konflikt, men ikke har forbindelse til den væbnede konflikt, vil derfor falde uden for bestemmelsen.

Den første foreslåede bestemmelse omfatter at angribe personel, installationer, materiel, enheder eller befordringsmidler, der er involveret i humanitære indsatser eller fredsbevarende missioner i overensstemmelse med FN-pagten eller lignende internationale fredsbevarende missioner, og som er berettiget til beskyttelse efter den humanitære folkeret (nr. 1).

Den anden foreslåede bestemmelse omfatter at angribe personel, bygninger, materiel eller sanitetsenheder eller -transporter, der i overensstemmelse med den humanitære folkeret anvender et af Genève-konventionernes, herunder disses tillægsprotokollers, beskyttede kendemærker eller emblemer eller anden identifikationsmetode (nr. 2).

Den tredje foreslåede bestemmelse omfatter at misbruge parlamentærflag, fjendens flag, FN-flag eller militære symboler eller uniformer eller Genève-konventionernes, herunder disses tillægsprotokollers, beskyttede kendemærker, hvor misbruget uagtsomt har død eller alvorlig personskade til følge (nr. 3).

De foreslåede bestemmelser har baggrund i artikel 8 i Straffedomstolens statut, men med den forskel, at den første foreslåede bestemmelse om angreb på bl.a. fredsbevarende missioner i overensstemmelse med FN-pagten (nr. 1) også skal omfatte lignende fredsbevarende missioner, som er berettiget til beskyttelse efter den humanitære folkeret. Udvalget henviser bl.a. til, at Straffedomstolen i sin praksis har fastslået, at beskyttelsen også omfatter fredsbevarende missioner, der gennemføres efter en mellemfolkelig aftale, som er i overensstemmelse med FN's formål og principper.

Udvalget har desuden overvejet, om den anden foreslåede bestemmelse om angreb på personel m.v., der anvender kendemærker m.v. (nr. 2), skal omfatte angreb med viden om, at den forurettede »har ret til at anvende« kendemærkerne m.v. I den tilsvarende norske bestemmelse er »anvender« erstattet med »har ret til at benytte«, ligesom Den Internationale Røde Kors Komité har lagt til grund, at det centrale i forbrydelsen er angreb mod de beskyttede personer m.v. med viden om, at de er beskyttede, uanset om de faktisk anvender kendemærker eller ej. Udvalget fastholder dog statuttens formulering og henviser til, at udvalget ikke er bekendt med retspraksis, der kan understøtte, at denne justering er udtryk for gældende

folkeretlig sædvaneret, og at der bør sikres en hensigtsmæssig afgrænsning til det foreslåede § 118 h, nr. 3, om krigsforbrydelse ved anvendelse af forbudte kampmetoder i form af angreb på bygninger m.v., der ikke udgør militære mål.

Udvalget foreslår, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 3), hvorefter overtrædelse af den foreslåede § 118 g om krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker straffes med fængsel indtil 12 år. Udvalget henviser i den forbindelse til, at sådanne krigsforbrydelser ikke altid vil medføre alvorlig personskade, men kan være begrænset til (grov) materiel skade.

Udvalget foreslår imidlertid også, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 4), hvorefter straffen for overtrædelse af den foreslåede § 118 g kan stige indtil fængsel på livstid, når overtrædelsen er af særlig grov beskaffenhed, herunder når overtrædelsen omfatter drab. Udvalget henviser i den forbindelse til, at en sådan sidestrafferamme vil sikre, at de alvorligste forbrydelser kan idømmes lovens strengeste straf, samtidig med at der ikke indføres en livstidsstrafferamme i andre tilfælde, hvor overtrædelsen er mindre grov.

Der henvises nærmere til betænkningens side 157-160 og 168.

3.5.3.5. Krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder

Udvalget foreslår, at der indføres en straffebestemmelse om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder som § 118 h i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser i straffeloven.

Efter den foreslåede § 118 h straffes for krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder den, der i tilknytning til en væbnet konflikt foretager én eller flere handlinger opregnet i ni bestemmelser. Handlingerne vil således udgøre krigsforbrydelser i både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter. Det vil grundlæggende være et krav, at den pågældende handling er foretaget »i tilknytning til« den væbnede konflikt, hvilket indebærer, at handlingen skal være foretaget i sammenhæng med og have en forbindelse til den væbnede konflikt. Handlinger, der tilfældigvis finder sted i et geografisk område, hvor der er en væbnet konflikt, men ikke har forbindelse til den væbnede konflikt, vil derfor falde uden for bestemmelsen.

Den første foreslåede bestemmelse omfatter at målrette angreb mod civilbefolkningen som sådan eller mod civile, der ikke tager direkte del i fjendtlighederne (nr. 1).

Den anden foreslåede bestemmelse omfatter at udsulte civile som kampmetode ved at fratage, unddrage eller nægte dem adgang til mad eller genstande, der er uundværlige for deres overlevelse, herunder ved at forhindre nødhjælpsforsyninger i at komme frem (nr. 2).

Den tredje foreslåede bestemmelse omfatter at angribe bygninger, der anvendes til religion, uddannelse, kunst, videnskab eller velgørende formål, eller historiske mindesmærker, hospitaler eller områder, hvor syge og sårede opsamles, eller civile ejendomme eller genstande, når de nævnte bygninger, områder, ejendomme eller genstande ikke udgør militære mål (nr. 3).

Den fjerde foreslåede bestemmelse omfatter at angribe kulturværdier under beskyttelse eller forhøjet beskyttelse eller anvende kulturværdier under forhøjet beskyttelse eller deres umiddelbare omgivelser til støtte for militær aktion i strid med UNESCO-konvention af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt og dennes 2. protokol (nr. 4).

Den femte foreslåede bestemmelse omfatter at dræbe eller såre en modstander ved at besvige denne til at tro, at gerningspersonen har ret til beskyttelse (nr. 5).

Den sjette foreslåede bestemmelse omfatter at beordre eller true med, at der ikke vil blive vist nåde (nr. 6).

Den syvende foreslåede bestemmelse omfatter at angribe med viden om, at det vil forårsage vilkårlig skade på civile personer eller tab af deres liv, skade på civile ejendomme eller genstande eller udbredt, langvarig og alvorlig skade på naturmiljøet, der klart overstiger den forventede konkrete og direkte militære fordel (nr. 7).

Den ottende foreslåede bestemmelse omfatter at anvende tilstedeværelsen af en beskyttet person, som defineret i den foreslåede straffebestemmelse om krigsforbrydelser mod personer, til at opnå, at visse steder, områder eller væbnede styrker ikke kan gøres til militære mål (nr. 8).

Den niende foreslåede bestemmelse omfatter at angribe byer, landsbyer, boliger eller bygninger, der ikke forsvares, og som ikke udgør militære mål (nr. 9).

Der er føjet ti krigsforbrydelser til Straffedomstolens statut, siden den trådte i kraft i 2001. Danmark har ikke ratificeret bestemmelserne om disse forbrydelser. Tilføjelserne relaterer sig først og fremmest til de krigsforbrydelser, som udvalget har kategoriseret som krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler, jf. nærmere pkt. 3.5.3.6.

En af tilføjelserne relaterer sig dog til de krigsforbrydelser, som udvalget har kategoriseret som krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder, og indebærer, at kriminaliseringen af forsætlig anvendelse af udsultning af civile i internationale væbnede konflikter udstrækkes til også at gælde i ikke-internationale væbnede konflikter. Udvalget foreslår, at denne tilføjelse fra 2019 til Straffedomstolens statut ratificeres af Danmark og medtages i straffebestemmelsen om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder. Udvalget henviser bl.a. til, at forbrydelsen anses for en krigsforbrydelse efter den folkeretlige sædvaneret, og at det er hensigtsmæssigt, at de samme forbrydelser udgør en krigsforbrydelse i såvel internationale som ikke-internationale væbnede konflikter. Udvalget henviser desuden til, at et sådant forbud er afspejlet i den danske militærmanual om folkeret for danske væbnede styrker i internationale militære operationer, der er udarbejdet af Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen.

Otte af de ni foreslåede bestemmelser har således baggrund i Straffedomstolens statut. Den fjerde foreslåede bestemmelse om angreb på eller anvendelse af UNESCO-kulturværdier under forhøjet beskyttelse m.v. (nr. 4) svarer til § 1, nr. 1, 2 og 4, i lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt. Udvalget foreslår således, at de tre bestemmelser i lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt videreføres i den foreslåede straffebestemmelse om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder.

Udvalget har desuden overvejet, hvorvidt kriteriet »udbredt, langvarig og alvorlig« fra Straffedomstolens statut skal medtages i den syvende foreslåede bestemmelse om bl.a. skade på naturmiljøet, der klart overstiger den forventede konkrete og direkte militære fordel (nr. 7), idet den tilsvarende svenske bestemmelse alene stiller krav om, at skaden skal være »alvorlig«, mens den tilsvarende norske bestemmelse slet ikke indeholder et sådant kriterium. Efter udvalgets opfattelse er der dog ikke holdepunkter for, at kriteriet ikke længere skulle gælde efter den folkeretlige sædvaneret, ligesom det efter udvalgets opfattelse er mest hensigtsmæssigt, at skaden på naturmiljøet kvalificeres, så ikke alle skader omfattes, men alene de skader, der opfylder kriteriet om at være udbredt, langvarig og alvorlig. På den baggrund foreslår udvalget at fastholde statuttens ordlyd og dermed kriteriet.

Udvalget foreslår, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 2), hvorefter overtrædelse af den foreslåede § 118 h om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder

straffes med fængsel indtil 16 år. Udvalget henviser i den forbindelse til, at de omfattede krigsforbrydelser vil kunne medføre meget alvorlig personskade af både fysisk og psykisk karakter.

Udvalget foreslår imidlertid også, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 4), hvorefter straffen for overtrædelse af den foreslåede § 118 h kan stige indtil fængsel på livstid, når overtrædelsen er af særlig grov beskaffenhed, herunder når overtrædelsen omfatter drab. Udvalget henviser i den forbindelse til, at en sådan sidestrafferamme vil sikre, at de alvorligste forbrydelser kan idømmes lovens strengeste straf, samtidig med at der ikke indføres en livstidsstrafferamme i andre tilfælde, hvor overtrædelsen er mindre grov.

Der henvises nærmere til betænkningens side 160-164 og 168.

3.5.3.6. Krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler

Udvalget foreslår, at der indføres en straffebestemmelse om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler som § 118 i i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser i straffeloven.

Efter den foreslåede § 118 i straffes for krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler den, der i tilknytning til en væbnet konflikt anvender ét eller flere kampmidler opregnet i fem bestemmelser. Anvendelse af disse kampmidler vil således udgøre krigsforbrydelser i både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter. Det vil grundlæggende være et krav, at den pågældende handling er foretaget »i tilknytning til« den væbnede konflikt, hvilket indebærer, at handlingen skal være foretaget i sammenhæng med og have en forbindelse til den væbnede konflikt. Handlinger, der tilfældigvis finder sted i et geografisk område, hvor der er en væbnet konflikt, men ikke har forbindelse til den væbnede konflikt, vil derfor falde uden for bestemmelsen.

Den første foreslåede bestemmelse omfatter gift eller giftige våben (nr. 1).

Den anden foreslåede bestemmelse omfatter biologiske eller kemiske våben (nr. 2).

Den tredje foreslåede bestemmelse omfatter projektiler, der nemt udvides eller udflades i den menneskelige krop (nr. 3).

Den fjerde foreslåede bestemmelse omfatter våben, hvis primære våbenvirkning er at påføre den menneskelige krop skade ved sprængstykker, som ikke kan opfanges ved en røntgenundersøgelse (nr. 4).

Den femte foreslåede bestemmelse omfatter laservåben, der er specifikt designet til som dets eneste eller en af dets våbenvirkninger at forårsage permanent blindhed (nr. 5).

Der er føjet ti krigsforbrydelser til Straffedomstolens statut, siden den trådte i kraft i 2001. Danmark har ikke ratificeret bestemmelserne om disse forbrydelser. Tilføjelserne relaterer sig først og fremmest til de krigsforbrydelser, som udvalget har kategoriseret som krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler. Tilføjelserne består for det første i, at kriminalisering i internationale væbnede konflikter af anvendelsen af gift eller forgiftede våben, kvælende, giftige eller andre gasser samt alle tilsvarende væsker, materialer og midler samt projektiler, der udvider sig eller let udflades i den menneskelige krop, udstrækkes til også at gælde i ikke-internationale væbnede konflikter. For det andet består tilføjelserne i, at anvendelsen af bakteriologiske og biologiske våben, ikke-påviselige sprængstykker og blindende laservåben kriminaliseres i både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter.

Udvalget foreslår, at disse tilføjelser til Straffedomstolens statut ratificeres af Danmark og medtages i den foreslåede straffebestemmelse om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler. Udvalget henviser bl.a. til, at forbrydelserne anses for krigsforbrydelser efter den folkeretlige sædvaneret, og at det er hensigtsmæssigt, at de samme forbrydelser udgør en krigsforbrydelse i såvel internationale som

ikke-internationale væbnede konflikter. Udvalget henviser desuden til, at sådanne forbud er afspejlet i den danske militærmanual om folkeret for danske væbnede styrker i internationale militære operationer, der er udarbejdet af Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen.

Udvalget foreslår, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 2), hvorefter overtrædelse af den foreslåede § 118 i om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler straffes med fængsel indtil 16 år. Udvalget henviser i den forbindelse til, at de omfattede krigsforbrydelser vil kunne medføre meget alvorlig personskade af både fysisk og psykisk karakter.

Udvalget foreslår imidlertid også, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven (det foreslåede § 118 k, stk. 4), hvorefter straffen for overtrædelse af den foreslåede § 118 i kan stige indtil fængsel på livstid, når overtrædelsen er af særlig grov beskaffenhed, herunder når overtrædelsen omfatter drab. Udvalget henviser i den forbindelse til, at en sådan sidestrafferamme vil sikre, at de alvorligste forbrydelser kan idømmes lovens strengeste straf, samtidig med at der ikke indføres en livstidsstrafferamme i andre tilfælde, hvor overtrædelsen er mindre grov.

Der henvises nærmere til betænkningens side 165-168.

3.5.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Justitsministeriet er enig i udvalgets overvejelser og forslag vedrørende ratifikation af bestemmelserne om krigsforbrydelser og særskilt kriminalisering af krigsforbrydelser, herunder at de foreslåede bestemmelser om krigsforbrydelser skal finde anvendelse forud for bestemmelser i militær straffelov. Lovforslaget er i det væsentligste udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Det bemærkes, at der ved vedtagelsen af lov nr. 342 af 16. maj 2001 om Den Internationale Straffedomstol er indhentet samtykke fra Folketinget efter grundlovens § 19, stk. 1, til at adgangen til administrativt at ratificere de nævnte krigsforbrydelser kan udnyttes, jf. nærmere pkt. 3.2.1.

Det er dog vurderingen, at definitionen af beskyttede personer i udvalgets forslag til § 118 e, stk. 3, er egnet til at skabe tvivl om etablerede begreber i den humanitære folkeret. Bestemmelsen er på den baggrund omformuleret, så det tydeliggøres, at den vil omfatte alle beskyttede personer i den humanitære folkeret, hvad enten disse nyder generel eller særlig beskyttelse, herunder personer, der ikke eller ikke længere tager direkte del i fjendtlighederne, civile, krigsfanger, sårede og syge eller skibbrudne, sanitets- og sundhedspersonel samt medicinsk og religiøst personel.

Der henvises nærmere til lovforslagets § 1, nr. 6 (forslagene til straffelovens §§ 118 e-118 i og § 118 k, stk. 2-5), og § 5 (om ophævelse af lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt) samt bemærkningerne hertil.

Det findes herudover hensigtsmæssigt at foretage dansk ratifikation af ændringen (ophævelsen) af statuttens artikel 124, jf. nærmere pkt. 3.5.2. Regeringen agter på den baggrund at ratificere denne ændring.

Dansk ratifikation vil ikke have direkte konsekvenser for Danmark, idet Danmark ratificerede statutten i 2002 uden en artikel 124-erklæring. Som beskrevet under pkt. 3.5.2 er der aktuelt ingen statsparter, der har et gældende artikel 124-forbehold.

Det bemærkes, at der ved vedtagelsen af lov nr. 342 af 16. maj 2001 om Den Internationale Straffedomstol er indhentet samtykke fra Folketinget efter grundlovens § 19, stk. 1, til at adgangen til administrativt at ratificere denne ændring af Straffedomstolens statut kan udnyttes, jf. nærmere pkt. 3.2.1.

3.6. Tidsmæssig gyldighed for forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser

3.6.1. Gældende ret

Det følger af straffelovens § 1, 1. pkt., at straf kun kan pålægges for et forhold, hvis strafbarhed er hjemlet ved lov, eller som ganske må ligestilles med et sådant.

Det følger derudover af straffelovens § 3, stk. 1, 1. pkt., at er den ved en handlings påkendelse gældende straffelovgivning forskellig fra den, der gjaldt ved handlingens foretagelse, afgøres spørgsmålet om strafbarhed og straf efter den senere lov, dog at afgørelsen ikke derved må blive strengere end efter den ældre lov. Beror ophøret af lovens gyldighed på ydre, strafskylden uvedkommende forhold, bliver handlingen at bedømme efter den ældre lov, jf. § 3, stk. 1, 2. pkt.

Det er således udgangspunktet, at det er straffelovgivningen på pådømmelsestidspunktet, der skal lægges til grund, medmindre denne lovgivning efter en konkret samlet vurdering må antages at være strengere end straffelovgivningen på gerningstidspunktet.

I tilfælde, hvor gerningsindholdet i den ældre straffebestemmelse er sammenfaldende med gerningsindholdet i den nye straffebestemmelse, men retsfølgerne er strengere, herunder eksempelvis på grund af en strafskærpelse, er det også lovgivningen på pådømmelsestidspunktet, der skal lægges til grund, men dog således at straffen ikke må blive strengere end efter den på gerningstiden gældende lovgivning.

I tilfælde, hvor gerningsindholdet i den ældre og den nye straffebestemmelse er sammenfaldende, men betegnelsen af den nye straffebestemmelse er ændret i retning af at være mere stigmatiserende, er det ikke afklaret, om det i sig selv ville føre til, at den ældre straffebestemmelse vil skulle anvendes.

Der henvises nærmere til betænkningens side 211-212.

3.6.2. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

Forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser kan i dag som udgangspunkt alene straffes som bl.a. drab, vold eller en seksualforbrydelse efter straffeloven samt eventuelt efter militær straffelov, dog således at det vil kunne udgøre en strafskærpende omstændighed efter straffelovens almindelige regler herom, at lovovertrædelsen kan betegnes som en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse, jf. nærmere pkt. 3.4.1 og 3.5.1. Fremover vil sådanne forbrydelser kunne straffes som forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, der har et andet og mere bebyrdende gerningsindhold.

Efter udvalgets opfattelse må det antages, at forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser begået før lovens ikrafttræden ikke som følge af straffelovens § 3, stk. 1, 1. pkt., vil kunne pådømmes efter de foreslåede bestemmelser.

Udvalget har af den grund og med udgangspunkt i en ordning, der oprindeligt blev indført Norge i forbindelse med indførelsen af straffebestemmelser om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser i den norske straffelov, overvejet, om der bør indføres en bestemmelse om, at forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser kan straffes som sådanne, hvis den pågældende handling kan straffes efter straffeloven på gerningstidspunktet og på dette tidspunkt udgjorde en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse efter folkeretten, dog således at straffen ikke kan blive strengere end efter den dagældende lovgivning.

Det kan ud fra almindelige retssikkerhedsmæssige betragtninger give anledning til væsentlige principielle betænkeligheder at indføre bebyrdende love med tilbagevirkende kraft. En sådan fremgangsmåde bør derfor kun benyttes, når afgørende hensyn gør det påkrævet, og således at det tidsrum, hvori loven har tilbagevirkende kraft, bliver så kort som muligt.

Samtidig er det udvalgets opfattelse, at det vil have en betydelig værdi i forhold til både ofre og

omverdenen, at tidligere begåede forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser kan straffes som sådanne og ikke alene som overtrædelser af eksempelvis de almindelige regler i straffeloven om drab og voldtægt. Det er endvidere udvalgets opfattelse, at indførelse af en sådan bestemmelse ikke indebærer, at handlinger, der ikke var strafbare på handlingstidspunktet, nu gøres strafbare, eller at straffen skærpes i forhold til, hvad den ellers ville være blevet udmålt til. Desuden vil det være en betingelse efter en sådan bestemmelse, at den pågældende handling skal have udgjort en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse efter folkeretten på gerningstidspunktet.

Udvalget foreslår på den baggrund, at der indføres en bestemmelse (det foreslåede § 118 k, stk. 6), hvorefter de foreslåede bestemmelser om forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser også finder anvendelse på handlinger begået før lovens ikrafttræden, hvis handlingen på gerningstidspunktet var strafbar og på dette tidspunkt efter folkeretten udgjorde en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse. Straffen for handlinger begået inden lovens ikrafttræden vil ikke kunne overskride den straf, som ville være blevet idømt efter de på gerningstidspunktet gældende bestemmelser, som handlingen kan straffes efter.

Udvalget anfører, at anvendelsen af bestemmelsen således forudsætter, at der konkret kan føres bevis for de objektive og subjektive forudsætninger for at straffe efter både den straffebestemmelse, der var gældende på gerningstidspunktet, og den relevante nye straffebestemmelse. Der vil endvidere skulle føres bevis for, at handlingen udgjorde en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse efter folkeretten på gerningstidspunktet.

Det er udvalgets vurdering, at den foreslåede ordning er forenelig med forbuddet mod straf med tilbagevirkende kraft efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 7, da handlingen efter den foreslåede bestemmelse skal være strafbar efter både national ret og folkeretten på gerningstidspunktet, og da der ikke pålægges en strengere straf for handlingen end den, der var anvendelig på det tidspunkt, da lovovertrædelser blev begået.

Der henvises nærmere til betænkningens side 213-216.

3.6.3. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Justitsministeriet er enig i udvalgets overvejelser og forslag vedrørende tidsmæssig gyldighed for forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, og lovforslaget er i det væsentligste udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Der henvises nærmere til lovforslagets § 1, nr. 6 (forslaget til straffelovens § 118 k, stk. 6), og bemærkningerne hertil.

3.7. Kommandoansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser

3.7.1. Gældende ret

Kommandoansvar betegner inden for folkeretten det strafferetlige ansvar, som militære og civile overordnede kan pålægges for deres underordnede strafbare handlinger. Dansk straffelovgivning indeholder ikke en bestemmelse om kommandoansvar.

Det almindelige medvirkensansvar i dansk strafferet er hjemlet i straffelovens § 23, som omfatter alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til en gerning. Bestemmelsen omfatter objektivt set stort set alle typer af handlinger eller adfærd, herunder også fjernere medvirkenshandling.

Subjektivt kræves, at enhver, der skal straffes, har den fornødne tilregnelighed til alle led i den fuldbårde forbrydelses gerningsindhold. Det er efter dansk ret muligt at straffe for uagtsom medvirken, men det

forudsætter, at tilregnelsskravet for den pågældende forbrydelse omfatter uagtsomhed. Er der således tale om et forsætsdelikt, vil det ikke være muligt at straffe for uagtsom medvirken efter straffelovens § 23.

Der henvises nærmere til betænkningens side 187-191.

3.7.2. Statutten for Den Internationale Straffedomstol

Princippet om at pålægge en overordnet person et individuelt strafansvar for at undlade at forhindre eller afværge en underordnets forbrydelse udgør en del af den folkeretlige sædvaneret og er forankret i artikel 86, stk. 2, i 1. tillægsprotokol til Genève-konventionerne. Princippet er derudover fastlagt i en række øvrige folkeretlige instrumenter, herunder statutterne for Krigsforbrydertribunalet for det tidligere Jugoslavien og Krigsforbrydertribunalet for Rwanda.

I retspraksis fra Krigsforbrydertribunalet for det tidligere Jugoslavien er der fastlagt tre overordnede betingelser for at pålægge et kommandoansvar. For det første skal der foreligge et over-/underordnelsesforhold. Både de jure- og de facto-forhold omfattes, men der skal være tale om et reelt eller faktisk over-/underordnelsesforhold. For det andet skal den overordnede enten have vidst eller haft grund til at vide (»reason to know«), at den underordnede var ved at begå eller havde begået en forbrydelse. For det tredje skal den overordnede have undladt at tage nødvendige og forholdsmæssige tiltag for at forhindre forbrydelserne, før de fandt sted, eller have undladt at straffe den underordnede for at have begået forbrydelserne.

Straffedomstolens statut indeholder også bestemmelser om medvirkensansvar og kommandoansvar. Statuttens artikel 25 indeholder bestemmelser om individuelt strafansvar for forbrydelser omfattet af statuten, herunder betingelserne for at pålægge et almindeligt medvirkensansvar, jf. stk. 3. Det følger således eksempelvis af artikel 25, stk. 3, litra c, at en person kan straffes for en forbrydelse omfattet af statuten, såfremt denne person hjælper, medvirker eller på anden måde bistår ved forbrydelsen eller forsøg herpå, herunder tilvejebringer midlerne hertil, med henblik på at fremme udførelsen af en sådan forbrydelse.

Statuttens artikel 28 indeholder bestemmelser om kommandoansvar. Artikel 28, litra a, omhandler kommandoansvar for militære overordnede eller personer, der faktisk handler som militære overordnede, mens artikel 28, litra b, omhandler kommandoansvar for civile overordnede. Artikel 28 har følgende ordlyd:

»Ud over andet grundlag for strafansvar for forbrydelser under domstolens jurisdiktion i henhold til denne statut gælder følgende:

- (a) en militær overordnet eller en person, der faktisk handler som en militær overordnet, skal være strafferetligt ansvarlig for forbrydelser under domstolens jurisdiktion, der begås af styrker under hans eller hendes effektive kommando og kontrol eller effektive myndighed og kontrol, alt efter omstændighederne, som resultat af, at han eller hun har undladt at udøve behørig kontrol over sådanne styrker, såfremt
 - i) den militære overordnede eller personen vidste eller på grund af omstændighederne på det pågældende tidspunkt burde have vidst, at styrkerne var i færd med eller skulle til at begå sådanne forbrydelser, og
 - ii) den militære overordnede eller personen undlod at træffe alle nødvendige og rimelige foranstaltninger, som stod i hans eller hendes magt, for at forhindre eller afværge udførelsen af sådanne forbrydelser eller at forelægge sagen for de kompetente myndigheder til efterforskning og retsforfølgning.
- (b) Med hensyn til forhold mellem overordnede og underordnede, der ikke er beskrevet i litra (a), skal en overordnet være strafferetligt ansvarlig for forbrydelser inden for domstolens jurisdiktion, der begås af

underordnede under hans eller hendes effektive myndighed og kontrol som resultat af, at han eller hun har undladt at udøve behørig kontrol over sådanne underordnede, såfremt

- i) den overordnede enten vidste eller bevidst så bort fra oplysninger, som klart tydede på, at de underordnede var i færd med eller skulle til at begå sådanne forbrydelser,
- ii) forbrydelsen vedrørte aktiviteter, der var omfattet af den overordnedes effektive ansvar og kontrol, og
- iii) den overordnede undlod at træffe alle nødvendige og rimelige foranstaltninger, som stod i hans eller hendes magt, for at forhindre eller afværge udførelsen af sådanne forbrydelser eller at forelægge sagen for de kompetente myndigheder til efterforskning og retsforfølgning.«

Straffedomstolen har i Bemba-sagen (Anklageren mod Jean-Pierre Bemba Gombo (ICC-01/05-01/08)) opsummeret betingelserne for det strafferetlige ansvar i henhold til artikel 28, stk. 1, litra a, vedrørende militære overordnede eller personer, der faktisk handler som en militær overordnet.

Forudsætningen efter artikel 28, stk. 1, litra a, er ifølge Straffedomstolen, at der er tale om en forbrydelse omfattet af statuttens artikel 6-8, det vil sige folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser. Derudover skal en række øvrige betingelser være opfyldt.

For det første skal der være tale om en militær overordnet eller en person, der faktisk handler som en militær overordnet, det vil sige en *de jure* eller *de facto* militær overordnet. Med hensyn til forståelsen af begrebet »person, der faktisk handler som en militær overordnet« har Straffedomstolen udtalt, at udtrykket er beregnet til at dække en særskilt såvel som en bredere kategori af kommandører, som omfatter dem, der ikke ved lov udfører en militær leders rolle, men udøver effektiv kontrol over en gruppe personer gennem en kommandokæde.

For det andet skal den overordnede have haft effektiv kommando eller myndighed og kontrol over de underordnede styrker, der har begået forbrydelsen. Der er ikke et krav om en direkte kommandolinje mellem den overordnede og den underordnede, så længe der kan etableres effektiv kommando eller myndighed. Dette må antages at betyde, at et kommandoansvar for eksempelvis soldaters forbrydelser efter artikel 28, stk. 1, litra a, kan placeres ikke alene på en militær overordnet i felten, men efter omstændighederne også på eksempelvis en forsvarschef eller forsvarsminister, forudsat at betingelsen om effektiv kontrol gennem en kommandokæde og de nedenfor nævnte krav om årsagssammenhæng og viden er opfyldt.

For det tredje skal forbrydelsen, der begås af styrkerne (underordnede), være en følge af (»resulted from«) den overordnedes manglende behørig kontrol over dem. Der er i Straffedomstolens praksis forskellige synspunkter på kravet om sammenhængen mellem den overordnedes og de underordnedes handlinger.

For det fjerde stilles der med hensyn til tilregnelse et krav om, at den overordnede enten vidste eller på grund af omstændighederne på tidspunktet burde have vidst, at de underordnede styrker var i færd med at begå eller skulle til at begå en eller flere af de forbrydelser, der er anført i artikel 6-8 i statutten.

Endelig skal den overordnede have undladt at træffe alle nødvendige og rimelige foranstaltninger inden for hans eller hendes magt for at forhindre eller afværge, at forbrydelserne begås, eller have undladt at overgive sagen til de kompetente myndigheder til efterforskning og retsforfølgning. I Appellammerets afgørelse af 18. juni 2018 i Bemba-sagen ses betydelig uenighed blandt dommerne om det præcise indhold i kravet. Kravet er desuden omdiskuteret i litteraturen.

Det bemærkes, at der er forskel på ansvarsnormen i statuttens artikel 28, litra a, om militære overordnede og den, der handler som sådan, og litra b om civile overordnede. Militære og tilsvarende overordnede har et skærpet ansvar, idet de er ansvarlige for handlinger udført af underordnede, som de enten vidste eller

burde have vidst, at styrkerne var i færd med eller skulle til at begå. Civile overordnede skal derimod have viden eller bevidst have set bort fra oplysninger om underordnedes handlinger (litra b, nr. i). For civile overordnede skal forbrydelsen desuden vedrøre aktiviteter, der var omfattet af den overordnedes effektive ansvar og kontrol (litra b, nr. ii).

Der henvises nærmere til betænkningens side 182-187.

3.7.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

Udvalget har overvejet behovet for en særskilt straffebestemmelse om kommandoansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

Det er udvalgets opfattelse, at det direkte ledelsesansvar, f.eks. en militær leders ordre om at udføre en bestemt handling, utvivlsomt er omfattet af straffelovens § 23. I andre og mindre klare tilfælde af indirekte ledelsesansvar, f.eks. hvor lederen ikke har været til stede, mens forbrydelsen blev begået, er det ifølge udvalget vanskeligt at indkapsle et overordnet ledelsesmæssigt ansvar som beskrevet i statuttens artikel 28 i straffelovens § 23.

Udvalget foreslår derfor, at der indføres en ny straffebestemmelse om kommandoansvar, hvis det folkeretlige kommandoansvar fuldt ud skal være strafbart efter dansk ret, herunder også i subjektiv henseende. Udvalget henviser bl.a. til, at det i overensstemmelse med den folkeretlige udvikling også bør være muligt i Danmark at retsforfølge et kommandoansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, således at de overordnede ansvarlige ikke kan gemme sig bag underordnede i magthierarkiet, som udfører de faktiske handlinger. Udvalget henviser derudover til, at det i praksis kan være svært at indsamle beviser for, at overordnede direkte har været involveret i eksempelvis et folkedrab, hvorfor kommandoansvaret kan være en nødvendighed, hvis mere overordnede gerningspersoner bag forbrydelsen skal kunne ifalde straf.

Udvalget har herefter overvejet, om der i en straffebestemmelse om kommandoansvar bør sondres mellem militære og civile ledere, sådan som det er tilfældet i statuttens artikel 28. Udvalget bemærker hertil, at FN's Folkeretskommission i sit udkast til en konvention om forbrydelser mod menneskeheden ikke sonderer mellem militære og civile overordnede i bestemmelsen om kommandoansvar. Derudover henviser udvalget til, at kommandoansvaret grundlæggende er et udtryk for et ledelsesansvar, og at det afgørende derfor bør være, at den overordnede er ansvarlig for personer under vedkommendes myndighed og kontrol. På den baggrund foreslår udvalget, at bestemmelsen om kommandoansvar udformes med udgangspunkt i statuttens artikel 28, litra a, om militære overordnedes ansvar, men således at bestemmelsen finder anvendelse på både militære og civile ledere.

Efter den foreslåede § 118 j straffes en militær eller civil leder eller en person, der faktisk handler som sådan, for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser, hvis personer under vedkommendes myndighed og kontrol begår en af de nævnte forbrydelser, og forbrydelsen er en følge af, at lederen ikke har udøvet behørig kontrol over dem, forudsat at to øvrige betingelser er opfyldt (se nedenfor).

Ved »militær eller civil leder« med »myndighed og kontrol« forstås en person, der som leder har bemyndigelse til at udstede ordrer i en formel hierarkisk struktur. Der vil ikke være et krav om et særligt formelt niveau af rang. Lederen behøver ikke at være den direkte leder, men kan også – og vil formentlig i praksis ofte – være en leder, der befinder sig flere led over de faktisk udførende gerningspersoner i den hierarkiske kommandostruktur, og som dermed ikke selv har været direkte involveret i udførelsen af de strafbare handlinger.

En »person, der faktisk handler som sådan« vil omfatte personer, der har en sådan faktisk myndighed og kontrol, at den pågældende besidder en reel evne til at forhindre eller straffe andre personers ulovlige handlinger, således at disse personer de facto må anses for værende underordnet den pågældende. Omfattet vil kunne være eksempelvis personer, der er en del af paramilitære enheder, der ikke er en del af den væbnede styrke, eller politiansatte med kommando over væbnede politistyrker.

Det vil ikke være en forudsætning, at den militære eller civile leder eller en person, der faktisk handler som sådan, har en eksklusiv myndighed og kontrol over de underordnede.

Det vil være et grundlæggende krav, at en person under vedkommendes myndighed og kontrol faktisk har begået en forbrydelse omfattet af de foreslåede §§ 118 c-118 i, og at denne forbrydelse er et resultat af, at lederen ikke har udøvet behørig kontrol over sådanne personer.

Det vil efter den foreslåede bestemmelse endvidere være en betingelse, at lederen vidste eller burde have vidst, at personerne under vedkommendes myndighed og kontrol havde påbegyndt en sådan forbrydelse, eller at den var umiddelbart forestående (nr. 1). Det vil efter den foreslåede bestemmelse derudover være en betingelse, at lederen undlod at iværksætte nødvendige og rimelige tiltag, som stod i vedkommendes magt, for at hindre eller standse forbrydelsen, eller undlod at rapportere forholdet til en kompetent myndighed for strafforfølgning (nr. 2).

Udvalget bemærker, at der i svensk og tysk ret er indført en særskilt underretningsbestemmelse, hvor elementet om at undlade at rapportere forholdet til en kompetent myndighed er udskilt til sin egen bestemmelse. Denne opdeling afspejler efter udvalgets opfattelse det forhold, at tilsidesættelse af pligten til at rapportere forbrydelsen må anses som mindre strafværdig end pligten til at hindre eller standse forbrydelsen. Udvalget har dog valgt ikke at udskille det nævnte element til en særskilt bestemmelse under henvisning til udvalgets generelle tilgang om at udforme de særskilte straffebestemmelser med udgangspunkt i statuttens ordlyd. Udvalget har derudover henvist til, at man i Norge ikke har valgt at indføre en særskilt underretningsbestemmelse, men har indført en bestemmelse om kommandoansvar, der spejler indholdet i statuttens artikel 28.

Den foreslåede straffebestemmelse om kommandoansvar vil efter udvalgets opfattelse supplere det almindelige medvirkensansvar. Udvalget foreslår, at bestemmelsen alene skal finde anvendelse, hvis den militære eller civile leder ikke vil kunne pålægges et almindeligt strafansvar for selv at have begået folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser eller for (forsætlig) medvirken til disse forbrydelser efter straffelovens § 23. Det almindelige medvirkensansvar efter straffelovens § 23 vil dermed udelukke samtidig retsforfølgning for kommandoansvar for samme handling efter den foreslåede § 118 j.

Anvendelsesområdet for den foreslåede § 118 j vil herefter i objektiv henseende omfatte situationer, hvor en overordnetes passive adfærd over for underordnedes overtrædelser af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser ikke kan antages at være omfattet af straffelovens § 23, eller hvor den overordnedes passivitet befinder sig i medvirkensansvarets periferi.

Strafansvar for uagtsom medvirken efter straffelovens § 23 forudsætter, at tilregnelseskravet for den pågældende forbrydelse tillige omfatter uagtsomhed. Uagtsom medvirken til overtrædelse af et forsætsdelikt kræver derfor særlig hjemmel. Kommandoansvaret udvider således også det almindelige medvirkensansvar i subjektiv henseende, idet kommandoansvaret tillige vil omfatte den overordnedes uagtsomhed i forhold til de underordnedes forsætlige overtrædelser af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser. Det bemærkes herved, at tilregnelseskravet for overtrædelse af disse bestemmelser ellers beror på forsæt.

Subjektivt anvendes i den foreslåede § 118 j tilregnelskravet »burde vide« i relation til underordnede handlinger, hvilket medfører, at den foreslåede straffebestemmelse om kommandoansvar også vil omfatte uagtsomhed fra lederens side. Dette er således en lavere tærskel, end formuleringen »grund til at vide«, der er fastlagt i retspraksis fra Krigsforbrydertribunalet for det tidligere Jugoslavien og det førmtalte udkast fra FN's Folkeretskommission til konvention om forbrydelser mod menneskeheden. Som begrundelse herfor henviser udvalget til, at den foreslåede straffebestemmelse om kommandoansvar som minimum bør omfatte det samme anvendelsesområde som statuttens bestemmelse om kommandoansvar, navnlig henset til komplementaritetsprincippet for Straffedomstolens jurisdiktion.

Udvalget foreslår endelig, at der indsættes bestemmelser i straffeloven (de foreslåede § 118 k, stk. 1-5), hvorefter overtrædelse af den foreslåede § 118 j om kommandoansvar kan straffes på samme måde som de forbrydelser, de underordnede måtte have begået. Strafferammen for den foreslåede § 118 j afhænger således af strafferammen for den underordnede forbrydelse, som kommandoansvaret pålægges for. Udvalget henviser i den forbindelse til, at militære og civile lederes manglende kontrol kan være den faktiske forudsætning for, at sådanne forbrydelser kan finde sted, og at den overordnede manglende handling efter omstændighederne kan være lige så strafværdig som overtrædelsen af selve den pågældende bestemmelse. Udvalget finder ikke, at det er nødvendigt at lave differentierede strafferammer baseret på kommandoansvarets grovhed, idet de foreslåede strafferammer er relativt brede, og der således vil være rum for både særdeles grove og mindre grove tilfælde. Grovheden af kommandoansvaret vil i stedet kunne indgå ved den konkrete straffastsættelse.

Der henvises nærmere til betænkningens side 193-198.

3.7.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Justitsministeriet er enig i udvalgets overvejelser og forslag vedrørende kommandoansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, og lovforslaget er i det væsentligste udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Der henvises nærmere til lovforslagets § 1, nr. 6 (forslagene til straffelovens § 118 j og § 118 k, stk. 1-5), og bemærkningerne hertil.

3.8. Tortur

3.8.1. Gældende ret

Dansk straffelovgivning indeholder ikke straffebestemmelser, som selvstændigt kriminaliserer tortur.

FN's torturkonvention fra 1984 trådte i kraft den 26. juni 1987 og blev samme år ratificeret af Danmark, jf. bekendtgørelse nr. 88 af 23. oktober 1987. Danmarks ratifikation af torturkonventionen indebærer ikke, at Danmark er folkeretligt forpligtet til selvstændigt at kriminalisere tortur i dansk ret.

Torturhandlinger kan imidlertid efter omstændighederne bl.a. være omfattet af straffelovens kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme, herunder § 237 om drab og §§ 244-246 om vold. I andre tilfælde vil torturhandlinger kunne indebære seksuelle krænkelse, som er omfattet af straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser, herunder § 216 om voldtægt og § 225, jf. § 216, om voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje. Torturhandlinger kan også være omfattet af straffelovens kapitel 26 om forbrydelser mod den personlige frihed, herunder § 260, stk. 1, om ulovlig tvang eller § 261 om ulovlig frihedsberøvelse. Torturhandlinger kan herudover være omfattet af straffelovens kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser, herunder § 266 om trusler. Endvidere vil torturhandlinger kunne være omfattet af straffelovens kapitel 16 om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv m.v., herunder §§ 146, 147, 148,

150 og 151 om bl.a. uretfærdige afgørelser, misbrug af stilling og anvendelse af ulovlige midler for at opnå en forklaring.

Endvidere vil torturhandlinger kunne være omfattet af militær straffelovs § 27 om grov pligtforsømmelse. Efter militær straffelovs § 27, stk. 2, kan straffen stige til fængsel i 1 år, når pligtforsømmelsen er af særlig grov karakter, eller når den har medført betydelig skade eller fare. Efter § 27, stk. 3, kan straffen ved forsætlig overtrædelse under væbnet konflikt stige til fængsel i 3 år.

Derudover skal det indgå som en strafskærpende omstændighed ved overtrædelse af straffelovens bestemmelser og militær straffelovs bestemmelser, at overtrædelsen er begået ved tortur, jf. henholdsvis straffelovens § 157 a og den militære straffelovs § 27 a.

Endelig følger det af retsplejelovens § 750, 1. pkt., at politiet kan foretage afhøringer, men ikke kan pålægge nogen at afgive forklaring, og at ingen tvang må anvendes for at få nogen til at udtale sig. Endvidere følger det af retsplejelovens § 752, stk. 3 og 4, bl.a., at løfter, urigtige foregivender eller trusler ikke må anvendes, og at afhøringen ikke må forlænges alene for at opnå en tilståelse. Ved afhøring i retten finder retsplejelovens § 752 tilsvarende anvendelse, jf. § 754, stk. 1.

Der henvises nærmere til betænkningens side 223-226.

3.8.2. FN's torturkonvention

FN's torturkonvention forpligter deltagerstaterne til at sikre, at enhver torturhandling er strafbar i overensstemmelse med straffelovgivningen, jf. artikel 4, stk. 1, 1. pkt. Tilsvarende gælder for forsøg på at udøve tortur og for handlinger begået af enhver person, som udgør meddelagtighed eller deltagelse i tortur, jf. 2. pkt. Enhver deltagende stat skal gøre disse handlinger strafbare med passende straf under hensyn til deres alvorlige natur, jf. artikel 4, stk. 2.

Tortur er defineret i konventionens artikel 1, stk. 1, hvorefter en handling karakteriseres som tortur, hvis en række betingelser er opfyldt. For det første skal der være foretaget en handling, der påfører stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse på en anden person. For det andet skal den stærke fysiske eller psykiske smerte eller lidelse være påført bevidst. For det tredje skal torturhandlingen have et bestemt formål, f.eks. at fremskaffe oplysninger eller en tilståelse fra den forurettede. For det fjerde skal torturhandlingen være begået af eller på opfordring af en offentligt ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør, eller torturhandlingen skal være begået med en sådan persons samtykke eller indvilligelse.

Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, har følgende ordlyd:

»1. I denne konvention betyder udtrykket »tortur« enhver handling, ved hvilken stærk smerte eller lidelse, enten fysisk eller mental, bevidst påføres en person med det formål at fremskaffe oplysninger eller en tilståelse fra denne eller en trediemand, at straffe ham for en handling, som han selv eller en trediemand har begået eller mistænkes for at have begået, eller at skræmme eller lægge tvang på ham eller en trediemand, eller af nogen grund baseret på nogen form for forskelsbehandling, når en sådan smerte eller lidelse påføres af eller på opfordring af en offentlig ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse. Smerte eller lidelse, der alene er en naturlig eller tilfældig følge eller del af lovlige sanktioner, er ikke omfattet.«.

Der henvises til betænkningens side 217-223.

3.8.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

Efter udvalgets opfattelse er det afgørende, at tortur bliver undersøgt, efterforsket og straffet, ligesom det

er vigtigt, at Danmark støtter op om den internationale retsorden og medvirker til at styrke det internationale samfunds fælles bestræbelser på at bekæmpe straffrihed og fremme beskyttelsen af grundlæggende menneskerettigheder.

Udvalget foreslår, at der indføres en bestemmelse om tortur som § 118 l i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser i straffeloven.

Efter den foreslåede § 118 l straffes for tortur med fængsel indtil 12 år den, der virker i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv eller som udøver en funktion, der svarer til eller kan ligestilles hermed, og som påfører en anden person stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, eller som opfordrer til, samtykker i eller på lignende måde indvilliger i, at en sådan smerte eller lidelse påføres af en tredjeperson ud fra fire nærmere angivne formål.

De fire formål omfatter at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen (nr. 1), at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget (nr. 2), enhver form for forskelsbehandling, herunder den pågældendes køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, politiske overbevisning, sociale status, handicap, tro, seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk eller kønskarakteristika (nr. 3), eller et formål af lignende karakter (nr. 4).

Den foreslåede bestemmelse vil omfatte handlinger, der påfører stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse. Der vil således være et tærskelkrav, og det er dermed ikke enhver form for fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, der vil være omfattet af bestemmelsen.

Den foreslåede § 118 l om tortur tager indholdsmæssigt udgangspunkt i torturkonventionens artikel 1, stk. 1. Imidlertid foreslår udvalget, at straffebestemmelsen i et begrænset omfang tilpasses, så den harmonerer med dansk lovgivning.

I den foreslåede straffebestemmelse anvendes formuleringen »den, der virker i dansk, udenlandsk eller internationale offentlig tjeneste eller hverv«, hvilket spejler straffelovens kapitel 16 om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv. Derudover anvendes formuleringen en person »som udøver en funktion, der svarer til eller kan ligestilles hermed«, hvilket – i overensstemmelse med praksis fra FN's Torturkomité – efter udvalgets opfattelse også skal omfatte tilfælde, hvor eksempelvis en ikke-statslig organisation udøver faktisk myndighed over et bestemt geografisk territorium. Udvalget har herved ikke tilsigtet nogen indholdsmæssige ændringer sammenlignet med torturkonventionens formuleringer om henholdsvis »offentlig ansat« og »en anden person, der virker i embeds medfør«.

Derudover anvendes formuleringen »som opfordrer til, samtykker eller på lignende måde indvilliger i, at en sådan smerte eller lidelse påføres af en tredjeperson«. At opfordre til, samtykke til eller indvillige i må efter udvalgets opfattelse antages at være omfattet af straffelovens § 23 om medvirken, men udvalget foreslår, at disse medvirkenshandling medtages i den foreslåede § 118 l for at tydeliggøre, at sådanne handlinger ligger i kernen af torturforbuddet. Desuden bør den foreslåede bestemmelse efter udvalgets opfattelse læne sig tæt op ad formuleringen i torturkonventionen.

Udvalget foreslår, at der i den foreslåede § 118 l, nr. 3, om forskellige former for forskelsbehandling medtages en ikke-udtømmende opregning af beskyttelsesgrunde for derved at skabe en mere klar bestemmelse.

Udvalget foreslår endelig, at overtrædelse af den foreslåede § 118 l om tortur straffes med fængsel indtil 12 år. Forslaget tager udgangspunkt i strafferammen for grov vold efter straffelovens § 245, men med en skærpet strafferamme henset til torturhandlingers særegne og alvorlige karakter, idet tortur udgør et

angreb på menneskelig værdighed og er blandt de mest ødelæggende forbrydelser mod individer, familier og samfund.

Som følge af forslaget om indførelse af en særskilt materiel straffebestemmelse om tortur i straffeloven foreslår udvalget endelig, at strafskærpselsesbestemmelserne i straffelovens § 157 a og militær straffelovs § 27 a ophæves.

Der henvises nærmere til betænkningens side 228-231.

3.8.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Justitsministeriet er enig i udvalgets overvejelser og forslag vedrørende tortur, og lovforslaget er i det væsentligste udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Der henvises nærmere til lovforslagets § 1, nr. 6 (forslaget til straffelovens § 118 l), § 1, nr. 7 (om ophævelse straffelovens §§ 157 a og 157 b), og § 2 (om ophævelse af militær straffelovs §§ 10 a og 27 a) samt bemærkningerne hertil.

3.9. Dansk straffemyndighed

3.9.1. Gældende ret

Straffelovens kapitel 2 indeholder i §§ 6-12 de almindelige regler om dansk straffemyndighed over strafbare handlinger efter straffeloven. Der er tale om kompetenceregler, der fastlægger, hvornår der er dansk straffemyndighed for et givent strafbart forhold, og dermed hvornår danske domstole er kompetente til at behandle en given straffesag. Reglerne finder, for så vidt andet ikke er bestemt, også anvendelse på overtrædelse af særlovgivningen, jf. straffelovens § 2.

Retsforfølgning ved danske domstole for forbrydelser begået i Danmark sker efter territorialprincippet, der er udgangspunktet for dansk straffemyndighed, jf. straffelovens § 6.

Retsforfølgning ved danske domstole for forbrydelser begået i udlandet forudsætter for det første, at den pågældende materielle straffebestemmelse, der er overtrådt, har eksteritorial gyldighed i dansk ret. Hvorvidt en dansk straffebestemmelse har eksteritorial gyldighed må afgøres ved fortolkning af den konkrete bestemmelse, men som hovedregel antages bestemmelserne i straffelovens specielle del at have eksteritorial gyldighed, jf. herved betænkning nr. 1488/2007 om dansk straffemyndighed, side 81-86. For det andet forudsætter det, at der er dansk straffemyndighed over de pågældende forbrydelser.

Det følger af straffelovens § 6, at under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages i den danske stat, jf. nr. 1, på dansk fartøj, som befinder sig inden for et fremmed myndighedsområde, af en person, der hører til fartøjet eller som rejsende følger med dette, jf. nr. 2, eller på dansk fartøj, som befinder sig uden for et myndighedsområde, jf. nr. 3. Bestemmelsen udtrykker territorialprincippet. En strafbar handling, der er foretaget i udlandet, kan desuden være undergivet dansk straffemyndighed, jf. straffelovens § 6, hvis den har haft virkning her i landet efter virkningsprincippet. Det følger således af straffelovens § 9, stk. 2, at hvis en handling strafbarhed afhænger af eller påvirkes af en indtrådt eller tilsigtet følge, anses handlingen tillige for foretaget, hvor virkningen er indtrådt, eller hvor gerningspersonen har forsæt til, at virkningen skulle indtræde.

En strafbar handling, der hverken er begået eller har virkning på dansk territorium, men derimod er begået i udlandet, kan være omfattet af dansk straffemyndighed efter en række andre principper.

For det første kan der være dansk straffemyndighed efter det aktive personalprincip. Princippet indebærer, at der er dansk straffemyndighed over en handling, hvis den er foretaget af en person med dansk

indfødsret, dansk bopæl eller lignende fast ophold her i landet, og handlingen er strafbar efter både gerningsstedets lov og dansk lov. Det følger således af straffelovens § 7, stk. 1, nr. 1, at under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages inden for et fremmed myndighedsområde af en person, der på tidspunktet for sigtelsen har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, hvis handlingen også er strafbar efter lovgivningen på gerningsstedet. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse med hensyn til handlinger foretaget af en person, som på tidspunktet for sigtelsen har indfødsret eller er bosat i Finland, Island, Norge eller Sverige, og som opholder sig her i landet, jf. § 7, stk. 3.

Som en undtagelse til kravet om dobbelt strafbarhed følger det af straffelovens § 7, stk. 1, nr. 2, at under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages inden for et fremmed myndighedsområde af en person, der på tidspunktet for sigtelsen har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, hvis gerningspersonen også på gerningstidspunktet har den nævnte tilknytning her til landet, og handlingen omfatter seksuel udnyttelse af børn, menneskehandel eller kvindelig omskæring, jf. litra a, eller er rettet mod nogen, der på gerningstidspunktet har den nævnte tilknytning her til landet, jf. litra b. Tilknytningen til Danmark skal således efter § 7, stk. 1, nr. 2, ikke kun foreligge på sigtelsestidspunktet, men også på gerningstidspunktet.

Det følger desuden af straffelovens § 7, stk. 2, at under dansk straffemyndighed hører endvidere handlinger, som foretages uden for et myndighedsområde af en person, der på tidspunktet for sigtelsen har den i stk. 1 nævnte tilknytning her til landet, hvis handlinger af den pågældende art kan medføre højere straf end fængsel i 4 måneder. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse med hensyn til handlinger foretaget af en person, som på tidspunktet for sigtelsen har indfødsret eller er bosat i Finland, Island, Norge eller Sverige, og som opholder sig her i landet, jf. § 7, stk. 3.

For det andet kan der være dansk straffemyndighed efter det passive personalprincip. Princippet indebærer, at der er dansk straffemyndighed over en handling, hvis den begås mod en person med dansk tilknytning. Det følger således af straffelovens § 7 a, stk. 1, at under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages inden for et fremmed myndighedsområde, og som er rettet mod nogen, der på gerningstidspunktet har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, hvis handlingen også er strafbar efter lovgivningen på gerningsstedet (dobbelt strafbarhed) og efter dansk lovgivning kan medføre straf af fængsel i mindst 6 år. Dansk straffemyndighed efter stk. 1 er betinget af, at handlingen omfatter en af følgende fem forbrydelser: Forsægtligt drab, grov vold, frihedsberøvelse eller røveri, en almenfarlig forbrydelse, en seksualforbrydelse eller incest eller kvindelig omskæring, jf. stk. 2.

Det følger derudover af straffelovens § 7 a, stk. 3, at under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages uden for et myndighedsområde, og som er rettet mod nogen, der på gerningstidspunktet har den i stk. 1 nævnte tilknytning her til landet, hvis handlinger af den pågældende art kan medføre højere straf end fængsel i 4 måneder.

For det tredje kan der være dansk straffemyndighed efter beskyttelsesprincippet. Princippet indebærer, at der er dansk straffemyndighed over handlinger begået i udlandet, som krænker særlige danske interesser. Det følger således af straffelovens § 8, at under dansk straffemyndighed hører bl.a. handlinger, som foretages uden for den danske stat uden hensyn til, hvor gerningspersonen hører hjemme, når handlingen krænker den danske stats selvstændighed, sikkerhed, forfatning eller offentlige myndigheder eller en embedspligt mod staten, jf. nr. 1, handlingen krænker interesser, hvis retsbeskyttelse i den danske stat forudsætter en særlig tilknytning til denne, jf. nr. 2, og når handlingen krænker en forpligtelse, som det ifølge lov påhviler gerningspersonen at iagttage i udlandet, jf. nr. 3. Endvidere er der dansk

straffemyndighed efter § 8, nr. 4, når handlingen krænker en tjenestepligt, som påhviler gerningspersonen over for dansk fartøj.

For det fjerde kan der være dansk straffemyndighed efter et begrænset universalprincip. Princippet indebærer, at der er dansk straffemyndighed, uden at der i forhold til gerningssted, gerningsperson eller offer er nogen tilknytning til Danmark, hvis gerningspersonen på sigtelsestidspunktet opholder sig i Danmark. Det følger således af straffelovens § 8, nr. 5, at under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages uden for den danske stat, uden hensyn til hvor gerningspersonen hører hjemme, når handlingen er omfattet af en international bestemmelse, ifølge hvilken Danmark er forpligtet til at have straffemyndighed. Der er endvidere straffemyndighed efter samme betingelser efter § 8, nr. 6, når udlevering af sigtede til retsforfølgning i et andet land afslås, og handlingen, for så vidt den er foretaget inden for et fremmed myndighedsområde, er strafbar efter lovgivningen på gerningsstedet (dobbelts strafbarhed), og handlingen efter dansk lovgivning kan medføre straf af fængsel i mindst 1 år (princippet om aut dedere, aut judicare).

Genève-konventionerne og 1. tillægsprotokol indeholder en forpligtelse til at eftersøge og retsforfølge personer, som formodes at have begået grove overtrædelser af den humanitære folkeret, uden hensyn til gerningsstedet eller den formodede gerningspersons nationalitet. Der vil således være dansk straffemyndighed over sådanne krigsforbrydelser efter straffelovens § 8, nr. 5. Derimod er Danmark ikke forpligtet til at have straffemyndighed over de krigsforbrydelser, som udgør en krigsforbrydelse efter folkeretlig sædvaneret, men som ikke er omfattet af Straffedomstolens statut, idet forpligtelsen ikke følger af en international bestemmelse.

Tilsvarende gælder der en forpligtelse ifølge folkedrabskonventionen til at forhindre og straffe folkedrabsforbrydelser, ligesom der af torturkonventionen følger en forpligtelse for deltagerstaterne til at sikre, at enhver torturhandling er strafbar og rent faktisk bliver straffet. Der vil således være dansk straffemyndighed efter straffelovens § 8, nr. 5, for strafbare handlinger, der omfattes af disse to konventioner.

For det femte indeholder straffelovens § 8 a regler om dansk straffemyndighed for handlinger omfattet af Straffedomstolens statut. Efter straffelovens § 8 a er der således dansk straffemyndighed over handlinger, som foretages uden for den danske stat, når handlinger af den pågældende art er omfattet af statuttens for Den Internationale Straffedomstol, hvis handlingen er foretaget af en person, der på tidspunktet for sigtelsen har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, jf. nr. 1, eller befinder sig her i landet, jf. nr. 2.

Efter bestemmelsen er der således dansk straffemyndighed, når folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser er omfattet af definitionerne i Straffedomstolens statut, og handlingen er begået i udlandet af en person, der på sigtelsestidspunktet har den nævnte tilknytning til Danmark, eller handlingen er begået af en udlænding, der blot befinder sig i Danmark på sigtelsestidspunktet.

Det fremgår af de specielle bemærkninger til straffelovens § 8 a, at ordene »handling af den pågældende art« indebærer, at den danske bestemmelse finder anvendelse, selv om Straffedomstolen i det konkrete tilfælde ikke har jurisdiktionskompetence, enten som følge af, at handlingen er begået i en stat, der ikke har tiltrådt statuttens, eller som følge af, at handlingerne er begået forud for statuttens ikrafttræden, jf. Folketingstidende 2007-08 (2. samling), tillæg A, side 565 og 587, og betænkning nr. 1488/2007 om dansk straffemyndighed, side 395.

Udtrykket »befinder sig her i landet« omfatter ifølge forarbejderne også den, som alene er ganske kortvarigt til stede i Danmark, f.eks. under transit i en dansk lufthavn. Formålet med bestemmelsen er bl.a. at sikre, at Danmark ikke kan komme til at fremstå som et fristed for udlændinge, der har

begået folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser i udlandet, jf. Folketingstidende 2007-08 (2. samling), tillæg A, side 588.

Det fremgår desuden af de specielle bemærkninger til straffelovens § 8 a, at bestemmelsen vil omfatte aggressionsforbrydelser, når denne forbrydelse er defineret, og at bestemmelsen herudover – uden behov for lovændring – vil omfatte andre typer af forbrydelser, der i fremtiden måtte blive medtaget i Straffedomstolens statut, forudsat at Danmark har ratificeret den pågældende udvidelse af statutten, jf. Folketingstidende 2007-08 (2. samling), tillæg A, side 587. Det må således lægges til grund, at bemærkningerne skal forstås på den måde, at det på daværende tidspunkt var hensigten med lovændringen, at straffelovens § 8 a også skulle omfatte aggression under forudsætning af dansk ratifikation af resolutionen om aggressionsforbrydelsen. Hvis Danmark vælger ikke at ratificere ændringen om aggressionsforbrydelsen, vil straffelovens § 8 a derimod ikke omfatte aggression.

Det følger endelig af straffelovens § 12, at anvendelsen af straffelovens §§ 6-11 begrænses ved de i folkeretten anerkendte undtagelser. Bestemmelsen sigter ifølge forarbejderne til de til enhver tid gældende regler i folkeretten, jf. Straffelovskommissionens betænkning af 9. november 1917, motiver til udkast til almindelig borgerlig straffelov, spalte 26.

Bestemmelsen medfører, at straffelovens §§ 6-11 kun finder anvendelse, i det omfang udøvelsen af dansk straffemyndighed ikke er i strid med de til enhver tid gældende folkeretlige regler på området, herunder jurisdiktionsmæssige begrænsninger hjemlet i den almindelige folkeret og undtagelser til staternes straffemyndighed hjemlet i traktater. Det gælder bl.a. de folkeretlige regler om immunitet for udenlandske højtstående statsrepræsentanter (stats- og regeringschefer samt udenrigsministre), diplomater og andre statsrepræsentanter samt internationale organisationer og deres ansatte. Det gælder bl.a. også princippet om fremmede skibes ret til uskadelig passage gennem søterritoriet.

Der henvises nærmere til betænkningens side 277-288.

3.9.2. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

Udvalget har overvejet, i hvilket omfang de foreslåede straffebestemmelser i det nye kapitel om visse internationale forbrydelser i straffeloven skal være underlagt dansk straffemyndighed.

Udvalget bemærker i relation til folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, at disse forbrydelser vil være underlagt dansk straffemyndighed efter territorialprincippet i straffelovens § 6, hvis de begås i Danmark. Begås forbrydelserne i udlandet, vil de som udgangspunkt være underlagt dansk straffemyndighed efter straffelovens § 8 a, der hjemler straffemyndighed over handlinger, som foretages uden for den danske stat, når handlinger af den pågældende art er omfattet af Straffedomstolens statut. Efter omstændighederne vil der endvidere kunne være dansk straffemyndighed over sådanne handlinger efter straffelovens § 7, § 7 a og § 8, nr. 5.

Udvalgets forslag til straffebestemmelser om forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser er dog i visse tilfælde mere vidtgående end de i statutten opregnede forbrydelser, f.eks. de foreslåede bestemmelser om tvangsægteskab som forbrydelse mod menneskeheden (det foreslåede § 118 d, nr. 8), slaveri som krigsforbrydelse (det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 3) og udsultning af civile som krigsforbrydelse under en ikke-international væbnet konflikt (det foreslåede § 118 h, nr. 2), jf. nærmere pkt. 3.4.3 og 3.5.3. Disse foreslåede straffebestemmelser vil således ikke være omfattet af Straffedomstolens statut og dermed heller ikke af straffelovens § 8 a, sådan som denne bestemmelse er formuleret i dag. Forbrydelserne vil heller ikke være underlagt dansk straffemyndighed efter straffelovens § 8, nr. 5, da handlingerne ikke er omfattet af en international bestemmelse, ifølge hvilken Danmark er forpligtet til at have straffemyndighed.

Det er således udvalgets vurdering, at den nuværende formulering af straffelovens § 8 a medfører, at flere af de foreslåede straffebestemmelser i det nye kapitel ikke vil kunne retsforfølges i Danmark, hvis gerningspersonen, der ikke har dansk indfødsret, bopæl eller lignende fast ophold i Danmark, søger her til landet efter at have begået sine forbrydelser. Hensynet til, at Danmark ikke skal fremstå som et fristed for udlændinge, der har begået de alvorligste internationale forbrydelser i udlandet, fører efter udvalgets opfattelse til, at den nuværende formulering af straffelovens § 8 a bør ændres.

Udvalget foreslår på den baggrund, at den nuværende retstilstand grundlæggende videreføres, men at henvisningen i straffelovens § 8 a til Straffedomstolens statut ændres til en henvisning til de foreslåede straffebestemmelser om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser. Udvalget foreslår, at der i samme omfang skal være dansk straffemyndighed over den foreslåede straffebestemmelse om kommandoansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

Udvalget bemærker i relation til tortur, at denne forbrydelse vil være underlagt dansk straffemyndighed efter territorialprincippet i straffelovens § 6, hvis den begås i Danmark. Begås tortur i udlandet, vil handlingen være underlagt dansk straffemyndighed efter straffelovens § 8, nr. 5, om dansk straffemyndighed over handlinger omfattet af en international bestemmelse, ifølge hvilken Danmark er forpligtet til at have straffemyndighed. Denne forpligtelse følger af torturkonventionen. Efter omstændighederne vil der desuden kunne være dansk straffemyndighed over en sådan handling efter straffelovens §§ 7 og 7 a.

Udvalget foreslår, at den nuværende retstilstand grundlæggende videreføres, men at den foreslåede ændring af straffelovens § 8 a også indbefatter, at der i bestemmelsen henvises til den foreslåede straffebestemmelse om tortur. Udvalget henviser i den forbindelse til, at dette vil bidrage til at skabe et klart hjemmelsgrundlag for udøvelse af dansk straffemyndighed over torturhandlinger begået i udlandet, og at det efter udvalgets opfattelse er mest hensigtsmæssigt, at der er én bestemmelse om universel dansk straffemyndighed for de relevante foreslåede straffebestemmelser.

Udvalget har i relation til aggressionsforbrydelsen overvejet forskellige modeller for dansk straffemyndighed.

Udvalget har overvejet en model, hvorefter den foreslåede straffebestemmelse om aggressionsforbrydelser skal være underlagt universel straffemyndighed efter straffelovens § 8 a, hvilket vil indebære, at der vil være dansk straffemyndighed over aggressionsforbrydelser begået i udlandet, hvis den pågældende på sigtelsestidspunktet har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet eller blot befinder sig her i landet. Imidlertid er der efter udvalgets opfattelse ikke generelt blandt stater konsensus om det folkeretlige grundlag for universel straffemyndighed over aggressionsforbrydelser, ligesom flere lande, herunder Finland, Nederlandene, Sverige og Tyskland, ikke har universel straffemyndighed over aggressionsforbrydelser, men derimod en mere afgrænset straffemyndighed. På den baggrund har udvalget ikke foreslået en model, hvor der er universel straffemyndighed over den foreslåede straffebestemmelse om aggressionsforbrydelser.

Udvalget har derudover overvejet en anden model, hvorefter den foreslåede straffebestemmelse om aggressionsforbrydelser skal være underlagt dansk straffemyndighed, hvis aggressionsforbrydelsen er begået i Danmark, mod Danmark eller af en person med dansk indfødsret, bopæl eller lignende fast ophold i Danmark. Efter udvalgets opfattelse taler det for en sådan mere afgrænset dansk straffemyndighed, at sammenlignelige lande såsom Finland og Tyskland ligeledes har en begrænset straffemyndighed over aggressionsforbrydelsen. Derudover henviser udvalget til, at de mulige ansvarssubjekter i henhold til aggressionsforbrydelsen, typisk en stats ledelse, umiddelbart vil være sammenfaldende med den persongruppe, som efter folkeretten nyder absolut personel immunitet mod retsforfølgning under embedet. Efter udvalgets opfattelse er der ikke noget klart folkeretligt grundlag for at undtage aggressionsforbrydelser fra

funktionel immunitet, der er den form for immunitet, som beskytter officielle handlinger på statens vegne efter embedets ophør. Dette taler efter udvalgets opfattelse ligeledes for tilbageholdenhed med hensyn til en bred dansk straffemyndighed.

Udvalget har endelig overvejet en tredje model, hvorefter den foreslåede straffebestemmelse skal være underlagt dansk straffemyndighed, hvis aggressionsforbrydelsen er begået i Danmark, mod Danmark eller af en person med dansk indfødsret, bopæl eller lignende fast ophold i Danmark eller af en person, hvor den underliggende aggressionshandling kan henregnes til en stat, der har ratificeret tilføjelsen om aggressionsforbrydelsen i Straffedomstolens statuts artikel 8 bis. Denne tredje model, som er en udvidelse af den anden overvejede model, vil forudsætte, at gerningspersonen befinder sig i Danmark. Udvalget har ikke foreslået en sådan model, fordi det efter udvalgets opfattelse er usikkert, om der er et folkeretligt grundlag for at udstrække dansk straffemyndighed til handlinger, der hverken er begået i Danmark, begået mod Danmark eller begået af personer med dansk indfødsret, bopæl eller lignende fast ophold i Danmark.

Udvalget foreslår på den baggrund, at dansk straffemyndighed i overensstemmelse med den anden model afgrænses til aggressionsforbrydelser begået i Danmark, mod Danmark eller af personer med dansk indfødsret, bopæl i Danmark eller lignende fast ophold her i landet. For aggressionsforbrydelser begået i Danmark eller mod Danmark vil de nuværende regler i straffelovens §§ 6 og 9 og § 8, nr. 1, efter udvalgets vurdering skabe det fornødne hjemmelsgrundlag for dansk straffemyndighed. Udvalget foreslår, at der i straffelovens § 7, stk. 1, nr. 2, indsættes en henvisning til den foreslåede straffebestemmelse om aggressionsforbrydelser, hvilket vil medføre, at der derudover er dansk straffemyndighed over aggressionsforbrydelser begået inden for et fremmed myndighedsområde af personer med dansk indfødsret, bopæl i Danmark eller lignende fast ophold her i landet. Den foreslåede ændring vil desuden medføre, at der er dansk straffemyndighed over sådanne forbrydelser begået uden for et myndighedsområde af en person, der har den nævnte tilknytning til Danmark, jf. straffelovens § 7, stk. 2.

Der henvises nærmere til betænkningens side 288-297.

3.9.3. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Justitsministeriet er enig i udvalgets overvejelser og forslag vedrørende dansk straffemyndighed, og lovforslaget er i det væsentligste udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Der henvises nærmere til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslaget til straffelovens § 7, stk. 1, nr. 2, litra c), og § 1, nr. 4 (forslaget til straffelovens § 8 a) samt bemærkningerne hertil.

3.10. Forældelse

3.10.1. Gældende ret

Straffelovens kapitel 11 indeholder i §§ 92-94 regler om forældelse af strafansvar for overtrædelser af straffeloven. Reglerne finder, for så vidt andet ikke er bestemt, også anvendelse på overtrædelse af særlovgivningen, jf. straffelovens § 2.

Folkedrabsloven og lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt indeholder ikke særskilte bestemmelser om forældelse af strafansvar for overtrædelser af lovene. Forældelse af strafansvar for overtrædelse af disse love sker således efter straffelovens §§ 92-94.

Det følger af straffelovens § 92, at en lovovertrædelse ikke straffes, når der er indtrådt forældelse efter §§ 93-94.

Efter bestemmelsen i § 93, stk. 1, beregnes forældelsesfristen for en forbrydelse efter det strafmaksimum, der er foreskrevet for lovovertrædelsen. Forældelsesfristen er henholdsvis 2, 5, 10 og 15 år, når der ikke

er hjemlet højere straf end fængsel i henholdsvis 1, 4, 10 og 16 år for overtrædelsen, jf. § 93, stk. 1, nr. 1-4. Det følger forudsætningsvis af bestemmelsen, at forbrydelser med en strafferamme med fængsel på livstid er uforældelige, idet disse forbrydelser ikke er nævnt i bestemmelsens opstilling.

Det følger derudover af straffelovens § 93 a, at der ikke indtræder forældelse, når en lovovertrædelse er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt. Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 364 af 24. maj 2005 om ændring af straffeloven (Forældelse, skærpelse af straffen for falske afsonere m.v.). Bestemmelsen sikrer, at en lovovertrædelse omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvar er uforældeligt, aldrig vil forældes, selv om den pågældende lovovertrædelse er tilknyttet en strafferamme med et tidsbestemt strafmaksimum. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at det med bestemmelsen sikres f.eks., at det ikke bliver nødvendigt at lade dansk militærpersonel retsforfølge ved Straffedomstolen på grund af forældelse, men at Danmark i stedet har mulighed for selv at strafforfølge ved danske domstole, jf. Folketingstidende 2004-05 (2. samling), tillæg A, side 239 og 247.

Der indtræder således ikke forældelse i dansk ret for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser, i det omfang forbrydelserne er omfattet af Straffedomstolens statut, da disse forbrydelser er uforældelige efter Straffedomstolens statut, jf. nærmere pkt. 3.10.2.

Folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, som ikke er omfattet af Straffedomstolens statut, men som udgør en sådan forbrydelse efter folkeretlig sædvaneret eller en anden mellemfolkelig overenskomst, som Danmark har tiltrådt, der ikke indeholder en forældelsesbestemmelse, er derimod ikke omfattet af straffelovens § 93 a.

For så vidt angår tortur følger det af straffelovens § 93 b, stk. 1, at når en lovovertrædelse er omfattet af strafskærpelsesbestemmelsen om tortur i straffelovens § 157 a, indtræder forældelse ikke. En tilsvarende bestemmelse findes i militær straffelovs § 10 a, hvorefter der ikke indtræder forældelse, når en lovovertrædelse er omfattet af militær straffelovs § 27 a. Straffelovens § 93 b, stk. 1, og militær straffelovs § 10 a medfører således, at der ikke indtræder forældelse for tortur omfattet af de to nævnte strafskærpelsesbestemmelser.

Der henvises nærmere til betænkningens side 205-206 og 225.

3.10.2. Statutten for Den Internationale Straffedomstol

Det følger af artikel 5 i Straffedomstolens statut, at Straffedomstolen i overensstemmelse med statutten har jurisdiktion med hensyn til folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og aggressionsforbrydelsen.

Derudover følger det af statutens artikel 29, at forbrydelser, som henhører under Straffedomstolens jurisdiktion, ikke forældes. Således forældes strafansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og aggressionsforbrydelsen som defineret i statutten ikke ved Straffedomstolen.

Der henvises nærmere til betænkningens side 205.

3.10.3. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

Udvalget har overvejet spørgsmålet om forældelse af strafansvaret for de foreslåede straffebestemmelser om aggressionsforbrydelser, folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur.

Udvalget foreslår flere steder en kriminalisering, der rækker videre end definitionerne i Straffedomstolens statut. Det gælder eksempelvis for flere af de foreslåede krigsforbrydelsesbestemmelser, hvor anvendelsesområdet foreslås udvidet til også at gælde i ikke-internationale væbnede konflikter. Det gælder

ligeledes angreb m.v. på kulturværdier, i det omfang forbrydelserne ikke samtidig er omfattet af statuttens artikel 8 om krigsforbrydelser.

Udvalget bemærker, at angreb m.v. på kulturværdier er strafbart efter lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt, men at der ikke er et krav i henhold til den bagvedliggende UNESCO-konvention og dennes 2. protokol om, at disse forbrydelser til enhver tid skal kunne retsforfølges. For disse forbrydelser vil lovovertrædelsen derfor ikke være omfattet af straffelovens § 93 a, men derimod følge de almindelige forældelsesregler i straffelovens § 93, hvorved forældelse kan indtræde.

Det er udvalgets opfattelse, at alle de foreslåede straffebestemmelser i det nye kapitel i straffeloven om visse internationale forbrydelser bør være uforældelige, så der ikke opstår en vilkårlig retstilstand, hvor nogle dele af forbrydelserne er uforældelige, mens andre lige så grove dele ikke er uforældelige. Udvalget foreslår på den baggrund, at straffelovens § 93 b, stk. 1, ændres således, at der ikke indtræder forældelse, når en lovovertrædelse er omfattet af straffelovens kapitel 13 a. Udvalget foreslår dermed også, at den foreslåede straffebestemmelse om tortur skal være omfattet af den foreslåede ændrede § 93 b, stk. 1. Herudover foreslås det, at forældelsesbestemmelsen i militær straffelovs § 10 a ophæves.

Efter udvalgets opfattelse kan det ikke udelukkes, at straffelovens § 93 a vil have et selvstændigt anvendelsesområde i forhold til lovovertrædelser, som er uforældelige efter andre mellemfolkelige overenskomster end Straffedomstolens statut. Udvalget foreslår på den baggrund at beholde straffelovens § 93 a.

Der henvises nærmere til betænkningens side 205-207 og 231.

3.10.4. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Justitsministeriet er enig i udvalgets overvejelser og forslag vedrørende forældelse, og lovforslaget er i det væsentligste udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Der henvises nærmere til lovforslagets § 1, nr. 5 (forslaget til straffelovens § 93, stk. 1), og § 2 (om ophævelse af militær straffelovs § 10 a) samt bemærkningerne hertil.

3.11. Ændringer af retsplejeloven, herunder beskikkelse af bistandsadvokat, brug af videoafhøring og hemmelig ransagning

3.11.1. Gældende ret

Det følger af retsplejelovens § 29 a, stk. 1, at dørene lukkes under et retsmøde under den forurettedes forklaring i sager om overtrædelse af straffelovens § 210 (incest), § 216 (voldtægt), § 222, stk. 2 (samleje med person under 15 år ved udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed), eller § 223, stk. 1 (samleje eller ved uanstændigt forhold krænker blufærdigheden hos en person under 18 år, der er stedbarn, plejebarn eller betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse), når den pågældende anmoder om det. Det samme gælder i sager om overtrædelse af straffelovens § 225, jf. § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1 (overtrædelse af de nævnte bestemmelser ved andet seksuelt forhold end samleje). Retsplejelovens § 29 a, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse under afspilning eller anden forevisning af lyd- eller billedoptagelser, som gengiver forhold, der er rejst sigtelse eller tiltalte for under sagen, jf. stk. 2.

Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 1, beskikker retten i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 119 (vold m.v. mod person i offentlig tjeneste eller hverv), § 119 b (angreb med genstande mod person i offentlig tjeneste eller hverv), § 123 (vidnetrusler), § 210 (incest), §§ 216-223 (voldtægt m.v.), § 225, jf. §§ 216-223 (voldtægt m.v. ved andet seksuelt forhold end samleje), §§ 231 (grooming) og 232 (blufærdighedskrænkelse), § 237, jf. § 21 (forsøg på drab), §§ 242-246 (stalking, psykisk vold,

fysisk vold), §§ 249 (uagtsom legemsbeskadigelse) og 250 (hensættelse i hjælpeløs tilstand), § 252, stk. 2 (hensynsløs fareforvoldelse), §§ 260-262 b (tvang, frihedsberøvelse, menneskehandel m.v.) eller § 288 (røveri), en advokat for den, der er forurettet ved lovovertrædelsen, når den pågældende fremsætter begæring om det, jf. dog stk. 2 og 3. Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 2, skal beskikkelse ske i sager om overtrædelse af straffelovens § 210 (incest), § 216 (voldtægt), § 222, stk. 2 (samleje med person under 15 år ved udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed), eller § 223, stk. 1 (samleje eller ved uanstændigt forhold krænker blufærdigheden hos en person under 18 år, der er stedbarn, plejebarn eller betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse), medmindre den pågældende efter at være vejledt om retten til beskikkelse af advokat frabeder sig det. Den forurettede skal have lejlighed til at tale med en advokat før politiets afhøring af forurettede, medmindre den pågældende efter at være blevet vejledt frabeder sig det. Det samme gælder i sager om overtrædelse af § 225, jf. § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1 (overtrædelse af de nævnte bestemmelser ved andet seksuelt forhold end samleje). Det følger derudover af retsplejelovens § 741 a, stk. 4, at i sager om overtrædelse af straffelovens §§ 210 (incest) eller 216-223 (voldtægt m.v.), § 225, jf. §§ 216-223 (voldtægt m.v. ved andet seksuelt forhold end samleje), eller §§ 231 (grooming) eller 232 (blufærdighedskrænkelse) har den forurettede ret til en vederlagsfri samtale med en advokat forud for eventuel anmeldelse til politiet. Det følger desuden af retsplejelovens § 741 c, stk. 4, at retten skal meddele bistandsadvokaten udskrift af dommen. Advokaten må ikke overlevere udskriften til den forurettede uden rettens samtykke. I sager om overtrædelse af straffelovens §§ 210 (incest) eller 216-223 (voldtægt m.v.), § 225, jf. §§ 216-223 (voldtægt m.v. ved andet seksuelt forhold end samleje), eller §§ 231 (grooming) eller 232 (blufærdighedskrænkelse) har den forurettede ret til en vederlagsfri samtale med den beskikkede advokat efter sagens eller retshandlingens afslutning.

Det følger derudover af retsplejelovens § 745 e, stk. 1, nr. 2, at politiets afhøring af en person kan optages på video med henblik på anvendelse af optagelsen som bevis under hovedforhandlingen efter § 872 (videoafhøring), hvis personen er under 15 år, og efterforskningen vedrører en række nærmere angivne lovovertrædelser. Efter retsplejelovens § 745 e, stk. 1, nr. 5, kan videoafhøring ligeledes anvendes i sager, hvor personen er 15 år eller derover, og efterforskningen vedrører en overtrædelse af straffelovens § 216 (voldtægt) eller § 225, jf. § 216 (voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje), hvor personen er forurettet.

Det følger desuden af retsplejelovens § 783, stk. 2, 1. pkt., at når efterforskningen angår en overtrædelse af straffelovens kapitel 12 (landsforræderi og andre forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed) eller 13 (forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder, terrorisme m.v.) eller §§ 123 (vidnetrusler) eller 180 (ildspåsættelse), § 183, stk. 2 (sprængning m.v. med fare for liv), §§ 191 (narkotikaforbrydelser), 191 a (kvalificeret handel med dopingmidler) eller 192 a (overtrædelse af lovgivning om våben og eksplosivstoffer), § 233, stk. 1 (rufferi), §§ 237 (drab) eller 245 (grov vold), § 246, jf. § 245 (grov vold med døden til følge), § 252, stk. 1 (fareforvoldelse), § 261, stk. 2 (langvarig frihedsberøvelse m.v.), §§ 262 a (menneskehandel) eller 262 b (menneskeudnyttelse), § 286, jf. § 276 (tyveri af særlig grov beskaffenhed), §§ 288 (røveri) eller 289 (særligt grov overtrædelse af skattelovgivningen m.v.), § 289, jf. § 289 a (EU-svig af særlig grov karakter), eller § 290 a, stk. 2 (hvidvask af særlig grov beskaffenhed), kan der i rettens kendelse i medfør af § 780, stk. 1, nr. 1 eller 3, ud over bestemte telefonnumre anføres den person, som indgrebet angår (den mistænkte). Bestemmelsen omhandler såkaldt kendelse på person, hvor retskendelsen om telefonaflytning eller teleoplysning ud over bestemte telefonnumre også kan angive den person, som indgrebet angår.

Endvidere følger det af retsplejelovens § 791 d, stk. 1, at der kan ske blokering af en hjemmeside, hvis der er grund til at antage, at der fra hjemmesiden begås en overtrædelse af straffelovens §§ 114-114 i (terrorismen), 119 (vold m.v. mod person i offentlig tjeneste eller hverv) eller 119 a (angreb med genstande mod person i offentlig tjeneste eller hverv), § 263, stk. 1 (hacking), § 263 a (udbredelse af adgangsmiddel

til datasystem m.v.), § 264 d, stk. 2 (videregivelse af meddelelser eller billeder af private forhold under særligt skærpende omstændigheder), eller §§ 279 (bedrageri), 279 a (databedrageri), 281 (afpresning), 290 (hæleri), 290 a (hvidvask), 300 a (groft uagtsomt bedrageri) eller 301 (uberettiget anvendelse af genererede betalingskortnumre m.v.).

Det følger af retsplejelovens § 799, stk. 1, at såfremt det er af afgørende betydning for efterforskningen, at ransagningen foretages, uden at den mistænkte eller andre gøres bekendt hermed, kan retten, hvis efterforskningen angår en forsætlig overtrædelse af straffelovens kapitel 12 (landsforræderi og andre forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed) eller 13 (forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder, terrorisme m.v.) eller en overtrædelse af straffelovens § 125 a (menneskesmugling), § 180 (ildspåsættelse med fare for liv), § 183, stk. 1 og 2 (sprængning, spredning af skadevoldende luftarter m.v.), § 183 a (ved tvang overtager kontrol med luftfartøj m.v.), § 186, stk. 1 (fareforvoldelse for liv og sundhed), § 187, stk. 1 (udbredelse af gift m.v.), § 191 (narkotikaforbrydelser), § 192 a (overtrædelse af lovgivning om våben og eksplosivstoffer), § 192 b, stk. 1-3 (skadeforvoldelse ved besiddelse m.v. af radioaktive stoffer), § 235 (udbredelse af seksuelt materiale af personer under 18 år), § 237 (drab), § 262 a (menneskehandel), 262 b (menneskeudnyttelse), § 286, stk. 1, jf. § 276 (tyveri af særlig grov beskaffenhed), § 286, stk. 1, jf. § 276 a (indbrudstyveri af særlig grov beskaffenhed), § 286, stk. 2, jf. § 279 (bedrageri af særlig grov beskaffenhed), § 286, stk. 2, jf. § 279 a (databedrageri af særlig grov beskaffenhed), §§ 288 (røveri) eller 289 (særlig grov overtrædelse af skattelovgivningen m.v.), § 290, stk. 2, jf. stk. 1 (hæleri af særlig grov beskaffenhed), eller § 290 a, stk. 2, jf. stk. 1 (hvidvask af særlig grov beskaffenhed), ved kendelse træffe bestemmelse herom og om, at reglerne i § 798, stk. 2, 1.-4. pkt., og stk. 3, fraviges. Dette gælder dog ikke med hensyn til ransagning af husrum, andre lokaliteter eller genstande, som nogen, der efter reglerne i § 170 er udelukket fra eller efter reglerne i § 172 er fritaget for at afgive forklaring som vidne i sagen, har rådighed over.

3.11.2. Krigsforbrydelsesudvalgets overvejelser og forslag

Udvalget har overvejet, hvilke ændringer af retsplejeloven det nye foreslåede kapitel i straffeloven giver anledning til.

Udvalget foreslår for det første, at reglerne om dørlukning, jf. retsplejelovens § 29 a, stk. 1, også skal finde anvendelse i sager om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, visse krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og visse krigsforbrydelser, hvis forbrydelsen indebærer en handling, som er omfattet af de bestemmelser, der allerede er nævnt i § 29 a, stk. 1.

Udvalget foreslår for det andet, at reglerne om bistandsadvokat m.v., jf. retsplejelovens § 741 a, stk. 1, 2 og 4, og § 741 c, stk. 4, også skal finde anvendelse i sager om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, visse krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og visse krigsforbrydelser.

Udvalget foreslår for det tredje, at reglerne om brug af videoafhøring, jf. retsplejelovens § 745 e, stk. 1, nr. 2 og 5, også skal finde anvendelse i sager om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, visse krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og visse krigsforbrydelser.

Udvalget foreslår for det fjerde, at reglerne om såkaldt kendelse på person, jf. retsplejelovens § 783, stk. 2, også skal finde anvendelse i sager, hvor efterforskningen angår en overtrædelse af de foreslåede straffebestemmelser om aggressionsforbrydelser, folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur.

Udvalget foreslår for det femte, at reglerne om blokering af hjemmesider, jf. retsplejelovens § 791 d, stk. 1, også skal finde anvendelse i sager om aggressionsforbrydelser, folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

Udvalget foreslår for det sjette, at reglerne om hemmelig ransagning, jf. retsplejelovens § 799, stk. 1, også skal finde anvendelse i sager om aggressionsforbrydelser, folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

3.11.3. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Justitsministeriet er enig i udvalgets overvejelser og forslag vedrørende ændringerne af retsplejeloven, og lovforslaget er i det væsentligste udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Der henvises nærmere til lovforslagets § 3 og bemærkningerne hertil.

4. Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige

Lovforslaget forventes at have begrænsede økonomiske konsekvenser for staten, der vil kunne afholdes inden for de eksisterende økonomiske rammer for Justitsministeriets og Forsvarsministeriets myndigheder. Lovforslaget forventes ikke at have implementeringskonsekvenser for staten.

Lovforslaget har ikke økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for regionerne og kommunerne.

Lovforslaget vurderes at være i overensstemmelse med de syv principper for digitaliseringsklar lovgivning.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Lovforslaget har ingen økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

6. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget har ingen administrative konsekvenser for borgerne.

7. Klimamæssige konsekvenser

Lovforslaget har ingen klimamæssige konsekvenser.

8. Miljø- og naturmæssige konsekvenser

Lovforslaget har ingen miljø- og naturmæssige konsekvenser.

9. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ingen EU-retlige aspekter.

10. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Krigsforbrydelsesudvalgets betænkning nr. 1583/2024 om visse internationale forbrydelser, som indeholder et lovudkast, har i perioden fra den 28. juni 2024 til den 20. august 2024 (53 dage) været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Østre Landsret, Vestre Landsret, samtlige byretter, Advokatrådet, Amnesty International Danmark, At-

lantsammenslutningen, Bevismiddeltilsynet, Børns Vilkår, Center for Cybersikkerhed, Center for Seksuelle Overgreb – Rigshospitalet, Center for Voldtægtsofre, Aarhus Universitetshospital, Center mod Menneskehandel, Centralforeningen for Stampersonel, Copenhagen Business School (Juridisk Institut), Danmarks Veteraner, Danner, Dansk Flygtningehjælp, Dansk Institut for Internationale Studier, Dansk Kvindesamfund, Danske Advokater, Danske Regioner, Den Danske Dommerforening, Den Danske Helsinki-Komité for Menneskerettigheder, Det Kriminalpræventive Råd, Det Udenrigspolitiske Selskab, Dialog mod vold, DIGNITY – Dansk Institut mod Tortur, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Everyday Sexism Project Danmark, Flygtningenævnet, FN-forbundet, Folkekirkens Nødhjælp, Folketingets Ombudsmand, Foreningen af Offentlige Anklagere, Foreningen af Udlændingeretsadvokater, Forsvarsakademiet, Fængselsforbundet, Færøernes Landsstyre, Hjælp Voldsofre, Hovedforeningen for Personel af Reserven i Danmark, Hovedorganisationen af Officerer i Danmark, Hærens Konstabel- og Korporalforening, Indvanderrådgivningen ApS, Institut for Menneskerettigheder, Joan-Søstrene, Justitia, KL, Kriminalforsorgsforeningen, Kvinderådet, Kvinno, Københavns Retshjælp, Københavns Universitet (Center for Militære Studier), Københavns Universitet (Juridisk Fakultet), Landsforeningen af Forsvarsadvokater, Landsforeningen for Voldsramte Kvinder og Børn, Landsforeningen KRIM, Landsforeningen Spor, Landsorganisationen af Kvindekrisecentre (LOKK), Landsorganisationen mod seksuelle overgreb, Lev Uden Vold, Læger uden Grænser (Médecins Sans Frontières), Mellemløst Samvirke, Manderådet, Udvalg for Familieret, Naalakkersuisut, Odense Retshjælp, Offerrådgivningen i Danmark, Oxfam Danmark, Politiforbundet, Red Barnet, Refugees Welcome, Retspolitisk Forening, Rigsadvokaten, Rigspolitiet, Røde Kors, Sex & Samfund, Syddansk Universitet (Juridisk Institut), Tænk tanken Europa, UNHCR Regional Representation for the Nordic and Baltic Countries, Voldtægtsofres Vilkår, Aalborg Universitet (Juridisk Institut), Aarhus Retshjælp og Aarhus Universitet (Juridisk Institut).

11. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindreudgifter (hvis ja, angiv omfang/hvis nej, anfør »Ingen«)	Negative konsekvenser/merudgifter (hvis ja, angiv omfang/hvis nej, anfør »Ingen«)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Lovforslaget forventes at have begrænsede økonomiske konsekvenser for staten, der vil kunne afholdes inden for de eksisterende økonomiske rammer for Justitsministeriets og Forsvarsministeriets myndigheder. Lovforslaget har ikke økonomiske konsekvenser for regionerne og kommunerne.
Implementeringskonsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet m.v.	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.	Ingen	Ingen

Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Klimamæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Miljø- og naturmæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ingen EU-retlige aspekter.	
Er i strid med de fem principper for implementering af erhvervsrettet EU-regulering (der i relevant omfang også gælder ved implementering af ikke-erhvervsrettet EU-regulering) (sæt X)	Ja	Nej X

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1 (§ 7, stk. 1, nr. 2, litra a)

Det følger af straffelovens § 7, stk. 1, nr. 2, at under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages inden for et fremmed myndighedsområde af en person, der på tidspunktet for sigtelsen har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, hvis gerningspersonen også på gerningstidspunktet har den nævnte tilknytning her til landet, og handlingen omfatter seksuel udnyttelse af børn, menneskehandel eller kvindelig omskæring, jf. litra a, eller er rettet mod nogen, der på gerningstidspunktet har den nævnte tilknytning her til landet, jf. litra b.

Det foreslås i § 7, stk. 1, nr. 2, litra a, at ændre »omskæring eller« til »omskæring,«.

Det foreslåede er en konsekvens af lovforslagets § 1, nr. 3, hvor det foreslås at indsætte et nyt § 7, stk. 1, nr. 2, litra c.

Til nr. 2 (§ 7, stk. 1, nr. 2, litra b)

Det følger af straffelovens § 7, stk. 1, nr. 2, at under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages inden for et fremmed myndighedsområde af en person, der på tidspunktet for sigtelsen har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, hvis gerningspersonen også på gerningstidspunktet har den nævnte tilknytning her til landet, og handlingen omfatter seksuel udnyttelse af børn, menneskehandel eller kvindelig omskæring, jf. litra a, eller er rettet mod nogen, der på gerningstidspunktet har den nævnte tilknytning her til landet, jf. litra b.

Det foreslås i § 7, stk. 1, nr. 2, litra b, at ændre »landet.« til »landet, eller«.

Det foreslåede er en konsekvens af lovforslagets § 1, nr. 3, hvor det foreslås at indsætte et nyt § 7, stk. 1, nr. 2, litra c.

Til nr. 3 (§ 7, stk. 1, nr. 2, litra c)

Det følger af straffelovens § 7, stk. 1, nr. 2, at under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages inden for et fremmed myndighedsområde af en person, der på tidspunktet for sigtelsen har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, hvis gerningspersonen også på gerningstidspunktet har den nævnte tilknytning her til landet, og handlingen omfatter seksuel udnyttelse af børn, menneskehandel eller kvindelig omskæring, jf. litra a, eller er rettet mod nogen, der på gerningstidspunktet har den nævnte tilknytning her til landet, jf. litra b. Tilknytningen til Danmark skal således foreligge på gerningstidspunktet. Det følger desuden af straffelovens § 7, stk. 2, at under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages uden for et myndighedsområde af en person, der på tidspunktet for sigtelsen har den i stk. 1 nævnte tilknytning her til landet, hvis handlinger af den pågældende art kan medføre højere straf end fængsel i 4 måneder.

Det fremgår af straffelovens § 8 a, at under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages uden for den danske stat, når handlinger af den pågældende art er omfattet af statutten for Den Internationale Straffedomstol, hvis handlingen er foretaget af en person, der på tidspunktet for sigtelsen enten har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, jf. nr. 1, eller befinder sig her i landet, jf. nr. 2. Det er forudsat i forarbejderne til straffelovens § 8 a, at der vil være dansk straffemyndighed over en aggressionsforbrydelse, når Danmark ratificerer tilføjelsen til Straffedomstolens statut om aggressionsforbrydelsen. Det bemærkes, at dansk straffelovgivning ikke indeholder en bestemmelse om aggressionsforbrydelsen.

Det foreslås, at der i straffelovens § 7, stk. 1, nr. 2, indsættes et nyt *litra c*, hvorefter handlinger, som foretages inden for et fremmed myndighedsområde af en person, der på tidspunktet for sigtelsen har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, hører under dansk straffemyndighed, hvis gerningspersonen også på gerningstidspunktet har den nævnte tilknytning til landet, og handlingen er omfattet af § 118 b.

Bestemmelsen indebærer, at der vil være dansk straffemyndighed i tilfælde, hvor en aggressionsforbrydelse er begået i udlandet inden for et fremmed myndighedsområde af en person, der både på gerningstidspunktet og sigtelsestidspunktet er dansk statsborger, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, selv om forbrydelsen ikke har yderligere tilknytning til Danmark. Bestemmelsens placering i § 7 stk. 1, nr. 2, indebærer desuden, at der ikke vil være krav om, at handlingen også var strafbar efter lovgivningen på gerningsstedet (dobbelt strafbarhed).

Bestemmelsens placering indebærer endvidere sammen med den foreslåede strafferamme for overtrædelse af § 118 b, jf. § 118 k, stk. 1, at der også vil være dansk straffemyndighed i tilfælde, hvor handlingen er begået uden for et myndighedsområde, jf. § 7, stk. 2. I sådanne tilfælde vil det alene være en betingelse, at gerningspersonen på sigtelsestidspunktet er dansk statsborger, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet.

En aggressionsforbrydelse omfattet af den foreslåede § 118 b er i sin karakter en forbrydelse, der er rettet mod en anden stat og ikke mod individer som sådan. Det forudsættes derfor, at der ikke vil kunne være dansk straffemyndighed efter straffelovens § 7 a om dansk straffemyndighed over visse handlinger rettet mod personer, der på gerningstidspunktet har dansk indfødsret, bopæl eller lignende fast ophold i Danmark.

For en aggressionsforbrydelse begået i Danmark eller en aggressionsforbrydelse begået mod Danmark vil der kunne være dansk straffemyndighed efter de gældende bestemmelser i straffelovens §§ 6 og 8.

For en aggressionsforbrydelse rettet mod et andet land, der er begået af en gerningsperson i Danmark eller på et dansk fartøj af en person, der hører til fartøjet eller som rejsende følger med dette, vil der være dansk straffemyndighed efter straffelovens § 6.

Handlinger anses for foretaget, hvor gerningspersonen befandt sig ved handlingens foretagelse, jf. straffelovens § 9, stk. 1, 1. pkt.

Hvis en handling strafbarhed afhænger af eller påvirkes af en indtrådt eller tilsigtet følge, anses handlingen tillige for foretaget, hvor virkningen er indtrådt, eller hvor gerningspersonen har forsæt til, at virkningen skulle indtræde, jf. straffelovens § 9, stk. 2.

En aggressionsforbrydelse rettet mod Danmark vil normalt have virkning i Danmark, idet en aggressionsforbrydelse forudsætter, at der er anvendt væbnet magt mod en anden stat. Der vil navnlig være tale om, at den angribende stats væbnede styrker indfinder sig på den angrebne stats territorium, eller at den angrebne stat udsættes for et bombardement på dets territorium. Der vil i disse tilfælde være dansk straffemyndighed efter straffelovens § 6, jf. § 9, stk. 2.

Der vil formentlig kunne være tilfælde, hvor virkningsprincippet i straffelovens § 9, stk. 2, ikke kan føre til, at straffelovens § 6 kan anvendes til at etablere dansk straffemyndighed over aggressionshandlinger rettet mod Danmark. Det kunne eksempelvis være et angreb på danske militære styrker i udlandet. I disse tilfælde vil der imidlertid kunne være dansk straffemyndighed efter straffelovens § 8, nr. 1, om handlinger, der krænker den danske stats selvstændighed, sikkerhed, forfatning eller offentlige myndigheder eller en embedspligt mod staten.

Det bemærkes, at der alene vil være dansk straffemyndighed over aggressionsforbrydelser, i det omfang udøvelsen heraf ikke er i strid med de til enhver tid gældende folkeretlige regler på området, herunder jurisdiktionsmæssige begrænsninger hjemlet i den almindelige folkeret og undtagelser til staternes straffemyndighed hjemlet i traktater. Det følger således af straffelovens § 12, at anvendelsen af §§ 6-11 begrænses ved de i folkeretten anerkendte undtagelser. Det omfatter bl.a. de folkeretlige regler om immunitet for udenlandske højtstående statsrepræsentanter (stats- og regeringschefer samt udenrigsministre), diplomater og andre statsrepræsentanter. Det omfatter bl.a. også princippet om fremmede skibes ret til uskadelig passage gennem søterritoriet. Der henvises nærmere til betænkningens side 266-276.

Der vil ikke være universel dansk straffemyndighed over aggressionsforbrydelser efter straffelovens § 8 a i modsætning til forbrydelser omfattet af de foreslåede straffebestemmelser i §§ 118 c-118 j og § 118 l om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur. Straffelovens § 8 a foreslås derfor ændret til alene at henvise til disse foreslåede bestemmelser, jf. lovforslagets § 1, nr. 4. Den foreslåede ordning med dansk straffemyndighed over aggressionsforbrydelser vil således være mere afgrænset end de andre forbrydelser i det foreslåede kapitel 13 a.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.3 og 3.2.4 samt pkt. 3.9.2 og 3.9.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger

Til nr. 4 (§ 8 a)

Det fremgår af straffelovens § 8 a, at under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages uden for den danske stat, når handlinger af den pågældende art er omfattet af statutten for Den Internationale Straffedomstol, hvis handlingen er foretaget af en person, der på tidspunktet for sigtelsen enten har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, jf. nr. 1, eller befinder sig her i landet, jf. nr. 2.

Bestemmelsen indebærer, at der er dansk straffemyndighed over folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser begået i udlandet, hvis gerningspersonen enten har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, eller hvis gerningspersonen blot befinder sig i Danmark på sigtelsestidspunktet.

Efter straffelovens § 8, nr. 5, er der dansk straffemyndighed over handlinger, som foretages uden for den danske stat, uden hensyn til, hvor gerningspersonen hører hjemme, når handlingen er omfattet af en international bestemmelse, ifølge hvilken Danmark er forpligtet til at have straffemyndighed. Der er dermed dansk straffemyndighed over torturhandlinger begået i udlandet, når blot gerningspersonen på sigtelsestidspunktet befinder sig i Danmark, idet FN's torturkonventions artikel 5 pålægger deltagerstaterne en forpligtelse til at have regler om straffemyndighed over enhver torturhandling. Flere konventioner mod terrorisme pålægger ligeledes deltagerstaterne at have straffemyndighed over de pågældende terrorhandlinger.

Det foreslås i § 8 a at ændre »handling af den pågældende art er omfattet af statuten for Den Internationale Straffedomstol« til »handlingen er omfattet af §§ 118 c-118 j eller § 118 l«. Det foreslås således, at bestemmelsen skal henvise til de foreslåede straffebestemmelser om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

Dermed vil der være dansk straffemyndighed over handlinger omfattet af de foreslåede straffebestemmelser om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, hvis gerningspersonen enten har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, eller hvis en udenlandsk gerningsperson befinder sig i Danmark på sigtelsestidspunktet.

Ændringen skal ses i sammenhæng med lovforslagets § 1, nr. 6, hvor det foreslås at indsætte et nyt kapitel i straffeloven om bl.a. folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur.

Det bemærkes, at der alene vil være dansk straffemyndighed over folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, i det omfang udøvelsen heraf ikke er i strid med de til enhver tid gældende folkeretlige regler på området, herunder jurisdiktionsmæssige begrænsninger hjemlet i den almindelige folkeret og undtagelser til staternes straffemyndighed hjemlet i traktater. Det følger således af straffelovens § 12, at anvendelsen af §§ 6-11 begrænses ved de i folkeretten anerkendte undtagelser. Det omfatter bl.a. de folkeretlige regler om immunitet for udenlandske højtstående statsrepræsentanter (stats- og regeringschefer samt udenrigsministre), diplomater og andre statsrepræsentanter. Det omfatter bl.a. også princippet om fremmede skibes ret til uskadelig passage gennem søterritoriet. Der henvises nærmere til betænkningens side 266-276.

Straffelovens § 8 a vil ikke omfatte den foreslåede § 118 b om aggressionsforbrydelser. Der henvises for så vidt angår spørgsmålet om dansk straffemyndighed over aggressionsforbrydelser til det foreslåede § 7, stk. 1, nr. 2, litra c, jf. lovforslagets § 1, nr. 3, og bemærkningerne hertil.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.9.2 og 3.9.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 5 (§ 93 b)

Det fremgår af straffelovens § 93 a, at der ikke indtræder forældelse, når en lovovertrædelse er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvar er uforældeligt. Det følger af artikel 29 i Straffedomstolens statut, at forbrydelser, som henhører under domstolens jurisdiktion, ikke forældes.

Det fremgår desuden af straffelovens § 93 b, stk. 1, at der ikke indtræder forældelse, når en lovovertrædelse er omfattet af lovens § 157 a (strafskærpelsesbestemmelse om tortur).

Det betyder, at der ikke indtræder forældelse for tortur samt folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden

og krigsforbrydelser, i det omfang forbrydelserne er omfattet af Straffedomstolens statut. Det betyder desuden, at aggressionsforbrydelser vil være uforældelige, hvis Danmark ratificerer tilføjelsen til Straffedomstolens statut om aggressionsforbrydelsen.

Med lovforslagets § 1, nr. 6, lægges der op til at samle alle disse forbrydelser i et nyt kapitel 13 a i straffeloven.

Det foreslås derfor, at straffelovens § 93 b, stk. 1, affattes således, at det kommer til at fremgå af bestemmelsen, at når en lovovertrædelse er omfattet af kapitel 13 a, indtræder forældelse ikke.

Med forslaget videreføres den nugældende retstilstand, hvor folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur er uforældelige lovovertrædelser.

For enkelte forbrydelser vil det betyde en ændring i den nugældende retstilstand, som indebærer, at forbrydelser, der i dag er forældelige, fremover vil blive uforældelige. Det gælder eksempelvis angreb m.v. på kulturværdier, i det omfang forbrydelserne ikke samtidig er omfattet af krigsforbrydelsesbestemmelsen i artikel 8 i Straffedomstolens statut. Angreb m.v. på kulturværdier er strafbart efter § 1 i lov nr. 310 af 25. april 2018 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt med en strafferamme på fængsel indtil 12 år. Der er ikke et krav i henhold til den bagvedliggende UNESCO-konvention af 14. maj 1954 og dennes 2. protokol om, at disse forbrydelser skal kunne retsforfølges til enhver tid. Det gælder ligeledes for visse foreslåede krigsforbrydelser, hvor lovforslaget rækker videre end Den Internationale Straffedomstols statut ved at udvide anvendelsesområdet til også at gælde i ikke-internationale væbnede konflikter, herunder udsultning af civile og anvendelse af visse kampmidler, f.eks. gift eller giftige våben.

Det bemærkes i den forbindelse, at det med lovforslagets § 6, stk. 2, foreslås, at den nye affattelse af § 93 b, stk. 1, også finder anvendelse på lovovertrædelser, der er begået før lovens ikrafttræden, medmindre forældelse efter de hidtil gældende regler er indtrådt før lovens ikrafttræden. Der henvises nærmere til bemærkningerne til § 6, stk. 2.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.10.3 og 3.10.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 6 (kapitel 13 a)

(Til § 118 b)

Dansk straffelovgivning indeholder ikke en bestemmelse om aggressionsforbrydelser.

Efter det foreslåede § 118 b, stk. 1, straffes for aggressionsforbrydelse den, som foretager en aggressionshandling, der efter sin karakter, grovhed og omfang udgør en åbenbar overtrædelse af FN-pagten.

Formuleringen »åbenbar overtrædelse af FN-pagten« sigter til at indføre en tærskel, hvorefter alene aggressionshandling af en særlig kvalificeret grovhed omfattes af bestemmelsen. Tærsklen er indsat i overensstemmelse med statuttens artikel 8 bis, stk. 1, med henblik på at ekskludere grænsetilfælde fra bestemmelsens anvendelsesområde.

Begrebet »åbenbar« vil skulle forstås som en objektivt set grov overtrædelse af magtanvendelsesforbudet i FN-pagtens artikel 2, stk. 4. Magtanvendelse, der ikke åbenbart krænker FN-pagten, vil således falde uden for bestemmelsens anvendelsesområde. Dermed vil eksempelvis mindre grænsestridigheder og andre mindre grove tilfælde af magtanvendelse falde uden for anvendelsesområdet. Det samme vil eksempelvis kunne være tilfældet i situationer, hvor en stat har anvendt væbnet magt med en begrundelse om anticiperet selvforsvar, og hvor magtanvendelsens lovlighed derfor vil skulle vurderes i det konkrete tilfælde. I sådanne tilfælde i den folkeretlige gråzone, hvor magtanvendelsen ikke åbenbart er hverken

lovlig eller ulovlig, vil der ikke være tale om en åbenbar overtrædelse af magtanvendelsesforbuddet omfattet af den foreslåede bestemmelse.

Hvorvidt en aggressionshandling vil udgøre en åbenbar krænkelse af FN-pagten vil skulle vurderes på baggrund af handlingens »karakter, grovhed og omfang«. Der vil være tale om tre kumulative kriterier.

»Grovhed« vil skulle forstås som et kvalitativt kriterium, som henviser til f.eks. den materielle og fysiske skade, som aggressionshandlingen måtte have forvoldt, mens »omfang« vil være et kvantitativt kriterium, som henviser til f.eks. den militære operations varighed og geografiske rækkevidde.

»Karakter« vil også være et kvalitativt kriterium. Kriteriet indebærer, at formålet med aggressionshandlingen vil indgå i vurderingen af, hvorvidt en handling udgør en åbenbar krænkelse af magtanvendelsesforbuddet. Eksempelvis vil et formål om at anvende væbnet magt for at annektere territorium være af en karakter, der vil udgøre en åbenbar krænkelse af FN-pagten. Omvendt vil et formål om at beskytte en civilbefolkning mod massive menneskerettighedskrænkelser, overhængende risiko for folkedrab m.v. ikke udgøre en åbenbar krænkelse af FN-pagten.

Det indebærer, at humanitær intervention uden forudgående bemyndigelse fra FN's Sikkerhedsråd, der iværksættes for at afværge en overhængende risiko for folkedrab eller tilsvarende massive krænkelser af en civilbefolkning, og hvor magtanvendelsen er begrænset til forfølgelsen af dette formål, ikke vil være omfattet af bestemmelsen.

Tærskelkravet om, at aggressionshandlingen efter sin karakter, grovhed og omfang skal udgøre en åbenbar overtrædelse af FN-pagten, medfører, at ulovlig magtanvendelse efter folkeretten ikke nødvendigvis betyder, at der vil kunne pålægges et individuelt strafansvar for en aggressionsforbrydelse. Det vil sige, at en stats overtrædelse af magtanvendelsesforbuddet ikke automatisk medfører et individuelt strafansvar.

Det følger af sammenhængen mellem gerningsbeskrivelsen i stk. 1 og definitionen af en aggressionshandling i stk. 2, at den pågældende aggressionshandling faktisk skal være foretaget. Det vil sige, at der skal være gjort brug af væbnet magt mod en anden stat, jf. bestemmelsens stk. 2, for at bestemmelsen kan anvendes. Eksempelvis vil der ikke være foretaget en aggressionshandling, hvis en stats væbnede styrker tager opstilling langs grænsen til en anden stat, men forbliver på førstnævnte stats eget territorium, uanset at en sådan handling vil kunne udgøre en trussel om magtanvendelse i strid med magtanvendelsesforbuddet i FN-pagtens artikel 2, stk. 4.

Begrebet »foretager« i det foreslåede stk. 1 indebærer, at både indledning og udførelse af en aggressionshandling vil være omfattet af bestemmelsen. Begrebet »foretager« indebærer derudover, at deltagelse i forberedelsen eller planlægningen af en aggressionshandling vil kunne straffes som en aggressionsforbrydelse, hvis forberedelsen eller planlægningen har resulteret i anvendelsen af væbnet magt mod en anden stat, og aggressionshandlingen derved er foretaget. Mislykkede forsøg vil således ikke være omfattet af bestemmelsen.

At den pågældende aggressionshandling skal være foretaget indebærer, at den almindelige forsøgsregel i straffelovens § 21 ikke vil kunne finde anvendelse. Det skyldes, at der altid skal være begået en aggressionsforbrydelse, for at der vil kunne straffes for forsøg. Forsøg på en aggressionsforbrydelse vil således forudsætte, at en anden person har fuldført forbrydelsen. Efter straffelovens § 21 straffes handlinger, som sigter til at fremme eller bevirke udførelsen af en forbrydelse, når denne ikke fuldføres, som forsøg. Der vil i stedet kunne straffes for medvirken til en aggressionsforbrydelse efter straffelovens § 23.

Forberedelse vil eksempelvis kunne omfatte transport af våben eller andet militært materiel, der skal

anvendes i forbindelse med en konkret, forestående angrebshandling, udsendelse af tropper i nærheden af en grænse med den hensigt at påbegynde fjendtligheder eller handlinger af lignende karakter, der set udefra udgør en del af en forestående overtrædelse af magtanvendelsesforbuddet, forudsat at aggressionshandlingen derefter indledes eller udføres af andre personer end personen, der forbereder eller planlægger aggressionshandlingen.

Efter det foreslåede § 118 b, stk. 2, forstås ved en aggressionshandling en stats brug af væbnet magt mod en anden stats suverænitet, territoriale integritet eller politiske uafhængighed eller på en måde, som i øvrigt er i strid med FN-pagten.

Det foreslåede stk. 2 vil skulle forstås i overensstemmelse med den del af magtanvendelsesforbuddet i FN-pagtens artikel 2, stk. 4, der omhandler forbuddet for FN-medlemslande mod brug af magt mod nogen stats territoriale integritet eller politiske uafhængighed eller på nogen anden måde, der er uforenelig med FN's formål, herunder formålet om at sikre international fred og sikkerhed.

Trussel om magtanvendelse i strid med magtanvendelsesforbuddet i FN-pagtens artikel 2, stk. 4, vil ikke være omfattet af bestemmelsen. Det skyldes, at trussel om magtanvendelse ikke er medtaget i definitionen af aggressionsforbrydelsen i artikel 8 bis i Straffedomstolens statut. Trussel om magtanvendelse kan således udgøre en overtrædelse af magtanvendelsesforbuddet for en stat, men kan ikke medføre et individuelt strafansvar for en aggressionsforbrydelse.

Anvendelse af væbnet magt mod en stat efter bemyndigelse fra FN's Sikkerhedsråd i overensstemmelse med FN-pagtens kapitel VII eller udøvelse af individuelt eller kollektivt selvforsvar i overensstemmelse med FN-pagtens artikel 51 vil ikke være omfattet, da anvendelse af væbnet magt i disse tilfælde ikke vil være i strid med FN-pagten.

Det vil være en betingelse, at det er en stat, der bruger væbnet magt mod en anden stat. Det vil sige, at angrebet vil skulle være rettet mod en stat, herunder angreb på statens territorium og angreb på visse manifestationer af staten uden for dens territorium, f.eks. en stats væbnede styrker, diplomatiske missioner og ikke-kommerciel statslig ejendom, der varetager myndighedsfunktioner. Angreb mod en stats borgere eller deres ejendomme i udlandet vil derimod ikke være et væbnet angreb mod staten efter bestemmelsen.

Det vil heller ikke være omfattet af bestemmelsen, hvis anvendelsen af væbnet magt sker på baggrund af et samtykke fra den anden stat, da der i så fald ikke vil være tale om ulovlig magtanvendelse efter folkeretten.

At anvendelsen af væbnet magt skal være en stats brug af væbnet magt mod en anden stat indebærer, at ikke-statslige aktører ikke vil kunne foretage en aggressionshandling efter bestemmelsen. Dette ændrer ikke på, at sådanne handlinger, såfremt de udgør et væbnet angreb, jf. FN-pagtens artikel 51, vil udløse en ret til selvforsvar for den angrebne stat.

En aggressionshandling vil i overensstemmelse med artikel 8 bis, stk. 2, i Straffedomstolens statut eksempelvis kunne være følgende:

- 1) en stats væbnede styrkers invasion eller angreb på en anden stats territorium eller enhver militær besættelse, uanset hvor midlertidig den er, som følge af en sådan invasion eller angreb, eller enhver annektering ved magtanvendelse af en anden stats territorium eller en del heraf,
- 2) en stats væbnede styrkers bombardement mod en anden stats territorium eller en stats brug af våben mod en anden stats territorium,

- 3) blokade af en stats havne eller kyster af en anden stats væbnede styrker,
- 4) et angreb fra en stats væbnede styrker på en anden stats land-, sø- eller luftstyrker eller sø- og luftflåder,
- 5) anvendelse af væbnede styrker fra én stat, som befinder sig på en anden stats territorium med modtagerstatens samtykke, i strid med betingelserne i aftalen eller enhver forlængelse af deres tilstedeværelse på et sådant territorium efter aftalens ophør,
- 6) en stats handling ved at tillade, at dens territorium, som den har stillet til rådighed for en anden stat, bliver brugt af denne anden stat til at udføre en aggressionshandling mod en tredjestat, eller
- 7) udsendelse af eller på vegne af en stat af bevæbnede bander, grupper, irregulære styrker eller lejetropper, som udøver væbnede aktioner mod en anden stat af en sådan alvorlighed, at det svarer til foregående eksempler på handlinger, eller statens væsentlige involvering heri.

En aggressionshandling vil ikke forudsætte, at der er afgivet en krigserklæring forinden anvendelsen af væbnet magt.

Efter det foreslåede § 118 b, stk. 3, kan strafansvar for en aggressionsforbrydelse kun pålægges den, der kan udøve faktisk kontrol over eller styre en stats politiske eller militære handlinger.

Aggressionsforbrydelsen er en såkaldt lederskabsforbrydelse, da alene en stats øverste beslutningstagere og de øverste militære ledere som udgangspunkt, vil kunne være ansvarssubjekter efter den foreslåede bestemmelse. Det vil betyde, at personer, der varetager opgaver under de øverste ledelsesniveauer, som udgangspunkt ikke vil være omfattet. En aggressionsforbrydelse vil således alene kunne begås af de øverste ledere i den stat, som den underliggende aggressionshandling kan henføres til.

Med formuleringen »den, der kan udøve faktisk kontrol over eller styre en stats politiske eller militære handlinger« sigtes til, at både personer i formelle lederstillinger og personer i de facto-lederstillinger vil være omfattet. Det afgørende vil være, om de pågældende personer er i en position, hvor de kan udøve faktisk kontrol eller styring med statens politiske eller militære handlinger. Den pågældende vil således skulle have en sådan kontrol eller styring, at vedkommende f.eks. kan få (dele af) militæret til at invadere en anden stats territorium.

En formel lederstilling vil dermed ikke være nok i sig selv til at være omfattet af bestemmelsen, hvis den pågældende ikke samtidig har en sådan faktisk kontrol eller styring. Der vil således kunne være tilfælde, hvor en person formelt besidder en offentlig lederstilling, men ikke de facto opfylder kravet til at kunne udøve faktisk kontrol eller styring efter den foreslåede bestemmelse. Der vil ligeledes kunne være tilfælde, hvor en person ikke besidder en offentlig lederstilling, men ved sin faktiske indflydelse opfylder kravet om faktisk kontrol eller styring, hvorved den pågældende vil kunne ifalde et strafansvar efter den foreslåede bestemmelse. Eksempelvis vil religiøse eller åndelige ledere eller i særlige tilfælde erhvervsledere kunne have en sådan faktisk kontrol eller styring, at de vil kunne være omfattet af den foreslåede bestemmelse.

Det vil ikke have nogen betydning, om en leder i en formel lederstilling handler inden for sin stillings mandat, da det afgørende for at kunne ifalde et strafansvar efter den foreslåede bestemmelse vil være, om den pågældende kan udøve faktisk kontrol over eller styring af statens politiske eller militære handlinger.

Den omfattede personkreds vil i en dansk sammenhæng i praksis være eksempelvis statsministeren, udenrigsministeren og forsvarsministeren. Dertil kommer de øverste militære ledere. I en udenlandsk sammenhæng vil det ligeledes kunne være en præsident eller en leder af et nationalt sikkerhedsråd.

Det forudsættes, at et folketingsmedlem ikke alene igennem sin deltagelse i den parlamentariske proces for udsendelse af danske militære bidrag til fremmede stater, hvor anvendelse af militære magtmidler kræver Folketingets samtykke, vil være omfattet af bestemmelsen.

Begrænsningen af den omfattede personkreds medfører, at en aggressionsforbrydelse kan betegnes som et såkaldt egenhændigt delikt. Det indebærer, at alene personer, der har faktisk kontrol over eller styring af en stats politiske eller militære handlinger, vil kunne medvirke til en aggressionsforbrydelse. Alle andre personer vil derimod ikke kunne straffes for medvirken til overtrædelse af den foreslåede bestemmelse, selv om det i praksis ofte må antages at være alle andre end de øverst ansvarlige ledere, der står for den faktiske udførelse af aggressionshandlingen, herunder soldater.

Gerningspersonen vil skulle have forsæt til at anvende den væbnede magt, herunder også i tilfælde hvor den pågældende alene deltager i forberedelseshandlinger, som andre personer er ansvarlige for at udføre.

Den foreslåede § 118 b tager udgangspunkt i artikel 8 bis i Straffedomstolens statut om aggressionsforbrydelsen, dog med visse forskelle, jf. nærmere pkt. 3.2.3.2 og 3.2.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger, samt artikel 25, stk. 3 bis, om afgrænsningen af personkredsen, der kan være ansvarssubjekter efter bestemmelsen og dermed kan pålægges et individuelt strafansvar for en aggressionsforbrydelse. Statuttens artikel 8 bis bygger på FN-generalforsamlingsresolution 3314 (XXIX) af 14. december 1974.

Aggressionsforbrydelser vil kunne straffes med fængsel indtil på livstid efter det foreslåede § 118 k, stk. 1, der indeholder strafferammerne for aggressionsforbrydelser, folkedrab, forbrydelser mod menneskehed og krigsforbrydelser.

Straffedomstolens og andre internationale domstoles praksis vil i relevant omfang skulle indgå som et fortolkningsbidrag ved fastlæggelsen af det nærmere indhold i den foreslåede § 118 b om aggressionsforbrydelsen.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.3 og 3.2.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

(Til § 118 c)

Straffeloven indeholder ikke en bestemmelse om folkedrab. Folkedrab er imidlertid strafbart efter lov nr. 132 af 29. april 1955 om straf for folkedrab. Det følger af folkedrabslovens § 1, at den, som i den hensigt helt eller delvis at ødelægge en national, etnologisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan: a) dræber medlemmer af gruppen, b) tilføjer medlemmer af gruppen betydelig legemlig eller åndelig skade, c) forsætlig påfører gruppen levevilkår, beregnede på at bevirke gruppens fuldstændige eller delvise fysiske ødelæggelse, d) gennemfører forholdsregler, der tilsigter at hindre fødsler inden for gruppen, eller e) med magt overfører en gruppes børn til en anden gruppe, straffes for folkedrab med fængsel på livstid eller på tid ikke over 16 år. Det følger desuden af § 2, at forsøg på og medvirken til de i § 1 nævnte handlinger straffes, jf. borgerlig straffelovs kapitel 4.

Det foreslås, at der indsættes en straffebestemmelse om folkedrab i straffeloven som § 118 c, stk. 1, hvorefter fem forskellige typer af handlinger vil udgøre folkedrab, hvis handlingen er begået i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan.

Strafansvar efter den foreslåede bestemmelse vil forudsætte, at den pågældende handling omfattes af gerningsindholdet i en eller flere af de foreslåede forbrydelser i § 118 c, stk. 1, nr. 1-5, og at den pågældende handling er begået i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan.

Folkedrab vil kunne begås både i fredstid og i forbindelse med væbnet konflikt.

Gerningspersonen vil skulle have til hensigt helt eller delvist at ødelægge gruppen som sådan, hvilket kan betegnes som det særlige folkedrabsforsæt.

Ved »ødelægge« forstås den fysiske eller biologiske destruktion af gruppen. Ødelæggelse af en gruppes sociale eller kulturelle karakteristika vil derimod ikke være omfattet, men vil efter omstændighederne kunne bidrage til at bevise hensigten om folkedrab i form af fysisk eller biologisk ødelæggelse.

Gerningspersonens hensigt vil skulle være »helt eller delvist« at ødelægge en gruppe. »Delvist« vil skulle forstås som en betydelig eller væsentlig ødelæggelse af gruppen. Der vil ikke være krav om, at det kvantitativt set skal udgøre en vis mængde af gruppen. Der vil derimod skulle foretages en mere kvalitativ vurdering af, om den ødelagte del af gruppen udgør en betydelig eller væsentlig del af den samlede gruppe. Eksempelvis vil drab på alle drenge og mænd i en gruppe i en afgrænset region, der udgør omkring 7.000, være omfattet af udtrykket »delvist«. Dette var omstændighederne ved drabene i Srebrenica i Bosnien-Hercegovina i 1995, der blev bedømt som et folkedrab ved Det Internationale Krigsforbrydertribunal for det tidligere Jugoslavien.

»Som sådan« udtrykker et krav om, at gerningspersonen vil skulle have udvalgt ofrene på baggrund af deres gruppetilhørsforhold. Gerningspersonen vil således skulle have forsæt til at ville ødelægge selve gruppen. Det vil ikke være tilstrækkeligt efter den foreslåede bestemmelse, hvis gerningspersonen alene har forsæt til at ødelægge en samlet mængde af medlemmer af gruppen, men ikke gruppen i sig selv.

De omfattede beskyttede grupper efter den foreslåede bestemmelse vil være nationale, etniske, racemæssige eller religiøse grupper. Et medlem af en sådan gruppe vil ofte være født ind i gruppen og dermed ikke selv have valgt tilhørsforholdet til gruppen.

Om en gruppe udgør en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe vil afhænge af en konkret vurdering, da der ikke er en objektiv og præcis definition heraf. Vurderingen vil derfor skulle foretages i lyset af den aktuelle politiske, sociale og kulturelle kontekst. Det vil endvidere skulle indgå i vurderingen, hvad der var gerningspersonens subjektive opfattelse af den pågældende gruppes karakter og sammensætning. Gerningspersonen vil skulle anse den pågældende gruppe for at være en distinkt enhed.

Visse elementer vil kunne pege i retning af, at der er tale om en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe. En national gruppe vil eksempelvis kunne være en samling af mennesker, der deler et juridisk fællesskab baseret på et fælles statsborgerskab med rettigheder og pligter. En etnisk gruppe vil eksempelvis kunne være en gruppe, hvor medlemmerne deler et fælles sprog eller kultur. En racemæssig gruppe vil eksempelvis kunne være en gruppe, der af gerningspersonen identificeres som havende fælles fysiske træk eller være fra et geografisk område, uafhængigt af sproglige, kulturelle, nationale eller religiøse ligheder. En religiøs gruppe vil eksempelvis kunne være en gruppe, der deler den samme religion, guddom eller liturgi.

Eksempelvis vil en etnisk gruppe, der objektivt set tilhører den samme etniske gruppe, som foretager folkedrabshandlingerne, kunne udgøre en etnisk gruppe efter bestemmelsen, hvis gerningspersonen i lyset af den politisk-sociale kontekst anser den anden gruppe for en distinkt etnisk gruppe. Det vil sige, at der i en objektivt set heterogen befolkning vil kunne være forskellige opfattede grupper.

I tilfælde, hvor der kan påvises objektive forhold, der taler for, at en gruppe kan betragtes som en distinkt national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe, vil der være en formodning for, at gerningspersonen ligeledes har anset den pågældende gruppe for at være en distinkt enhed.

Om den forurettede tilhører en sådan beskyttet gruppe vil primært være en subjektiv vurdering, hvor gerningspersonens opfattelse af offerets gruppe og gruppetilhørsforhold vil være det afgørende. Det vil

således være tilstrækkeligt, at gerningspersonen opfatter den forurettede som medlem af den pågældende gruppe.

I tilfælde, hvor der kan påvises objektive forhold, der taler for, at forurettede tilhører en sådan beskyttet gruppe, vil der være en formodning for, at gerningspersonen ligeledes har anset den forurettede som medlem af den pågældende gruppe.

Efter det foreslåede § 118 c, stk. 1, nr. 1, er det en folkedrabsforbrydelse at dræbe et eller flere medlemmer af en gruppe, hvis denne handling er begået i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan.

At dræbe en anden vil skulle forstås i overensstemmelse med straffelovens § 237 om drab.

Efter det foreslåede § 118 c, stk. 1, nr. 2, er det en folkedrabsforbrydelse at påføre et eller flere medlemmer af en gruppe alvorlig fysisk eller psykisk skade, hvis denne handling er begået i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan.

Formuleringen »fysisk eller psykisk skade« indebærer, at både den fysiske og den psykiske helbredstilstand vil være omfattet af bestemmelsen.

Udtrykket »alvorlig« indebærer, at den påførte skade vil skulle overskride et vist niveau. Der vil foreligge en alvorlig skade, når eksempelvis lægehjælp er nødvendig, eller skaden har medført længere tids sygeleje eller uarbejdsdygtighed. Hævelser, buler, blå øjne og mærker samt striber vil i sig selv ikke være omfattet af udtrykket »alvorlig«.

Omfattet af bestemmelsen vil eksempelvis være tortur, umenneskelig eller nedværdigende behandling, voldtægt eller seksuel vold.

Efter det foreslåede § 118 c, stk. 1, nr. 3, er det en folkedrabsforbrydelse at påføre et eller flere medlemmer af en gruppe livsvilkår, der sigter til at bevirke gruppens hele eller delvise fysiske ødelæggelse, hvis denne handling er begået i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan.

Formuleringen »hele eller delvise fysiske ødelæggelse« vil skulle forstås i overensstemmelse med indledningen i den foreslåede § 118 c.

Ved »livsvilkår« forstås bl.a. livsnødvendige ressourcer for at overleve, eksempelvis frarøvelse af adgang til mad, vand, medicin, tøj, lægehjælp og husly. Livsvilkår vil desuden omfatte eksempelvis systematisk bortvisning fra hjem, udmattelse på grund af overdrevent arbejde eller fysisk anstrengelse.

De påførte livsvilkår vil således være metoder til fysisk ødelæggelse af personer, der ikke direkte er drab, men hvor hensigten er, at den pågældende gruppe i sidste ende vil dø som følge heraf.

Efter det foreslåede § 118 c, stk. 1, nr. 4, er det en folkedrabsforbrydelse at pålægge foranstaltninger mod et eller flere medlemmer af en gruppe, der sigter til at bevirke, at fødsler inden for gruppen forhindres, hvis denne handling er begået i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan.

Udtrykket »foranstaltninger« henviser til handlinger, initiativer eller regler, der medfører, at fødsler inden for gruppen forhindres, eksempelvis sterilisation, kønslemlæstelse, tvungne aborter, tvungen adskillelse af kønnene, forbud mod ægteskaber eller voldtægt for at gøre den forurettede gravid med en person uden for gruppen. Foranstaltninger vil desuden kunne omfatte psykiske virkemidler, der medfører, at fødsler inden for gruppen forhindres, eksempelvis voldtægt eller kønslemlæstelse, hvor den forurettede eller gruppen

påføres et psykisk traume, der medfører, at seksuelle relationer opgives frivilligt eller ufrivilligt som følge af stigmatisering eller udstødelse i gruppen grundet gruppens kulturelle syn på seksuelt samvær m.v.

Efter det foreslåede § 118 c, stk. 1, nr. 5, er det en folkedrabsforbrydelse at tvangsforflytte et eller flere af en gruppes børn under 18 år til en anden gruppe, hvis denne handling er begået i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan.

Ved »tvangsforflytter« forstår tvungen forflyttelse af det forurettede barn ved brug af tvangsmidler. Tvangsforflyttelsen vil skulle være fra barnets egen gruppe ét geografisk sted til en anden gruppe et andet geografisk sted, herunder gerningspersonens egen gruppe.

Tvangsforflytning forudsætter et tvangselement, der både kan omfatte fysisk magtanvendelse, trussel om magtanvendelse eller tvangsforanstaltninger, herunder eksempelvis trussel om frihedsberøvelse eller fysisk eller psykisk vold, eller et tvingende miljø. Ved tvingende miljø forstås, at gerningspersonen udnytter særlige omstændigheder, der er egnede til at påvirke den forurettede til at gøre eller tåle noget, som ikke er udtryk for forurettedes frie vilje, herunder eksempelvis de særlige omstændigheder, som kan følge af den militære tilstedeværelse af fjendtlige styrker blandt civilbefolkningen.

Det vil være en betingelse, at den forurettede var under 18 år på gerningstidspunktet, og at gerningspersonen havde forsæt til, at den forurettede var under 18 år.

Folkedrab vil kunne straffes med fængsel indtil på livstid efter det foreslåede § 118 k, der indeholder strafferammerne for aggressionsforbrydelser, folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser samt kommandoansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

Gerningsindholdet i det foreslåede § 118 c, stk. 1, om folkedrab tager udgangspunkt i folkedrabsdefinitionen i FN's folkedrabskonvention og artikel 6 i Straffedomstolens statut, men adskiller sig fra sidstnævnte ved bl.a., at der ikke foreslås et krav om, at den strafbare handling fandt sted i forbindelse med et åbenbart mønster af lignende handlinger rettet mod den pågældende gruppe, eller at handlingen i sig selv vil skulle kunne medføre en sådan hel eller delvis ødelæggelse af den pågældende gruppe. Der henvises i øvrigt til pkt. 3.3.3 og 3.3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Som følge af den foreslåede § 118 c om folkedrab foreslås det samtidig, at folkedrabsloven ophæves, jf. lovforslagets § 4. Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 4.

Efter det foreslåede § 118 c, stk. 2, straffes for tilskyndelse til folkedrab den, der i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan direkte og offentligt tilskynder nogen til at foretage en af handlingerne nævnt i stk. 1.

Begreberne »offentligt« og »tilskynder« vil skulle forstås i overensstemmelse med straffelovens § 136, stk. 1, om offentlig tilskyndelse til forbrydelse.

Tilskyndelse er således at anspore, motivere, opfordre, stimulere, understøtte eller opmuntre en anden til at begå en folkedrabsforbrydelse. Tilskyndelse sigter til at påvirke en andens sind eller vilje. Tilskyndelsen kan ske både ved ord og ved handling, men vil for at være omfattet af den foreslåede bestemmelse skulle være af mere generel karakter, hvorimod tilskyndelse til en konkretiseret handling vil være medvirken til forbrydelsen, jf. straffelovens § 23. Offentlige tilskyndelser er eksempelvis ytringer i den skrevne presse, radio eller fjernsyn eller på internettet, herunder sociale medier med en vis rækkevidde.

»Direkte« indebærer, at tilskyndelsen ikke må være af vag karakter. Tilskyndelse vil dog efter omstændighederne godt kunne ligge implicit i det sagte. Direkte tilskyndelser vil efter omstændighederne kunne

være eksplicitte udtalelser om, at en bestemt gruppe skal dræbes, eller implicitte udtalelser om f.eks., at »gravene skal fyldes op med kakerlakkerne«.

Tilskyndelsen vil skulle være både direkte og offentlig. Der vil således være tale om kumulative betingelser.

Det vil ikke være et krav efter bestemmelsen, at nogen faktisk har begået eller forsøgt at begå folkedrab som følge af den direkte og offentlige tilskyndelse til folkedrab, da det vil være tilskyndelsen i sig selv, der er strafbar.

Gerningspersonen vil skulle have forsæt til direkte og offentligt at tilskynde til folkedrab. Gerningspersonen vil desuden skulle have det særlige folkedrabsforsæt, det vil sige, at handlingen vil skulle være begået i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan. Det vil således ikke være omfattet af bestemmelsen, hvis gerningspersonen alene har forsæt til at ødelægge enkelte individer, som er medlemmer af gruppen. Der henvises til de indledende bemærkninger til det foreslåede § 118 c, stk. 1.

Det forudsættes, at den foreslåede bestemmelse om tilskyndelse til folkedrab alene anvendes, hvis gerningspersonen ikke vil kunne pålægges et almindeligt strafansvar for overtrædelse af § 118 c, stk. 1, eller for medvirken til overtrædelsen efter straffelovens § 23.

Tilskyndelse til folkedrab vil kunne straffes med fængsel indtil 12 år efter det foreslåede § 118 k, stk. 3.

Den foreslåede bestemmelse i § 118 c, stk. 2, om tilskyndelse til folkedrab tager udgangspunkt i statuttens artikel 25, stk. 3, litra e, om individuelt strafansvar for direkte og offentlig tilskyndelse til, at andre begår folkedrab, dog med visse forskelle, jf. nærmere pkt. 3.3.3 og 3.3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

I visse tilfælde vil en handling kunne være omfattet af både den foreslåede bestemmelse om folkedrab og straffelovens terrorbestemmelser i §§ 114-114 j. Det vil kunne være tilfældet, hvis en person eksempelvis tilslutter sig en terrororganisation og begår folkedrabsforbrydelser i den forbindelse.

Om en given handling vil skulle retsforfølges efter straffelovens terrorbestemmelser eller den foreslåede bestemmelse om folkedrab eller efter både terrorbestemmelserne og bestemmelsen om folkedrab vil skulle afgøres efter en samlet konkret vurdering. I denne vurdering vil navnlig kunne indgå handlingens karakter og kontekst, beskyttelsesinteressen bag den pågældende straffebestemmelse og den forventede straf. Det vil desuden i alle tilfælde være afgørende, hvilket forsæt gerningspersonen havde ved udførelsen af den pågældende handling, herunder hvad anklagemyndigheden vurderer, at der kan føres bevis for.

FN's folkedrabskonvention samt Straffedomstolens og andre internationale domstoles praksis vil i relevant omfang skulle indgå som et fortolkningsbidrag ved fastlæggelsen af det nærmere indhold i den foreslåede § 118 c om folkedrab.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.3.3 og 3.3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

(Til § 118 d)

Der er i gældende dansk ret ikke en straffebestemmelse, som selvstændigt kriminaliserer forbrydelser mod menneskeheden. Forbrydelser mod menneskeheden vil imidlertid efter omstændighederne kunne straffes efter straffelovens gældende bestemmelser eller efter militær straffelov. Der henvises nærmere til pkt. 3.4.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det foreslås, at der indsættes en særskilt straffebestemmelse om forbrydelser mod menneskeheden i

straffeloven som § 118 d, hvorefter 12 typer af handlinger vil udgøre forbrydelser mod menneskeheden, hvis den pågældende handling er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Forbrydelser mod menneskeheden vil kunne begås i både fredstid og under en væbnet konflikt.

Strafansvar efter den foreslåede bestemmelse vil forudsætte, at den pågældende handling omfattes af gerningsindholdet i én eller flere af de foreslåede forbrydelser i § 118 d, nr. 1-12, og at handlingen er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning. Der vil således skulle være en sammenhæng mellem det omfattende eller systematiske angreb mod civilbefolkningen og den begåede handling.

At angrebet mod en civilbefolkning skal være omfattende eller systematisk skal forstås som to alternative betingelser.

Ved »omfattende« forstås et angreb, som er karakteriseret ved at være rettet mod et større antal personer og have et stort omfang af skade. Der vil i vurderingen kunne lægges vægt på, om angrebet er massivt, hyppigt, rettet mod et større antal personer og udført af flere i forening. Der vil endvidere kunne lægges vægt på, om angrebet er rettet mod forskellige geografisk spredte steder. Enkeltstående handlinger uden relation til en større kontekst vil således ikke være omfattet.

Ved »systematisk« forstås et angreb, som er karakteriseret ved at være organiseret, og hvor det er usandsynligt, at handlingerne er spontane eller uplanlagte. Der vil i vurderingen kunne lægges vægt på, om angrebet er planlagt, koordineret og består af handlinger med den samme fremgangsmåde, som viser et klart mønster.

Ved »angreb mod en civilbefolkning« forstås en handlemåde, der involverer en eller flere af de handlinger, som omfattes af de foreslåede bestemmelser i § 118 d, nr. 1-12. Det vil sige, at et angreb mod en civilbefolkning udgøres af flere handlinger, der hver især kan betegnes som en forbrydelse mod menneskeheden. Det er ikke en forudsætning for strafansvar efter den foreslåede bestemmelse, at handlingerne, som samlet udgør et omfattende eller systematisk angreb, kan henregnes til den enkelte gerningsperson, som retsforfølges for en given forbrydelse mod menneskeheden. Den konkrete forbrydelse, som begås som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning, vil derimod skulle kunne henregnes til gerningspersonen. Gerningspersonen vil skulle have forsat til, at den konkrete forbrydelse mod menneskeheden begås som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Formuleringen »angreb mod« indebærer, at angrebets primære mål vil skulle være civilbefolkningen som sådan i modsætning til tilfældige ofre eller kollateral skade. I denne vurdering kan der lægges vægt på, hvilke metoder og midler der blev brugt under angrebet, antallet af ofre, ofrenes status, angrebets diskriminerende karakter, karakteren af de begåede forbrydelser, modstandsformen mod angriberne på angrebstidspunktet og, særligt for væbnet konflikt, om de angribende har truffet forsigtighedsforanstaltninger i overensstemmelse med den humanitære folkeret for at begrænse eller helt undgå tab blandt civile.

Ved »civilbefolkning« forstås enhver befolkningsgruppe, der kan identificeres på baggrund af bl.a. nationalitet, etnicitet, politiske tilhørsforhold eller lignende, herunder også opfattede tilhørsforhold eller kendetegn. Formuleringen skal således forstås bredt og vil også omfatte angreb rettet mod gerningspersonens egen civilbefolkning. Ved befolkning forstås endvidere, at angrebet skal rette sig mod et større antal civile, men det er ikke et krav, at angrebet rammer alle i en befolkning.

En »civilbefolkning« består af alle personer, som kan betegnes som civile i overensstemmelse med folkeretten, herunder den humanitære folkeret. I internationale væbnede konflikter betragtes enhver, der

ikke er kombattant, som civil, jf. artikel 50 i 1. tillægsprotokol til Genève-konventionerne af 12. august 1949 vedrørende beskyttelsen af ofre i internationale væbnede konflikter. I ikke-internationale væbnede konflikter betragtes enhver, der ikke tager direkte del i fjendtlighederne, som civil, jf. artikel 13, stk. 3, i 2. tillægsprotokol til Genève-konventionerne af 12. august 1949 vedrørende beskyttelsen af ofre i ikke-internationale væbnede konflikter. En befolkning vil være at betragte som civil, selv om der er enkeltpersoner til stede blandt befolkningen, som ikke omfattes af definitionen af civile.

I fredstid vil alle som udgangspunkt være at betragte som civile med undtagelse af de personer, som har pligt til at opretholde den offentlige orden og har legitime magtmidler til at sikre dette på angrebstidspunktet.

Efter det foreslåede § 118 d, nr. 1, er det en forbrydelse mod menneskeheden at dræbe en person, hvis drabet er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

At dræbe en person vil skulle forstås i overensstemmelse med straffelovens § 237 om drab.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 7, stk. 1, litra a, om drab i Straffedomstolens statut.

Efter det foreslåede § 118 d, nr. 2, er det en forbrydelse mod menneskeheden at udrydde dele af en befolkning, herunder ved at påtvinge dele af en befolkning livsvilkår, der sigter til at bevirke, at befolkningen delvist udryddes, hvis denne handling er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Ved »udrydder« forstår drab på en eller flere personer. Udryddelseshandlingen vil skulle udgøre eller finde sted som led i et massedrab af medlemmer af en civilbefolkning, herunder også de indledende handlinger i forbindelse med et massedrab.

Udryddelse af dele af en befolkning vil kunne begås ved eksempelvis forsætlig påtvingelse af livsvilkår, der sigter til at bevirke, at dele af en befolkning derved tilintetgøres. Sådanne livsvilkår kan eksempelvis være berøvelse af adgang til mad, vand og medicin. Det vil ikke være et krav, at dele af civilbefolkningen faktisk er blevet dræbt som følge af de påtvungne livsvilkår.

Det vil være et krav, at udryddelseshandlingen er rettet mod den samme civilbefolkning, som er udsat for det omfattende eller systematiske angreb.

Udryddelse vil være afgrænset fra det foreslåede § 118 d, nr. 1, om drab som forbrydelse mod menneskeheden ved, at den strafbare udryddelseshandling udgjorde eller blev begået som en del af et massedrab af medlemmer fra en civilbefolkning med hensigt om delvist at udrydde en del af denne civilbefolkning. Udryddelse vil være afgrænset fra folkedrab, jf. den foreslåede § 118 c, ved at der ikke er krav om forsæt til helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 7, stk. 1, litra b, i Straffedomstolens statut om udryddelse.

Efter det foreslåede § 118 d, nr. 3, er det en forbrydelse mod menneskeheden at udsætte en person for slaveri, hvis denne handling er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Ved »slaveri« forstår udøvelse af en eller flere af de beføjelser, der er knyttet til at have en ejendomsret over en person. Omfattet vil være køb, salg, udlån, byttehandel eller frihedsberøvelse af en lignende karakter. Menneskehandel vil efter omstændighederne kunne være omfattet af bestemmelsen.

En lignende frihedsberøvelse vil eksempelvis kunne være tvangsarbejde eller på anden måde at reducere en person til slavestatus som defineret i FN's tillægskonvention af 1956 om afskaffelse af slaveri, slavehandel og ordninger, der må sidestilles hermed.

Det vil være en betingelse, at den forurettede er tvunget til at være slave. Den forurettede kan være tvunget ved brug af magt eller ved trussel om magt eller tvang, såsom den, der er forårsaget af frygt for vold, tilbageholdelse, psykisk undertrykkelse eller magtmisbrug mod den forurettede eller en tredje-person, eller ved at udnytte et tvingende miljø eller den forurettedes manglende evne til at give et reelt samtykke på grund af f.eks. påvirkning eller medfødte eller aldersrelaterede årsager. Ved tvingende miljø forstås, at gerningspersonen udnytter særlige omstændigheder, der er egnede til at påvirke den forurettede til at gøre eller tåle noget, som ikke er udtryk for forurettedes frie vilje, herunder eksempelvis de særlige omstændigheder, som kan følge af den militære tilstedeværelse af fjendtlige styrker blandt civilbefolkningen.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 7, stk. 1, litra c, i Straffedomstolens statut om slaveri.

Efter det foreslåede § 118 d, nr. 4, er det en forbrydelse mod menneskeheden at deportere eller tvangsforflytte en befolkning i strid med folkeretten, hvis denne handling er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Ved »tvangsforflytter« forstås tvungen forflyttelse af de berørte personer ved brug af tvangsmidler fra deres lovlige opholdssted. Ved »deporterer« forstås i modsætning til tvangsforflytning, at den tvangsfordrevne befolkning flyttes over en landegrænse ved brug af tvangsmidler fra en stat til en anden stat.

Ved »deporterer eller tvangsforflytter en befolkning« forstås, at et større antal af individer inden for en afgrænset gruppe tvinges væk fra det geografiske område, hvor de er bosat. Det vil ikke være en betingelse, at hele befolkningen er deporteret eller tvangsforflyttet.

Der vil skulle foreligge et tvangselement, der både kan omfatte fysisk magtanvendelse, trussel om magtanvendelse eller tvangsforanstaltninger, herunder eksempelvis trussel om frihedsberøvelse eller fysisk eller psykisk vold, eller et tvingende miljø. Ved tvingende miljø forstås, at gerningspersonen udnytter særlige omstændigheder, der er egnede til at påvirke den forurettede til at gøre eller tåle noget, som ikke er udtryk for forurettedes frie vilje, herunder eksempelvis de særlige omstændigheder, som kan følge af den militære tilstedeværelse af fjendtlige styrker blandt civilbefolkningen.

Det vil være et krav, at den tvungne forflyttelse eller deportation skete uden folkeretligt tilladelige grunde. Dette vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis der er tale om handlinger, der krænker retten til valg af opholdssted efter artikel 2 i 4. tillægsprotokol til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention eller retten til respekt for privatliv og familieliv efter artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. For tvangsforflytning vil det endvidere kunne være en handling, der krænker artikel 3 og 4 i 4. tillægsprotokol til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention om forbud mod henholdsvis udvisning af egne statsborgere og kollektiv udvisning af udlændinge. Det vil som nævnt være en betingelse, at de pågældende handlinger er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod civilbefolkningen.

I væbnet konflikt må forflyttelse af civilbefolkningen ikke beordres af årsager, der har forbindelse med den væbnede konflikt, men hel eller delvis evakuering af et bestemt område kan være lovligt, hvis de berørte civiles sikkerhed eller tvingende militære grunde gør det påkrævet. Det kræves i sådanne tilfælde, at der i videst muligt omfang sikres passende indkvarteringsforhold, at flytningen sker under tilfredsstillende hygiejniske, sundheds-, sikkerheds- og ernæringsmæssige forhold, samt at familiemedlemmer ikke

adskilles. Evakuerede personer skal umiddelbart efter ophøret af fjendtlighederne føres tilbage til deres hjem. De tilladelige grunde vil skulle underlægges en snæver fortolkning.

Det vil desuden være et krav, at befolkningen befandt sig lovligt i det område, hvorfra de blev deporteret eller tvangsforflyttet.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 7, stk. 1, litra d, i Straffedomstolens statut om deportation eller tvungen overførelse af en befolkning.

Efter det foreslåede § 118 d, nr. 5, er det en forbrydelse mod menneskeheden at fængsle eller på anden alvorlig måde berøve en person friheden i strid med folkeretten, hvis denne handling er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Ved »fængsler« forstår, at en person placeres i fangenskab i et lukket miljø som eksempelvis et fængsel eller en psykiatrisk institution.

Ved »anden alvorlig berøvelse af frihed« forstår ulovlig begrænsning af en persons bevægelsesfrihed til et specifikt område som eksempelvis et hus, en lejr eller et særligt afgrænset boligområde.

Kravet om, at fængslingen eller den anden alvorlige berøvelse af friheden skal være i strid med folkeretten, vil eksempelvis kunne være opfyldt, hvis handlingen er i strid med artikel 5 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention eller Genève-konventionernes bestemmelser om internering af fjendtlige kombattanter eller civile, der udgør en sikkerhedsrisiko. En alvorlig frihedsberøvelse i strid med folkeretten vil desuden kunne være en frihedsberøvelse uden retfærdig rettergang som krævet af bl.a. Genève-konventionerne under væbnet konflikt, eller at den forurettede afskæres fra processuelle rettigheder. Lovlige frihedsberøvelser eller interneringer efter folkeretten vil ikke være omfattet af bestemmelsen.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 7, stk. 1, litra e, i Straffedomstolens statut om fængsling eller anden alvorlig berøvelse af fysisk frihed i strid med folkerettens grundlæggende regler.

Efter det foreslåede § 118 d, nr. 6, er det en forbrydelse mod menneskeheden at påføre en person i vedkommendes varetægt eller kontrol stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse (tortur), hvis denne handling er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Omfattet af bestemmelsen vil være handlinger, der påfører stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse. Der vil således være et tærskelkrav om, at den påførte fysiske eller psykiske smerte eller lidelse skal være »stærk«. Stærk smerte eller lidelse kan eksempelvis være forårsaget af slag, herunder mod de nøgne fodsåler (falanga), spark, elektrisk tortur på kønsdelene og andre følsomme steder på kroppen, seksuelle overgreb, herunder voldtægt, fastholdelse i smertefulde stillinger, hyppig anvendelse af lys-, lyd- eller støjpåvirkning, indespærring, herunder i isolation eller mørke, afskæring fra søvn samt trusler på liv eller helbred mod den pågældende selv eller nærtstående personer, herunder trusler om seksuelle overgreb.

FN's Istanbul-protokol (manual om effektiv undersøgelse og dokumentation af tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf) angiver en række eksempler på torturmetoder, som er internationalt anerkendte som forårsagende stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, og som vil kunne indgå i vurderingen af, hvorvidt tærskelkravet i bestemmelsen er opfyldt.

Seksuelle overgreb efter den foreslåede bestemmelse vil adskille sig fra seksuelle overgreb omfattet af det foreslåede § 118 d, nr. 7 (om forbrydelser mod menneskeheden ved bl.a. at udsætte en person for voldtægt eller en anden form for seksuel eller reproduktiv vold), ved at gerningspersonen har forårsaget til at påføre den forurettede stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse.

Det vil desuden være et krav efter bestemmelsen, at gerningspersonen har den forurettede i sin varetægt

eller under sin kontrol på gerningstidspunktet, f.eks. ved at den forurettede er fængslet eller tilbageholdt, eller at bevægelsesfriheden er begrænset.

Torturhandlinger vil både kunne blive udført af statslige og ikke-statslige aktører, og det vil ikke være et krav, at den påføres med et særligt formål.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 7, stk. 1, litra f, i Straffedomstolens statut om tortur.

Efter det foreslåede § 118 d, nr. 7, er det en forbrydelse mod menneskeheden at udsætte en person for voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvangssterilisering eller anden form for seksuel eller reproduktiv vold af lignende grovhed, hvis denne handling er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Ved »voldtægt« forstår handlinger omfattet af straffelovens § 216 om voldtægt. For så vidt angår voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje henvises til bemærkningerne nedenfor.

Ved »seksuelt slaveri« forstår udøvelse af en eller flere af de beføjelser, der er knyttet til at have en ejendomsret over en person. Omfattet vil være køb, salg, udlån, byttehandel eller lignende frihedsberøvelse af en beskyttet person. Seksuelt slaveri vil adskille sig fra slaveri ved, at gerningspersonen desuden har foranlediget, at den forurettede deltager i en eller flere handlinger af seksuel karakter.

»Tvungen prostitution« indebærer, at gerningspersonen tvinger forurettede til at deltage i en eller flere handlinger af seksuel karakter.

Det vil derudover være et krav, at gerningspersonen eller en anden person har opnået eller forventer at opnå en økonomisk eller anden fordel i bytte for eller i forbindelse med den eller de pågældende handlinger af seksuel karakter. Det vil også kunne være den forurettede selv, der får den økonomiske eller anden fordel i bytte for den eller de seksuelle handlinger.

Ved udtrykket »påtvungen graviditet« forstår en ulovlig frihedsberøvelse af en person, der er blevet gjort gravid med tvang, og som tvinges til at fortsætte en graviditet. Det vil således være et krav efter bestemmelsen, at gerningspersonen har frihedsberøvet den gravide person og derved tvunget den gravide til at fortsætte – og dermed ikke afbryde – graviditeten. Det vil sige, at den forurettede er blevet frataget sin reproduktive autonomi. Det vil desuden være et krav, at forurettede er blevet gjort gravid ved tvang, men ikke nødvendigvis af gerningspersonen.

Ved »tvangssterilisering« forstår, at gerningspersonen har frataget den biologiske reproduktionsevne fra en person mod denne persons vilje. Alene handlinger, der har en permanent karakter eller virkning, vil være omfattet af bestemmelsen. Præventionsforanstaltninger med en midlertidig virkning vil dermed ikke være omfattet, f.eks. opsætning af en spiral. Det vil være et krav, at den tvungne sterilisation er sket uden den forurettedes samtykke. Sterilisation, der er begrundet i medicinske årsager, eller er en følge af en anden lovlig hospitalsbehandling, vil ikke være omfattet af bestemmelsen.

Ved formuleringen »en anden form for seksuel eller reproduktiv vold af lignende grovhed« forstår enten en handling af seksuel karakter eller en handling, der fratager den forurettede sin reproduktive autonomi, og som er begået ved magt eller ved trussel om magt eller tvang. Omfattet vil bl.a. være voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje, der vil skulle forstås i overensstemmelse med straffelovens § 225, jf. § 216. Reproductiv vold, der fratager den forurettede sin reproduktive autonomi, kan eksempelvis omfatte tvangsaborter. Det vil være et krav, at handlingen har en lignende grovhed sammenlignet med de andre forbrydelser i det foreslåede § 118 d, nr. 7.

Tvangselementet i det foreslåede § 118 d, nr. 7, vil for forbrydelserne seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvangssterilisering eller anden form for seksuel eller reproduktiv vold af lignende grovhed indebære, at den forurettede er tvunget ved brug af magt eller ved trussel om magt eller tvang, såsom den, der er forårsaget af frygt for vold, tilbageholdelse, psykisk undertrykkelse eller magtmisbrug mod den forurettede eller en tredjeperson, eller ved at udnytte et tvingende miljø eller den forurettedes manglende evne til at give et reelt samtykke på grund af f.eks. påvirkning eller medfødte eller aldersrelaterede årsager. Ved tvingende miljø forstås, at gerningspersonen udnytter særlige omstændigheder, der er egnede til at påvirke den forurettede til at gøre eller tåle noget, som ikke er udtryk for forurettedes frie vilje.

For så vidt angår voldtægt bemærkes det, at der ikke vil kunne foreligge et gyldigt samtykke i tilfælde, hvor voldtægten er begået under tvang, herunder eksempelvis ved at udnytte det tvingende miljø, som f.eks. kan følge af den militære tilstedeværelse af fjendtlige styrker blandt civilbefolkningen, eller andre omstændigheder som eksempelvis, at forbrydelsen er udført under eller umiddelbart efter kamphandlinger, at forbrydelsen er udført af et større antal gerningspersoner, eller at forbrydelsen er begået samtidig med andre forbrydelser.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 7, stk. 1, litra g, i Straffedomstolens statut om voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvungen sterilisering eller enhver anden form for seksuel vold af lignende grovhed, dog med visse forskelle, jf. nærmere pkt. 3.4.3 og 3.4.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Efter det foreslåede § 118 d, nr. 8, er det en forbrydelse mod menneskeheden at tvinge en person til at indgå ægteskab eller til en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller andet ægteskabslignende forhold med en anden person, hvis denne handling er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Den foreslåede bestemmelse kriminaliserer tvangsægteskaber som en særskilt forbrydelse mod menneskeheden. Udtrykket »ægteskab eller til en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller andet ægteskabslignende forhold« vil skulle forstås i overensstemmelse med straffelovens § 260, stk. 2.

»Ægteskab« vil således skulle forstås som en formel, kirkelig eller borgerlig gyldig vielse.

»Religiøs vielse uden borgerlig gyldighed« vil skulle forstås som indstiftelse af et ægteskabslignende forhold under tilstedeværelse af en religiøs autoritet. Der kan i den forbindelse underskrives en form for ægteskabskontrakt, men dette er ikke en forudsætning for, at forholdet kan falde ind under den foreslåede bestemmelse. Religiøse vielser, der ikke har borgerlig gyldighed, vil kunne have forskellig karakter afhængigt af religion og kulturelle sammenhænge.

Med indgåelse af et »andet ægteskabslignende forhold« forstås en forbindelse mellem to mennesker, der indgås i henhold til regler, der gælder i en bestemt gruppe, og som indebærer, at parterne af denne gruppe vil blive anset for ægtefæller med tilhørende rettigheder og pligter over for hinanden. Reglerne kan både være skrevne og uskrevne og skal have taget stilling til spørgsmålet om ophævelse af det ægteskabslignende forhold. Denne betingelse vil også være opfyldt, hvis det følger af de pågældende regler, at forholdet ikke kan ophæves. Det vil derimod ikke være en betingelse, at indgåelsen af forholdet sker under tilstedeværelse af en religiøs autoritet. Ægteskabslignende forhold, der indgås i form af en mundtlig eller skriftlig ægteskabskontrakt eller lignende uden tilstedeværelse af en religiøs autoritet, vil således også være omfattet af bestemmelsen.

Det vil være et krav, at ægteskabet m.v. er indgået under tvang. Tvangselementet i den foreslåede forbrydelse vil skulle forstås videre end straffelovens § 260, stk. 1. Den forurettede vil kunne være tvunget

ved brug af magt eller ved trussel om magt eller tvang, såsom den, der er forårsaget af frygt for vold, tilbageholdelse, psykisk undertrykkelse eller magtmisbrug mod den forurettede eller en tredjeperson, eller ved at udnytte et tvingende miljø eller den forurettedes manglende evne til at give et reelt samtykke på grund af f.eks. påvirkning eller medfødte eller aldersrelaterede årsager. Ved tvingende miljø forstås, at gerningspersonen udnytter særlige omstændigheder, der er egnede til at påvirke den forurettede til at gøre eller tåle noget, som ikke er udtryk for forurettedes frie vilje, herunder eksempelvis de særlige omstændigheder, som kan følge af den militære tilstedeværelse af fjendtlige styrker blandt civilbefolkningen.

Tvangsægteskab er ikke en særskilt forbrydelse mod menneskeheden i Straffedomstolens statut. Straffedomstolen har imidlertid fastslået i praksis, at tvangsægteskab er omfattet af opsamlingsbestemmelsen i artikel 7, stk. 1, litra k, om andre umenneskelige handlinger af lignende karakter, der forsætligt forårsager stor lidelse eller alvorlig skade på legeme, sjæl eller helbred. Tvangsægteskab anses desuden for at være en forbrydelse mod menneskeheden efter folkeretlig sædvaneret. Der henvises til pkt. 3.4.3 og 3.4.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Efter det foreslåede § 118 d, nr. 9, er det en forbrydelse mod menneskeheden at udsætte et eller flere medlemmer af en identificerbar gruppe eller et identificerbart fællesskab for alvorlig berøvelse af grundlæggende menneskerettigheder på baggrund af race, nationalitet, etnicitet, køn, seksuel orientering, kulturelt eller religiøst tilhørsforhold, politisk overbevisning eller andre grunde, der er almindeligt anerkendte som værende i strid med folkeretten (forfølgelse), hvis denne handling er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Ved udtrykket »berøvelse« forstås både fysiske handlinger og handlinger af retlig karakter, herunder eksempelvis en dommers systematiske berøvelse af ret til retfærdig rettergang ved at nægte retten til forsvar.

Efter den foreslåede bestemmelse vil der være et tærskelkrav om, at berøvelsen skal være »alvorlig«. Det vil således ikke være enhver form for berøvelse, der vil være omfattet af bestemmelsen. I vurderingen af, om der er tale om en alvorlig berøvelse, vil der skulle lægges vægt på de konkrete omstændigheder i sagen, herunder eksempelvis konteksten for handlingen eller flere handlingers kumulative effekt.

Det vil være et krav, at berøvelsen af de grundlæggende menneskerettigheder er diskriminerende. Det vil sige, at berøvelsen skal være udført på baggrund af race, nationalitet, etnicitet, køn, seksuel orientering, kulturelt eller religiøst tilhørsforhold, politisk overbevisning eller andre grunde, der er almindeligt anerkendte som værende i strid med folkeretten. Berøvelsen af de grundlæggende rettigheder vil skulle være målrettet en gruppe eller et fællesskab på baggrund af race, nationalitet, etnicitet, køn, seksuel orientering, kulturelt eller religiøst tilhørsforhold, politisk overbevisning eller andre grunde, der er almindeligt anerkendte som værende i strid med folkeretten.

Det vil være tilstrækkeligt for fuldbyrdelsen af forbrydelsen, at gerningspersonen alene har berøvet en enkelt persons grundlæggende menneskerettigheder, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt.

Grundlæggende menneskerettigheder vil omfatte eksempelvis retten til ikke at blive udsat for drab, vold og tortur og retten til en retfærdig rettergang, herunder retten til en uafhængig og upartisk domstol samt grundlæggende retssikkerhedsgarantier, f.eks. at en tiltalt er uskyldig, indtil det modsatte er bevist, at den tiltalte skal have nødvendige rettigheder og midler med hensyn til sit forsvar, at ingen må tvinges til at vidne mod sig selv eller tilstå sin skyld, og at ingen må retsforfølges for den samme forbrydelse, som den pågældende tidligere er dømt eller frifundet for.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 7, stk. 1, litra h, i Straffedomstolens statut om forfølgelse af enhver identificerbar gruppe eller fællesskab af politiske, racemæssige, nationale,

etniske, kulturelle, religiøse, kønsbestemte årsager eller andre årsager, der er almindeligt anerkendt som værende i strid med folkeretten, i forbindelse med enhver nævnt handling i artikel 7, stk. 1, eller anden forbrydelse under Straffedomstolens jurisdiktion, dog med visse forskelle, jf. nærmere pkt. 3.4.3 og 3.4.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Efter det foreslåede § 118 d, nr. 10, er det en forbrydelse mod menneskeheden at anholde, tilbageholde eller bortføre en person og nægte at anerkende frihedsberøvelsen eller at give informationer om, hvad der er sket eller vil ske med denne person, eller personens opholdssted, når handlingen er udført for at unddrage den pågældende fra retsbeskyttelse og er udført på vegne af eller med samtykke, støtte eller tilladelse fra en stat eller organisation (tvangsforsvinding), hvis denne handling er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Det forudsættes, at tvangsforsvindinger kan omfatte to situationer. I den første situation har gerningspersonen først anholdt, tilbageholdt eller bortført en person, hvorefter gerningspersonen nægter at anerkende anholdelsen, tilbageholdelsen eller bortførelsen af den forurettede eller ikke giver oplysninger om, hvad der er sket eller vil ske med forurettede, eller forurettedes opholdssted.

I den anden situation har gerningspersonen først nægtet at anerkende en anholdelse, tilbageholdelse eller bortførelse eller ikke givet oplysninger om, hvad der er sket eller vil ske med forurettede, eller dennes opholdssted. Samtidig eller derefter opretholder gerningspersonen anholdelsen, tilbageholdelsen eller bortførelsen, som er foretaget af en anden. Det vil sige, at i den anden situation har gerningspersonen ikke forestået den indledende anholdelse m.v. af den forurettede.

At gerningspersonen ikke har givet informationer om, hvad der er sket eller vil ske med forurettede, eller forurettedes opholdssted vil omfatte både den situation, at gerningspersonen nægter at give sådanne informationer efter anmodning, og at gerningspersonen af egen drift vælger ikke at give sådanne oplysninger.

Det vil være en betingelse efter den foreslåede bestemmelse, at gerningspersonen har forsæt til at unddrage den forurettede fra retsbeskyttelse, når den pågældende handling udføres. Det vil sige, at forbrydelsen fuldbyrdes allerede, når den forurettede f.eks. anholdes, hvis gerningspersonen på dette tidspunkt har forsæt til at unddrage den pågældende fra retsbeskyttelse.

At blive unddraget fra retsbeskyttelse vil bl.a. omfatte unddragelse fra grundlæggende menneskerettigheder, herunder forbud mod ulovlig frihedsberøvelse og krænkelse af retssikkerhedsgarantier, f.eks. at en tiltalt ufortøvet skal underrettes om anklagen mod sig.

Det vil desuden være en betingelse efter den foreslåede bestemmelse, at både frihedsberøvelsen og nægtelsen er udført på vegne af eller med samtykke, støtte eller tilladelse fra en stat eller organisation.

Forbrydelsens komplekse karakter vil normalt medføre, at tvangsforsvindingen er begået af flere gerningspersoner i forening.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 7, stk. 1, litra i, i Straffedomstolens statut om tvangsforsvindinger, dog med visse forskelle, jf. pkt. nærmere 3.4.3 og 3.4.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Efter det foreslåede § 118 d, nr. 11, er det en forbrydelse mod menneskeheden at foretage en umenneskelig handling af samme eller lignende karakter som de handlinger, der er omfattet af § 118 d, nr. 1-10, inden for rammen af et institutionaliseret regime baseret på en racemæssig gruppes systematiske undertrykkelse af og dominans over en eller flere andre racemæssige grupper, og med den hensigt at opretholde regimet (apartheid). Forbrydelsen vil desuden skulle være begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Den foreslåede bestemmelse vil gøre det strafbart at foretage en umenneskelig handling inden for rammen af et regime, der er baseret på en racemæssig gruppes systematiske undertrykkelse af og dominans over en eller flere andre racemæssige grupper og med den hensigt at opretholde regimet. For at kunne betegnes som en apartheidforbrydelse vil det således være en betingelse, at den umenneskelige handling er begået med henblik på at understøtte apartheidregimets systematiske undertrykkelse og dominans over en eller flere andre racemæssige grupper. Ved apartheid forstås grundlæggende raceadskillelse og diskrimination af en racemæssig gruppe.

En »racemæssig gruppe« vil omfatte enhver form for opfattet gruppe baseret på race eller hudfarve.

Handlingen vil enten skulle være omfattet af de øvrige forbrydelser mod menneskeheden i de foreslåede § 118 d, nr. 1-10, eller være af lignende karakter i forhold til disse øvrige forbrydelser mod menneskeheden.

At handlingen skal være af »lignende karakter« indebærer, at forbrydelsen i sin natur og alvor vil skulle være sammenlignelig med de øvrige forbrydelser mod menneskeheden. Det vil eksempelvis kunne omfatte lovgivningsforanstaltninger, der har til formål at forhindre en eller flere racemæssige grupper fra at deltage i det politiske, sociale, kulturelle og økonomiske liv bl.a. ved at nægte dem retten til arbejde eller uddannelse, ytringsfrihed, foreningsfrihed m.v. Foranstaltningerne vil dermed skulle have til formål at opdele befolkningen efter race. Det vil desuden kunne være handlinger omfattet af apartheidkonventionens artikel 2 om bl.a. fratagelse af frihedsrettigheder som forsamlingsfrihed eller stemmeret, nægtelse af ret til statsborgerskab, forbud mod blandingsægteskaber mellem de racemæssige grupper eller systematiske og vilkårlige anholdelser.

Det vil være en betingelse, at gerningspersonen har begået handlingen med den hensigt at opretholde det institutionaliserede regime af systematisk undertrykkelse af og dominans over en anden racemæssig gruppe eller grupper. Det vil ikke være en betingelse, at gerningspersonen selv er en del af den gruppe, der undertrykker den eller de andre racemæssige grupper.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 7, stk. 1, litra j, i Straffedomstolens statut om apartheid.

Efter det foreslåede § 118 d, nr. 12, er det en forbrydelse mod menneskeheden at foretage en anden umenneskelig handling af lignende karakter, der forårsager stor fysisk eller psykisk lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred, hvis denne handling er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning.

Den foreslåede bestemmelse er en opsamlingsbestemmelse, der skal sikre, at handlinger af en karakter, der er sammenlignelig med de andre forbrydelser mod menneskeheden i de foreslåede § 118 d, nr. 1-11, også vil være strafbare.

En forbrydelse vil alene skulle henføres under denne bestemmelse, hvis forbrydelsen ikke omfattes af de foreslåede § 118 d, nr. 1-11.

Den umenneskelige handling af lignende karakter vil skulle forårsage stor fysisk eller psykisk lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred. Disse begreber vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionerne i det foreslåede § 118 d, nr. 6.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 7, stk. 1, litra k, i Straffedomstolens statut om andre umenneskelige handlinger af lignende karakter, der forsætligt forårsager stor lidelse eller alvorlig skade på legeme, sjæl eller helbred.

Forbrydelser mod menneskeheden vil kunne straffes med fængsel indtil på livstid efter den foreslåede

§ 118 k, der indeholder strafferammerne for aggressionsforbrydelser, folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser samt kommandoansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser. Der henvises nærmere til bemærkningerne til denne bestemmelse.

Straffedomstolens og andre internationale domstoles praksis vil i relevant omfang skulle indgå som et fortolkningsbidrag ved fastlæggelsen af det nærmere indhold i den foreslåede § 118 d om forbrydelser mod menneskeheden.

I visse tilfælde vil en handling kunne være omfattet af både den foreslåede bestemmelse om forbrydelser mod menneskeheden og straffelovens terrorbestemmelser i §§ 114-114 j. Det vil kunne være tilfældet, hvis en person eksempelvis tilslutter sig en terrororganisation, der begår omfattende eller systematiske forbrydelser rettet mod en civilbefolkning.

Om en given handling vil skulle retsforfølges efter straffelovens terrorbestemmelser eller den foreslåede bestemmelse om forbrydelser mod menneskeheden eller efter både terrorbestemmelserne og bestemmelsen om forbrydelser mod menneskeheden vil skulle afgøres efter en samlet konkret vurdering. I denne vurdering vil navnlig kunne indgå handlingens karakter og kontekst, beskyttelsesinteressen bag den pågældende straffebestemmelse og den forventede straf. Det vil desuden i alle tilfælde være afgørende, hvilket forsæt gerningspersonen havde ved udførelsen af den pågældende handling, herunder hvad anklagemyndigheden vurderer, at der kan føres bevis for.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.4.3 og 3.4.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

(Til § 118 e)

Straffeloven indeholder ikke bestemmelser, som selvstændigt kriminaliserer krigsforbrydelser mod personer. Handlingerne vil dog efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter straffelovens gældende bestemmelser. Der henvises nærmere til pkt. 3.5.1.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det foreslås, at der indsættes en straffebestemmelse om krigsforbrydelser mod personer i straffeloven som § 118 e, hvorefter 12 typer af handlinger vil udgøre krigsforbrydelser efter bestemmelsens stk. 1, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt, og tre typer af handlinger vil udgøre krigsforbrydelser efter bestemmelsens stk. 2, hvis handlingen er begået i tilknytning til en international væbnet konflikt.

Udtrykket »væbnet konflikt« vil skulle forstås i overensstemmelse med den humanitære folkeret. Der skelnes i den humanitære folkeret grundlæggende mellem to konflikttyper: internationale væbnede konflikter og ikke-internationale væbnede konflikter. En international væbnet konflikt er en konflikt, der finder sted mellem to eller flere stater. En ikke-international væbnet konflikt er en konflikt, der finder sted mellem en stat og en ikke-statslig organiseret væbnet gruppe eller mellem flere ikke-statslige organiserede væbnede grupper. Det er de faktiske forhold, der afgør, om der foreligger en væbnet konflikt. En parts manglende anerkendelse af, at der foreligger en væbnet konflikt, har derfor ikke betydning.

Strafansvar efter den foreslåede bestemmelse vil forudsætte, at den pågældende handling omfattes af gerningsindholdet i én eller flere af de foreslåede forbrydelser i § 118 e, stk. 1, nr. 1-12, eller stk. 2, nr. 1-3, og at lovovertrædelsen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt som defineret i den humanitære folkeret. Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, skal lovovertrædelsen være begået i tilknytning til enten en international eller ikke-international væbnet konflikt. Efter det foreslåede § 118 e, stk. 2, skal lovovertrædelsen være begået i tilknytning til en international væbnet konflikt. De forbudte handlinger i stk. 1 finder således anvendelse i tilknytning til alle typer af væbnede konflikter, mens de forbudte

handlinger i stk. 2 på grund af deres karakter alene finder anvendelse i tilknytning til internationale væbnede konflikter.

Det vil grundlæggende være et krav, at den pågældende handling er foretaget i tilknytning til den væbnede konflikt. »I tilknytning til« indebærer, at handlingen skal være foretaget i sammenhæng med og have en forbindelse til den væbnede konflikt. Dette kontekstkrav er på engelsk gengivet som: »in the context of and was associated with«. Handlinger, der tilfældigvis finder sted i et geografisk område, hvor der er en væbnet konflikt, men ikke har forbindelse til den væbnede konflikt, vil derfor falde uden for bestemmelsen. Eksempelvis vil et drab under væbnet konflikt begået af en civil person mod en anden civil person på grund af en rent privat uoverensstemmelse ikke være omfattet, da forbrydelsen ikke er begået i tilknytning til den væbnede konflikt.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 1, er det en krigsforbrydelse at dræbe en beskyttet person i tilknytning til en væbnet konflikt.

At dræbe en person vil skulle forstås i overensstemmelse med straffelovens § 237 om drab.

Formuleringen »beskyttet person« vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionen i det foreslåede stk. 3.

Den foreslåede bestemmelse er udtryk for det såkaldte distinktionsprincip i den humanitære folkeret, hvoraf følger, at konfliktparterne til enhver tid skal skelne mellem på den ene side civile og på den anden side kombattanter eller medlemmer af organiserede væbnede grupper, der kontinuerligt tager del i fjendtlighederne, hvor alene sidstnævnte udgør lovlige militære mål. Den foreslåede bestemmelse vil derfor ikke omfatte lovlige følgeskader ved angreb på militære mål, såkaldt kollateral skade. Følgeskader, der klart overstiger den forventede konkrete og direkte militære fordel, vil derimod være omfattet af det foreslåede § 118 h, nr. 7, om angreb, der forårsager vilkårlig skade, der klart overstiger den forventede konkrete og direkte militære fordel.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra a, nr. i, i Straffedomstolens statut om forsætligt drab, artikel 8, stk. 2, litra b, nr. vi, om at dræbe en kombattant, der har nedlagt sine våben, og dele af artikel 8, stk. 2, litra c, nr. i, om vold mod liv og legeme.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra a, er det en krigsforbrydelse at påføre en beskyttet person stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse med det formål at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen, med det formål at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, på baggrund af enhver form for forskelsbehandling eller på baggrund af et formål af lignende karakter (tortur), når denne handling er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Omfattet af bestemmelsen vil være handlinger, der påfører stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse. Der vil således være et tærskelkrav om, at den påførte fysiske eller psykiske smerte eller lidelse skal være »stærk«. Stærk smerte eller lidelse kan eksempelvis være forårsaget af slag, herunder mod de nøgne fodsåler (falanga), spark, elektrisk tortur på kønsdelene og andre følsomme steder på kroppen, seksuelle overgreb, herunder voldtægt, fastholdelse i smertefulde stillinger, hyppig anvendelse af lys-, lyd- eller støjpåvirkning, indespærring, herunder i isolation eller mørke, afskæring fra søvn samt trusler på liv eller helbred mod den pågældende selv eller nærtstående personer, herunder trusler om seksuelle overgreb.

FN's Istanbul-protokol (manual om effektiv undersøgelse og dokumentation af tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf) angiver en række eksempler på torturmetoder, som er internationalt anerkendte som forårsagende stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, og som vil kunne indgå i vurderingen af, hvorvidt tærskelkravet i bestemmelsen er opfyldt.

Efter den foreslåede bestemmelse vil det være en betingelse, at torturhandlingen er begået med et bestemt formål.

For det første vil det udgøre et formål omfattet af bestemmelsen, at handlingen er udført for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen. Eksempelvis vil fremskaffelse af oplysninger eller en tilståelse i forbindelse med efterforskning af et strafbart forhold eller til efterretningsformål være omfattet.

For det andet vil det udgøre et formål omfattet af bestemmelsen, at handlingen er udført for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget. Udtrykket »afstraffe« omfatter uretmæssige gengældelser og repressalier. Der vil typisk være tale om handlinger, der har karakter af at være enten organiserede eller planlagte. Ikke alle former for voldsudøvelse eller overskridelse af grænserne for lovlig magtanvendelse vil udgøre afstraffelse i bestemmelsens forstand. Udtrykket »skræmme« vil skulle forstås i overensstemmelse med kriteriet i straffelovens § 266 om fremkaldelse af alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred eller velfærd. Udtrykket »tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget« vil skulle forstås på samme måde som i straffelovens § 260.

For det tredje vil det udgøre et formål omfattet af bestemmelsen, at handlingen er udført på baggrund af enhver form for forskelsbehandling.

For det fjerde vil det udgøre et formål omfattet af bestemmelsen, at handlingen er udført med et formål af lignende karakter i forhold til de tre andre formål i bestemmelsen. Det forudsættes, at dette formål vil skulle fortolkes snævert, således at det skal være nært beslægtet med de andre oplyste formål.

Torturhandlinger vil både kunne blive udført af statslige og ikke-statslige aktører.

Alene torturhandlinger begået mod beskyttede personer vil være omfattet af bestemmelsen. Formuleringen »beskyttet person« vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionen i det foreslåede stk. 3.

Det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra a, om tortur adskiller sig fra det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra c, ved, at torturbestemmelsen indeholder et tærskelkrav om, at den påførte smerte eller lidelse skal være stærk, hvorimod § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra c, blot kræver, at den påførte smerte eller lidelse er stor. Gerningsindholdet i sidstnævnte bestemmelse omfatter desuden alvorlig skade på legeme eller helbred.

Det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra a, tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra a, nr. ii, om bl.a. tortur og dele af artikel 8, stk. 2, litra c, nr. i, om vold mod liv og legeme, i særdeleshed bl.a. grusom behandling og tortur, i Straffedomstolens statut.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra b, er det en krigsforbrydelse at udsætte en beskyttet person for stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse (umenneskelig behandling).

Omfattet af bestemmelsen vil være handlinger, der påfører stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse. Der vil således være et tærskelkrav om, at den påførte fysiske eller psykiske smerte eller lidelse skal være »stærk«. Stærk smerte eller lidelse kan eksempelvis være forårsaget af slag, herunder mod de nøgne fodsåler (falanga), spark, elektrisk tortur på kønsdelene og andre følsomme steder på kroppen, seksuelle overgreb, herunder voldtægt, fastholdelse i smertefulde stillinger, hyppig anvendelse af lys-, lyd- eller støjpåvirkning, indespærring, herunder i isolation eller mørke, afskæring fra søvn samt trusler på liv eller helbred mod den pågældende selv eller nærtstående personer, herunder trusler om seksuelle overgreb.

FN's Istanbul-protokol (manual om effektiv undersøgelse og dokumentation af tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf) angiver en række eksempler på metoder, som

er internationalt anerkendte som forårsagende stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, og som vil kunne indgå i vurderingen af, hvorvidt tærskelkravet i bestemmelsen er opfyldt.

Handlerne vil både kunne blive udført af statslige og ikke-statslige aktører, og det vil ikke være et krav, at den påføres med et særligt formål for øje.

Alene handlinger begået mod beskyttede personer vil være omfattet af bestemmelsen. Formuleringen »beskyttet person« vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionen i det foreslåede stk. 3.

Det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra b, adskiller sig fra det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra a, ved, at sidstnævnte torturbestemmelse indeholder et formålkrav i modsætning til den foreslåede bestemmelse om umenneskelig behandling.

Det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra b, tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra a, nr. ii, om bl.a. umenneskelig behandling i Straffedomstolens statut.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra c, er det en krigsforbrydelse at udsætte en beskyttet person for stor fysisk eller psykisk smerte eller lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred, når denne handling er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

»Stor fysisk eller psykisk smerte eller lidelse« vil kunne omfatte eksempelvis mishandling af fanger eller falsk information til fanger om, at de vil blive henrettet.

Udtrykket »skade på legeme eller helbred« vil skulle forstås i overensstemmelse med straffelovens § 245, stk. 2. Ikke kun den fysiske, men også den psykiske helbredstilstand, er omfattet af bestemmelsen. Der foreligger således en skade, når angrebet har gjort lægehjælp nødvendig eller har medført længere tids sygeleje eller uarbejdsdygtighed.

Formuleringen »beskyttet person« vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionen i det foreslåede stk. 3.

Det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra c, adskiller sig fra det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra a og b, ved at sidstnævnte bestemmelser om henholdsvis tortur og umenneskelig behandling indeholder et tærskelkrav om, at den påførte smerte eller lidelse skal være stærk, hvorimod det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra c, blot kræver, at den påførte smerte eller lidelse er stor. Gerningsindholdet i denne bestemmelse omfatter desuden alvorlig skade på legeme eller helbred.

Det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra c, tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra a, nr. iii, om tilføjelse af betydelig lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred og dele af artikel 8, stk. 2, litra c, nr. i, om vold mod liv og legeme, herunder lemlæstelse, i Straffedomstolens statut.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 3, er det en krigsforbrydelse at udsætte en beskyttet person for slaveri, når denne handling er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved »slaveri« forstås udøvelse af en eller flere af de beføjelser, der er knyttet til at have en ejendomsret over en person. Omfattet vil være køb, salg, udlån, byttehandel eller frihedsberøvelse af en lignende karakter. Menneskehandel vil efter omstændighederne kunne være omfattet af bestemmelsen.

Formuleringen »beskyttet person« vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionen i det foreslåede stk. 3.

Den foreslåede bestemmelse svarer ikke som sådan til en bestemmelse i Straffedomstolens statut, men forbrydelsen kan anses for at være indeholdt i forbuddet mod groft at krænke en beskyttet persons

værdighed ved ydmygende eller nedværdigende behandling efter artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xxi, og litra c, nr. ii, i Straffedomstolens statut. Artikel 4, stk. 2, litra f, i 2. tillægsprotokol til Genève-konventionerne pålægger imidlertid staterne en forpligtelse til at forbyde slaveri og slavehandel under enhver form og dermed sikre, at civile og personer hors de combat (ukampdygtige) ikke udsættes for en sådan forbrydelse i ikke-international væbnet konflikt. Det foreslås på den baggrund, at anvendelsesområdet skal omfatte både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 4, er det en krigsforbrydelse at udsætte en beskyttet person for voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvangssterilisering eller anden form for seksuel eller reproduktiv vold af lignende grovhed, når denne handling er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved »voldtægt« forstår handlinger omfattet af straffelovens § 216 om voldtægt. For så vidt angår voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje henvises til bemærkningerne nedenfor.

Ved »seksuelt slaveri« forstår udøvelse af en eller flere af de beføjelser, der er knyttet til at have en ejendomsret over en person. Omfattet vil være køb, salg, udlån, byttehandel eller frihedsberøvelse af lignende karakter af en beskyttet person. Seksuelt slaveri vil adskille sig fra slaveri ved, at gerningspersonen desuden har foranlediget, at den forurettede deltager i en eller flere handlinger af seksuel karakter.

Ved »tvungen prostitution« forstår, at gerningspersonen har tvunget den beskyttede person til at deltage i en eller flere handlinger af seksuel karakter. Det vil derudover være et krav, at gerningspersonen eller en anden person har opnået eller forventer at opnå en økonomisk eller anden fordel i bytte for eller i forbindelse med den eller de handlinger af seksuel karakter. Det vil også kunne være den forurettede selv, der får den økonomiske eller anden fordel i bytte for den eller de seksuelle handlinger. Eksempelvis vil den foreslåede bestemmelse finde anvendelse, uanset at den forurettede selv modtager pengene for de seksuelle ydelser, som den forurettede er tvunget til at udføre.

Ved udtrykket »påtvungen graviditet« forstår en ulovlig frihedsberøvelse af en beskyttet person, der er blevet gjort gravid med tvang, og som tvinges til at fortsætte en graviditet. Det vil således være et krav efter bestemmelsen, at gerningspersonen har frihedsberøvet den gravide person og derved tvunget den gravide til at fortsætte – og dermed ikke afbryde – graviditeten. Det vil sige, at den forurettede er blevet frataget sin reproduktive autonomi. Det vil desuden være et krav, at forurettede er blevet gjort gravid ved tvang, men ikke nødvendigvis af gerningspersonen.

Ved »tvangssterilisering« forstår, at gerningspersonen har frataget den biologiske reproduktionsevne fra en beskyttet person. Alene handlinger, der har en permanent karakter eller virkning, vil være omfattet af bestemmelsen. Præventionsforanstaltninger med en midlertidig virkning vil dermed ikke være omfattet. Det vil være et krav, at den tvungne sterilisation er sket uden den forurettedes samtykke. Sterilisation, der er begrundet i medicinske årsager eller er en følge af en anden lovlig hospitalsbehandling, vil ikke være omfattet af bestemmelsen.

Ved formuleringen »en anden form for seksuel eller reproduktiv vold af lignende grovhed« forstår enten en handling af seksuel karakter eller en handling, der fratager den forurettede sin reproduktive autonomi, og som er begået ved magt eller ved trussel om magt eller tvang. Reproduktiv vold, der fratager den forurettede sin reproduktive autonomi, kan eksempelvis omfatte tvangsaborter. Omfattet vil desuden være bl.a. voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje, der vil skulle forstås i overensstemmelse med straffelovens § 225, jf. § 216. Det vil være et krav, at handlingen har en grovhed, som er sammenlignelig med grove overtrædelser af Genève-konventionerne eller den fælles artikel 3 i Genève-konventionerne, eksempelvis forsætlig tortur, biologiske forsøg og gidseltagning.

Tvangselementet i det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 4, vil for forbrydelserne seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvangssterilisering eller anden form for seksuel eller reproduktiv vold af lignende grovhed indebære, at den forurettede er tvunget ved brug af magt eller ved trussel om magt eller tvang, såsom den, der er forårsaget af frygt for vold, tilbageholdelse, psykisk undertrykkelse eller magtmisbrug mod den forurettede eller en tredjeperson, eller ved at udnytte et tvingende miljø eller den forurettedes manglende evne til at give et reelt samtykke på grund af f.eks. påvirkning eller medfødte eller aldersrelaterede årsager. Ved tvingende miljø forstås, at gerningspersonen udnytter særlige omstændigheder, der er egnede til at påvirke den forurettede til at gøre eller tåle noget, som ikke er udtryk for forurettedes frie vilje.

For så vidt angår voldtægt bemærkes det, at der ikke vil kunne foreligge et gyldigt samtykke i tilfælde, hvor voldtægten er begået under tvang, herunder eksempelvis ved at udnytte det tvingende miljø, som f.eks. kan følge af den militære tilstedeværelse af fjendtlige styrker blandt civilbefolkningen eller andre omstændigheder som eksempelvis, at forbrydelsen er udført under eller umiddelbart efter kamphandlinger, at forbrydelsen er udført af et større antal gerningspersoner, eller at forbrydelsen er begået samtidig med andre forbrydelser.

Formuleringen »beskyttet person« vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionen i det foreslåede stk. 3.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xxii, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. vi, i Straffedomstolens statut, om voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvungen sterilisering eller enhver anden form for seksuel vold, dog med visse forskelle, jf. nærmere pkt. 3.5.3.2 og 3.5.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 5, er det en krigsforbrydelse at tage en beskyttet person som gidsel, når denne handling er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

»Tage en beskyttet person som gidsel« indebærer, at gerningspersonen har pågrebet, tilbageholdt eller på anden måde frihedsberøvet en beskyttet person. Det vil være et krav, at gerningspersonen har et formål med gidseltagningen, herunder eksempelvis en hensigt om at tvinge en stat, en international organisation, en juridisk person eller en gruppe af personer til at handle eller undlade at handle som en betingelse for sikkerheden eller løsladelsen af den gidseltagne person. Det vil endvidere være et krav, at gerningspersonen har truet med at dræbe, såre eller fortsætte med at tilbageholde forurettede for at opnå det tilsigtede formål.

Formuleringen »beskyttet person« vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionen i det foreslåede stk. 3.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra a, nr. viii, og artikel 8, stk. 2, litra c, nr. iii, i Straffedomstolens statut om gidseltagning.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 6, er det en krigsforbrydelse at indkalde eller hverve et barn under 15 år til tjeneste i væbnede styrker eller grupper eller bruge et barn under 15 år til aktiv deltagelse i fjendtligheder, når denne handling er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved udtrykket »indkalder« forstås tvungen rekruttering til væbnede styrker eller grupper. Det vil således være et krav, at der er et tvangselement forbundet med indkaldelsen.

Ved udtrykket »hverver« forstås frivillig rekruttering til væbnede styrker eller grupper.

Det vil således ikke være afgørende efter bestemmelsen, om et barn under 15 år er rekrutteret til den

væbnede styrke eller gruppe med tvang, eller om det er sket frivilligt. Det afgørende vil være, om det indkaldte eller hvervede barn er under 15 år på rekrutteringstidspunktet, og at rekrutteringen er sket med den hensigt, at barnet skulle tjene i de væbnede styrker eller grupper.

Det rekrutterede barn under 15 år vil både kunne være fra modstanderens civilbefolkning eller gerningspersonens egen civilbefolkning, herunder eksempelvis gerningspersonens eget barn.

Det tilsigtes ikke med bestemmelsen at omfatte eksempelvis rekrutteringskampagner rettet mod studerende på ungdomsuddannelser eller lignende civile uddannelser, når sådanne kampagner ikke er udført med henblik på at hverve børn under 15 år til væbnede styrker eller grupper, og når sådanne kampagner ikke medfører, at børn under 15 år faktisk hverves til væbnede styrker eller grupper, men er udført med henblik på at hverve de studerende, når de opfylder alderskravet.

Ved formuleringen »aktiv deltagelse i fjendtligheder« forstås kamphandlinger, f.eks. spionage, sabotage, kurervirksomhed og ageren som lokkedue. Aktiv deltagelse vil ikke omfatte handlinger, der er uden tilknytning til kamphandlinger, f.eks. rengøring eller madlavning til militært personel på en base eller lignende.

Gerningspersonen vil skulle have indkaldt eller hvervet et barn under 15 år eller have brugt et barn under 15 år til at deltage aktivt i fjendtlighederne. Gerningspersonen vil skulle have forsæt til at foretage en sådan handling, herunder forsæt til at det indkaldte eller hvervede barn er under 15 år.

Den foreslåede bestemmelse sigter til at beskytte mod, at børn under 15 år på den ene eller anden måde deltager i den væbnede konflikt. Hvervning og offentlig tilskyndelse af en person med dansk indfødsret eller bopæl til at tilslutte sig en væbnet styrke, som kæmper mod den danske stat i en verserende væbnet konflikt, er strafbart efter straffelovens § 101 a, stk. 2. I tilfælde, hvor et barn under 15 år hverves til at deltage i væbnede styrker, der kæmper mod den danske stat i en verserende konflikt, vil de to bestemmelser være overlappende. Det forudsættes, at der vil kunne straffes for overtrædelse af begge bestemmelser i sammenstød.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xxvi, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. vii, i Straffedomstolens statut om at tvangsindkalde eller hverve børn.

Med det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 7, er det en krigsforbrydelse at udsætte en beskyttet person for et medicinsk, biologisk eller videnskabeligt forsøg, der medfører død eller alvorlig fare for personens liv eller helbred, når denne handling er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved »medicinsk, biologisk eller videnskabeligt forsøg« forstås ikke-terapeutiske handlinger, det vil sige et indgreb eller behandlingstiltag, der ikke kan begrundes af legitime lægefaglige hensyn. Handlingen vil skulle have udsat den forurettede for alvorlig fare for personens liv eller helbred, herunder fysisk eller psykisk, eller have medført dennes død. Det vil ikke være en betingelse, at den forurettede faktisk har lidt skade, idet den alvorlige fareforvoldelse vil være tilstrækkelig til, at handlingen vil være omfattet af den foreslåede bestemmelse. Det vil desuden være et krav, at handlingen ikke må have været udført i den forurettedes interesse ud fra legitime medicinske hensyn.

Formuleringen »beskyttet person« vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionen i det foreslåede stk. 3.

Der vil efter den foreslåede bestemmelse ikke kunne gives samtykke til et sådant medicinsk, biologisk eller videnskabeligt forsøg. Det vil sige, at en gerningsperson vil ifalde strafansvar efter bestemmelsen, selv om den forurettede giver sit samtykke til det medicinske, biologiske eller videnskabelige forsøg, når forsøget ikke kan begrundes i et legitimt lægefagligt hensyn.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra a, nr. ii, i Straffedomstolens statut om biologiske forsøg samt artikel 8, stk. 2, litra b, nr. x, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. xi, om at udsætte personer, der er i en modparts magt, for medicinske eller videnskabelige forsøg af en hvilken som helst art.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 8, er det en krigsforbrydelse at deportere, tvangsforflytte eller frihedsberøve en beskyttet person i strid med den humanitære folkeret, når denne handling er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved »tvangsforflytter« forstår tvungen forflyttelse af de berørte personer ved brug af tvangsmidler fra deres lovlige opholdssted. Ved »deporterer« forstår i modsætning til tvangsforflytning, at den tvangsfordrevne befolkning er flyttet over en landegrænse ved brug af tvangsmidler fra en stat til en anden stat.

Deportation og tvangsforflytning forudsætter et tvangselement, der både kan omfatte fysisk magtanvendelse, trussel om magtanvendelse eller tvangsforanstaltninger, herunder eksempelvis trussel om frihedsberøvelse eller fysisk eller psykisk vold, eller et tvingende miljø. Ved tvingende miljø forstår, at gerningspersonen udnytter særlige omstændigheder, der er egnede til at påvirke den forurettede til at gøre eller tåle noget, som ikke er udtryk for forurettedes frie vilje, herunder eksempelvis de særlige omstændigheder, som kan følge af den militære tilstedeværelse af fjendtlige styrker blandt civilbefolkningen.

Det vil være et krav, at den tvungne forflyttelse skete uden tilladelige grunde efter den humanitære folkeret. Det indebærer, at forflyttelse af civilbefolkningen ikke generelt må beordres af årsager, der har forbindelse med den væbnede konflikt, men hel eller delvis evakuering af et bestemt område kan være lovligt, hvis de berørte civiles sikkerhed eller tvingende militære grunde gør det påkrævet. Det vil i sådanne tilfælde være et krav, at der i videst muligt omfang sikres passende indkvarteringsforhold, at flytningen sker under tilfredsstillende hygiejniske, sundheds-, sikkerheds- og ernæringsmæssige forhold, samt at familiemedlemmer ikke adskilles. Evakuerede personer skal umiddelbart efter ophøret af fjendtlighederne føres tilbage til deres hjem. De tilladelige grunde vil skulle underlægges en snæver fortolkning.

Det vil desuden være et krav, at den beskyttede person befandt sig lovligt i det område, hvorfra personen blev deporteret eller tvangsforflyttet.

Ved »frihedsberøver« forstår, at gerningspersonen frihedsberøver eller opretholder en frihedsberøvelse af en beskyttet person i strid med den humanitære folkeret. Det omfatter også uberettiget at udsætte repatriering af krigsfanger eller civile, da den forsinkede hjemsendelse medfører, at der ikke længere er et lovligt grundlag for frihedsberøvelsen, hvorved frihedsberøvelsen bliver ulovlig.

Formuleringen »beskyttet person« vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionen i det foreslåede stk. 3.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra a, nr. vii, i Straffedomstolens statut om at deportere, overføre eller retsstridigt internere beskyttede personer og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. viii, om forflytning af civile, dog med visse forskelle, jf. nærmere pkt. 3.5.3.2 og 3.5.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 9, er det en krigsforbrydelse at idømme eller iværksætte en straf over for en beskyttet person i strid med retten til en retfærdig rettergang efter den humanitære folkeret, når denne handling er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

At en straf er i strid med retten til en retfærdig rettergang efter den humanitære folkeret vil indebære, at den beskyttede person er idømt en straf, eller at en straf er iværksat mod den pågældende, uden en

forudgående domstolsbehandling, at den pågældende domstol ikke var uafhængig og upartisk, eller at der i forbindelse med domstolsbehandlingen manglede væsentlige og uundværlige retssikkerhedsgarantier.

Væsentlige og uundværlige retssikkerhedsgarantier vil skulle forstås i overensstemmelse med særligt 3. og 4. Genève-konvention af 1949 om henholdsvis behandling af krigsfanger og beskyttelse af civile i krigstid og artikel 75, stk. 3 og 4, i 1. tillægsprotokol til Genève-konventionerne. En sådan retssikkerhedsgaranti er således eksempelvis, at den tiltalte ufortøvet underrettes om anklagen mod sig, at den tiltalte skal have nødvendige rettigheder og midler med hensyn til sit forsvar, at en tiltalt er uskyldig, indtil det modsatte er bevist, at ingen må tvinges til at vidne mod sig selv eller tilstå sin skyld, og at ingen må retsforfølges for den samme forbrydelse, som den pågældende tidligere er dømt eller frifundet for.

Ved udtrykket »idømmer« forstås, at den beskyttede person er idømt en straf af en domstol, som enten ikke opfylder de grundlæggende krav til en uafhængig og upartisk domstol eller ikke har sikret de væsentlige og uundværlige retssikkerhedsgarantier i forbindelse med domstolsbehandlingen. Omfattet vil eksempelvis være skinprocesser, det vil sige falske retssager, hvor resultatet er givet på forhånd.

Ved udtrykket »iværksætter« forstås, at der er iværksat en straf over for den beskyttede person uden forudgående domstolsbehandling. Omfattet vil eksempelvis være tilfælde, hvor den beskyttede person fængsles i en længere periode uden at være blevet fremstillet for en dommer.

Det forudsættes, at den idømte eller iværksatte straf vil skulle være af en vis alvor for at være omfattet af bestemmelsen. Det vil særligt gælde for straf i form af dødsstraf eller frihedsstraf eller andre retsfølger af den strafbare handling som f.eks. anbringelse i institution eller forvaring af længere varighed. Efter omstændighederne vil også bødestraf af en vis størrelse kunne være en alvorlig straf.

Formuleringen »beskyttet person« vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionen i det foreslåede stk. 3.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra a, nr. vi, i Straffedomstolens statut om betryggende og behørig domstolsbehandling og artikel 8, stk. 2, litra c, nr. iv, om domfældelse eller henrettelse uden retfærdig rettergang, dog med visse forskelle, jf. nærmere pkt. 3.5.3.2 og 3.5.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 10, er det en krigsforbrydelse groft at krænke en beskyttet eller afdød persons værdighed ved ydmygende, nedværdigende eller anden krænkende behandling, når denne handling er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Det vil være et krav efter bestemmelsen, at den pågældende handling er groft krænkende for en persons værdighed, hvorved forstås en objektivt set ydmygende eller nedværdigende behandling. Vurderingen af handlingens karakter vil således skulle tage udgangspunkt i, hvad der generelt og objektivt set må betragtes som en ydmygende eller nedværdigende handling. Den forurettedes subjektive opfattelse af handlingens karakter vil derfor ikke være afgørende for, om den pågældende handling omfattes af den foreslåede bestemmelse.

Det vil eksempelvis kunne indgå i vurderingen af handlingens karakter, om handlingen kan anses for at være særligt krænkende i lyset af en bestemt religiøs, kulturel eller filosofisk overbevisning eller på baggrund af den forurettedes religiøse, kulturelle eller filosofiske tilhørsforhold.

Formuleringen »beskyttet person« vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionen i det foreslåede stk. 3.

Derudover vil afdøde personer være omfattet af bestemmelsen, idet afdødes værdighed vil kunne krænkes efter døden.

Omfattet af bestemmelsen vil eksempelvis være tilfælde, hvor en gerningsperson lemlæster en afdød eller fremviser afdødes afhuggede hoved på videomateriale.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xxi, og artikel 8, stk. 2, litra c, nr. ii, i Straffedomstolens statut om forbud mod at krænke den menneskelige værdighed.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 11, er det en krigsforbrydelse at skade en modstander, der har overgivet sig betingelsesløst eller er ukampdygtig, eller en parlamentær, når denne handling er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved »overgivet sig betingelsesløst« forstås, at modstanderen har nedlagt sine våben eller ikke længere har midler til at forsvare sig med, og at modstanderen klart har givet udtryk for, at den pågældende har til hensigt at overgive sig.

Ved »ukampdygtig« forstås, at modstanderen er blevet gjort bevidstløs eller på anden måde er ukampdygtig på grund af sår eller sygdom og derfor er ude af stand til at forsvare sig.

Det vil desuden være en betingelse, at modstanderen er i sin modstanders varetægt, og at modstanderen afstår fra enhver fjendtlig handling og ikke forsøger at flygte.

Med udtrykket »modstander« forstås kombattanter i internationale væbnede konflikter og personer, der aktivt tager del i fjendtlighederne, i ikke-internationale væbnede konflikter.

Det vil endvidere være omfattet af bestemmelsen at udøve skade på en såkaldt parlamentær, det vil sige en person, som søger kontakt med modstanderen under brug af det hvide flag med henblik på at indgå en våbenhvile eller fredsaftale. Omfattet vil både være den person, der søger kontakten med modstanderen og bærer det hvide flag, og parlamentærens følge, herunder f.eks. tolke til brug for forhandlingerne.

Med udtrykket »skader« forstås enhver form for skadeforvoldelse. Drab af en modstander, der har overgivet sig betingelsesløst eller er ukampdygtig, vil skulle straffes efter den foreslåede bestemmelse om drab som krigsforbrydelse efter § 118 e, stk. 1, nr. 1.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. vi, i Straffedomstolens statut om bl.a. at såre en kombattant, der har skiftet status til hors de combat, dog med visse forskelle, jf. nærmere pkt. 3.5.3.2 og 3.5.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Bestemmelsen i Straffedomstolens statut finder alene anvendelse i international væbnet konflikt. Efter den foreslåede bestemmelse vil anvendelsesområdet imidlertid omfatte både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 12, er det en krigsforbrydelse at erklære modpartens borgeres rettigheder og adgang til sagsanlæg for ophævet, midlertidigt suspenderet eller udelukket fra at blive gjort gældende ved domstolene, når denne handling er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Bestemmelsen vil bl.a. skulle sikre, at en besættelsesmagt eller en organiseret væbnet gruppe opretholder et velfungerende retssystem i det geografiske område, som er underlagt dets kontrol og myndighed.

Den foreslåede bestemmelse vil være afgrænset til civile rettigheder, der kan håndhæves gennem civile søgsmål, hvorimod domfældelse og straf i strid med retten til retfærdig rettergang vil være omfattet af det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 9.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xiv, i Straffedomstolens sta-

tut om at erklære modpartens statsborgeres rettigheder og adgang til sagsanlæg for ophævet, midlertidigt suspenderet eller udelukket fra at blive gjort gældende ved domstolene. Bestemmelsen i Straffedomstolens statut finder alene anvendelse i international væbnet konflikt. Efter den foreslåede bestemmelse vil anvendelsesområdet imidlertid omfatte både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 2, straffes for krigsforbrydelser mod personer også den, der i tilknytning til en international væbnet konflikt foretager én eller flere handlinger i bestemmelsens nr. 1-3. De forbudte handlinger i stk. 2 finder således alene anvendelse i international væbnet konflikt.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 2, nr. 1, er det en krigsforbrydelse at overføre en del af sin egen civilbefolkning til et besat område, når denne handling er begået i tilknytning til en international væbnet konflikt.

Efter den foreslåede bestemmelse vil det være en krigsforbrydelse, når en besættelsesmagt overfører en del af sin egen civilbefolkning til det geografiske område, som besættelsesmagten har besat.

Ved en besættelse forstås den situation, at en stats væbnede styrker har tiltvunget sig kontrol og myndighed over hele eller dele af en anden stats territorium. Besættelse indebærer dermed en stats besættelse af en anden stats territorium. Det foreslås derfor, at forbrydelsen kun skal finde anvendelse i internationale væbnede konflikter. En sådan stat, der har kontrol og myndighed over hele eller dele af en anden stats territorium, vil kunne betegnes som en besættelsesmagt.

Den foreslåede bestemmelse vil omfatte tvungen overførsel af besættelsesmagtens egen civilbefolkning, men også frivillig flytning på besættelsesmagtens opfordring eller tilskyndelse.

Ved »civilbefolkning« forstås enhver befolkningsgruppe, der kan identificeres på baggrund af bl.a. nationalitet, etnicitet, politiske tilhørsforhold eller lignende, herunder også opfattede tilhørsforhold eller kendetegn. En civilbefolkning består af alle personer, som kan betegnes som civile i overensstemmelse med den humanitære folkeret.

Formuleringen »en del af« indebærer, at der ikke vil skulle være tale om hele befolkningen. Det vil dog være et krav, at den del af civilbefolkningen, der overføres til det besatte område, udgør et forholdsmæssigt stort antal i forhold til modstanderens civilbefolkning, der er bosat i det pågældende geografiske område. Kravet skal ses i sammenhæng med, at beskyttelsesinteressen i bestemmelsen er at sikre, at besættelsesmagten ikke fortrænger den besatte civilbefolkning med sin egen civilbefolkning og derved overtager det besatte område mere permanent.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. viii, i Straffedomstolens statut om bl.a. besættelsesmagtens direkte eller indirekte overførsel af dele af dens egen civilbefolkning til det besatte område.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 2, nr. 2, er det en krigsforbrydelse at tvinge en statsborger af modparten til at deltage i kamphandlinger mod sit eget land, når denne handling er begået i tilknytning til en international væbnet konflikt.

Udtrykket »en statsborger af modparten« indebærer, at alene modpartens statsborgere vil være omfattet af bestemmelsen, hvorimod personer med fast bopæl på modpartens territorium, der ikke er statsborgere, ikke vil være omfattet. Omfattet af bestemmelsen vil også være statsborgere, der har fast bopæl i det land, som den forurettede tvinges til at udføre kamphandlinger på vegne af.

Det vil være en betingelse efter bestemmelsen, at der faktisk er udført en kamphandling mod den forurettedes eget land, herunder egne styrker, og at den forurettede var tvunget til at begå eller deltage i denne

kamphandling. Ved tvang forstås, at den forurettede blev tvunget ved brug af magt eller ved trussel om magt eller tvang, såsom den, der er forårsaget af frygt for vold, tilbageholdelse, psykisk undertrykkelse eller magtmisbrug mod den forurettede eller en tredjeperson, eller ved at udnytte et tvingende miljø eller den forurettedes manglende evne til at give et reelt samtykke på grund af f.eks. påvirkning eller medfødte eller aldersrelaterede årsager. Ved tvingende miljø forstås, at gerningspersonen udnytter særlige omstændigheder, der er egnede til at påvirke den forurettede til at gøre eller tåle noget, som ikke er udtryk for forurettedes frie vilje, herunder eksempelvis de særlige omstændigheder, som kan følge af den militære tilstedeværelse af fjendtlige styrker blandt civilbefolkningen.

Det vil ikke have betydning, at den forurettede forud for den væbnede konflikt har deltaget i tjeneste i modpartens væbnede styrker.

Det vil som nævnt ikke være omfattet af bestemmelsen, hvis den forurettede har været tvunget til at tjene i modpartens væbnede styrker, men ikke har deltaget i en faktisk kamphandling. At tvinge en beskyttet person til at gøre tjeneste i en fjendtlig magts styrker vil i stedet være omfattet af det foreslåede § 118 e, stk. 2, nr. 3. Den foreslåede bestemmelse vil således være mere afgrænset i forhold til, hvilke handlinger der omfattes af forbuddet, sammenlignet med det foreslåede § 118 e, stk. 2, nr. 3. Derimod vil den omfattede personkreds være bredere, da den foreslåede bestemmelse omfatter alle modpartens statsborgere, hvor det foreslåede § 118 e, stk. 2, nr. 3, er afgrænset til beskyttede personer som defineret i det foreslåede § 118 e, stk. 3.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xv, i Straffedomstolens statut om at tvinge modpartens statsborgere til at deltage i kamphandlinger mod deres eget land.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 2, nr. 3, er det en krigsforbrydelse at tvinge en beskyttet person til at gøre tjeneste i en fjendtlig magts styrker, når denne handling er begået i tilknytning til en international væbnet konflikt.

Ved »fjendtlig magt« forstås en stat, der kæmper mod den stat, hvor den forurettede er statsborger.

Den forurettede kan være tvunget ved brug af magt eller ved trussel om magt eller tvang, såsom den, der er forårsaget af frygt for vold, tilbageholdelse, psykisk undertrykkelse eller magtmisbrug mod den forurettede eller en tredjeperson, eller ved at udnytte et tvingende miljø eller den forurettedes manglende evne til at give et reelt samtykke på grund af f.eks. påvirkning eller medfødte eller aldersrelaterede årsager. Ved tvingende miljø forstås, at gerningspersonen udnytter særlige omstændigheder, der er egnede til at påvirke den forurettede til at gøre eller tåle noget, som ikke er udtryk for forurettedes frie vilje, herunder eksempelvis de særlige omstændigheder, som kan følge af den militære tilstedeværelse af fjendtlige styrker blandt civilbefolkningen.

Den blotte tjeneste i den for den forurettede fjendtlige magts væbnede styrker vil være tilstrækkeligt. Der vil således ikke skulle være udført faktiske kamphandlinger. I tilfælde, hvor den forurettede også har været tvunget til at deltage i kamphandlinger mod sit eget land, vil forholdet tillige være omfattet af det foreslåede § 118 e, stk. 2, nr. 2.

Den tvungne tjeneste i den fjendtlige magts styrker vil skulle være rettet mod en beskyttet person. Formuleringen »beskyttet person« vil skulle forstås i overensstemmelse med definitionen i det foreslåede stk. 3. Den foreslåede bestemmelse adskiller sig også derved fra det foreslåede § 118 e, stk. 2, nr. 2, hvor beskyttelsen omfatter alle modpartens statsborgere, herunder også kombattanter.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra a, nr. v, i Straffedomstolens statut om at tvinge en krigsfange eller anden beskyttet person til at gøre tjeneste i en fjendtlig magts styrker.

Efter det foreslåede § 118 e, stk. 3, forstås ved »beskyttet person« en person, der ikke eller ikke længere tager direkte del i fjendtlighederne, eller som i øvrigt er beskyttet efter den humanitære folkeret.

Den foreslåede bestemmelse definerer således udtrykket »beskyttet person«, som anvendes i gerningsindholdet i flere af krigsforbrydelserne i § 118 e, stk. 1 og 2.

Bestemmelsen vil skulle forstås i overensstemmelse med den humanitære folkerets definitioner af beskyttede personer, jf. de mere detaljerede regler i Genève-konventionerne af 12. august 1949 vedrørende beskyttelsen af ofre i internationale væbnede konflikter med tillægsprotokoller (1., 2., 3. og 4. Genève-konvention samt 1. og 2. tillægsprotokol). Desuden vil beskyttelsesstatus kunne følge af folkeretlig sædvane.

Personer, som nyder beskyttelse efter den humanitære folkeret, omfatter civile personer, personer, der er sårede, syge eller skibbrudne, sanitets- og sundhedspersonel, religiøst personel, civilforsvarspersonel, krigsfanger eller personer, som har nedlagt våbnene eller er hors de combat.

»Civile personer« er personer, som ikke er en del af de regulære militære styrker eller andre grupper, der deltager i væbnede konflikter. Civile personer nyder generel beskyttelse mod angreb under væbnede konflikter og må derfor ikke være mål for militære angreb, medmindre de deltager direkte i fjendtlighederne, jf. bl.a. artikel 50-51 i 1. tillægsprotokol.

Ved »tager direkte del i fjendtlighederne« forstås, at den pågældende aktivt udfører handlinger i tilknytning til den væbnede konflikt med formål om at støtte en af parterne i konflikten til skade for en anden part. Handlingen skal støtte en af parterne på en tilstrækkelig direkte måde og med et vist niveau af skade til følge.

Hvis en civil person deltager direkte i fjendtlighederne, mister vedkommende midlertidigt sin beskyttelse som civil. I tilfælde af tvivl om, hvorvidt en person er civil, skal denne betragtes som sådan.

Ved »sårede eller syge« forstås personer, herunder både militære og civile, som på grund af skade, sygdom eller anden fysisk eller psykisk forstyrrelse eller handicap har behov for lægelig hjælp eller behandling, jf. artikel 13 i 1. og 2. Genève-konvention samt artikel 8 i 1. tillægsprotokol.

Behov for lægelig behandling omfatter både fysiske og psykiske skader. Eksempelvis vil et akut chok eller anden mental forstyrrelse, der er fremkaldt af kamphandlingerne, også være omfattet. Beskyttelsen omfatter også barselspatienter, nyfødte og andre personer, herunder f.eks. gravide kvinder, der har behov for øjeblikkelig lægehjælp eller behandling. For at opnå beskyttelse som syg eller såret er det en forudsætning, at der er et behandlingsbehov, og at den pågældende afstår fra enhver fjendtlig handling.

Ved »skibbrudne« forstås personer, herunder både militære og civile, som er i nød på havet eller i andre farvande på grund af en ulykke, som rammer dem eller det skib eller det fly, som de har været ombord i, og som afstår fra fjendtlige handlinger, forudsat de stadig afholder sig fra fjendtlige handlinger, jf. artikel 13 i 1. og 2. Genève-konvention samt artikel 8 i 1. tillægsprotokol. Ved ordet »skibbrud« forstås skibbrud af enhver årsag, herunder også nødlanding på vandet af eller fra et luftfartøj. Der skal således være tale om en nødsituation. En skibbruden skal afholde sig fra fjendtlige handlinger for at være omfattet af beskyttelsen. En skibbruden person beholder sin beskyttede status under redningen, men vil efterfølgende kunne skifte status til f.eks. såret eller krigsfange.

»Krigsfange« skal forstås i overensstemmelse med definitionen i artikel 4 i 3. Genève-konvention samt artikel 43-45 i 1. tillægsprotokol. Ved tvivl om den pågældendes krigsfangestatus vil formodningen være, at den pågældende er beskyttet, indtil en kompetent domstol træffer afgørelse herom, jf. artikel 5 i 3. Genève-konvention og artikel 45 i 1. tillægsprotokol. Spioner og lejesoldater vil ikke have ret til

krigsfangestatus, jf. artikel 46 og 47 i 1. tillægsprotokol, men de har stadig krav på en grundlæggende beskyttelse i henhold til den humanitære folkeret. Krigsfangestatus finder kun anvendelse i internationale væbnede konflikter.

Udtrykket »har nedlagt våbnene skal forstås« i overensstemmelse med formuleringen »har overgivet sig betingelsesløst« i det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 11. Det vil dermed være en betingelse, at den pågældende har nedlagt sine våben eller ikke længere har midler til at forsvare sig med, og at den pågældende klart har givet udtryk for overgivelse. Personen skal også afstå fra enhver fjendtlig handling og fra at forsøge at flygte, jf. artikel 3 i Genève-konventionerne samt artikel 41 i 1. tillægsprotokol.

Ved »sanitets- og sundhedspersonel« forstås en person, som er udpeget af en part i den væbnede konflikt til udelukkende at udøve sundheds- og sanitære opgaver, forvalte sanitetsenheder eller gennemføre eller forvalte sanitetstransporter, jf. artikel 24-26 i 1. Genève-konvention, artikel 36-37 i 2. Genève-konvention samt artikel 33 i 3. Genève-konvention.

Sanitetsenheder er anlæg og andre enheder organiseret til medicinske formål såsom eftersøgning, opsamling, transport, diagnose eller behandling af sårede, syge og skibbrudne eller med henblik på sygdomsforebyggelse. Sanitetsenheder kan være både stationære og mobile, permanente og midlertidige. Sanitetsenheder er eksempelvis hospitaler, blodtransfusionscentre, sanitetsdepoter og sanitets- og farmaceutiske lagre for sådanne enheder. Sanitetstransporter er et transportmiddel, der anvendes til befordring af sårede, syge, skibbrudne, sanitetspersonel, sanitetsudstyr eller sanitetsforsyninger. Sanitetspersonel omfatter eksempelvis personer med sanitære opgaver i civilforsvarsorganisationer, personer fra frivillige, anerkendte og bemyndigede nationale frivillige humanitære organisationer, f.eks. Røde Kors og Røde Halvmåne, samt uvildige internationale nødhjælpsorganisationer og humanitære organisationer stillet til rådighed for en stridende part af neutrale stater eller andre ikke-krigsførende magter.

Opnåelse af beskyttelsen som sanitetspersonel vil forudsætte, at personellets funktion udelukkende er at løse sanitetsopgaver i den periode, hvor personellet er udpeget hertil. Omfattet vil først og fremmest være lægefagligt eller sygeplejeuddannet personel, men også sygdomsforebyggende funktioner vil være omfattet. Derudover vil farmaceuter, tandlæger, portører, ambulanceførere og administrativt personel være omfattet. Beskyttelse som sanitetspersonel omfatter endvidere såkaldt »midlertidigt sanitetspersonel«, der er kombattanter med særlig uddannelse til at bistå med førstehjælp og andre sanitetsopgaver ved behov. Beskyttelsen udstrækker sig her alene til tilfælde, hvor personellet udfører de nævnte sanitetsfaglige opgaver og kun så længe opgaven løses.

Ved »religiøst personel« forstås en person, der udelukkende udøver religiøse funktioner, herunder præster og imamer, som er tilknyttet en part i den væbnede konflikt, sanitetsenheder eller civilforsvarsorganisationer, jf. artikel 24-26 i 1. Genève-konvention, artikel 36-37 i 2. Genève-konvention, artikel 33 og 37 i 3. Genève-konvention samt artikel 20 i 4. Genève-konvention. Beskyttelsen forudsætter, at de ikke tager del i fjendtlighederne.

Ved »civilforsvarspersonel« forstås personer, der udfører aktiviteter, som har til formål at beskytte civilbefolkningen mod farerne ved fjendtligheder og katastrofer samt at hjælpe med at genoprette og sikre de nødvendige betingelser for overlevelse. Dette kan eksempelvis omfatte brandbekæmpelse, lægehjælp, evakuering, sikring af offentlige bygninger og infrastrukturen samt administration af nødhjælpsfaciliteter, jf. artikel 61 i 1. tillægsprotokol. Civilforsvarspersonel har ret til beskyttelse, så længe de udelukkende udfører civilforsvarsaktiviteter og ikke deltager i fjendtligheder, jf. artikel 62-67 i 1. tillægsprotokol.

Det vil være en betingelse for alle persongrupperne beskrevet ovenfor, at den beskyttede person ikke eller ikke længere tager direkte del i fjendtlighederne. Det vil indebære, at eksempelvis civile eller sanitetspersonel mister deres beskyttelse, så længe de tager direkte del i fjendtlighederne,

Den foreslåede bestemmelse vil også kunne omfatte fremtidige udviklinger af begrebet beskyttet person i den humanitære folkeret, der rækker videre end de ovenfor beskrevne persongrupper.

Straffedomstolens og andre internationale domstoles praksis vil i relevant omfang skulle indgå som et fortolkningsbidrag ved fastlæggelsen af det nærmere indhold i den foreslåede § 118 e om krigsforbrydelser mod personer.

I visse tilfælde vil en handling kunne være omfattet af både den foreslåede bestemmelse om krigsforbrydelser mod personer og straffelovens terrorbestemmelser i §§ 114-114 j. Det vil kunne være tilfældet, hvis en person eksempelvis tilslutter sig en terrororganisation, der er part i en international eller ikke-international væbnet konflikt, og begår bl.a. forbrydelser rettet mod civile.

Om en given handling vil skulle retsforfølges efter straffelovens terrorbestemmelser eller den foreslåede bestemmelse om krigsforbrydelser mod personer eller efter både terrorbestemmelserne og bestemmelsen om krigsforbrydelser mod personer vil skulle afgøres efter en samlet konkret vurdering. I denne vurdering vil navnlig kunne indgå handlingens karakter og kontekst, beskyttelsesinteressen bag den pågældende straffebestemmelse og den forventede straf. Det vil desuden i alle tilfælde være afgørende, hvilket forsæt gerningspersonen havde ved udførelsen af den pågældende handling, herunder hvad anklagemyndigheden vurderer, at der kan føres bevis for.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.5.3.2 og 3.5.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

(Til § 118 f)

Straffeloven indeholder ikke bestemmelser, som selvstændigt kriminaliserer krigsforbrydelser mod ejendom. Handlingerne vil dog efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter straffelovens gældende bestemmelser eller efter militær straffelov.

Herudover fremgår det af § 1, nr. 3 og 5, i lov nr. 310 af 25. april 2018 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt, at medmindre forholdet er omfattet af militær straffelov, straffes med bøde eller fængsel indtil 12 år den, som forsætligt i strid med 2. protokol af 26. marts 1999 til UNESCO-konventionen af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt foretager omfattende ødelæggelse eller tilegnelse af kulturværdier beskyttet i henhold til konventionen og dennes 2. protokol (§ 1, nr. 3) eller tyveri, plyndring eller uretmæssig anvendelse af eller hærværk mod kulturværdier, der er beskyttet i henhold til konventionen (§ 1, nr. 5).

Der henvises om gældende ret nærmere til pkt. 3.5.1.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det foreslås, at der indsættes en straffebestemmelse om krigsforbrydelser mod ejendom i straffeloven som § 118 f, hvorefter fire typer af handlinger vil udgøre krigsforbrydelser, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Udtrykket »væbnet konflikt« vil skulle forstås i overensstemmelse med den humanitære folkeret. Der skelnes i den humanitære folkeret grundlæggende mellem to konflikttyper: internationale væbnede konflikter og ikke-internationale væbnede konflikter. En international væbnet konflikt er en konflikt, der finder sted mellem to eller flere stater. En ikke-international væbnet konflikt er en konflikt, der finder sted mellem en stat og en ikke-statslig organiseret væbnet gruppe eller mellem flere ikke-statslige organiserede væbnede grupper. Det er de faktiske forhold, der afgør, om der foreligger en væbnet konflikt. En parts manglende anerkendelse af, at der foreligger en væbnet konflikt, har derfor ikke betydning.

Strafansvar efter den foreslåede bestemmelse vil forudsætte, at den pågældende handling omfattes af gerningsindholdet i én eller flere af de foreslåede forbrydelser i § 118 f, stk. 1, nr. 1-4, og at lovovertræ-

delsen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt som defineret i den humanitære folkeret. I den foreslåede bestemmelse anvendes udtrykket »væbnet konflikt«, hvorved alle fire forbrydelser vil udgøre en krigsforbrydelse i både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter.

Det vil grundlæggende være et krav, at den pågældende handling er foretaget i tilknytning til den væbnede konflikt. »I tilknytning til« indebærer, at handlingen skal være foretaget i sammenhæng med og have en forbindelse til den væbnede konflikt. Dette kontekstkrav er på engelsk gengivet som: »in the context of and was associated with«. Handlinger, der tilfældigvis finder sted i et geografisk område, hvor der er en væbnet konflikt, men ikke har forbindelse til den væbnede konflikt, vil derfor falde uden for bestemmelsen.

Efter det foreslåede § 118 f, nr. 1, er det en krigsforbrydelse at plyndre, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved udtrykket »plyndrer« forstås, at et medlem af en konfliktparts væbnede styrker uberettiget tilegner sig modstanderens private eller offentlige formuegoder med personlig vinding for øje. Gerningspersonen vil skulle have frataget eller aftvunget nogen en fremmed rørlig ting, bragt en stjålet ting i sikkerhed eller tvunget nogen til en handling eller undladelse, der medfører formuetab for den forurettede eller en tredjeperson.

Alene plyndring i en kontekst af flere plyndringshandling vil være omfattet af bestemmelsen. Bestemmelsen vil efter omstændighederne kunne omfatte tilegnelse af enkelte formuegoder, men det vil i sådanne tilfælde forudsætte, at handlingen er foretaget som en del af en serie tilsvarende plyndringshandling foretaget af gerningspersonen eller dennes allierede i konfliktpartens væbnede styrker. Den foreslåede bestemmelse vil således adskille sig fra almindeligt tyveri af enkelte genstande.

Omfattet vil eksempelvis være formuegoder taget fra nogen på kamppladsen eller i forbindelse med eftersøgning af frihedsberøvede, syge, sårede eller døde samt formuegoder tilegnet i forbindelse med »frit lejde«-aktioner og lignende.

At gerningspersonen skal være et medlem af en konfliktparts væbnede styrker indebærer, at ansvarssubjektet efter bestemmelsen alene vil kunne være militært personel, det vil sige kombattanter eller personer, der deltager aktivt i fjendtlighederne.

Gerningspersonen vil skulle have til hensigt at tilegne sig formuegodet til privat brug eller tvinge nogen til en handling eller undladelse, der medfører formuetab for den forurettede eller en tredjeperson med hensigt om personlig vinding.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xvi, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. v, i Straffedomstolens statut om plyndring.

Efter det foreslåede § 118 f, nr. 2, er det en krigsforbrydelse at beslaglægge, konfiskere, ødelægge eller tilegne sig ejendom, når handlingen ikke er retfærdiggjort af tvingende militær nødvendighed, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved »ødelægger« forstås skadeforvoldelse i hvilken som helst form, eksempelvis ildspåsættelse, nedrivning eller sabotage.

Ved »beslaglægger« forstås en midlertidig foranstaltning, hvor modstanderens ejendom tages i gerningspersonens besiddelse. Ved »konfiskerer« forstås en permanent foranstaltning, hvor dispositions- og ejendomsretten til modstanderens ejendom er overgået til gerningspersonen.

Begrebet »ejendom« omfatter al ejendom, uanset om den er privat- eller statsejet. Såvel bygninger,

infrastruktur, transportmidler, afgrøder, marker, skove som anden fast ejendom eller løsøre vil være omfattet af begrebet. Både militær og civil ejendom vil være omfattet af bestemmelsen.

Enhver ødelæggelse, tilegnelse, beslaglæggelse eller konfiskation af ejendom vil ikke være omfattet af bestemmelsen, idet tvingende militær nødvendighed vil kunne retfærdiggøre handlingen. Hvorvidt ødelæggelse, tilegnelse, beslaglæggelse eller konfiskation af en ejendom er en tvingende militær nødvendighed, vil skulle afgøres ud fra de foreliggende konkrete omstændigheder. Den militære fordel vil skulle sammenholdes med ødelæggelserne og omfanget heraf.

Tvingende militær nødvendighed vil eksempelvis være ødelæggelse af bygninger, afgrøder eller infrastruktur, der er uundgåelige i forbindelse med militære køretøjers færdsel på kamppladsen.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra a, nr. iv, i Straffedomstolens statut om omfattende ødelæggelse samt tilegnelse af ejendom samt artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xiii, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. xii, om ødelæggelse eller beslaglæggelse af modpartens ejendom.

Efter det foreslåede § 118 f, nr. 3, er det en krigsforbrydelse at ødelægge eller tilegne sig kulturværdier i stort omfang i strid med UNESCO-konvention af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt og dennes 2. protokol, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Den foreslåede bestemmelse svarer indholdsmæssigt til § 1, nr. 3, i lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt, der samtidig foreslås ophævet, jf. lovforslagets § 5. Der er med forslaget ikke tilsigtet nogen indholdsmæssig ændring af bestemmelsen.

Begrebet »kulturværdier« vil skulle forstås i overensstemmelse med konventionens definition, herunder flytbare og ikke-flytbare værdier af stor betydning for alle folkeslags kulturarv såsom mindesmærker, kirkelige eller verdslige, arkitektoniske, kunstneriske, historiske eller arkæologiske steder, kunstværker, manuskripter, bøger og andre genstande af kunstnerisk, historisk eller arkæologisk interesse, såvel som videnskabelige samlinger og vigtige samlinger af bøger eller arkiver eller af reproduktioner af ovenfor beskrevne genstande.

Der vil skulle være tale om omfattende ødelæggelse eller tilegnelse af kulturværdier, som er omfattet af den almindelige beskyttelse efter konventionens artikel 4, særlig beskyttelse efter konventionens artikel 8 eller forhøjet beskyttelse efter konventionens 2. protokol. Det er ikke en forudsætning for beskyttelsen, at kulturværdierne er tildelt forhøjet beskyttelse efter konventionens 2. protokol.

Med »i stort omfang« menes eksempelvis uoprettelig skade, hvor værdier af stor betydning er gået tabt eller i stort omfang er bortkommet.

Kravet om, at handlingen skal være begået mod kulturværdier, der er beskyttet i henhold til konventionens 2. protokol, indebærer, at handlingen bl.a. skal være omfattet af protokollens tidsmæssige og geografiske anvendelsesområde, det vil sige under en væbnet konflikt, herunder også besættelse. Afgrænsningen er nærmere beskrevet i protokollens artikel 3 og artikel 22 samt konventionens artikel 18. Ødelæggelser, som sker af bydende militær nødvendighed, er ikke omfattet, jf. artikel 6 i konventionens 2. protokol.

I flere tilfælde vil en handling, der er omfattet af den foreslåede bestemmelse, også kunne være omfattet af de andre foreslåede bestemmelser om krigsforbrydelser, der har et indhold svarende til indholdet i krigsforbrydelsesbestemmelserne i Straffedomstolens statut. Eksempelvis § 118 f, nr. 1 og 2, om henholdsvis plyndring og at ødelægge, beslaglægge, konfiskere eller tilegne sig ejendom, der ikke er retfærdiggjort af tvingende militær nødvendighed.

Det forudsættes, at det foreslåede § 118 f, nr. 3, alene finder anvendelse, hvis forholdet ikke er omfattet af

de øvrige krigsforbrydelser, der har et indhold svarende til artikel 8 om krigsforbrydelser i Straffedomstolens statut.

Efter det foreslåede § 118 f, nr. 4, er det en krigsforbrydelse at plyndre, begå tyveri af eller udføre hærværk mod eller uretmæssigt anvende kulturværdier i strid med UNESCO-konventionen af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt og dennes 2. protokol, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Den foreslåede bestemmelse svarer til § 1, nr. 5, i lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt, der samtidig foreslås ophævet, jf. lovforslagets § 5. Der er med forslaget ikke tilsigtet nogen indholdsmæssig ændring af bestemmelsen.

Ved udtrykket »plyndrer« forstås, at et medlem af en konfliktparts væbnede styrker uberettiget tilegner sig modstanderens private eller offentlige formuegoder med personlig vinding for øje. Gerningspersonen vil skulle have frataget eller aftvunget nogen en fremmed rørlig ting, bragt en stjålen ting i sikkerhed eller tvunget nogen til en handling eller undladelse, der medfører formuetab for den forurettede eller en tredjeperson.

Alene plyndring i en kontekst af flere plyndringshandlinger vil være omfattet af bestemmelsen. Bestemmelsen vil efter omstændighederne kunne omfatte borttagelse af enkelte formuegoder, men det vil i sådanne tilfælde forudsætte, at handlingen er begået som en del af en serie tilsvarende plyndringshandlinger begået af gerningspersonen eller dennes allierede i konfliktpartens væbnede styrker. Plyndring vil således adskille sig fra almindeligt tyveri af enkelte genstande.

Omfattet vil eksempelvis være formuegoder taget fra nogen på kamppladsen eller i forbindelse med eftersøgning af frihedsberøvede, syge, sårede eller døde samt formuegoder tilegnet i forbindelse med »frit lejde«-aktioner og lignende.

Ved formuleringen »begår tyveri af« forstås borttagelse af en fremmed rørlig ting uden ejerens samtykke for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding ved dens tilegnelse. Begrebet vil skulle forstås i overensstemmelse med straffelovens § 276 om tyveri.

»Udfører hærværk mod« vil skulle forstås som ødelæggelse, beskadigelse eller bortskaffelse af ting, der tilhører en anden, i overensstemmelse med straffelovens § 291.

Udtrykket »uretmæssigt anvender« vil kunne omfatte bl.a. underslæb, uretmæssig tilegnelse, omsætning og udførelse af kulturværdier. Dette skal ses i sammenhæng med, at der i de seneste årtiers væbnede konflikter er eksempler på omfattende plyndring og tyveri af kulturværdier, hvor der efterfølgende er sket ulovlig udførelse og videresalg af kulturværdier, hvorved de kommer til at fungere som indkomstkilde for terrorgrupper og militser.

Begrebet »kulturværdier« vil skulle forstås i overensstemmelse med konventionens definition, herunder flytbare og ikke-flytbare værdier af stor betydning for alle folkeslags kulturarv såsom mindesmærker, kirkelige eller verdslige, arkitektoniske, kunstneriske, historiske eller arkæologiske steder, kunstværker, manuskripter, bøger og andre genstande af kunstnerisk, historisk eller arkæologisk interesse, såvel som videnskabelige samlinger og vigtige samlinger af bøger eller arkiver eller af reproduktioner af ovenfor beskrevne genstande.

Kravet om, at handlingen skal være begået mod kulturværdier, der er beskyttet i henhold til konventionens 2. protokol, indebærer, at handlingen bl.a. skal være omfattet af protokollens tidsmæssige og geografiske anvendelsesområde, det vil sige under en væbnet konflikt, herunder også besættelse. Afgrænsningen

er nærmere beskrevet i protokollens artikel 3 og artikel 22 samt konventionens artikel 18. Ødelæggelser, som sker af bydende militær nødvendighed, er ikke omfattet, jf. artikel 6 i konventionens 2. protokol.

I flere tilfælde vil en handling, der er omfattet af den foreslåede bestemmelse, også kunne være omfattet af andre foreslåede bestemmelser om krigsforbrydelser, der har et indhold svarende til indholdet i krigsforbrydelsesbestemmelserne i Straffedomstolens statut. Eksempelvis § 118 f, nr. 1 og 2, om henholdsvis plyndring og at ødelægge, beslaglægge, konfiskere eller tilegne sig ejendom, der ikke er retfærdiggjort af tvingende militær nødvendighed.

Det forudsættes, at det foreslåede § 118 f, nr. 4, alene vil finde anvendelse, hvis forholdet ikke er omfattet af de øvrige krigsforbrydelser, der har et indhold svarende til artikel 8 om krigsforbrydelser i Straffedomstolens statut.

Straffedomstolens og andre internationale domstoles praksis vil i relevant omfang skulle indgå som et fortolkningsbidrag ved fastlæggelsen af det nærmere indhold i den foreslåede § 118 f om krigsforbrydelser mod ejendom.

I visse tilfælde vil en handling kunne være omfattet af både den foreslåede bestemmelse om krigsforbrydelser mod ejendom og straffelovens terrorbestemmelser i §§ 114-114 j.

Om en given handling vil skulle retsforfølges efter straffelovens terrorbestemmelser eller den foreslåede bestemmelse om krigsforbrydelser mod ejendom eller efter både terrorbestemmelserne og bestemmelsen om krigsforbrydelser mod ejendom vil skulle afgøres efter en samlet konkret vurdering. I denne vurdering vil navnlig kunne indgå handlingens karakter og kontekst, beskyttelsesinteressen bag den pågældende straffebestemmelse og den forventede straf. Det vil desuden i alle tilfælde være afgørende, hvilket forsæt gerningspersonen havde ved udførelsen af den pågældende handling, herunder hvad anklagemyndigheden vurderer, at der kan føres bevis for.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.5.3.3 og 3.5.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

(Til § 118 g)

Straffeloven indeholder ikke bestemmelser, som selvstændigt kriminaliserer krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker. Handlingerne vil dog efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter straffelovens gældende bestemmelser eller efter militær straffelovs § 36, stk. 1, om forsætligt misbrug m.v. af kendetegn eller betegnelse, som er forbeholdt personer, indretninger og materiel, der er bestemt til at yde hjælp til sårede eller syge. Der henvises om gældende ret nærmere til pkt. 3.5.1.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det foreslås, at der indsættes en straffebestemmelse om krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker i straffeloven som § 118 g, hvorefter tre typer af handlinger vil udgøre krigsforbrydelser, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Udtrykket »væbnet konflikt« vil skulle forstås i overensstemmelse med den humanitære folkeret. Der skelnes i den humanitære folkeret grundlæggende mellem to konflikttyper: internationale væbnede konflikter og ikke-internationale væbnede konflikter. En international væbnet konflikt er en konflikt, der finder sted mellem to eller flere stater. En ikke-international væbnet konflikt er en konflikt, der finder sted mellem en stat og en ikke-statslig organiseret væbnet gruppe eller mellem flere ikke-statslige organiserede væbnede grupper. Det er de faktiske forhold, der afgør, om der foreligger en væbnet konflikt. En parts manglende anerkendelse af, at der foreligger en væbnet konflikt, har derfor ikke betydning.

Strafansvar efter den foreslåede bestemmelse vil forudsætte, at den pågældende handling omfattes af

gerningsindholdet i én eller flere af de foreslåede forbrydelser i § 118 g, nr. 1-3, samt at lovovertrædelsen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt som defineret i den humanitære folkeret. I den foreslåede bestemmelse anvendes udtrykket »væbnet konflikt«, hvorved lovovertrædelsen vil udgøre en krigsforbrydelse i både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter.

Det vil grundlæggende være et krav, at den pågældende handling er foretaget i tilknytning til den væbnede konflikt. »I tilknytning til« indebærer, at handlingen skal være foretaget i sammenhæng med og have en forbindelse til den væbnede konflikt. Dette kontekstkrav er på engelsk gengivet som: »in the context of and was associated with«. Handlinger, der tilfældigvis finder sted i et geografisk område, hvor der er en væbnet konflikt, men ikke har forbindelse til den væbnede konflikt, vil derfor falde uden for bestemmelsen.

Efter det foreslåede § 118 g, nr. 1, er det en krigsforbrydelse at angribe personel, installationer, materiel, enheder eller befordringsmidler, der er involveret i humanitære indsatser eller fredsbevarende missioner i overensstemmelse med FN-pagten eller lignende internationale fredsbevarende missioner, og som er berettiget til beskyttelse efter den humanitære folkeret, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved »humanitære indsatser« berettiget til beskyttelse efter den humanitære folkeret forstås eksempelvis forsyninger af mad, lægemidler, tøj, sengetøj, husly og andre lignende nødvendigheder, som er påkrævet for, at en civilbefolkning kan overleve.

Udtrykket »fredsbevarende missioner« vil omfatte missioner, som FN har truffet beslutning om i overensstemmelse med FN-pagtens kapitel VI om fredelig bilæggelse af tvister, og som er under kontrol af FN.

At en fredsbevarende mission er under FN-pagten vil indebære, at missionen udføres under militær kommando og kontrol af FN, det vil sige, at styrken er underlagt en af FN udpeget militær chef, der refererer direkte til FN, og som befaler direkte til underlagte enheder. De medvirkende styrkers handlinger vil således skulle henregnes til FN. Både civilt og militært personel afgivet til den fredsbevarende mission vil være omfattet af bestemmelsen.

Den fredsbevarende mission vil skulle være berettiget til beskyttelse efter den humanitære folkeret. Indsættelse af FN-styrker under FN-pagtens kapitel VI om fredelig bilæggelse af tvister forudsætter værtslandets samtykke, upartiskhed i missionen, det vil sige, at den fredsbevarende mission ikke tager parti med den ene konfliktpart, og at FN-styrkens magtanvendelse begrænses til selvforsvar. Selvforsvarsbegrebet for FN's fredsbevarende missioner har udviklet sig til at omfatte både FN-styrker, materiel og missionens formål, f.eks. at beskytte civile.

Det vil være en betingelse, at det beskyttede personel og materiel m.v. ikke direkte bidrager til militære aktioner på nogen side i konflikten eller deltager direkte i fjendtlighederne. FN-missioner, der på denne måde deltager direkte i fjendtlighederne, vil ikke være beskyttet efter bestemmelsen. Denne vurdering vil afhænge af de konkrete omstændigheder fra sag til sag.

Beskyttede fredsbevarende missioner vil desuden omfatte lignende fredsbevarende missioner, der gennemføres efter en international aftale, som er i overensstemmelse med FN's formål og principper, herunder at sikre verdensfreden og sikkerheden. Det vil kunne omfatte operationer gennemført af regionale organisationer, herunder eksempelvis Den Europæiske Union eller Den Afrikanske Union. Det vil være en betingelse, at den regionalt iværksatte fredsbevarende mission opfylder de samme betingelser som en FN-mission, herunder en uafhængig militær chef og magtanvendelse udelukkende ved selvforsvar.

Ved udtrykket »angriber« forstås enhver voldshandling, der har til hensigt at forvolde skade eller dræ-

be. Det er uden betydning, om der faktisk forvoldes skade, eller om nogen bliver dræbt som følge af angrebet.

Personel omfatter både civilt og militært personel. Installationer omfatter eksempelvis drikkevandsinstallationer og sanitetsinstallationer som f.eks. hospitaler og infirmerier. Materiel omfatter eksempelvis køretøjer, våben, sikkerhedsveste og sanitetsmateriel, herunder medicin. Enheder vil eksempelvis omfatte hospitalsskibe og sanitetsluftfartøjer. Befordringsmidler vil eksempelvis omfatte køretøjer, skibe og helikoptere.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. iii, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. iii, i Straffedomstolens statut om angreb på personel eller materiel m.v. involveret i humanitære indsatser eller fredsbevarende missioner som krigsforbrydelse.

Bestemmelsen vil alene angå angreb mod humanitære indsatser og fredsbevarende missioner i overensstemmelse med FN-pagten eller lignende internationale fredsbevarende missioner, som er berettiget til beskyttelse efter den humanitære folkeret. Bestemmelsen vil derimod ikke omfatte angreb rettet mod hjælpearbejde udført af Røde Kors eller andre lignende humanitære organisationer, der i stedet vil være omfattet af det foreslåede § 118 g, nr. 2.

Efter det foreslåede § 118 g, nr. 2, er det en krigsforbrydelse at angribe personel, bygninger, materiel eller sanitetsenheder eller -transporter, der i overensstemmelse med den humanitære folkeret anvender et af Genève-konventionernes, herunder disses tillægsprotokollers, beskyttede kendemærker, eller emblemer eller anden identifikationsmetode, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Genève-konventionernes, herunder disses tillægsprotokollers, beskyttede kendemærker og emblemer omfatter det røde kors, den røde halvmåne, det røde David-skjold, den røde løve og sol samt den røde krystal.

Ved udtrykket »anden identifikationsmetode« forstås en metode, der kan identificere, at pågældende personel, bygning, materiel, sanitetsenhed eller -transport er beskyttet efter Genève-konventionerne, herunder disses tillægsprotokoller. Omfattet vil eksempelvis være en ambulances blå eller røde lys. Andre lys- eller radiosignaler vil ligeledes kunne være omfattet.

Personel omfatter civilt ansatte eller andre personer, der er tilknyttet den humanitære organisation eller det beskyttede materiel eller den beskyttede sanitetsenhed eller -transport. Bygninger omfatter eksempelvis hospitaler og kontorbygninger. Materiel omfatter eksempelvis køretøjer, sikkerhedsveste og sanitetsmateriel, herunder medicin. Sanitetsenheder vil eksempelvis omfatte hospitalsskibe. Sanitetstransporter vil eksempelvis omfatte ambulancer og helikoptere.

For humanitære indsatser vil det være en betingelse for den særlige beskyttelse, at den humanitære indsats gennemføres uden forskelsbehandling og dermed er en hjælp til alle.

Ved formuleringen »angriber« forstås enhver handling foretaget mod personel, bygninger, materiel, sanitetsenheder eller -transporter, der anvender et af Genève-konventionernes og tillægsprotokollernes beskyttede kendemærker eller emblemer eller anden identifikationsmetode i overensstemmelse med den humanitære folkeret, med den hensigt at forvolde skade eller dræbe. Det vil ikke være af betydning, om der faktisk bliver forvoldt skade eller dræbt nogen som følge af angrebet.

Det vil være en betingelse for beskyttelse, at det beskyttede personel m.v. ikke direkte deltager i fjendtlighederne eller bidrager til militære aktioner til fordel for en af konfliktparterne i den væbnede konflikt.

Det vil i sådanne tilfælde være en betingelse for bortfald af beskyttelsen for bygninger, materiel, sani-

tetsenheder eller -transporter, at der er givet en advarsel fra den angribende part, hvor der om muligt fastsættes en tidsfrist, inden for hvilken modparten gives mulighed for at rette op på adfærden eller at fjerne eventuelle misforståelser herom samt at evakuere syge og sårede inden et eventuelt angreb.

Kravet om advarsel vil ikke gælde for individuelt sanitetspersonel, der mister beskyttelsen umiddelbart, og dermed vil kunne angribes uden advarsel.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xxiv, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. ii, i Straffedomstolens statut om forsætligt angreb på bygninger, materiel, sanitetsenheder og -transporter og personel, der i overensstemmelse med folkeretten anvender Genève-konventionernes kendemærker eller anden identifikationsmetode.

Efter det foreslåede § 118 g, nr. 3, er det en krigsforbrydelse at misbruge parlamentærflag, fjendens flag, FN-flag eller militære symboler eller uniformer eller Genève-konventionernes, herunder disses tillægsprotokollers, beskyttede kendemærker, hvor misbruget uagtsomt har død eller alvorlig personskade til følge, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved udtrykket »misbruger« forstår, at gerningspersonen bruger et flag, en uniform eller et kendemærke på en måde, som ikke er den tiltænkte måde, der fremgår af Genève-konventionerne af 1949 og 1., 2. og 3. tillægsprotokol. Det vil være misbrug, uanset hvordan flaget, uniformen eller kendemærket anvendes, og uanset til hvilket formål.

Misbruget kan være med den hensigt at værne, begunstige eller beskytte egen militæraktion eller hindre modpartens militære aktion.

Misbrug af parlamentærflag (det hvide fredsflag) vil eksempelvis omfatte situationer, hvor parlamentærflaget misbruges til at give indtryk af, at man ønsker at forhandle.

Misbrug af militære symboler, uniformer eller fjendens flag vil eksempelvis omfatte situationer, hvor gerningspersonen ifører sig modpartens militære uniform for at lette eller dække over egen militæraktion, herunder for at komme igennem modstanderens frontlinje som en del af en militæraktion.

Misbrug af Genève-konventionernes, herunder disses tillægsprotokollers, beskyttede kendemærker omfatter anvendelse af det røde kors, den røde halvmåne, det røde David-skjold, den røde løve og sol samt den røde krystal på en måde, der er forbudt efter den humanitære folkeret. Misbrug af FN-flag vil omfatte alle flag tilhørende FN's organisationer, herunder FN's Verdensfødevareprogram (WFP), FN's Højkommissariat for Flygtninge (UNHCR), FN's Børnefond (UNICEF) og Verdenssundhedsorganisationen (WHO).

Det vil være en betingelse, at misbruget uagtsomt har medført alvorlig personskade eller død. Misbrug, der ikke har medført sådan alvorlig personskade eller død, vil ikke være omfattet af bestemmelsen, herunder eksempelvis misbrug af fjendens uniform for at bringe sig selv i sikkerhed.

Gerningspersonen vil skulle have forsæt til at misbruge parlamentærflag, fjendens flag, FN-flag eller militære symboler eller uniformer eller misbruge Genève-konventionernes, herunder disses tillægsprotokollers, beskyttede kendemærker eller emblemer eller anden identifikationsmetode. Det vil dog som nævnt være tilstrækkeligt, at følgerne i form af død eller alvorlig skade kan tilregnes gerningspersonen som uagtsomme.

Den foreslåede bestemmelse er indholdsmæssigt relateret og grænser op til det foreslåede § 118 h, nr. 5, om at dræbe eller såre en modstander ved at besvige denne til at tro, at gerningspersonen har ret til beskyttelse. Bestemmelsen rummer det såkaldte forbud mod perfidi i den humanitære folkeret. Det foreslåede § 118 h, nr. 5, forbyder forsætlig skade eller drab på en modstander ved svigagtigt at skabe en

vildfarelse ved brug af bl.a. parlamentærflaget, mens det foreslåede § 118 g, nr. 3, forbyder misbrug af bl.a. parlamentærflaget, hvor skade eller drab på modstanderen blot skal være en uagtsom følge.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. vii, i Straffedomstolens statut om uretmæssig anvendelse af parlamentærflaget, fjendens eller FN's flag eller militære symboler eller uniformer samt Genève-konventionernes kendemærker med død eller alvorlig personskade til følge. Bestemmelsen i Straffedomstolens statut finder alene anvendelse i international væbnet konflikt. Efter den foreslåede bestemmelse vil anvendelsesområdet imidlertid omfatte både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter.

Straffedomstolens og andre internationale domstoles praksis vil i relevant omfang skulle indgå som et fortolkningsbidrag ved fastlæggelsen af det nærmere indhold i den foreslåede § 118 g om krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker.

I visse tilfælde vil en handling kunne være omfattet af både den foreslåede bestemmelse om krigsforbrydelser mod humanitære indsatser m.v. og straffelovens terrorbestemmelser i §§ 114-114 j. Det vil kunne være tilfældet, hvis en person eksempelvis tilslutter sig en terrororganisation, der er part i en international eller ikke-international væbnet konflikt, og begår bl.a. forbrydelser rettet mod civile nødhjælpsarbejdere.

Om en given handling vil skulle retsforfølges efter straffelovens terrorbestemmelser eller den foreslåede bestemmelse om krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker eller efter både terrorbestemmelserne og bestemmelsen om krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker vil skulle afgøres efter en samlet konkret vurdering. I denne vurdering vil navnlig kunne indgå handlingens karakter og kontekst, beskyttelsesinteressen bag den pågældende straffebestemmelse og den forventede straf. Det vil desuden i alle tilfælde være afgørende, hvilket forsæt gerningspersonen havde ved udførelsen af den pågældende handling, herunder hvad anklagemyndigheden vurderer, at der kan føres bevis for.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.5.3.4 og 3.5.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

(Til § 118 h)

Straffeloven indeholder ikke bestemmelser, som selvstændigt kriminaliserer krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder. Handlingerne vil dog efter omstændighederne bl.a. kunne straffes efter straffelovens gældende bestemmelser eller efter den militære straffelovs § 36, stk. 1, om forsætligt misbrug m.v. af kendetegn eller betegnelse, som er forbeholdt personer, indretninger og materiel, der er bestemt til at yde hjælp til sårede eller syge. Desuden vil handlingerne efter omstændighederne kunne straffes efter den militære straffelovs § 36, stk. 2, om en forsætlig fremgangsmåde, hvis anvendelse er i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller med folkeretlig sædvaneret.

Herudover fremgår det af § 1, nr. 1, 2 og 4, i lov nr. 310 af 25. april 2018 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt, at medmindre forholdet er omfattet af militær straffelov, straffes med bøde eller fængsel indtil 12 år den, der i strid med 2. protokol af 26. marts 1999 til UNESCO-konventionen af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt gør kulturværdier under forhøjet beskyttelse til genstand for angreb (§ 1, nr. 1), anvender kulturværdier under forhøjet beskyttelse eller deres umiddelbare omgivelser til støtte for militær aktion (§ 1, nr. 2) eller gør kulturværdier beskyttet i henhold til konventionen og dennes 2. protokol til genstand for angreb (§ 1, nr. 4).

Der henvises om gældende ret nærmere til pkt. 3.5.1.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det foreslås, at der indsættes en straffebestemmelse om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder i straffeloven som § 118 h, hvorefter det gøres strafbart at anvende ni forskellige former for forbudte kampmetoder i tilknytning til en væbnet konflikt.

Udtrykket »væbnet konflikt« vil skulle forstås i overensstemmelse med den humanitære folkeret, der grundlæggende skelner mellem to konflikttyper: internationale og ikke-internationale væbnede konflikter. En international væbnet konflikt er en konflikt, der finder sted mellem to eller flere stater. En ikke-international væbnet konflikt er en konflikt, der finder sted mellem en stat og en ikke-statslig organiseret væbnet gruppe eller mellem flere ikke-statslige organiserede væbnede grupper. Det er de faktiske forhold, der afgør, om der foreligger en væbnet konflikt. En parts manglende anerkendelse af, at der foreligger en væbnet konflikt, har derfor ikke betydning.

Strafansvar efter den foreslåede bestemmelse vil forudsætte, at den pågældende handling omfattes af gerningsindholdet i én eller flere af de foreslåede forbrydelser i § 118 h, nr. 1-9, og at lovovertrædelsen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt som defineret i den humanitære folkeret. I den foreslåede bestemmelse anvendes udtrykket »væbnet konflikt«, hvorved lovovertrædelsen vil udgøre en krigsforbrydelse i både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter.

Det vil grundlæggende være et krav, at den pågældende handling er foretaget i tilknytning til den væbnede konflikt. »I tilknytning til« indebærer, at handlingen skal være begået i sammenhæng med og have en forbindelse til den væbnede konflikt. Dette kontekstkrav er på engelsk gengivet som: »in the context of and was associated with«. Handlinger, der tilfældigvis finder sted i et geografisk område, hvor der er en væbnet konflikt, men ikke har forbindelse til den væbnede konflikt, vil derfor falde uden for bestemmelsen.

Efter det foreslåede § 118 h, nr. 1, er det en krigsforbrydelse at målrette et angreb mod civilbefolkningen som sådan eller mod civile, der ikke tager direkte del i fjendtlighederne, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Udtrykket »angreb« indebærer enhver form for voldshandling, hvad enten den er offensiv eller defensiv, i overensstemmelse med artikel 49, stk. 1, i 1. tillægsprotokol til Genève-konventionerne. Offensive handlinger og defensive handlinger er modsætninger, hvor offensive handlinger kan karakteriseres som fremstød for at slå fjenden fuldstændig, mens defensive handlinger kan karakteriseres som forsvarskamp. Handlingen vil skulle have til hensigt at forvolde skade eller dræbe civile eller civilbefolkningen. Det er uden betydning, om nogen faktisk bliver skadet eller dræbt som følge af angrebet. Cyberangreb vil også kunne være omfattet af begrebet »angreb«, hvis hensigten med cyberangrebet er at forvolde fysisk skade eller drab på civile eller civilbefolkningen.

Ved »civile« forstås enhver, der ikke er kombattant, når angrebet finder sted i forbindelse med en international væbnet konflikt, jf. artikel 50 i 1. tillægsprotokol til Genève-konventionerne af 12. august 1949 vedrørende beskyttelsen af ofre i internationale væbnede konflikter. I ikke-internationale væbnede konflikter er »civile« enhver, der ikke tager direkte del i fjendtlighederne, jf. artikel 13, stk. 3, i 2. tillægsprotokol til Genève-konventionerne af 12. august 1949 vedrørende beskyttelsen af ofre i ikke-internationale væbnede konflikter.

Ved »civilbefolkningen« forstås en gruppe af personer, der kan betegnes som civile personer i overensstemmelse med den humanitære folkerets definitioner som beskrevet ovenfor. En befolkning vil være at betragte som civil, selv om der er enkeltpersoner til stede blandt befolkningen, som ikke er omfattet af definitionen af civile.

At angrebet vil skulle rette sig mod civile eller civilbefolkningen som sådan indebærer, at både angreb på civile enkeltpersoner og angreb rettet mod et større antal civile vil være omfattet af bestemmelsen. Ved angreb på civilbefolkningen vil det ikke være et krav, at angrebet rammer alle civile i en befolkning.

Ved »målretter« forstås, at civile personer eller civilbefolkningen forsætligt gøres til genstand for et

angreb, og at hensigten med angrebet dermed er at ramme civile personer eller civilbefolkningen som sådan.

Kollateral skade som følge af angreb rettet mod militære mål vil dermed ikke være omfattet af bestemmelsen. Kollateral skade er de uundgåelige følgeskader eller tab, der kan opstå blandt beskyttede individer eller objekter som følge af et angreb rettet mod et militært mål. Kollaterale skader, der står i åbenbart misforhold til den forventede konkrete og direkte militære fordel, vil være omfattet af det foreslåede § 118 h, nr. 7, om angreb, der forårsager vilkårlig skade på bl.a. civile personer, der klart overstiger den forventede konkrete og direkte militære fordel. Der henvises til bemærkningerne nedenfor til det foreslåede § 118 h, nr. 7.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. i, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. i, i Straffedomstolens statut om angreb på civile.

Efter det foreslåede § 118 h, nr. 2, er det en krigsforbrydelse at udsulte civile som kampmetode ved at fritage, unddrage eller nægte dem adgang til mad, ejendomme eller genstande, der er uundværlige for deres overlevelse, herunder ved at forhindre nødhjælpsforsyninger i at komme frem, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved »fritage, unddrage eller nægte« forstår, at mad, ejendomme eller genstande borttages fra civile, der havde maden, ejendommene eller genstandene i deres besiddelse, at civile forhindres adgang til mad, ejendomme eller genstande ved f.eks. en belejring af en by eller et byområde med den hensigt at udsulte civilbefolkningen, og at civile nægtes adgang til mad, ejendomme eller genstande ved f.eks. at nægte lovlige nødhjælpsforsyninger adgang til et område.

Mad, ejendomme og genstande, der er uundværlige for civiles overlevelse, vil omfatte eksempelvis fødevarer, landbrugsområder for produktion af fødevarer og drikkevandsinstallationer samt tæpper og lignende udstyr til at overleve nætter i koldt vejr.

Nødhjælpsforsyninger indeholder normalt mad eller genstande, der er uundværlige for civiles overlevelse. At blokere eller på anden vis forsætligt forhindre nødhjælpsforsyninger i at komme frem til de civile vil være omfattet af bestemmelsen. Det er dog alene nødhjælpsforsyninger, der gennemføres i overensstemmelse med den humanitære folkeret, som vil være beskyttet efter bestemmelsen. Det vil eksempelvis ikke være en krigsforbrydelse at hindre nødhjælpsforsyninger i at komme frem, hvis modstandere, der deltager aktivt i fjendtlighederne, har gemt sig i nødhjælpsforsyningerne. Ligesom nødhjælpsforsyninger kan undersøges for militære objekter.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xxv, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. xix, i Straffedomstolens statut om forsætlig udsultning af civile som kampmetode ved at unddrage dem genstande, der er nødvendige for deres overlevelse, herunder forsætlig hindring af nødhjælpsforsyninger i henhold til Genève-konventionerne.

Efter det foreslåede § 118 h, nr. 3, er det en krigsforbrydelse at angribe civile ejendomme eller genstande, herunder bygninger, der anvendes til religion, uddannelse, kunst, videnskab eller velgørende formål, eller historiske mindesmærker, hospitaler eller områder, hvor syge og sårede opsamles, når de nævnte ejendomme eller genstande, bygninger, mindesmærker eller områder ikke udgør militære mål.

»Civile ejendomme eller genstande« er alle ejendomme og genstande, der ikke udgør militære mål. Militære mål er lovlige angrebsmål i forbindelse med en væbnet konflikt. Militære mål skal være begrænset til dem, der ifølge deres natur, beliggenhed, formål eller anvendelse udgør et effektivt bidrag til en militæraktion, og hvis fuldstændige eller delvise ødelæggelse, erobring eller neutralisering under de på

det pågældende tidspunkt herskende omstændigheder udgør en klar militær fordel, jf. artikel 52 i 1. tillægsprotokol til Genève-konventionerne.

Begreberne ejendomme og genstande vil skulle forstås i overensstemmelse med begrebet »objekt« i den humanitære folkeret. Omfattet er eksempelvis bygninger, landområder, broer og dyr.

Det vil være en forudsætning for bestemmelsens anvendelse, at de angrebne bygninger m.v. eller civile ejendomme eller genstande ikke udgør et militært mål på tidspunktet for angrebet. Eksempelvis vil en skole, der helt eller delvist nu anvendes som ammunitionsdepot, have mistet sin beskyttelse, og et angreb mod et sådant sted vil ikke være en krigsforbrydelse omfattet af bestemmelsen.

I tilfælde, hvor hospitaler og andre sanitetsenheder ændrer status til at udgøre et militært mål, vil der skulle gives en advarsel, før angrebet gennemføres, så eksempelvis sundhedspersonale og patienter på hospitalet kan evakueres inden angrebet. Der vil om muligt skulle fastsættes en tidsfrist, inden for hvilken modparten gives mulighed for at rette op på adfærden, fjerne eventuelle misforståelser herom eller evakuere beskyttede personer inden et angreb.

Det vil være selve angrebet, der er strafbart efter den foreslåede bestemmelse. Det er derfor uden betydning, om der faktisk er forvoldt skade på bygninger m.v. eller civile ejendomme eller genstande.

Udtrykket »angriber« indebærer enhver form for voldshandling, hvad enten den er offensiv eller defensiv, i overensstemmelse med bl.a. artikel 49, stk. 1, i 1. tillægsprotokol til Genève-konventionerne. Offensiv handlinger og defensive handlinger er modsætninger, hvor offensive handlinger kan karakteriseres som fremstød for at slå fjenden fuldstændig, mens defensive handlinger kan karakteriseres som forsvarskamp. Cyberangreb vil også kunne være omfattet af begrebet »angreb«, hvis hensigten med cyberangrebet er at forvolde fysisk skade eller drab på civile eller civilbefolkningen.

Ved bygninger, der anvendes til »religion«, forstås steder, der anvendes til gudsdyrkelse eller anden religiøs praksis, f.eks. kirker, synagoger, moskeer og templer.

Ved bygninger, der anvendes til »uddannelse«, forstås steder, der anvendes til at uddanne civilbefolkningen, f.eks. grundskoler, ungdomsuddannelser og universiteter. Ved bygninger, der anvendes til »videnskab«, forstås ligeledes universiteter eller andre institutioner, hvor der foretages videnskabelig forskning.

Bygninger, der anvendes til »kunst«, kan eksempelvis omfatte steder, der anvendes til at producere eller fremvise kunst, herunder kunstmuseer.

Bygninger, der anvendes til »velgørende formål«, kan eksempelvis omfatte steder, der arbejder for nødhjælp, ulandsbistand eller kirkeligt arbejde.

»Historiske mindesmærker« vil omfatte mindesmærker til erindring om en historisk begivenhed, eksempelvis Frihedsstøtten i København, Dannevirke, Dybbøl Mølle, og krigsmindesmærker som f.eks. Minde-lunden i Ryparken eller Monument over Danmarks internationale indsats efter 1948 i Kastellet.

»Hospitaler« omfatter alle steder, hvor syge og tilskadekomne patienter undersøges, plejes og behandles medicinsk. Ved »områder, hvor syge og sårede opsamles« forstås områder, hvor kamphandlingerne finder sted, der efter aftale med modparten er neutraliserede områder, så syge og sårede kombattanter og ikke-kombattanter og civile beskyttes uden forskelsbehandling mod den væbnede konflikts virkninger.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. ii, i Straffedomstolens statut om angreb på civile genstande samt artikel 8, stk. 2, litra b, nr. ix, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. iv, om forsætlige angreb på bygninger, historiske mindesmærker, hospitaler m.v.

Efter det foreslåede § 118 h, nr. 4, er det en krigsforbrydelse at angribe kulturværdier under beskyttelse eller forhøjet beskyttelse eller anvende kulturværdier under forhøjet beskyttelse eller deres umiddelbare omgivelser til støtte for militær aktion i strid med UNESCO-konvention af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt og dennes 2. protokol, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Den foreslåede bestemmelse svarer indholdsmæssigt til § 1, nr. 1, 2 og 4, i lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt, der samtidig foreslås ophævet, jf. lovforslagets § 5. Der er med forslaget ikke tilsigtet nogen indholdsmæssig ændring af bestemmelserne.

Begrebet »kulturværdier« vil skulle forstås i overensstemmelse med konventionens definition, herunder flytbare og ikke-flytbare værdier af stor betydning for alle folkeslags kulturarv såsom mindesmærker, kirkelige eller verdslige, arkitektoniske, kunstneriske, historiske eller arkæologiske steder, kunstværker, manuskripter, bøger og andre genstande af kunstnerisk, historisk eller arkæologisk interesse, såvel som videnskabelige samlinger og vigtige samlinger af bøger eller arkiver eller af reproduktioner af ovenfor beskrevne genstande.

Angrebet vil skulle være i strid med konventionens 2. protokol, hvilket bl.a. indebærer, at handlingerne skal være omfattet af protokollens tidsmæssige og geografiske anvendelsesområde, det vil sige under en væbnet konflikt, herunder også besættelse. Afgrænsningen er nærmere beskrevet i protokollens artikel 3 og artikel 22 samt konventionens artikel 18. Ødelæggelser, som sker af bydende militær nødvendighed, er ikke omfattet, jf. artikel 6 i konventionens 2. protokol.

Angreb på kulturværdier under »beskyttelse« indebærer, at kulturværdierne vil skulle være omfattet af den almindelige beskyttelse efter konventionens artikel 4 eller særlig beskyttelse efter konventionens artikel 8. Angreb på kulturværdier under »forhøjet beskyttelse« indebærer, at kulturværdierne vil skulle være tildelt forhøjet beskyttelse efter konventionens 2. protokol. Forhøjet beskyttelse tilkommer de kulturværdier, der er registreret som »kulturarv af største vigtighed for menneskeheden«, jf. artikel 10 i 2. tillægsprotokol. Forhøjet beskyttelse tildeles efter en godkendelsesproces. Listen omfatter bl.a. Castel del Monte i Italien, Askias' grav i Mali og Angkor Wat i Cambodja.

For angreb på kulturværdier afhænger strafbarheden heller ikke af, at der faktisk er forvoldt skade på kulturværdier, da det strafbare vil være angrebet i sig selv.

Med »anvendelse til støtte for militær aktion« menes at gøre brug af kulturværdier eller deres umiddelbare omgivelser til formål, som vil kunne føre til, at kulturværdien udsættes for beskadigelse eller ødelæggelse eller bliver til et lovligt militært mål, som modparten efter omstændighederne berettiget kan angribe i overensstemmelse med artikel 13 i konventionens 2. protokol.

Militære mål skal være begrænset til dem, der ifølge deres natur, beliggenhed, formål eller anvendelse udgør et effektivt bidrag til en militæraktion, og hvis fuldstændige eller delvise ødelæggelse, erobring eller neutralisering under de på det pågældende tidspunkt herskende omstændigheder udgør en klar militær fordel, jf. artikel 52 i 1. tillægsprotokol til Genève-konventionerne.

Det forudsættes, at det foreslåede § 118 h, nr. 4, alene anvendes, hvis forholdet ikke er omfattet af de øvrige krigsforbrydelser, der har et indhold svarende til artikel 8 om krigsforbrydelser i Straffedomstolens statut.

Efter det foreslåede § 118 h, nr. 5, er det en krigsforbrydelse at dræbe eller såre en modstander ved at besvige denne til at tro, at gerningspersonen har ret til beskyttelse, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Den foreslåede bestemmelse sigter til at kriminalisere det såkaldte forbud mod perfidi i den humanitære folkeret.

Efter den foreslåede bestemmelse vil det være strafbart for en gerningsperson at dræbe eller såre en modstander ved at besvige denne til at tro, at gerningspersonen har ret til beskyttelse ved at have en beskyttet status efter folkeretten. Forbrydelsen vil dermed være fuldbyrdet, når den besvagne modstander er blevet skadet eller dræbt.

Det vil være en betingelse, at den svigagtige handling er begået mod en modstander i forbindelse med den væbnede konflikt.

Svigen kan eksempelvis bestå i, at en gerningsperson skjuler sin identitet ved at iføre sig civil beklædning for at give modstanderen indtryk af, at gerningspersonen har en beskyttet civilstatus. Det kan ligeledes være tilfælde, hvor en kombattant foregiver at være såret og have nedlagt sine våben, således at der foregives at have en beskyttet status som hors de combat.

Svig kan endvidere eksempelvis bestå i, at parlamentærflaget (det hvide fredsflag) svigagtigt bruges til at give indtryk af, at man ønsker at forhandle, eller hvor Genève-konventionernes beskyttede kendemærker eller emblemer eller uniformer tilhørende FN bruges til at overbevise modstanderen om, at man har en beskyttet status i henhold til den humanitære folkeret. Det kunne eksempelvis være tilfælde, hvor gerningspersonen anvender et Røde Kors-køretøj for at komme tæt på modstanderen, hvorefter der åbnes ild.

Gerningspersonen vil skulle have forsæt til besvige modparten og derved forråde den skabte tillid eller tro til at dræbe eller såre modparten.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xi, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. ix, i Straffedomstolens statut om ved svig at dræbe eller såre personer, der tilhører den fjendtlige nation eller hær.

Efter det foreslåede § 118 h, nr. 6, er det en krigsforbrydelse at beordre eller true med, at der ikke vil blive vist nåde, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Det vil med den foreslåede bestemmelse være strafbart at beordre personer under gerningspersonens effektive myndighed og kontrol til, at der ikke må vises nåde, eller udstede en erklæring om eller true modstanderen med, at der ikke vil blive vist nåde.

Formuleringen »ikke vil blive vist nåde« indebærer, at der hverken må ske overgivelse eller være nogen overlevende. Det vil sige, at der afgives en ordre eller trussel om, at modpartens ønske om at overgive sig ikke vil blive efterkommet, og at modparten skal udslettes.

Det strafbare efter bestemmelsen vil være selve ordren eller truslen om, at der ikke må vises nåde.

Det vil være en betingelse for strafansvar efter bestemmelsen, at den pågældende har effektiv myndighed og kontrol over den underordnede styrke. Formelt rangniveau er ikke afgørende. Det afgørende vil være, at den pågældende har effektiv myndighed og kontrol over de underordnede.

I tilfælde, hvor ordren udføres af de underordnede styrker mod modstandere, der klart giver udtryk for, at de har til hensigt at overgive sig, og afstår fra fjendtlige handlinger, vil de underordnede kunne straffes for krigsforbrydelse ved drab af beskyttede personer efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 1, herunder beskyttede personer med status af hors de combat. Den overordnede, der har afgivet ordren, vil i sådanne tilfælde kunne straffes for medvirken efter straffelovens § 23. I andre tilfælde vil den overordnede efter

omstændighederne kunne straffes efter den foreslåede § 118 j om kommandosvar, hvis den overordnede ikke medvirker efter straffelovens § 23.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xii, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. x, i Straffedomstolens statut om at have erklæret eller beordret, at der ikke måtte være nogen overlevende, med det formål at true fjenden eller for at udføre fjendtligheder.

Efter det foreslåede § 118 h, nr. 7, er det en krigsforbrydelse at angribe med viden om, at det vil forårsage vilkårlig skade på civile personer eller tab af deres liv, skade på civile ejendomme og genstande eller udbredt, langvarig og alvorlig skade på naturmiljøet, der klart overstiger den forventede konkrete og direkte militære fordel, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Den foreslåede bestemmelse sigter til at pålægge et strafansvar for at påføre kollaterale skader, der klart overstiger den forventede konkrete og direkte militære fordel. Det vil sige en overtrædelse af proportionalitetsprincippet efter den humanitære folkeret. De kollaterale skader vil dermed skulle være uforholdsmæssige sammenholdt med den forventede konkrete og direkte militære fordel. Det vil sige, at der skal foretages en vurdering af forholdsmæssigheden af den samlede betydning af de kollaterale skader på den ene side og den forventede konkrete og direkte militære fordel på den anden side. Kun de uforholdsmæssige kollaterale skader vil være omfattet af bestemmelsen, mens forholdsmæssige kollaterale skader ikke vil være omfattet af bestemmelsen.

Udtrykket »klart overstiger den forventede konkrete og direkte militære fordel« indebærer, at fordelene vil skulle være konkret, hvorved forstås specifik frem for generel, og at fordelene vil skulle være direkte, hvorved forstås, at der er årsagssammenhæng mellem angrebet og den militære fordel. Fordelen vil skulle være tidsmæssigt tæt forbundet med angrebet, så fordelene er så sikkert indtrædende, at den som udgangspunkt alene er betinget af den militære aktions succesfulde gennemførelse og de naturlige følger heraf. At den forventede kollaterale skade klart skal overstige den forventede konkrete og direkte militære fordel for at være en krigsforbrydelse indebærer, at forholdsmæssighedsvurderingen klart skal falde ud til et sådant resultat.

Et isoleret set uforholdsmæssigt angreb vil efter omstændighederne kunne være et forholdsmæssigt angreb i den planlagte, sammenhængende og tidsmæssigt afgrænsede samlede militære aktion.

Ved »civile personer« forstås enhver, der ikke er kombattant, når angrebet finder sted i forbindelse med en international væbnet konflikt, jf. artikel 50 i 1. tillægsprotokol til Genève-konventionerne af 12. august 1949 vedrørende beskyttelsen af ofre i internationale væbnede konflikter. I ikke-internationale væbnede konflikter er »civile« enhver, der ikke tager direkte del i fjendtlighederne, jf. artikel 13, stk. 3, i 2. tillægsprotokol til Genève-konventionerne af 12. august 1949 vedrørende beskyttelsen af ofre i ikke-internationale væbnede konflikter.

»Civile ejendomme eller genstande« er alle ejendomme og genstande, der ikke udgør militære mål. Militære mål er lovlige angrebsmål i forbindelse med en væbnet konflikt. Militære mål skal være begrænset til dem, der ifølge deres natur, beliggenhed, formål eller anvendelse udgør et effektivt bidrag til en militær aktion, og hvis fuldstændige eller delvise ødelæggelse, erobring eller neutralisering under de på det pågældende tidspunkt herskende omstændigheder udgør en klar militær fordel, jf. artikel 52 i 1. tillægsprotokol til Genève-konventionerne.

Begreberne ejendomme og genstande vil skulle forstås i overensstemmelse med begrebet »objekt« i den humanitære folkeret. Omfattet er eksempelvis bygninger, landområder, broer og dyr.

Et omfattende militært angreb, der forårsager kollaterale skader, der klart overstiger den forventede konkrete og direkte militære fordel, vil eksempelvis kunne være anvendelse af missilsystemer, som er så upræcise, at de ikke er i stand til at træffe et bestemt militært mål, forudsat at gerningspersonen har viden om missilsystemets upræcighed.

Udtrykket »naturmiljøet« vil omfatte det naturlige miljø forstået i bred forstand. Det omfatter eksempelvis økosystemer, befolkninger, genstande nødvendige for befolkningens overlevelse, skove, flora, fauna og andre biologiske eller klimatiske elementer.

Det vil være en betingelse, at angrebet på naturmiljøet har forårsaget »udbredt, langvarig og alvorlig skade« på naturmiljøet. Der er tale om en betingelse, der indeholder en meget høj tærskel for angrebet, herunder at skaden eksisterer i flere årtier. Eksempelvis vil anvendelse af atomvåben som udgangspunkt overskride tærsklen og dermed være omfattet. Det samme vil gøre sig gældende for angreb mod anlæg eller installationer med farlige kræfter, f.eks. et kernekraftværk.

Anvendelse af herbicider (plantegifte) vil desuden kunne være omfattet, f.eks. en gift, der sprøjtes ud fra et luftfartøj, som skaber udbredt, langvarig og alvorlig skade på økosystemer og civilbefolkningen, herunder fosterskader.

Gerningspersonen vil skulle have forsæt til at angribe med viden om, at angrebet ville forårsage kollaterale skader, der er uforholdsmæssige sammenholdt med den forventede konkrete og direkte militære fordel. Det vil være gerningspersonens viden på angrebstidspunktet om skaderne af angrebet, der er afgørende. Det vil dermed være de for gerningspersonen tilgængelige oplysninger på angrebstidspunktet, som skal indgå i vurderingen af, hvad gerningspersonen vidste.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. iv, i Straffedomstolens statut om forsætlige angreb med viden om, at det pågældende angreb vil forårsage vilkårlige tab blandt civile eller skade på civile eller civile objekter eller udbredt, langvarig og alvorlig skade på det naturlige miljø, som klart ville overstige den forventede konkrete og direkte samlede militære fordel. Bestemmelsen i Straffedomstolens statut finder alene anvendelse i international væbnet konflikt. Efter den foreslåede bestemmelse vil anvendelsesområdet imidlertid omfatte både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter.

Efter det foreslåede § 118 h, nr. 8, er det en krigsforbrydelse at anvende tilstedeværelsen af en beskyttet person, jf. § 118 e, stk. 3, til at opnå, at visse steder, områder eller væbnede styrker ikke kan gøres til militære mål, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Bestemmelsen sigter til at gøre det strafbart som konfliktpart at anvende beskyttede personer som menneskeskjolde imod deres vilje med det formål at beskytte egne stillinger og militære mål eller for at hindre modstanderens militære operationer.

Bestemmelsen vil omfatte situationer, hvor gerningspersonen placerer individuelle civile eller dele af civilbefolkningen i militære mål, og situationer, hvor militære mål placeres blandt civilbefolkningen.

Placeringen af individuelle civile eller dele af civilbefolkningen i militære mål kan finde sted ved f.eks. at placere civile i permanente installationer såsom bygninger, våbendepoter, barakker, foran oliekluder, eller i mobile objekter som f.eks. militære hovedkvarterer og kampvogne.

Placeringen af militære mål blandt civilbefolkningen kan f.eks. finde sted på den måde, at våben lagres i private hjem eller ved, at beboelsesområder anvendes til militære formål.

Begge situationer skal være udført med det specifikke formål at beskytte eller lette egne militære operationer eller for at hindre modstanderens militære operationer.

Udtrykket »beskyttet person« er defineret i det foreslåede § 118 e, stk. 3. Der henvises nærmere til bemærkningerne til denne bestemmelse.

Det vil ikke have betydning for bestemmelsens anvendelse, om den beskyttede person faktisk skades eller dræbes som følge af udnyttelsen som menneskeskjold.

Brug af civile personer som skjold fratager ikke de civile personer deres beskyttelse og giver ikke modparten ret til at angribe i strid med den humanitære folkeret. En civil vil dog miste sin beskyttelse, hvis den civile af egen drift tager direkte del i fjendtlighederne ved at beskytte en konfliktparts militære mål.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xxiii, i Straffedomstolens statut om udnyttelse af tilstedeværelsen af en civil eller anden beskyttet person til at sikre visse steder, områder eller militære styrker mod militære operationer under en international væbnet konflikt. Bestemmelsen i Straffedomstolens statut finder alene anvendelse i international væbnet konflikt. Efter den foreslåede bestemmelse vil anvendelsesområdet imidlertid omfatte både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter.

Efter det foreslåede § 118 h, nr. 9, er det en krigsforbrydelse at angribe byer, landsbyer, boliger eller bygninger, der ikke forsvares, og som ikke udgør militære mål, hvis handlingen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved formuleringen »byer, landsbyer, boliger eller bygninger, der ikke forsvares« forstås, at byen, landsbyen, boligen eller bygningen er åben for besættelse uden modstand og frit kan besættes.

Det vil være en betingelse, at det angrebne område eller sted ikke udgør et militært mål. Det vil indebære, at kombattanter og flytbart militært udstyr skal være evakueret fra området eller stedet. Bestemmelsen vil også omfatte angreb mod demilitariserede zoner, det vil sige afgrænsede områder, hvor konfliktparterne har aftalt, at der ikke må befinde sig bl.a. militært personel.

Det uforsvarede område eller sted skal være tæt på kampområdet. Områder eller steder bag kampfronten vil ikke være omfattet af bestemmelsen. Den foreslåede bestemmelse sigter til at beskytte byer, landsbyer, boliger eller bygninger mod angreb, når disse er forladt og kan indtages uden kamp, da angrebet så ikke vil være en militær nødvendighed.

Udtrykket »angriber« omfatter enhver form for handling, hvad enten den er offensiv eller defensiv, i overensstemmelse med artikel 49, stk. 1, i 1. tillægsprotokol til Genève-konventionerne. Offensive handlinger og defensive handlinger er modsætninger, hvor offensive handlinger kan karakteriseres som fremstød for at slå fjenden fuldstændig, mens defensive handlinger kan karakteriseres som forsvarskamp. Cyberangreb vil således også være omfattet af begrebet »angreb«, hvis hensigten med cyberangrebet er at forvolde skade eller drab på civile eller civilbefolkningen. Angreb vil omfatte eksempelvis bombardementer.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. v, i Straffedomstolens statut om angreb på ubeskyttede steder. Bestemmelsen i Straffedomstolens statut finder alene anvendelse i international væbnet konflikt. Efter den foreslåede bestemmelse vil anvendelsesområdet imidlertid omfatte både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter.

Straffedomstolens og andre internationale domstoles praksis vil i relevant omfang skulle indgå som et for-

tolkningsbidrag ved fastlæggelsen af det nærmere indhold i den foreslåede § 118 h om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder.

I visse tilfælde vil en handling kunne være omfattet af både den foreslåede bestemmelse om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder og en eller flere af straffelovens terrorbestemmelser i §§ 114-114 j. Det vil kunne være tilfældet, hvis en person eksempelvis tilslutter sig en terrororganisation, der er part i en international eller ikke-international væbnet konflikt, og begår bl.a. forbrydelser rettet mod civile.

Om en given handling vil skulle retsforfølges efter straffelovens terrorbestemmelser eller den foreslåede bestemmelse om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder eller efter både terrorbestemmelserne og bestemmelsen om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder vil skulle afgøres efter en samlet konkret vurdering. I denne vurdering vil navnlig kunne indgå handlingens karakter og kontekst, beskyttelsesinteressen bag den pågældende straffebestemmelse og den forventede straf. Det vil desuden i alle tilfælde være afgørende, hvilket forsæt gerningspersonen havde ved udførelsen af den pågældende handling, herunder hvad anklagemyndigheden vurderer, at der kan føres bevis for.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.5.3.5 og 3.5.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

(Til § 118 i)

Straffeloven indeholder ikke bestemmelser, som selvstændigt kriminaliserer krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler. Handlingerne vil dog efter omstændighederne kunne straffes efter den militære straffelovs § 36, stk. 2, om forsætligt brug af krigsmiddel, hvis anvendelse er i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller med folkeretlig sædvaneret. Der henvises om gældende ret nærmere til pkt. 3.5.1.5 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det foreslås, at der indsættes en straffebestemmelse om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler i straffeloven som § 118 i, hvorefter det gøres strafbart at anvende fem typer af kampmidler i tilknytning til en væbnet konflikt.

Udtrykket »væbnet konflikt« vil skulle forstås i overensstemmelse med den humanitære folkeret, der grundlæggende skelner mellem to konflikttyper: internationale og ikke-internationale væbnede konflikter. En international væbnet konflikt er en konflikt, der finder sted mellem to eller flere stater. En ikke-international væbnet konflikt er en konflikt, der finder sted mellem en stat og en ikke-statslig organiseret væbnet gruppe eller mellem flere ikke-statslige organiserede væbnede grupper. Det er de faktiske forhold, der afgør, om der foreligger en væbnet konflikt. En parts manglende anerkendelse af, at der foreligger en væbnet konflikt, har derfor ikke betydning.

Strafansvar efter den foreslåede bestemmelse vil forudsætte, at den pågældende handling omfattes af gerningsindholdet i én eller flere af de foreslåede forbrydelser i § 118 i, nr. 1-5, samt at lovovertrædelsen er begået i tilknytning til en væbnet konflikt som defineret i den humanitære folkeret. I den foreslåede bestemmelse anvendes udtrykket »væbnet konflikt«, hvorved alle fem forbrydelser vil udgøre en krigsforbrydelse i både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter.

Det vil grundlæggende være et krav, at den pågældende handling er foretaget i tilknytning til den væbnede konflikt. »I tilknytning til« indebærer, at handlingen skal være foretaget i sammenhæng med og have en forbindelse til den væbnede konflikt. Dette kontekstkrav er på engelsk gengivet som: »in the context of and was associated with«. Handlinger, der tilfældigvis finder sted i et geografisk område, hvor der er en væbnet konflikt, men ikke har forbindelse til den væbnede konflikt, vil derfor falde uden for bestemmelsen.

Efter det foreslåede § 118 i, nr. 1, er det en krigsforbrydelse at anvende gift eller giftige våben i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved »giftige våben« forstås et våben, hvis primære eller eneste virkning er at forgifte eller kvæle. Gift kan både være naturligt udvundet fra f.eks. dyr og være fremstillet via kemiske processer.

For at være omfattet af den foreslåede bestemmelse skal den anvendte gift eller det giftige våben forårsage død eller alvorlig helbredsskade gennem dets giftige egenskaber som en del af dets normale anvendelse. Der vil således skulle foretages en vurdering af midlets karakter.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xvii, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. xiii, i Straffedomstolens statut om anvendelsen af gift eller forgiftede våben.

Efter det foreslåede § 118 i, nr. 2, er det en krigsforbrydelse at anvende biologiske eller kemiske våben i tilknytning til en væbnet konflikt.

Ved »biologiske« våben forstås våben, der er designet til at anvende mikrobiologiske eller andre biologiske stoffer eller toksiner til at forårsage død eller alvorlig skade på helbredet. Det er uden betydning, hvilken oprindelse eller fremstillingsmetode disse mikrobiologiske stoffer har.

Ved »kemiske« våben forstås våben, der er designet til at anvende giftige kemikalier og deres udgangsstoffer til at forårsage død eller alvorlig skade på helbredet gennem dets kvælende eller giftige egenskaber. Giftige kemikalier er ethvert kemikalie, som ved sin indvirkning på biologiske processer kan forårsage død eller varig skade på mennesker eller dyr. Det er uden betydning, hvilken oprindelse eller fremstillingsmetode kemikalierne har.

For at være omfattet af den foreslåede bestemmelse skal det anvendte biologiske eller kemiske våben forårsage død eller alvorlig skade på helbredet som en del af dets normale anvendelse.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xviii, og artikel 8, litra e, nr. xiv, i Straffedomstolens statut om kvælende, giftige eller andre gasser m.v. samt artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xxvii, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. xvi, om bakteriologiske og andre biologiske stoffer.

Efter det foreslåede § 118 i, nr. 3, er det en krigsforbrydelse at anvende projektiler, der nemt udvides eller udflades i den menneskelige krop, i tilknytning til en væbnet konflikt.

Udtrykket »udvides« er synonymt med at ekspandere. Udtrykket tager sigte på omkredsen af projektilet. Et projektil, der eksploderer, »udvides« ikke i bestemmelsens forstand.

Ved »udflades« vil skulle forstås, at projektilet flades ud. Et projektil, der krummer, bøjer eller i øvrigt ændrer form til noget, der ikke er fladt, vil ikke være udfladet efter den foreslåede bestemmelse.

Udtrykket »nemt« indebærer, at projektilet i de fleste situationer vil udvides eller udflades, men ikke nødvendigvis, at det skal ske i alle situationer. For at være omfattet af bestemmelsen skal projektilet være designet til at være ekspanderende med det formål at forårsage død eller skade ved træfning. Projektilets designede skadevirkning skal desuden være af en art, som medfører uundgåelig overflødig skade eller unødvendig lidelse.

Projektiler, der let udvider sig eller let udflades i den menneskelige krop, kan eksempelvis være ammunition af typen »soft point«, der er kendetegnet ved at have en hård kappe, som ikke dækker hele kernen, eller ammunition af typen »hollow point«, der har en udhulet spids. Det kan desuden være projektiler, der er gennemhullet af indskæringer, hvorved projektilets skadevirkning forøges.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xix, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. xv, i Straffedomstolens statut om anvendelsen af forbudte projektiler.

Efter det foreslåede § 118 i, nr. 4, er det en krigsforbrydelse at anvende våben, hvis primære våbenvirkning er at påføre den menneskelige krop skade ved sprængstykker, som ikke kan opfanges ved en røntgenundersøgelse, i tilknytning til en væbnet konflikt.

For at være omfattet af den foreslåede bestemmelse skal våbnets primære våbenvirkning og dermed dets designede formål være at påføre sådanne skader med sprængstykker, der ikke kan opfanges i den menneskelige krop.

Ikke-opfangelige sprængstykker kan eksempelvis være glasfragmenter, plastfragmenter eller plastikmateriale baseret på nanoteknologi.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xxviii, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. xvii, i Straffedomstolens statut om våben, der ikke lader sig opfange i det menneskelige legeme ved røntgen.

Efter det foreslåede § 118 i, nr. 5, er det en krigsforbrydelse at anvende laservåben, der er specifikt designet til som dets eneste eller en af dets våbenvirkninger at forårsage permanent blindhed, i tilknytning til en væbnet konflikt.

For at være omfattet af den foreslåede bestemmelse skal virkningen af laservåbnet være at forårsage permanent blindhed. Det udelukker ikke, at laservåbnet også kan have andre våbenvirkninger. Omfattet vil også være laservåben, der ikke er designet til at have en sådan våbenvirkning, men som efterfølgende tilvirkes til at have det.

Våbenvirkningen at forårsage permanent blindhed skal være rettet mod det ubeskyttede øje, hvorved forstås det blotte øje eller øjne med korrigerende synsindretninger som f.eks. almindelige briller eller kontaktlinser.

Den foreslåede bestemmelse tager udgangspunkt i artikel 8, stk. 2, litra b, nr. xxix, og artikel 8, stk. 2, litra e, nr. xviii, i Straffedomstolens statut om laservåben.

Straffedomstolens og andre internationale domstoles praksis vil i relevant omfang skulle indgå som et fortolkningsbidrag ved fastlæggelsen af det nærmere indhold i den foreslåede § 118 i om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler.

I visse tilfælde vil en handling kunne være omfattet af både den foreslåede bestemmelse om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler og en eller flere af straffelovens terrorbestemmelser i §§ 114-114 j. Det vil kunne være tilfældet, hvis en person eksempelvis tilslutter sig en terrororganisation, der er part i en international eller ikke-international væbnet konflikt og anvender biologiske eller kemiske våben mod civile.

Om en given handling vil skulle retsforfølges efter straffelovens terrorbestemmelser eller den foreslåede bestemmelse om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler eller efter både terrorbestemmelserne og bestemmelsen om krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler vil skulle afgøres efter en samlet konkret vurdering. I denne vurdering vil navnlig kunne indgå handlingens karakter og kontekst, beskyttelsesinteressen bag den pågældende straffebestemmelse og den forventede straf. Det vil desuden i alle tilfælde være afgørende, hvilket forsæt gerningspersonen havde ved udførelsen af den pågældende handling, herunder hvad anklagemyndigheden vurderer, at der kan føres bevis for.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.5.3.6 og 3.5.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

(Til § 118 j)

Det følger af straffelovens § 23, stk. 1, at den for en lovovertrædelse givne straffebestemmelse omfatter alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til gerningen.

Ved forbrydelser, hvor tilregnelsskravet er forsæt, kan der ikke straffes for uagtsom medvirken efter straffelovens § 23. Det bemærkes i den forbindelse, at straf for overtrædelse af de foreslåede bestemmelser om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser vil kræve forsæt.

Der henvises om gældende ret nærmere til pkt. 3.7.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det foreslås, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven som § 118 j, der pålægger en militær eller civil leder eller en person, der faktisk handler som sådan, selvstændigt strafansvar for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser, hvis personer under vedkommendes myndighed og kontrol begår en forbrydelse omfattet af §§ 118 c-118 i, og forbrydelsen er en følge af, at lederen ikke har udøvet behørig kontrol over dem, når to kumulative betingelser er opfyldt, jf. nedenfor.

Ved »militær eller civil leder« med »myndighed og kontrol« forstås en person, der som leder har bemyndigelse til at udstede ordrer i en formel hierarkisk struktur. Der vil ikke være et krav om et særligt formelt niveau af rang. Lederen behøver ikke at være den direkte leder, men kan også – og vil formentlig i praksis ofte – være en leder, der befinder sig flere led over de faktisk udførende gerningspersoner i den hierarkiske kommandostruktur, og som dermed ikke selv har været direkte involveret i udførelsen af de strafbare handlinger, jf. herved bemærkningerne nedenfor.

Inden for den militære hierarkiske struktur vil der være en formodning for, at en overordnet har en sådan kommandomyndighed, at vedkommende såvel formelt som reelt kan gennemtvinge sin vilje gennem udstedelse af ordrer.

Uden for en sådan formel hierarkisk militært opbygget struktur med mere løse og uformelle kommandoveje vil det afgørende være, om der er tale om en »person, der faktisk handler som sådan«. Det vil omfatte personer, der har en sådan faktisk myndighed og kontrol, at den pågældende besidder en reel evne til at forhindre eller straffe andre personers ulovlige handlinger, således at disse personer de facto må anses for værende underordnet den pågældende. Et menigt medlem af en enhed, som de øvrige medlemmer i særlig grad er tilbøjelige til at lytte til, og som herigennem er i stand til at udøve indflydelse på de andre, vil som udgangspunkt ikke være omfattet af kommandoansvaret.

Omfattet vil kunne være eksempelvis personer, der er en del af paramilitære enheder, der ikke er en del af den væbnede styrke, eller politiansatte med kommando over væbnede politistyrker.

Det vil kunne indgå i vurderingen af, hvorvidt en person har myndighed og kontrol, at den pågældende har beføjelse til at udstede ordrer, kapacitet til at sikre overholdelse af ordrer samt til at kunne erstatte, fjerne, disciplinere og efterforske de underordnede. Omvendt vil manglende efterlevelse af ordrer og en svag kommandokæde kunne tale for, at den pågældende ikke har den fornødne effektive kommandomyndighed og kontrol med andre medlemmer af samme enhed.

Det vil ikke være en forudsætning, at den militære eller civile leder eller en person, der faktisk handler som sådan, har en eksklusiv myndighed og kontrol over de underordnede. Det vil sige, at en leder vil kunne holdes strafferetligt ansvarlig for handlinger begået af personer under vedkommendes myndighed og kontrol, selv om andre ledere ligeledes har myndighed og kontrol over de samme personer.

Det vil være et grundlæggende krav, at en person under vedkommendes myndighed og kontrol faktisk har begået en forbrydelse omfattet af de foreslåede §§ 118 c-118 i. Forbrydelsen vil skulle være et resultat

af, at lederen ikke har udøvet behørig kontrol over personerne under vedkommendes effektive myndighed og kontrol. Der vil således skulle være en sammenhæng mellem forbrydelsen og den pågældende leders undladelse af at udøve behørig kontrol med sine underordnede.

Herudover vil de to betingelser i § 118 j, nr. 1 og 2, skulle være opfyldt.

Den første betingelse i § 118 j, nr. 1, vil være, at lederen vidste eller burde have vidst, at de underordnede havde påbegyndt en sådan forbrydelse, eller at den var umiddelbart forestående.

Denne første betingelse indeholder således tilregnelseskravet for den pågældende leder for så vidt angår betingelsen om de underordnedes handlinger, hvilket indebærer, at den militære eller civile leder efter omstændighederne tillige vil kunne straffes for uagtsomhed. Det vil sige, at det almindelige krav efter straffelovens § 19 om forsæt som betingelse for strafansvar ved overtrædelse af en straffelovsbestemmelse her er fraveget.

Det bemærkes for så vidt angår danske militære operationer, at dansk militært personel er underlagt en handle- og meldepligt, hvilket bl.a. betyder, at danske soldater, der bliver bekendt med forhold, der giver anledning til mistanke om overtrædelser af grundlæggende menneskerettigheder eller den humanitære folkeret, herunder om at der udøves tortur m.v., skal indberette forholdet via deres overordnede til Forsvarets Operationscenter.

Kommandoansvaret indebærer ikke i sig selv en almindelig og generel strafsanktioneret forpligtelse for en overordnet til løbende at følge med i, hvad de underordnede foretager sig. Der vil således skulle foreligge konkrete informationer for den overordnede, der indikerer, at de underordnede har påbegyndt en overtrædelse som nævnt i §§ 118 c-118 i, eller at den er umiddelbart forestående. Omvendt vil en overordnet ikke kunne undgå et strafferetligt ansvar ved at holde sig i bevidst uvidenhed om de underordnedes handlinger.

Den anden betingelse i § 118 j, nr. 2, vil være, at lederen undlod at iværksætte nødvendige og rimelige tiltag, som stod i vedkommendes magt, for at forhindre eller standse forbrydelsen, eller undlod at rapportere forholdet til en kompetent myndighed for strafforfølgning.

Denne betingelse indebærer en handlepligt for den pågældende leder til at forhindre forbrydelsen, før den begås, at standse forbrydelsen, imens den begås, eller – hvis forbrydelsen ikke kunne forhindres eller standses ved de nævnte tiltag fra lederens side – at rapportere forholdet til en kompetent myndighed for strafforfølgning efterfølgende.

Hindre, standse eller rapportere er således udtryk for, hvilken handlepligt der indtræder for en overordnet, afhængigt af om de underordnede endnu ikke har begået forbrydelsen, er ved at begå forbrydelsen eller har begået forbrydelsen.

Det vil bero på en helhedsvurdering, om lederen har opfyldt sin pligt til at hindre eller standse forbrydelsen ved at iværksætte nødvendige og rimelige tiltag.

Det forudsættes, at lederens efterfølgende rapportering af de underordnedes forbrydelse ikke fritager lederen for strafansvar, hvis lederen kunne have iværksat nødvendige og rimelige tiltag, som stod i vedkommendes magt, for at forhindre eller standse forbrydelsen.

Et strafansvar for lederen som følge af manglende rapportering vil således kun komme på tale, hvis forbrydelsen ikke kunne forhindres eller standses ved nødvendige og rimelige tiltag i lederens magt. Det vil herudover som nævnt være en betingelse, at de underordnedes forbrydelse er et resultat af, at lederen

ikke har udøvet behørig kontrol over de underordnede, og at lederen vidste eller burde have vidst, at de underordnede havde påbegyndt forbrydelsen, eller at den var umiddelbart forestående.

Det forudsættes endvidere, at den foreslåede bestemmelse om kommandoansvar alene finder anvendelse, hvis den pågældende leder ikke vil kunne pålægges et almindeligt strafansvar for overtrædelse af §§ 118 c-118 i eller for medvirken til overtrædelserne efter straffelovens § 23. Det almindelige medvirkensansvar vil dermed udelukke samtidig retsforfølgning for kommandoansvar for samme gerning. Der kan således ikke straffes i sammenstød mellem bestemmelsen og det almindelige medvirkensansvar.

Anvendelsesområdet for den foreslåede § 118 j om kommandoansvar må på den baggrund navnlig forventes at være tilfælde, hvor den militære eller civile leder ikke selv har været til stede på gerningsstedet på gerningstidspunktet eller har haft en mere perifer rolle. Dertil kommer, at § 118 j udvider den subjektive tilregnelser til også at omfatte visse uagtsomme forhold, hvorved bemærkes at strafansvaret for overtrædelse af de foreslåede §§ 118 c-118 i, herunder i form af medvirken efter § 23, vil være betinget af forsæt, jf. straffelovens § 19. Kommandoansvaret har således til formål at supplere § 23.

Straffen for overtrædelser omfattet af kommandoansvaret efter den foreslåede § 118 j vil skulle fastsættes efter den bestemmelse, som de underordnede har overtrådt, det vil sige §§ 118 c-118 i, jf. § 118 k.

Den foreslåede bestemmelse svarer overordnet til gerningsindholdet i artikel 28 om ansvar for militære og andre overordnede i Straffedomstolens statut, idet det dog bemærkes, at der som nævnt i pkt. 3.7.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger er forskellige synspunkter i Straffedomstolens praksis og i litteraturen på visse elementer i artikel 28. Der er herudover visse forskelle mellem artikel 28 og den foreslåedes bestemmelse, jf. nærmere pkt. 3.7.3 og 3.7.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Det bemærkes, at der i artikel 28 skelnes mellem civile og militære ledere. I den foreslåede bestemmelse vil strafansvaret for civile og militære ledere være sidestillet, så civile ledere kan ifalde et kommandoansvar under samme betingelser som militære ledere.

Straffedomstolens og andre internationale domstoles praksis vil i relevant omfang skulle indgå som et fortolkningsbidrag ved fastlæggelsen af det nærmere indhold i den foreslåede § 118 j om kommandoansvar.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.7.3 og 3.7.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

(Til § 118 k)

Dansk straffelovgivning indeholder ikke straffebestemmelser om aggressionsforbrydelser eller regler om kommandoansvar. Endvidere er der ikke straffebestemmelser, som selvstændigt kriminaliserer forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser. Forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser vil imidlertid efter omstændighederne kunne straffes efter straffelovens gældende bestemmelser eller efter militær straffelov. Det gælder eksempelvis straffelovens § 237 om drab, §§ 244-246 om vold, § 261 om frihedsberøvelse og § 291 om hærværk, der har strafferammer på mellem 1 år og 6 måneders fængsel og fængsel indtil på livstid.

Folkedrab er strafbart efter lov nr. 132 af 29. april 1955 om straf for folkedrab og kan straffes med fængsel indtil på livstid.

Det foreslås, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven som § 118 k, der indeholder strafferammerne for aggressionsforbrydelser efter § 118 b, folkedrab, herunder tilskyndelse til folkedrab, efter § 118 c, forbrydelser mod menneskeheden efter § 118 d og de fem foreslåede bestemmelser om krigsforbrydelser i §§ 118 e-118 i samt kommandoansvar efter § 118 j for underordnedes overtrædelse af de nævnte bestemmelser om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

Det forudsættes for så vidt angår forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, at der ved den konkrete straffastsættelse for overtrædelse af §§ 118 d-118 i vil skulle tages udgangspunkt i strafniveauet for den overtrædelse, som det eventuelt ville udgøre efter de nuværende straffebestemmelser, herunder § 216 om voldtægt, § 237 om drab og §§ 244-246 om vold, men således, at straffen fastsættes i et passende højere niveau som følge af, at der er tale om en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse, dog afhængigt af den konkrete forbrydelse.

Efter det foreslåede § 118 k, stk. 1, straffes overtrædelse af § 118 b, § 118 c, stk. 1, § 118 d eller § 118 j, jf. § 118 b, § 118 c, stk. 1, eller § 118 d, med fængsel indtil på livstid.

Der vil således efter den foreslåede bestemmelse være en strafferamme på fængsel indtil på livstid for aggressionsforbrydelser efter den foreslåede § 118 b, folkedrab efter det foreslåede § 118 c, stk. 1, og forbrydelser mod menneskeheden efter den foreslåede § 118 d samt kommandoansvar efter den foreslåede § 118 j for underordnede overtrædelse af de nævnte bestemmelser om folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden.

Efter det foreslåede § 118 k, stk. 2, straffes overtrædelse af §§ 118 e, 118 h eller 118 i eller § 118 j, jf. §§ 118 e, 118 h eller 118 i, med fængsel indtil 16 år.

Der vil således efter den foreslåede bestemmelse være en strafferamme på fængsel indtil 16 år for krigsforbrydelser rettet mod personer efter den foreslåede § 118 e, krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder efter den foreslåede § 118 h og krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler efter den foreslåede § 118 i samt kommandoansvar efter den foreslåede § 118 j for underordnede overtrædelse af de nævnte bestemmelser.

Efter det foreslåede § 118 k, stk. 3, straffes overtrædelse af § 118 c, stk. 2, § 118 f, § 118 g eller § 118 j, jf. § 118 c, stk. 2, § 118 f eller § 118 g, med fængsel indtil 12 år.

Der vil således efter den foreslåede bestemmelse være en strafferamme på fængsel indtil 12 år for tilskyndelse til folkedrab efter det foreslåede § 118 c, stk. 2, krigsforbrydelser mod ejendom efter den foreslåede § 118 f og krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker efter den foreslåede § 118 g samt kommandoansvar efter den foreslåede § 118 j for underordnede overtrædelse af de nævnte bestemmelser.

Der er efter de foreslåede § 118 g, nr. 1 og 2, ikke krav om, at der faktisk sker skade på de angrebne personer, bygninger, materiel m.v. Den foreslåede strafferamme afspejler dermed strafværdigheden ved det blotte angreb mod sådanne humanitære indsatser.

Det foreslås i § 118 k, stk. 4, at straffen for overtrædelse af §§ 118 e, 118 g, 118 h eller 118 i eller § 118 j, jf. §§ 118 e, 118 g, 118 h eller 118 i, kan stige indtil fængsel på livstid, når overtrædelsen er af særlig grov beskaffenhed, herunder når overtrædelsen omfatter drab.

Efter den foreslåede bestemmelse vil der således være en sidestrafferamme for de særligt grove overtrædelser, hvilket vil omfatte krigsforbrydelser rettet mod personer efter den foreslåede § 118 e, krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker efter den foreslåede § 118 g, krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder efter den foreslåede § 118 h og krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler efter den foreslåede § 118 i samt kommandoansvar efter den foreslåede § 118 j for underordnede overtrædelse af de nævnte bestemmelser.

Efter det foreslåede § 118 k, stk. 5, skal det ved fastsættelsen af straffen for overtrædelse af §§ 118 e-118 i eller § 118 j, jf. §§ 118 e-118 i, i almindelighed indgå som en skærpende omstændighed, at handlingen er begået som led i en plan eller politik eller som led i omfattende forbrydelser af nævnte art.

At det vil være en skærpende omstændighed, at handlingen er begået som led i en plan eller politik eller som led i omfattende forbrydelser af nævnte art, afspejler artikel 8, stk. 1, i Straffedomstolens statut, hvoraf fremgår, at Straffedomstolen skal have jurisdiktion med hensyn til krigsforbrydelser, navnlig sådanne, der begås som led i en plan eller politik eller som led i en omfattende udførelse af sådanne forbrydelser. Det foreslås på den baggrund, at de to alternative kriterier begge skal udgøre en strafskærpende omstændighed.

Udtrykket »plan eller politik« indebærer, at en konfliktpart aktivt fremmer eller tilskynder til den pågældende krigsforbrydelse, og at gerningspersonen har forsæt til at fremme denne plan eller politik ved sin forbrydelse.

»Som led i omfattende forbrydelser af nævnte art« indebærer, at den pågældende krigsforbrydelse vil skulle være begået i sammenhæng med et større antal krigsforbrydelser begået af forskellige gerningspersoner, hvilke er rettet mod personer og har et stort omfang af skade. Der vil i vurderingen kunne lægges vægt på, om krigsforbrydelserne var massive, hyppige, rettede mod et større antal personer og udført af flere i forening. Der vil endvidere kunne lægges vægt på, om krigsforbrydelserne er rettet mod forskellige geografisk spredte steder. Gerningspersonen vil skulle have forsæt til, at den pågældende krigsforbrydelse er begået som led i omfattende udførelse af sådanne krigsforbrydelser. Enkeltstående handlinger uden relation til en sådan større sammenhæng vil således ikke være omfattet af den foreslåede strafskærpsbestemmelse.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.3.2, 3.2.4, 3.3.3, 3.3.4, 3.4.3, 3.4.4, 3.5.3, 3.5.4, 3.6.2, 3.6.3, 3.7.3 og 3.7.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Efter det foreslåede § 118 k, stk. 6, finder §§ 118 d-118 i også anvendelse på handlinger foretaget før den 1. januar 2025, hvis handlingen kan straffes efter regler, som var gældende på gerningstidspunktet, og handlingen efter folkeretten udgjorde en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse på gerningstidspunktet. Straffen kan ikke overskride den straf, som ville være blevet idømt efter de på gerningstidspunktet gældende bestemmelser, som handlingen kan straffes efter.

Det følger af straffelovens § 3, stk. 1, 1. pkt., at er den ved en handlings påkendelse gældende straffelovgivning forskellig fra den, der gjaldt ved handlingens foretagelse, afgøres spørgsmålet om strafbarhed og straf efter den senere lov, dog at afgørelsen ikke derved må blive strengere end efter den ældre lov. Beror ophøret af lovens gyldighed på ydre, strafskylden uvedkommende forhold, bliver handlingen at bedømme efter den ældre lov, jf. § 3, stk. 1, 2. pkt.

Forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser kan i dag som udgangspunkt alene straffes som bl.a. drab, vold eller en seksualforbrydelse efter straffeloven samt eventuelt efter militær straffelov, dog således at det må antages, at det forhold, at den strafbare handling er foretaget som led i en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse, efter omstændighederne vil kunne indgå som en strafskærpende omstændighed efter straffelovens almindelige regler herom. Fremover vil sådanne forbrydelser kunne straffes som forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, der har et andet og mere bebyrdende gerningsindhold. Eksempelvis forudsætter drab som forbrydelse mod menneskeheden, at gerningspersonen har dræbt en person, og at drabet er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning. De objektive elementer i gerningsindholdet adskiller sig således fra drabsbestemmelsen i straffelovens § 237.

Det må på den baggrund antages, at straffelovens § 3, stk. 1, 1. pkt., ikke vil føre til, at sådanne handlinger foretaget før lovens ikrafttræden vil skulle pådømmes efter de foreslåede nye bestemmelser om forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

Det foreslåede § 118 k, stk. 6, indebærer på den baggrund, at de foreslåede bestemmelser om forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser i §§ 118 d-118 i under visse betingelser vil finde anvendelse på handlinger foretaget før disse bestemmelsers ikrafttræden.

Det vil for det første være en betingelse, at handlingen kan straffes efter regler, som var gældende på gerningstidspunktet, herunder straffeloven og militær straffelov, og at strafansvaret efter disse regler ikke er forældet. Det bemærkes i den forbindelse, at forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, som er omfattet af Straffedomstolens statut, ikke forældes, jf. den gældende bestemmelse i straffelovens § 93 a.

Det vil for det andet være en betingelse, at handlingen efter folkeretten udgjorde en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse på gerningstidspunktet.

Ved den nærmere fastlæggelse af, hvad der var gældende folkeret på gerningstidspunktet, vil der kunne tages udgangspunkt i internationale konventioner, uanset om de er generelle eller specifikke, staters praksis, generelle retsprincipper samt retspraksis fra internationale ad hoc domstole (herunder ICTY, ICTR, SCSL og ECCC) såvel som juridisk litteratur, jf. herved artikel 38 i statuten for Den Internationale Domstol.

Der vil kunne være tilfælde, hvor en overtrædelse af de foreslåede bestemmelser om forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser begået før lovens ikrafttræden ikke udgjorde en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse efter folkeretten. Det gælder eksempelvis tilfælde, hvor en handling ikke udgjorde en krigsforbrydelse i en ikke-international væbnet konflikt efter den humanitære folkeret på gerningstidspunktet.

Den straf, der idømmes i tilfælde, hvor det foreslåede § 118 k, stk. 6, finder anvendelse, vil som nævnt ikke kunne overskride den straf, som ville være blevet idømt efter bestemmelserne, der gjaldt på gerningstidspunktet. Det bemærkes i den forbindelse, at det må antages, at det forhold, at den strafbare handling er foretaget som led i en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse, efter omstændighederne vil kunne indgå som en straffskærpende omstændighed efter straffelovens almindelige regler herom, jf. i den forbindelse Højesterets dom af 15. august 1995 i sag I 447/1994 (gengivet i UfR 1995, side 838) om krigsforbrydelser begået i Balkan, hvor Højesteret lagde til grund, at forholdene kunne karakteriseres som »grove overtrædelser« af Genève-konventionerne – det vil sige en krigsforbrydelse – og tiltrådte landsrettens afgørelse om strafforhøjelse efter straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt.

Som eksempel på et tilfælde, hvor det foreslåede § 118 k, stk. 6, vil kunne finde anvendelse, kan nævnes en voldtægt begået mod en civil person i foråret 2024 i tilknytning til en væbnet konflikt. En sådan gerning vil være omfattet af det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 4, om krigsforbrydelse ved voldtægt af en beskyttet person. Handlingen er desuden strafbar efter straffelovens § 216, stk. 1, om voldtægt, der gjaldt på gerningstidspunktet, og kunne på gerningstidspunktet betegnes som en krigsforbrydelse efter den humanitære folkeret i både internationale og ikke-internationale væbnede konflikter. Handlingen vil dermed i medfør af § 118 k, stk. 6, kunne straffes efter § 118 e, stk. 1, nr. 4, om krigsforbrydelse ved voldtægt af en beskyttet person, selv om handlingen er foretaget før denne bestemmelses ikrafttræden.

Som et andet eksempel kan nævnes en tvangsforsvinding begået i foråret 2024 som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning. En sådan gerning vil være omfattet af det foreslåede § 118 d, nr. 10, om tvangsforsvinding som en forbrydelse mod menneskeheden. Handlingen kunne på gerningstidspunktet straffes efter bl.a. straffelovens § 261 om frihedsberøvelse og kunne på dette tidspunkt betegnes som en forbrydelse mod menneskeheden efter folkeretten. Handlingen vil dermed kunne straffes efter § 118 d, nr. 10, om tvangsforsvinding som en forbrydelse mod menneskeheden, selv om handlingen er foretaget før denne bestemmelses ikrafttræden.

Straffen vil i eksemplerne som nævnt ikke kunne overskride den straf, som ville være blevet idømt efter bestemmelserne, der gjaldt på gerningstidspunktet.

I tilfælde, hvor betingelserne for at anvende det foreslåede § 118 k, stk. 6, ikke er opfyldt, vil straffelovens § 3 gælde. Det bemærkes i den forbindelse, at det som nævnt må antages, at forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser begået før lovens ikrafttræden ikke som følge af straffelovens § 3 vil kunne pådømmes efter de foreslåede nye straffebestemmelser. Disse tilfælde vil derfor skulle afgøres efter de straffebestemmelser, som var gældende på gerningstidspunktet.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.6 i lovforslagets almindelige bemærkninger om den tidsmæssige gyldighed af de foreslåede bestemmelser om forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

(Til § 118 l)

Der er i gældende dansk ret ikke en straffebestemmelse, som selvstændigt kriminaliserer tortur. Tortur-handlinger kan derimod efter omstændighederne være omfattet af andre af straffelovens bestemmelser, herunder forbrydelser begået i offentlig tjeneste eller hverv efter kapitel 16, voldtægt efter § 216 eller vold efter §§ 244-246.

Det følger af straffelovens § 157 a, stk. 1, at det ved fastsættelse af straf for en overtrædelse af straffeloven skal indgå som en skærpende omstændighed, at overtrædelsen er begået ved tortur. Overtrædelsen anses for begået ved tortur, hvis den er begået i udøvelsen af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv ved at tilføje en anden person skade på legeme eller helbred eller stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen, for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget eller på baggrund af den pågældendes politiske overbevisning, køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering, jf. straffelovens § 157 a, stk. 2.

Bestemmelsen er en strafskærpselsesregel, der indebærer, at en overtrædelse af grunddeliktet skal straffes strengere, hvis forbrydelsen er begået ved tortur som defineret i § 157 a, stk. 2.

Efter militær straffelovs § 27 a er det på tilsvarende vis en strafskærpende omstændighed, hvis en overtrædelse af den militære straffelov er begået ved tortur.

Det foreslås, at der indsættes en særskilt materiel straffebestemmelse om tortur i straffeloven som § 118 l. Efter bestemmelsen straffes med fængsel indtil 12 år den, der virker i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv eller som udøver en funktion, der svarer til eller kan ligestilles hermed, og som påfører en anden person stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, eller som opfordrer til, samtykker i eller på lignende måde indvilliger i, at en sådan smerte eller lidelse påføres af en tredjeperson 1) for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen, 2) for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, 3) på baggrund af enhver form for forskelsbehandling, herunder den pågældendes køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, politiske overbevisning, sociale status, handicap, tro, seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk eller kønskarakteristika, eller 4) på baggrund af et formål af lignende karakter.

Bestemmelsen svarer indholdsmæssigt til torturdefinitionen i artikel 1, stk. 1, i FN's torturkonvention, dog med enkelte tilpasninger til dansk lovgivning, jf. nærmere pkt. 3.8.3 og 3.8.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Omfattet af bestemmelsen vil være handlinger, der påfører stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse. Der vil således være et tærskelkrav om, at den påførte fysiske eller psykiske smerte eller lidelse skal

være »stærk«. Det er dermed ikke enhver form for fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, der er omfattet af bestemmelsen.

Stærk smerte eller lidelse kan eksempelvis være forårsaget af slag, herunder mod de nøgne fodsåler (falanga), spark, elektrisk tortur på kønsdelene og andre følsomme steder på kroppen, seksuelle overgreb, herunder voldtægt, fastholdelse i smertefulde stillinger, hyppig anvendelse af lys-, lyd- eller støjpåvirkning, indespærring, herunder i isolation eller mørke, afskæring fra søvn samt trusler på liv eller helbred mod den pågældende selv eller nærtstående personer, herunder trusler om seksuelle overgreb.

FN's Istanbul-protokol (manual om effektiv undersøgelse og dokumentation af tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf) angiver en række eksempler på torturmetoder, som er internationalt anerkendte som forårsagende stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, og som vil kunne indgå i vurderingen af, hvorvidt tærskelkravet i bestemmelsen er opfyldt.

Efter den foreslåede bestemmelse vil det være et krav, at gerningspersonen virker i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, eller at den pågældende udøver en funktion, der svarer til eller kan ligestilles hermed.

Udtrykket »virker i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv« vil skulle forstås i overensstemmelse med formuleringen i straffelovens kapitel 16.

Offentlig tjeneste omfatter al beskæftigelse i den statslige, regionale og kommunale forvaltning, hvad enten den består i at træffe afgørelser eller udøve faktisk virksomhed såsom transport, undervisning og behandling. Eksempelvis vil politi- og fængselsbetjente være omfattet af den foreslåede bestemmelse.

Offentligt hverv omfatter både hverv, der beror på valg, kontrakt og pligtmæssig tjeneste. Eksempelvis vil medlemmer af Folketinget og kommunalbestyrelser være omfattet af den foreslåede bestemmelse.

Både dansk, udenlandsk og international offentlig tjeneste eller hverv vil være omfattet af bestemmelsen. Udenlandsk offentlig tjeneste eller hverv omfatter bl.a. personer, der udøver en offentlig funktion for et andet land, herunder for en offentlig styrelse eller en offentlig virksomhed. International offentlig tjeneste eller hverv omfatter bl.a. personer, der arbejder ved Den Europæiske Unions institutioner, og medlemmer af Europa-Parlamentet og EU-Domstolen. Tjeneste ved bl.a. FN, NATO, Europarådet og OECD vil ligeledes være omfattet.

Torturhandlingen vil skulle være begået i forbindelse med gerningspersonens offentlige tjeneste eller hverv. Lovovertrædelser, som er begået uden forbindelse med gerningspersonens tjeneste eller hverv, vil således ikke være omfattet af den foreslåede bestemmelse. Det vil f.eks. gælde tilfælde, hvor en offentligt ansat uden for tjenesten udsætter en anden person for grov vold på baggrund af personens seksuelle orientering. I disse tilfælde vil der i stedet kunne straffes efter straffelovens nugældende bestemmelser, f.eks. voldsbestemmelserne i straffelovens §§ 244-246, jf. § 81, nr. 6.

Udtrykket »udøver en funktion, der svarer til eller kan ligestilles hermed« omfatter eksempelvis tilfælde, hvor en gerningsperson tilhører en ikke-statslig organisation eller gruppe, der udøver faktisk myndighed over et bestemt geografisk afgrænset område. FN's Torturkomité har således lagt til grund, at ikke-statslige grupper, der i et kontrolleret område de facto udøver myndighed, der er sammenlignelig med statslig myndighedsudøvelse, er omfattet af torturdefinitionen i torturkonventionen (»other person acting in an official capacity«).

Strafansvar for tortur efter den foreslåede bestemmelse vil i overensstemmelse med FN's torturkonventions torturdefinition både omfatte tilfælde, hvor gerningspersonen selv påfører den stærke fysiske eller psykiske smerte eller lidelse, og tilfælde, hvor gerningspersonen opfordrer til, samtykker til eller på lig-

nende måde indvilliger i, at en tredjeperson påfører denne smerte eller lidelse på den forurettede. Det kan eksempelvis være tilfælde, hvor den offentligt ansatte samtykker eller indvilliger i, at en anden offentligt ansat udfører tortur. Det kan ligeledes være tilfælde, hvor en privat militær operatør foretager torturhandlinger mod tilbageholdte fanger med samtykke eller accept fra en militær leder eller en anden offentligt ansat. Det kan endvidere være tilfælde, hvor der med samtykke eller indvilligelse fra en offentligt ansat begås torturhandlinger i et privat drevet fængsel eller asylcenter. Dette indebærer, at offentligt ansatte m.v. ikke kan lade private personer udføre tortur uden derved at overtræde den foreslåede torturbestemmelse, herunder eksempelvis tortur udført af private, der i realiteten er udført på statens vegne eller i statens interesse.

Private personer, det vil sige personer, som hverken er offentligt ansatte eller bestrider et offentligt hverv eller varetager en funktion, der svarer til eller kan ligestilles hermed, vil som udgangspunkt ikke egenhændigt kunne være ansvarssubjekter efter bestemmelsen.

Disse privatpersoner vil efter omstændighederne kunne ifalde straf for medvirken, jf. straffelovens § 23. Det følger af straffelovens § 23, stk. 2, at strafansvar for medvirken også omfatter den, der medvirker til at krænke et særligt pligtforhold, men selv står uden for dette. Det betyder, at der kan pålægges et medvirkensansvar i tilfælde, hvor en person, der ikke virker i offentlig tjeneste eller hverv, medvirker til en lovovertrædelse, der begås af en person, som virker i offentlig tjeneste eller hverv. Den foreslåede § 118 l om tortur vil dermed have karakter af et såkaldt særdelikt, som udenforstående kun kan medvirke til overtrædelse af.

Det forudsættes, at formuleringen »opfordrer til, samtykker i eller på lignende måde indvilliger i« vil omfatte tilfælde, der allerede efter gældende ret ville kunne straffes som medvirken, herunder også strafbar medvirken ved passivitet, til den handling, som påfører den stærke fysiske eller psykiske smerte eller lidelse. Medvirkensforholdet vil således som minimum skulle have en sådan karakter, at den offentligt ansattes handling kan betragtes som et udtryk for et samtykke. I sådanne tilfælde vil den offentligt ansatte, der »opfordrer til, samtykker i eller på lignende måde indvilliger i«, at en udenforstående privatperson udøver tortur omfattet af den foreslåede bestemmelse, kunne straffes direkte efter den foreslåede bestemmelse. Den udenforstående privatperson, der i disse tilfælde forudsættes at være den, der rent faktisk udøver torturhandlingen, vil tillige kunne straffes efter bestemmelsen med henvisning til straffelovens § 23, stk. 1, jf. stk. 2, som beskrevet ovenfor.

For overordnede vil den særlige medvirkensregel i straffelovens § 151 finde anvendelse. Det følger af straffelovens § 151, at overordnede i offentlig tjeneste eller hverv, der tilskynder eller medvirker til, at underordnede forbryder sig i denne tjeneste, straffes, uden hensyn til om den underordnede kan straffes eller på grund af vildfarelse eller af andre grunde er straffri, efter den for den pågældende forbrydelse gældende bestemmelse. I disse tilfælde vil straffelovens § 151 træde i stedet for straffelovens § 23, hvorved reglerne om strafnedsættelse og strafbortfald efter sidstnævnte bestemmelse ikke finder anvendelse. Det har imidlertid i praksis stort set ingen betydning, da de indbyggede regler om strafnedsættelse og strafbortfald i straffelovens § 23 sjældent benyttes.

Efter den foreslåede bestemmelse er det endvidere en betingelse, at torturhandlingen er begået med et bestemt formål.

Efter det foreslåede § 118 l, nr. 1, vil det udgøre et formål omfattet af torturbestemmelsen, at handlingen er udført for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen. Eksempelvis vil fremskaffelse af oplysninger eller en tilståelse i forbindelse med efterforskning af et strafbart forhold eller til efterretningsformål være omfattet.

Efter det foreslåede § 118 l, nr. 2, vil det endvidere udgøre et formål omfattet af torturbestemmelsen, at handlingen er udført for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget.

Udtrykket »afstraffe« omfatter uretmæssige gengældelser og repressalier. Der vil typisk være tale om handlinger, der har karakter af at være enten organiserede eller planlagte. Ikke alle former for voldsudøvelse eller overskridelse af grænserne for lovlig magtanvendelse vil udgøre afstraffelse i bestemmelsens forstand.

Udtrykket »skræmme« vil skulle forstås i overensstemmelse med kriteriet i straffelovens § 266 om fremkaldelse af alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred eller velfærd.

Udtrykket »tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget« vil skulle forstås på samme måde som straffelovens § 260.

Efter det foreslåede § 118 l, nr. 3, vil det udgøre et formål omfattet af torturbestemmelsen, at handlingen er udført på baggrund af enhver form for forskelsbehandling, herunder på baggrund af den pågældendes køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, politiske overbevisning, sociale status, handicap, tro, seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk eller kønskarakteristika.

De oplyste diskriminationsgrunde omfatter de diskriminationsgrunde, som fremgår af straffelovens § 266 b om trusler, forhånelser og nedværdigelse af bestemte grupper af personer. Herudover er der ligesom i den eksisterende strafskærpsbestemmelse i straffelovens § 157 a tilføjet køn og politisk overbevisning, da disse forhold også vil kunne være udgangspunkt for torturhandling.

De oplyste diskriminationsgrunde er ikke udtømmende. Det vil dog være en forudsætning, at andre diskriminationsgrunde er af lignende karakter og alvor.

Efter det foreslåede § 118 l, nr. 4, vil det desuden udgøre et formål omfattet af torturbestemmelsen, at handlingen er udført på baggrund af et formål af lignende karakter som formålene i nr. 1-3.

Det forudsættes, at denne bestemmelse fortolkes snævert, således at de andre mulige formål skal være nært beslægtede med de andre oplyste formål.

Smerte eller lidelse, der alene er en naturlig eller tilfældig følge eller del af lovlige sanktioner, vil ikke være omfattet af den foreslåede bestemmelse. Dette spejler artikel 1 i FN's torturkonvention, der ligeledes undtager smerte eller lidelse, der alene er en naturlig eller tilfældig følge eller del af lovlige sanktioner efter national ret eller international ret, fra torturdefinitionen. Det vil eksempelvis kunne være handlinger, som er nødvendige for på retmæssig måde at skaffe lovlige påbud adlydt, iværksætte en lovlig pågribelse eller hindre en fange eller tvangsanbragt persons flugt. Det forudsættes, at det absolutte forbud mod tortur er indbygget i de eksisterende regler om lovlig magtanvendelse, f.eks. politilovens kapitel 4 om politiets anvendelse af magt.

Gerningspersonen vil skulle have forsæt til at påføre den stærke fysiske eller psykiske smerte eller lidelse samt forsæt til at påføre denne smerte eller lidelse med et af de oplyste formål eller et formål af lignende karakter.

En torturhandling begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning vil være omfattet af det foreslåede § 118 d, nr. 6, om forbrydelser mod menneskeheden ved tortur. En torturhandling begået i forbindelse med en væbnet konflikt vil være omfattet af det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra a, om krigsforbrydelse ved tortur. Det forudsættes, at en torturhandling, som kan henføres som en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse, straffes som en krigsforbrydelse eller

forbrydelse mod menneskeheden efter de foreslåede bestemmelser i § 118 d, nr. 6, og § 118 e, stk. 1, nr. 2, jf. lovforslagets § 1, nr. 6, men ikke samtidig efter den foreslåede torturbestemmelse i § 118 l.

Efter den foreslåede bestemmelse vil der være en strafferamme på 12 år. Det forudsættes, at straffen i konkrete sager fastsættes med udgangspunkt i, hvad straffen ville være blevet fastsat til, hvis der skulle straffes efter eksempelvis voldsbestemmelserne eller bestemmelserne om seksualforbrydelser, men således, at straffen fastsættes i et passende højere niveau som følge af, at der er tale om tortur.

Der vil kunne straffes i sammenstød mellem den foreslåede bestemmelse og andre lovovertrædelser, der har en vidererækkende strafferamme. Eksempelvis vil der i tilfælde, hvor en torturhandling er begået med forsæt til at dræbe en anden, skulle straffes i sammenstød med straffelovens § 237 om drab. Tilsvarende bør der også straffes i sammenstød med en længerevarende og kvalificeret ulovlig frihedsberøvelse efter straffelovens § 261, stk. 2, hvorunder forurettede har været udsat for tortur, uanset at denne bestemmelses strafferamme også er fængsel indtil 12 år. Det beror på, at den beskyttelsesinteresse, der knytter sig til selve frihedsberøvelsen, ikke uden videre er sammenfaldende med selve påførslen af stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.8.3 og 3.8.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 7 (§§ 157 a og 157 b)

Efter straffelovens § 157 a, stk. 1, skal det ved fastsættelse af straf for en overtrædelse af straffeloven indgå som en skærpende omstændighed, at overtrædelsen er begået ved tortur. Overtrædelsen anses ifølge stk. 2 for begået ved tortur, hvis den er begået i udøvelsen af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv ved at tilføje en anden person skade på legeme eller helbred eller stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse 1) for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen, 2) for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget eller 3) på grund af den pågældendes politiske overbevisning, køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering.

Straffelovens § 157 a tager udgangspunkt i FN's torturkonventions definition af tortur i artikel 1, stk. 1.

Det følger af straffelovens § 157 b, at bestemmelserne i §§ 145-157 tilsvarende gælder i udøvelse af udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, hvis handlingen er omfattet af § 157 a. Ifølge bemærkningerne til bestemmelsen var formålet at sikre, at bestemmelserne i straffelovens 16. kapitel om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv m.v. ligeledes fandt anvendelse på personer i udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, når der er tale om torturhandlinger, idet det ikke fuldstændig kan udelukkes, at der vil kunne blive begået torturhandlinger, som ikke vil være omfattet af straffelovens bestemmelser om legemskrænkelser, angreb på den personlige frihed m.v., men alene vil være omfattet af straffelovens §§ 145-157, jf. herved Folketingstidende 2007-08 (2. samling), tillæg A, L 98 som fremsat, side 3541.

Det foreslås med lovforslagets § 1, nr. 6, at der indsættes en straffebestemmelse om tortur i straffeloven som § 118 l. Straffelovens §§ 157 a og 157 b vil på den baggrund have mistet deres betydning, og som en konsekvens heraf foreslås det, at de ophæves.

Til § 2

Til nr. 1 (§§ 10 a og 27 a)

Efter militær straffelovs § 10 a indtræder forældelse ikke, når en lovovertrædelse er omfattet af militær straffelovs § 27 a.

Det følger af militær straffelovs § 27 a, stk. 1, at det ved fastsættelse af straf for en overtrædelse af militær straffelov skal indgå som en skærpende omstændighed, at overtrædelsen er begået ved tortur. Overtrædelsen anses for begået ved tortur, hvis den er begået i udøvelsen af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv ved at tilføje en anden person skade på legeme eller helbred eller stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen, for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget eller på baggrund af den pågældendes politiske overbevisning, køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering, jf. militær straffelovs § 27 a, stk. 2.

Det foreslås med lovforslagets § 1, nr. 6, at der indsættes en materiel straffebestemmelse om tortur i straffeloven som § 118 l. Den foreslåede bestemmelse omfatter handlinger foretaget i udøvelsen af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, herunder handlinger foretaget af militært personel. Endvidere vil torturhandling foretaget som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning kunne straffes som forbrydelser mod menneskeheden efter det foreslåede § 118 d, nr. 6, og torturhandling foretaget i tilknytning til en væbnet konflikt vil kunne straffes som krigsforbrydelser efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 2, litra a. Disse to bestemmelser vil ligeledes omfatte torturhandling foretaget af militært personel.

Som en konsekvens heraf foreslås det, at militær straffelovs §§ 10 a og 27 a ophæves.

Til § 3

Til nr. 1 (§ 29 a)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 29 a, stk. 1, lukkes dørene under et retsmøde under den forurettedes forklaring i sager om overtrædelse af straffelovens § 210 (incest), § 216 (voldtægt), § 222, stk. 2 (samleje med person under 15 år ved udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed), eller § 223, stk. 1 (samleje eller ved uanstændigt forhold krænker blufærdigheden hos en person under 18 år, der er stedbarn, plejebarn eller betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse), når den pågældende anmoder om det. Det samme gælder i sager om overtrædelse af straffelovens § 225, jf. § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1 (overtrædelse af de nævnte bestemmelser ved andet seksuelt forhold end samleje). Det følger af § 29 a, stk. 2, at stk. 1 finder tilsvarende anvendelse under afspilning eller anden forevisning af lyd- eller billedoptagelser, som gengiver forhold, der er rejst sigtelse eller tiltale for under sagen.

Det foreslås at indsatte et nyt 3. pkt. i retsplejelovens § 29 a, stk. 1, hvorefter det samme endvidere gælder i sager om overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i 1. og 2. pkt.

Det kommer dermed til at fremgå, at dørene under et retsmøde også skal lukkes i sager om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, visse krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og visse krigsforbrydelser, hvis forbrydelsen indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i § 29 a, stk. 1, 1. og 2. pkt., når den forurettede anmoder om det. Det vil eksempelvis kunne være sager om forbrydelser mod menneskeheden ved voldtægt.

Til nr. 2 (§ 334 a, stk. 1)

Det følger af retsplejelovens § 741 a, stk. 4, at i sager om overtrædelse af straffelovens §§ 210 (incest) eller 216-223 (voldtægt m.v.), § 225, jf. §§ 216-223 (voldtægt m.v. ved andet seksuelt forhold end samleje), eller §§ 231 (grooming) eller 232 (blufærdighedskrænkelse) har den forurettede ret til en

vederlagsfri samtale med en advokat forud for eventuel anmeldelse til politiet. Efter retsplejelovens § 334 a, stk. 1, tilkommer der den advokat, som forud for eventuel anmeldelse til politiet vejleder forurettede i sådanne sager, et salær og eventuel godtgørelse, jf. § 741 a, stk. 4.

Det foreslås i retsplejelovens § 334 a, stk. 1, at ændre »sager om overtrædelse af straffelovens §§ 210 eller 216-223, § 225, jf. §§ 216-223, eller § 232« til: »de sager, der er nævnt i § 741 a, stk. 4«. Desuden foreslås det, at », jf. § 741 a, stk. 4« udgår.

Det vil således følge af bestemmelsen, at der tilkommer den advokat, som forud for eventuel anmeldelse til politiet vejleder forurettede i de sager, der er nævnt i § 741 a, stk. 4, et salær og eventuel godtgørelse.

Dette skal ses i sammenhæng med den foreslåede ændring af retsplejelovens § 741 a, stk. 4, jf. lovforslagets § 3, nr. 5, som medfører, at forurettede i sager om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, visse krigsforbrydelser og tortur samt sager om kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og visse krigsforbrydelser, der indebærer en handling, som er omfattet af straffelovens §§ 210 eller 216-223, § 225, jf. §§ 216-223, eller §§ 231 eller 232, får ret til en vederlagsfri samtale med en advokat forud for eventuel anmeldelse til politiet.

Til nr. 3 (§ 741 a, stk. 1)

Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 1, beskikker retten i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 119 (vold m.v. mod person i offentlig tjeneste eller hverv), § 119 b (angreb med genstande mod person i offentlig tjeneste eller hverv), § 123 (vidnetrusler), § 210 (incest), §§ 216-223 (voldtægt m.v.), § 225, jf. §§ 216-223 (voldtægt m.v. ved andet seksuelt forhold end samleje), §§ 231 (grooming) og 232 (blufærdighedskrænkelser), § 237, jf. § 21 (forsøg på drab), §§ 242-246 (stalking, psykisk vold, fysisk vold), §§ 249 (uagtsom legemsbeskadigelse) og 250 (hensættelse i hjælpeløs tilstand), § 252, stk. 2 (hensynsløs fareforvoldelse), §§ 260-262 b (tvang, frihedsberøvelse, menneskehandel m.v.) eller § 288 (røveri), en advokat for den, der er forurettet ved lovovertrædelsen, når den pågældende fremsætter begæring om det, jf. dog stk. 2 og 3.

Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 2, skal beskikkelse ske i sager om overtrædelse af straffelovens § 210, § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1, medmindre den pågældende efter at være vejledt om retten til beskikkelse af advokat frabeder sig det. Den forurettede skal have lejlighed til at tale med en advokat før politiets afhøring af forurettede, medmindre den pågældende efter at være blevet vejledt frabeder sig det. Det samme gælder i sager om overtrædelse af § 225, jf. § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1.

Det følger endvidere af retsplejelovens § 741 a, stk. 3, at i sager om overtrædelse af straffelovens § 119, § 119 b, § 123, §§ 218-220, § 222, stk. 1, § 223, stk. 2, §§ 231 og 232, § 237, jf. § 21, §§ 242-246, §§ 249 og 250, § 252, stk. 2, §§ 260-262 b eller § 288 kan beskikkelse af advokat dog afslås, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter og advokatbistand må anses for åbenbart unødvendig. Det samme gælder i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 225, jf. §§ 218-220, § 222, stk. 1, eller § 223, stk. 2.

Det foreslås i retsplejelovens § 741 a, stk. 1, at indsætte en henvisning til de foreslåede bestemmelser i §§ 118 c-118 i, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 i, § 118 l, om henholdsvis folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

Forurettede i sådanne sager vil dermed have ret til en bistandsadvokat, når den forurettede fremsætter en begæring herom til retten.

Til nr. 4 (§ 741 a, stk. 2)

Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 1, beskikker retten i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 119 (vold m.v. mod person i offentlig tjeneste eller hverv), § 119 b (angreb med genstande mod person i offentlig tjeneste eller hverv), § 123 (vidnetrusler), § 210 (incest), §§ 216-223 (voldtægt m.v.), § 225, jf. §§ 216-223 (voldtægt m.v. ved andet seksuelt forhold end samleje), §§ 231 (grooming) og 232 (blufærdighedskrænkelser), § 237, jf. § 21 (forsøg på drab), §§ 242-246 (stalking, psykisk vold, fysisk vold), §§ 249 (uagtsom legemsbeskadigelse) og 250 (hensættelse i hjælpeløs tilstand), § 252, stk. 2 (hensynsløs fareforvoldelse), §§ 260-262 b (tvang, frihedsberøvelse, menneskehandle m.v.) eller § 288 (røveri), en advokat for den, der er forurettet ved lovovertrædelsen, når den pågældende fremsætter begæring om det, jf. dog stk. 2 og 3.

Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 2, skal beskikkelse ske i sager om overtrædelse af straffelovens § 210, § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1, medmindre den pågældende efter at være vejledt om retten til beskikkelse af advokat frabeder sig det. Den forurettede skal have lejlighed til at tale med en advokat før politiets afhøring af forurettede, medmindre den pågældende efter at være blevet vejledt frabeder sig det. Det samme gælder i sager om overtrædelse af § 225, jf. § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1.

Det følger endvidere af retsplejelovens § 741 a, stk. 3, at i sager om overtrædelse af straffelovens § 119, § 119 b, § 123, §§ 218-220, § 222, stk. 1, § 223, stk. 2, §§ 231 og 232, § 237, jf. § 21, §§ 242-246, §§ 249 og 250, § 252, stk. 2, §§ 260-262 b eller § 288 kan beskikkelse af advokat dog afslås, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter og advokatbistand må anses for åbenbart unødvendig. Det samme gælder i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 225, jf. §§ 218-220, § 222, stk. 1, eller § 223, stk. 2.

Det foreslås at indsætte et nyt 4. pkt. i retsplejelovens § 741 a, stk. 2, hvorefter det samme endvidere gælder i sager om overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i 1. og 3. pkt.

Dette indebærer, at forurettede i sager om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, visse krigsforbrydelser og tortur, der indebærer en handling, som er omfattet af straffelovens § 210, § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1, eller § 225, jf. § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1, får beskikket en bistandsadvokat af retten, medmindre den pågældende efter at være vejledt om retten til beskikkelse af advokat frabeder sig dette.

I sager, hvor folkedrabet, forbrydelsen mod menneskeheden, krigsforbrydelsen eller torturen består af incest eller en af de nævnte seksualforbrydelser, vil beskikkelse således skulle ske, medmindre den pågældende efter at være vejledt om retten til beskikkelse af advokat frabeder sig det, i modsætning til andre sager om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser eller tortur, hvor den forurettede selv vil skulle fremsætte en begæring om det.

Til nr. 5 (§ 741 a, stk. 4)

Det følger af retsplejelovens § 741 a, stk. 4, at i sager om overtrædelse af straffelovens §§ 210 (incest) eller 216-223 (voldtægt m.v.), § 225, jf. §§ 216-223 (voldtægt m.v. ved andet seksuelt forhold end samleje), eller §§ 231 (grooming) eller 232 (blufærdighedskrænkelser) har den forurettede ret til en vederlagsfri samtale med en advokat forud for eventuel anmeldelse til politiet.

Det foreslås at indsætte et nyt 2. pkt. i retsplejelovens § 741 a, stk. 4, hvorefter det samme gælder i sager om overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i 1. pkt.

Det medfører, at forurettede i sager om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, visse krigsforbrydel-

ser og tortur samt i sager om kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og visse krigsforbrydelser vil have ret til en vederlagsfri samtale med en advokat forud for eventuel anmeldelse til politiet, hvis forbrydelsen indebærer incest eller en seksualforbrydelse omfattet af straffelovens §§ 210 eller 216-223, § 225, jf. §§ 216-223, eller §§ 231 eller 232.

Den forurettede vil desuden have ret til en vederlagsfri samtale med den beskikkede advokat efter sagens eller retshandlingens afslutning, jf. det foreslåede § 741 c, stk. 4, 4. pkt. (lovforslagets § 3, nr. 6).

Til nr. 6 (§ 741 c, stk. 4)

Efter retsplejelovens § 741 c, stk. 4, skal retten meddele bistandsadvokaten udskrift af dommen. Advokaten må ikke overlevere udskriften til den forurettede uden rettens samtykke. I sager om overtrædelse af straffelovens §§ 210 (incest) eller 216-223 (voldtægt m.v.), § 225, jf. §§ 216-223 (voldtægt m.v. ved andet seksuelt forhold end samleje), eller §§ 231 (grooming) eller 232 (blufærdighedskrænkelser) har den forurettede ret til en vederlagsfri samtale med den beskikkede advokat efter sagens eller retshandlingens afslutning.

Det foreslås at indsætte et nyt 4. pkt. i retsplejelovens § 741 c, stk. 4, hvorefter det samme gælder i sager om overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i 3. pkt.

Det indebærer, at forurettede i sager om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, visse krigsforbrydelser og tortur samt i sager om kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og visse krigsforbrydelser vil have ret til en vederlagsfri samtale med den beskikkede advokat efter sagens eller retshandlingens afslutning, hvis forbrydelsen indebærer incest eller en seksualforbrydelse omfattet af straffelovens §§ 210 eller 216-223, § 225, jf. §§ 216-223, eller §§ 231 eller 232.

Den forurettede vil i øvrigt have ret til en vederlagsfri samtale forud for eventuel anmeldelse til politiet, jf. det foreslåede § 741 a, stk. 4, 2. pkt. (lovforslagets § 3, nr. 5).

Til nr. 7 og 8 (§ 745 e, stk. 1, nr. 2)

Efter retsplejelovens § 745 e, stk. 1, kan politiets afhøring af en person optages på video med henblik på anvendelse af optagelsen som bevis under hovedforhandlingen efter § 872 (videoafhøring) i visse tilfælde. Efter § 745 e, stk. 1, nr. 2, litra a, kan videoafhøring anvendes i sager, hvor personen er under 15 år, og efterforskningen vedrører en overtrædelse af straffelovens § 210 eller kapitel 24. Videoafhøring kan også anvendes i sager, hvor personen er under 15 år, og efterforskningen vedrører en overtrædelse af straffelovens §§ 237 eller 242-246, hvor personen eller en af dennes nærmeste er forurettet og den, der er mistænkt, er en af personens nærmeste, jf. § 745 e, stk. 1, nr. 2, litra b.

Det foreslås i § 745 e, stk. 1, nr. 2, litra b, at ændre »personens nærmeste.« til »personens nærmeste, eller«.

Dette er en konsekvensændring som følge af, at det foreslås at indsætte et nyt litra c i § 745 e, stk. 1, nr. 2.

Det foreslås således at indsætte et nyt § 745 e, stk. 1, nr. 2, litra c, hvorefter videoafhøring kan anvendes i sager, hvor personen er under 15 år, og efterforskningen vedrører en overtrædelse af straffelovens §§ 118 c-118 i, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 i, eller § 118 l.

Bestemmelsen indebærer, at vidner under 15 år i sager om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om

folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser vil kunne videoafhøres med henblik på anvendelse af optagelsen som bevis under hovedforhandlingen.

Til nr. 9 (§ 745 e, stk. 1, nr. 5)

Efter retsplejelovens § 745 e, stk. 1, kan politiets afhøring af en person optages på video med henblik på anvendelse af optagelsen som bevis under hovedforhandlingen efter § 872 (videoafhøring) i visse tilfælde. Efter § 745 e, stk. 1, nr. 5, kan videoafhøring anvendes i sager, hvor personen er 15 år eller derover, og efterforskningen vedrører en overtrædelse af straffelovens § 216 eller § 225, jf. § 216, hvor personen er forurettet.

Det foreslås i retsplejelovens § 745 e, stk. 1, nr. 5, efter »§ 216 eller § 225, jf. § 216,« at indsætte »eller en overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af § 216 eller § 225, jf. § 216,«.

Forslaget vil medføre, at forurettede over 15 år i sager om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, visse krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og visse krigsforbrydelser kan videoafhøres med henblik på anvendelse af optagelsen som bevis under hovedforhandlingen, hvis forbrydelsen indebærer en seksualforbrydelse omfattet af § 216 eller § 225, jf. § 216.

Til nr. 10 (§ 783, stk. 2)

Det følger af retsplejelovens § 783, stk. 1, at indgreb i meddelelseshemmeligheden sker efter rettens kendelse. I kendelsen anføres de telefonnumre, lokaliteter, adressater eller forsendelser, som indgrebet angår, jf. dog stk. 2. Endvidere anføres de konkrete omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at betingelserne for indgrebet er opfyldt. Kendelsen kan til enhver tid omgøres.

Det følger endvidere af retsplejelovens § 783, stk. 2, 1. pkt., at når efterforskningen angår en overtrædelse af straffelovens kapitel 12 (landsforræderi og andre forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed) eller 13 (forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder, terrorisme m.v.) eller §§ 123 (vidnetrusler) eller 180 (ildspåsættelse), § 183, stk. 2 (sprængning m.v. med fare for liv), §§ 191 (narkotikaforbrydelser), 191 a (kvalificeret handel med dopingmidler) eller 192 a (overtrædelse af lovgivning om våben og eksplosivstoffer), § 233, stk. 1 (rufferi), §§ 237 (drab) eller 245 (grov vold), § 246, jf. § 245 (grov vold med døden til følge), § 252, stk. 1 (fareforvoldelse), § 261, stk. 2 (langvarig frihedsberøvelse m.v.), §§ 262 a (menneskehandel) eller 262 b (menneskeudnyttelse), § 286, jf. § 276 (tyveri af særlig grov beskaffenhed), §§ 288 (røveri) eller 289 (særligt grov overtrædelse af skattelovgivningen m.v.), § 289, jf. § 289 a (EU-svig af særlig grov karakter), eller § 290 a, stk. 2 (hvidvask af særlig grov beskaffenhed), kan der i rettens kendelse i medfør af § 780, stk. 1, nr. 1 eller 3, ud over bestemte telefonnumre anføres den person, som indgrebet angår (den mistænkte). I så fald skal politiet snarest muligt efter udløbet af det tidsrum, inden for hvilket indgrebet kan foretages, underrette retten om de telefonnumre, som indgrebet har været rettet imod, og som ikke er anført i kendelsen. Hvis særlige forhold taler for det, skal underretning efter 2. pkt. ske senest 24 timer efter indgrebets iværksættelse. Underretning efter 2. og 3. pkt. skal indeholde en angivelse af de bestemte grunde, der er til at antage, at der fra de pågældende telefonnumre gives meddelelser til eller fra den mistænkte. Retten underretter den beskikkede advokat, jf. § 784, stk. 1, der herefter kan indbringe spørgsmålet om lovligheden af indgrebet for retten. Retten træffer afgørelse ved kendelse. Burde indgrebet efter rettens opfattelse ikke være foretaget, skal retten give meddelelse herom til Rigsadvokaten. Indgreb, der efter rettens opfattelse ikke burde være foretaget af Politiets Efterretningstjeneste, indberettes til Justitsministeriet. Den foreslåede bestemmelse omhandler såkaldt kendelse på person, hvor retskendelsen

om telefonaflytning eller teleoplysning ud over bestemte telefonnumre også kan angive den person, som indgrebet angår.

Det foreslås i retsplejelovens § 783, stk. 2, 1. pkt., at ændre »kapitel 12 eller 13« til »kapitel 12-13 a«.

Det indebærer, at der vil kunne foretages indgreb i meddelelseshemmeligheden i form af kendelse på person, når efterforskningen angår en overtrædelse af det foreslåede kapitel 13 a i straffeloven, jf. lovforslagets § 1, nr. 6, det vil sige aggressionsforbrydelser, folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur.

Til nr. 11 (§ 791 d, stk. 1)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 791 d, stk. 1, kan der ske blokering af en hjemmeside, hvis der er grund til at antage, at der fra hjemmesiden begås en overtrædelse af straffelovens §§ 114-114 i (terrorisme), 119 (vold m.v. mod person i offentlig tjeneste eller hverv) eller 119 a (angreb med genstande mod person i offentlig tjeneste eller hverv), § 263, stk. 1 (hacking), § 263 a (udbredelse af adgangsmiddel til datasystem m.v.), § 264 d, stk. 2 (videregivelse af meddelelser eller billeder af private forhold under særligt skærpende omstændigheder), eller §§ 279 (bedrageri), 279 a (databedrageri), 281 (afpresning), 290 (hæleri), 290 a (hvidvask), 300 a (groft uagtsomt bedrageri) eller 301 (uberettiget anvendelse af genererede betalingskortnumre m.v.).

Med forslaget indsættes i retsplejelovens § 791 d, stk. 1, en henvisning til de foreslåede bestemmelser om aggressionsforbrydelser, folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur samt kommandoansvar for underordnede overtrædelse af bestemmelserne om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser i straffelovens §§ 118 b-118 i, § 118 j, jf. §§ 118 b-118 i, og § 118 l.

Det vil indebære, at en hjemmeside vil kunne blokeres, hvis der er grund til at antage, at der fra hjemmesiden begås aggressionsforbrydelser, folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser eller tortur. Det kunne eksempelvis være tilskyndelse til folkedrab efter det foreslåede § 118 c, stk. 2, i straffeloven, hvis det sker fra en hjemmeside. For de øvrige forbrydelser vil blokering af en hjemmeside særligt kunne være relevant i tilfælde, hvor den strafbare handling begået fra en hjemmeside består i at have medvirket til en forbrydelse, herunder opfordring til visse krigsforbrydelser som eksempelvis voldtægt efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 4, eller hvervning af et barn under 15 år til tjeneste i væbnede styrker efter det foreslåede § 118 e, stk. 1, nr. 6.

Til nr. 12 (§ 799, stk. 1)

Det følger af retsplejelovens § 799, stk. 1, at såfremt det er af afgørende betydning for efterforskningen, at ransagningen foretages, uden at den mistænkte eller andre gøres bekendt hermed, kan retten, hvis efterforskningen angår en forsætlig overtrædelse af straffelovens kapitel 12 eller 13 eller en overtrædelse af straffelovens § 125 a (menneskesmugling), § 180 (ildspåsættelse med fare for liv), § 183, stk. 1 og 2 (sprængning, spredning af skadevoldende luftarter m.v.), § 183 a (ved tvang overtager kontrol med luftfartøj m.v.), § 186, stk. 1 (fareforvoldelse for liv og sundhed), § 187, stk. 1 (udbredelse af gift m.v.), § 191 (narkotikaforbrydelser), § 192 a (overtrædelse af lovgivning om våben og eksplosivstoffer), § 192 b, stk. 1-3 (skadeforvoldelse ved besiddelse m.v. af radioaktive stoffer), § 235 (udbredelse af seksuelt materiale af personer under 18 år), § 237 (drab), § 262 a (menneskehandel), 262 b (menneskeudnyttelse), § 286, stk. 1, jf. § 276 (tyveri af særlig grov beskaffenhed, § 286, stk. 1, jf. § 276 a (indbrudstyveri af særlig grov beskaffenhed), § 286, stk. 2, jf. § 279 (bedrageri af særlig grov beskaffenhed), § 286, stk. 2, jf. § 279 a (databedrageri af særlig grov beskaffenhed), §§ 288 (røveri) eller 289 (særligt grov overtrædelse af skattelovgivningen m.v.), § 290, stk. 2, jf. stk. 1 (hæleri af særlig grov beskaffenhed), eller § 290 a, stk. 2, jf. stk. 1 (hvidvask af særlig grov beskaffenhed), ved kendelse træffe bestemmelse

herom og om, at reglerne i § 798, stk. 2, 1.-4. pkt., og stk. 3, fraviges. Dette gælder dog ikke med hensyn til ransagning af husrum, andre lokaliteter eller genstande, som nogen, der efter reglerne i § 170 er udelukket fra eller efter reglerne i § 172 er fritaget for at afgive forklaring som vidne i sagen, har rådighed over.

Det foreslås i retsplejelovens § 799, stk. 1, at ændre »kapitel 12 eller 13« til »kapitel 12-13 a«.

Det indebærer, at der vil kunne foretages hemmelig ransagning i sager om overtrædelse af det foreslåede kapitel 13 a, jf. lovforslagets § 1, nr. 6, det vil sige aggressionsforbrydelser, folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur.

Til § 4

Det foreslås, at lov nr. 132 af 29. april 1955 om straf for folkedrab ophæves.

Dette er en konsekvensændring som følge af den foreslåede § 118 c om folkedrab. Der henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse.

Det følger af straffelovens § 3, stk. 1, 1. pkt., at er den ved en handlings påkendelse gældende straffelovgivning forskellig fra den, der gjaldt ved handlingens foretagelse, afgøres spørgsmålet om strafbarhed og straf efter den senere lov, dog at afgørelsen ikke derved må blive strengere end efter den ældre lov. Beror ophøret af lovens gyldighed på ydre, strafskylden uvedkommende forhold, bliver handlingen at bedømme efter den ældre lov, jf. § 3, stk. 1, 2. pkt.

Sager om folkedrab begået før lovens ikrafttræden vil derfor efter lovens ikrafttræden skulle afgøres efter det foreslåede § 118 c, stk. 1, om folkedrab (lovforslagets § 1, nr. 6), dog således at afgørelsen ikke herved må blive strengere end efter den hidtil gældende folkedrabslov. Det bemærkes i den forbindelse, at det foreslåede § 118 c, stk. 1, med en enkelt undtagelse svarer til folkedrabsloven.

Til § 5

Det foreslås, at lov nr. 310 af 25. april 2018 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt ophæves.

Dette er en konsekvensændring som følge af de foreslåede § 118 f, nr. 3 og 4, samt det foreslåede § 118 h, nr. 4. Der henvises til bemærkningerne til disse bestemmelser.

Det følger af straffelovens § 3, stk. 1, 1. pkt., at er den ved en handlings påkendelse gældende straffelovgivning forskellig fra den, der gjaldt ved handlingens foretagelse, afgøres spørgsmålet om strafbarhed og straf efter den senere lov, dog at afgørelsen ikke derved må blive strengere end efter den ældre lov. Beror ophøret af lovens gyldighed på ydre, strafskylden uvedkommende forhold, bliver handlingen at bedømme efter den ældre lov, jf. § 3, stk. 1, 2. pkt.

Sager om overtrædelser af lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt begået før lovens ikrafttræden vil derfor efter lovens ikrafttræden skulle afgøres efter de foreslåede bestemmelser i § 118 f, nr. 3 og 4, og § 118 h, nr. 4, jf. lovforslagets § 1, nr. 6, dog således, at afgørelsen ikke herved må blive strengere end efter lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt. Det bemærkes i den forbindelse, at de foreslåede bestemmelser i § 118 f, nr. 3 og 4, og § 118 h, nr. 4, svarer til indholdet af lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt.

Til § 6

Det foreslås i stk. 1, at loven træder i kraft den 1. januar 2025.

Det foreslås endvidere i *stk. 2*, at § 1, nr. 5, også finder anvendelse på lovovertrædelser, der er begået før lovens ikrafttræden, medmindre forældelse efter de hidtil gældende regler er indtrådt før lovens ikrafttræden.

Det foreslås i § 1, nr. 5, at straffelovens § 93 b, stk. 1, affattes således, at det kommer til at fremgå af bestemmelsen, at når en lovovertrædelse er omfattet af kapitel 13 a, indtræder forældelse ikke. For enkelte forbrydelser vil det betyde en ændring i den nugældende retstilstand, som indebærer, at forbrydelser, der i dag er forældelige, fremover vil blive uforældelige. Det foreslåede § 6, stk. 2, vil indebære, at ændringen af forældelsesreglen også vil finde anvendelse på lovovertrædelser, der er begået før lovens ikrafttræden, medmindre strafansvaret for disse lovovertrædelser allerede er forældet ved lovens ikrafttræden.

Til § 7

Det foreslås i *stk. 1*, at loven ikke skal gælde for Færøerne, men at § 2 ved kongelig anordning helt eller delvis kan sættes i kraft for Færøerne med de ændringer, som de færøske forhold tilsiger.

Det indebærer bl.a., at § 1 (ændringerne af straffeloven), § 3 (ændringerne af retsplejeloven) og § 4 (ophævelsen af folkedrabsloven) ikke vil gælde for Færøerne og ikke vil kunne sættes i kraft for Færøerne. Det skyldes, at Færøerne den 1. marts 2010 overtog lovgivningskompetencen på det strafferetlige område, og at der for Færøerne gælder en særlig retsplejelov.

Herudover indebærer det, at § 5 om ophævelse af lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt ikke vil gælde for Færøerne og ikke vil kunne sættes i kraft for Færøerne. Det skyldes, at loven ikke gælder for Færøerne og heller ikke kan sættes i kraft for Færøerne.

Militær straffelov, lov nr. 530 af 24. juni 2005, som ændret ved § 2 i lov nr. 494 af 17. juni 2008, § 1 i lov nr. 1550 af 19. december 2017 og § 4 i lov nr. 708 af 8. juni 2018, gælder ikke for Færøerne, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for denne landsdel med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger. Anordningshjemlerne er endnu ikke anvendt. Militær straffelov af 1973, jf. lovebekendtgørelse nr. 642 af 30. september 1987, er derfor fortsat gældende for Færøerne. Det foreslås på den baggrund, at lovens § 2 om ændring af militær straffelov af 2005 skal kunne sættes i kraft ved kongelig anordning.

Det foreslås i *stk. 2*, at loven ikke skal gælde for Grønland, men at §§ 2 og 4 ved kongelig anordning helt eller delvis kan sættes i kraft for Grønland med de ændringer, som de grønlandske forhold tilsiger.

Det indebærer bl.a., at § 1 (ændringerne af straffeloven) og § 3 (ændringerne af retsplejeloven) ikke vil gælde for Grønland og ikke vil kunne sættes i kraft for Grønland. Det skyldes, at der gælder en særlig kriminallov og retsplejelov for Grønland.

Herudover indebærer det, at § 5 om ophævelse af lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt ikke vil gælde for Grønland og ikke vil kunne sættes i kraft for Grønland. Det skyldes, at loven ikke gælder for Grønland og heller ikke kan sættes i kraft for Grønland.

Militær straffelov, lov nr. 530 af 24. juni 2005, som ændret ved § 2 i lov nr. 494 af 17. juni 2008, § 1 i lov nr. 1550 af 19. december 2017 og § 4 i lov nr. 708 af 8. juni 2018, gælder ikke for Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for denne landsdel med de afvigelser, som de særlige grønlandske forhold tilsiger. Anordningshjemlerne er endnu ikke anvendt. Militær straffelov af 1973, jf. lovebekendtgørelse nr. 642 af 30. september 1987, er derfor fortsat gældende for Grønland. Det foreslås på den baggrund, at lovens § 2 om ændring af militær straffelov af 2005 kan sættes i kraft ved kongelig anordning.

Folkedrabsloven gælder direkte for Grønland. Det foreslås derfor, at § 4 om ophævelse af folkedrabsloven

ikke skal gælde for Grønland, men ved kongelig anordning kan sættes i kraft for Grønland med de ændringer, som de grønlandske forhold tilsiger. I det omfang der måtte blive indført regler om folkedrab i den grønlandske kriminallov, vil folkeedrabsloven dermed kunne ophæves for Grønland ved anordning.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 1

I straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 434 af 25. april 2024, som ændret ved § 14 i lov nr. 481 af 22. maj 2024, § 2 i lov nr. 661 af 11. juni 2024 og § 1 i lov nr. 665 af 11. juni 2024, foretages følgende ændringer:

§ 7. Under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages inden for et fremmed myndighedsområde af en person, der på tidspunktet for sigtelsen har dansk indfødsret, er bosat i den danske stat eller har lignende fast ophold her i landet, hvis

- 1) ---
- 2) gerningsmanden også på gerningstidspunktet har den nævnte tilknytning her til landet og handlingen
 - a) omfatter seksuel udnyttelse af børn, menneskehandel eller kvindelig omskæring eller
 - b) er rettet mod nogen, der på gerningstidspunktet har den nævnte tilknytning her til landet.

Stk. 2 og 3. ---

§ 8 a. Under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages uden for den danske stat, når handlinger af den pågældende art er omfattet af statuten for Den Internationale Straffedomstol, hvis handlingen er foretaget af en person, der på tidspunktet for sigtelsen

1 og 2) ---

§ 93 b. Når en lovovertrædelse er omfattet af denne lovs § 157 a, indtræder forældelse ikke.

Stk. 2. ---

1. I § 7, stk. 1, nr. 2, litra a, ændres »omskæring eller« til: »omskæring,«.

2. I § 7, stk. 1, nr. 2, litra b, ændres »landet.« til: »landet, eller«.

3. I § 7, stk. 1, nr. 2, indsættes som litra c:
»c) er omfattet af § 118 b.«

4. I § 8 a ændres »handling af den pågældende art er omfattet af statuten for Den Internationale Straffedomstol« til: »handlingen er omfattet af §§ 118 c-118 j eller § 118 l«.

5. § 93 b, stk. 1, affattes således:
»Når en lovovertrædelse er omfattet af kapitel 13 a, indtræder forældelse ikke.«

6. Efter kapitel 13 indsættes:

»Kapitel 13 a
Visse internationale forbrydelser

§ 118 b. For aggressionsforbrydelse straffes den, som foretager en aggressionshandling, der efter sin karakter, grovhed og omfang udgør en åbenbar overtrædelse af FN-pagten.

Stk. 2. Ved en aggressionshandling forstås en stats brug af væbnet magt mod en anden stats suverænitet, territoriale integritet eller politiske uafhængighed eller på en måde, som i øvrigt er i strid med FN-pagten.

Stk. 3. Strafansvar for en aggressionsforbrydelse kan kun pålægges den, der kan udøve faktisk kontrol over eller styre en stats politiske eller militære handlinger.

§ 118 c. For folkedrab straffes den, som i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan foretager en eller flere af følgende handlinger:

- 1) Dræber et eller flere medlemmer af gruppen.
- 2) Påfører et eller flere medlemmer af gruppen alvorlig fysisk eller psykisk skade.
- 3) Påfører et eller flere medlemmer af gruppen livsvilkår, der sigter til at bevirke gruppens hele eller delvise fysiske ødelæggelse.
- 4) Pålægger foranstaltninger mod et eller flere medlemmer af gruppen, der sigter til at bevirke, at fødsler inden for gruppen forhindres.
- 5) Tvangsforflytter et eller flere af gruppens børn under 18 år til en anden gruppe.

Stk. 2. For tilskyndelse til folkedrab straffes den, som i den hensigt helt eller delvist at ødelægge en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan direkte og offentligt tilskynder nogen til at foretage en af handlingerne nævnt i stk. 1.

§ 118 d. For forbrydelser mod menneskeheden straffes den, der som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning foretager en eller flere af følgende handlinger:

- 1) Dræber en person.

2) Udrydder dele af en befolkning, herunder ved at påtvinge dele af en befolkning livsvilkår, der sigter til at bevirke, at befolkningen delvist udryddes.

3) Udsætter en person for slaveri.

4) Deporterer eller tvangsforflytter en befolkning i strid med folkeretten.

5) Fængsler eller på anden alvorlig måde berøver en person friheden i strid med folkeretten.

6) Påfører en person i vedkommendes varetægt eller kontrol stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse (tortur).

7) Udsætter en person for voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvangssterilisering eller anden form for seksuel eller reproduktiv vold af lignende grovhed.

8) Tvinger en person til at indgå ægteskab eller til en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller andet ægteskabslignende forhold med en anden person.

9) Udsætter et eller flere medlemmer af en identificerbar gruppe eller et identificerbart fællesskab for alvorlig berøvelse af grundlæggende menneskerettigheder på baggrund af race, nationalitet, etnicitet, køn, seksuel orientering, kulturelt eller religiøst tilhørsforhold, politisk overbevisning eller andre grunde, der er almindeligt anerkendte som værende i strid med folkeretten (førfølgelse).

10) Anholder, tilbageholder eller bortfører en person og nægter at anerkende frihedsberøvelsen eller at give informationer om, hvad der er sket eller vil ske med denne person, eller personens opholdssted, når handlingen er udført for at unddrage den pågældende fra retsbeskyttelse og er udført på vegne af eller med samtykke, støtte eller tilladelse fra en stat eller organisation (tvangsforsvinding).

11) Foretager en umenneskelig handling af samme eller lignende karakter som de handlinger, der er omfattet af nr. 1-10, inden for rammen af et institutaliseret regime baseret på en racemæssig gruppes systematiske undertrykkelse af og dominans over en eller flere andre racemæssige grupper og med den hensigt at opretholde regimet (apartheid).

12) Foretager en anden umenneskelig handling af lignende karakter, der forårsager stor fysisk eller psykisk lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred.

§ 118 e. For krigsforbrydelser mod personer straffes den, der i tilknytning til en væbnet konflikt foretager én eller flere af følgende handlinger:

- 1) Dræber en beskyttet person.
- 2) Påfører en beskyttet person
 - a) stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse med det formål at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen, med det formål at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, på baggrund af enhver form for forskelsbehandling eller på baggrund af et formål af lignende karakter (tortur),
 - b) stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse (umenneskelig behandling) eller
 - c) stor fysisk eller psykisk smerte eller lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred.
- 3) Udsætter en beskyttet person for slaveri.
- 4) Udsætter en beskyttet person for voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvangssterilisering eller anden form for seksuel eller reproduktiv vold af lignende grovhed.
- 5) Tager en beskyttet person som gidsel.
- 6) Indkalder eller hverver et barn under 15 år til tjeneste i væbnede styrker eller grupper eller bruger et barn under 15 år til aktiv deltagelse i fjendtligheder.
- 7) Udsætter en beskyttet person for et medicinsk, biologisk eller videnskabeligt forsøg, der medfører død eller alvorlig fare for personens liv eller helbred.
- 8) Deporterer, tvangsforflytter eller frihedsberøver en beskyttet person i strid med den humanitære folkeret.
- 9) Idømmer eller iværksætter en straf over for en beskyttet person i strid med retten til en retfærdig rettergang efter den humanitære folkeret.
- 10) Groft krænker en beskyttet eller afdød persons værdighed ved ydmygende, nedværdigende eller anden krænkende behandling.
- 11) Skader en modstander, der har overgivet sig betingelsesløst eller er ukampdygtig, eller en parlamentær.
- 12) Erklærer modpartens borgeres rettigheder og adgang til sagsanlæg for ophævet, midlertidigt sus-

penderet eller udelukket fra at blive gjort gældende ved domstolene.

Stk. 2. For krigsforbrydelser mod personer straffes også den, der i tilknytning til en international væbnet konflikt foretager en eller flere af følgende handlinger:

- 1) Overfører en del af sin egen civilbefolkning til et besat område.
- 2) Tvinger en statsborger af modparten til at deltage i kamphandlinger mod sit eget land.
- 3) Tvinger en beskyttet person til at gøre tjeneste i en fjendtlig magts styrker.

Stk. 3. Ved beskyttet person forstås en person, der ikke eller ikke længere tager direkte del i fjendtlighederne, eller som i øvrigt er beskyttet efter den humanitære folkeret.

§ 118 f. For krigsforbrydelser mod ejendom straffes den, der i tilknytning til en væbnet konflikt foretager én eller flere af følgende handlinger:

- 1) Plyndrer.
- 2) Beslaglægger, konfiskerer, ødelægger eller tilegner sig ejendom, når handlingen ikke er retfærdiggjort af tvingende militær nødvendighed.
- 3) Ødelægger eller tilegner sig kulturværdier i stort omfang i strid med UNESCO-konvention af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt og dennes 2. protokol.
- 4) Plyndrer, begår tyveri af eller udfører hærværk mod eller uretmæssigt anvender kulturværdier i strid med UNESCO-konventionen af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt og dennes 2. protokol.

§ 118 g. For krigsforbrydelser mod humanitære indsatser eller kendemærker straffes den, der i tilknytning til en væbnet konflikt foretager én eller flere af følgende handlinger:

- 1) Angriber personel, installationer, materiel, enheder eller befordringsmidler, der er involveret i humanitære indsatser eller fredsbevarende missioner i overensstemmelse med FN-pagten eller lignende internationale fredsbevarende missioner, og som er berettiget til beskyttelse efter den humanitære folkeret.

2) Angriber personel, bygninger, materiel eller sanitetsenheder eller -transporter, der i overensstemmelse med den humanitære folkeret anvender et af Genève-konventionernes, herunder disses tillægsprotokollers, beskyttede kendemærker eller emblemer eller anden identifikationsmetode.

3) Misbruger parlamentærflag, fjendens flag, FN-flag eller militære symboler eller uniformer eller Genève-konventionernes, herunder disses tillægsprotokollers, beskyttede kendemærker, hvor misbruget uagtsomt har dødt eller alvorlig personskade til følge.

§ 118 h. For krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmetoder straffes den, der i tilknytning til en væbnet konflikt foretager én eller flere af følgende handlinger:

1) Målrætter angreb mod civilbefolkningen som sådan eller mod civile, der ikke tager direkte del i fjendtlighederne.

2) Udsulter civile som kampmetode ved at fratage, unddrage eller nægte dem adgang til mad eller genstande, der er uundværlige for deres overlevelse, herunder ved at forhindre nødhjælpsforsyninger i at komme frem.

3) Angriber civile ejendomme eller genstande, inklusive bygninger, der anvendes til religion, uddannelse, kunst, videnskab eller velgørende formål, eller historiske mindesmærker, hospitaler eller områder, hvor syge og sårede opsamles, når de nævnte ejendomme eller genstande, bygninger, mindesmærker eller områder ikke udgør militære mål.

4) Angriber kulturværdier under beskyttelse eller forhøjet beskyttelse eller anvender kulturværdier under forhøjet beskyttelse eller deres umiddelbare omgivelser til støtte for militær aktion i strid med UNESCO-konvention af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt og dennes 2. protokol.

5) Dræber eller sårer en modstander ved at besvige denne til at tro, at gerningspersonen har ret til beskyttelse.

6) Beordrer eller truer med, at der ikke vil blive vist nåde.

7) Angriber med viden om, at det vil forårsage vilkårlig skade på civile personer eller tab af deres

liv, skade på civile ejendomme eller genstande eller udbredt, langvarig og alvorlig skade på naturmiljøet, der klart overstiger den forventede konkrete og direkte militære fordel.

8) Anvender tilstedeværelsen af en beskyttet person, jf. § 118 e, stk. 3, til at opnå, at visse steder, områder eller væbnede styrker ikke kan gøres til militære mål.

9) Angriber byer, landsbyer, boliger eller bygninger, der ikke forsvares, og som ikke udgør militære mål.

§ 118 i. For krigsforbrydelser ved anvendelse af forbudte kampmidler straffes den, der i tilknytning til en væbnet konflikt anvender et eller flere af følgende kampmidler:

1) Gift eller giftige våben.

2) Biologiske eller kemiske våben.

3) Projektiler, der nemt udvides eller udflades i den menneskelige krop.

4) Våben, hvis primære våbenvirkning er at påføre den menneskelige krop skade ved sprængstykker, som ikke kan opfanges ved en røntgenundersøgelse.

5) Laservåben, der er specifikt designet til som dets eneste eller en af dets våbenvirkninger at forårsage permanent blindhed.

§ 118 j. En militær eller civil leder eller en person, der faktisk handler som sådan, straffes for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser, hvis personer under vedkommendes myndighed og kontrol begår en forbrydelse som nævnt i §§ 118 c-118 i, og forbrydelsen er en følge af, at lederen ikke har udøvet behørig kontrol over dem, hvis

1) lederen vidste eller burde have vidst, at personerne under vedkommendes myndighed og kontrol havde påbegyndt en sådan forbrydelse, eller at den var umiddelbart forestående, og

2) lederen undlod at iværksætte nødvendige og rimelige tiltag, som stod i vedkommendes magt, for at hindre eller standse forbrydelsen, eller undlod at rapportere forholdet til en kompetent myndighed for strafforfølgning.

§ 118 k. Overtrædelse af § 118 b, § 118 c, stk. 1, § 118 d eller § 118 j, jf. § 118 b, § 118 c, stk. 1, eller § 118 d, straffes med fængsel indtil på livstid.

Stk. 2. Overtrædelse af §§ 118 e, 118 h eller 118 i eller § 118 j, jf. §§ 118 e, 118 h eller 118 i, straffes med fængsel indtil 16 år.

Stk. 3. Overtrædelse af § 118 c, stk. 2, § 118 f, § 118 g eller § 118 j, jf. § 118 c, stk. 2, § 118 f eller § 118 g, straffes med fængsel indtil 12 år.

Stk. 4. Straffen for overtrædelse af §§ 118 e, 118 g, 118 h eller 118 i eller § 118 j, jf. §§ 118 e, 118 g, 118 h eller 118 i, kan stige indtil fængsel på livstid, når overtrædelsen er af særlig grov beskaffenhed, herunder når overtrædelsen omfatter drab.

Stk. 5. Ved fastsættelsen af straffen for overtrædelse af §§ 118 e-118 i eller § 118 j, jf. §§ 118 e-118 i, skal det i almindelighed indgå som en skærpende omstændighed, at handlingen er begået som led i en plan eller politik eller som led i omfattende forbrydelser af nævnte art.

Stk. 6. §§ 118 d-118 i finder også anvendelse på handlinger foretaget før den 1. januar 2025, hvis handlingen kan straffes efter regler, som var gældende på gerningstidspunktet, og handlingen efter folkeretten udgjorde en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse på gerningstidspunktet. Straffen kan ikke overskride den straf, som ville være blevet idømt efter de på gerningstidspunktet gældende bestemmelser, som handlingen kan straffes efter.

§ 118 l. For tortur straffes med fængsel indtil 12 år den, der virker i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hvern eller som udøver en funktion, der svarer til eller kan ligestilles hermed, og som påfører en anden person stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, eller som opfordrer til, samtykker i eller på lignende måde indvilliger i, at en sådan smerte eller lidelse påføres af en tredjeperson

1) for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen,

2) for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget,

3) på baggrund af enhver form for forskelsbehandling, herunder den pågældendes køn, race, hudfarve,

§ 157 a. Ved fastsættelse af straf for en overtrædelse af denne lov skal det indgå som en skærpende omstændighed, at overtrædelsen er begået ved tortur.

Stk. 2. Overtrædelsen anses for begået ved tortur, hvis den er begået i udøvelsen af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv ved at tilføje en anden person skade på legeme eller helbred eller stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse

1) for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen,

2) for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget eller

3) på grund af den pågældendes politiske overbevisning, køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering.

§ 157 b. Bestemmelserne i §§ 145-157 gælder tilsvarende i udøvelse af udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, hvis handlingen er omfattet af § 157 a.

§ 10 a. Når en lovovertrædelse er omfattet af denne lovs § 27 a, indtræder forældelse ikke.

§§ 11-27. ---

§ 27 a. Ved fastsættelse af straf for en overtrædelse af denne lov skal det indgå som en skærpende omstændighed, at overtrædelsen er begået ved tortur.

Stk. 2. Overtrædelsen anses for begået ved tortur, hvis den er begået i udøvelsen af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv ved

nationale eller etniske oprindelse, politiske overbevisning, sociale status, handicap, tro, seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk eller kønskarakteristika, eller

4) på baggrund af et formål af lignende karakter.«

7. §§ 157 a og 157 b ophæves.

§ 2

I militær straffelov, lov nr. 530 af 24. juni 2005, som ændret ved § 2 i lov nr. 494 af 17. juni 2008, § 1 i lov nr. 1550 af 19. december 2017 og § 4 i lov nr. 708 af 8. juni 2018, foretages følgende ændring:

1. §§ 10 a og 27 a ophæves.

at tilføje en anden person skade på legeme eller helbred eller stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse

1) for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen,

2) for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget eller

3) på grund af den pågældendes politiske overbevisning, køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering.

§ 3

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 250 af 4. marts 2024, som ændret senest ved § 2 i lov nr. 665 af 11. juni 2024, foretages følgende ændringer:

§ 29 a. I sager om overtrædelse af straffelovens § 210, § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1, lukkes dørene under den forurettedes forklaring, når den pågældende anmoder om det. Det samme gælder i sager om overtrædelse af straffelovens § 225, jf. § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1.

Stk. 2 og 3. ---

§ 334 a. Der tilkommer den advokat, som forud for eventuel anmeldelse til politiet vejleder forurettede i sager om overtrædelse af straffelovens §§ 210 eller 216-223, § 225, jf. §§ 216-223, eller §§ 231 eller 232, et salær og eventuel godtgørelse, jf. § 741 a, stk. 4.

Stk. 2. ---

§ 741 a. I sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 119, § 119 b, § 123, § 210, §§ 216-223, § 225, jf. §§ 216-223, §§ 231 og 232, § 237, jf. § 21, §§ 242-246, §§ 249 og 250, § 252, stk. 2, §§ 260-262 b eller § 288, beskikkes retten en advokat for den, der er forurettet ved lovovertrædelsen, når den pågældende fremsætter begæring om det, jf. dog stk. 2 og 3.

1. I § 29 a, stk. 1, indsættes som 3. pkt.:

»Det samme gælder endvidere i sager om overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i 1. og 2. pkt.«

2. I § 334 a, stk. 1, ændres »sager om overtrædelse af straffelovens §§ 210 eller 216-223, § 225, jf. §§ 216-223, eller § 232« til: »de sager, der er nævnt i § 741 a, stk. 4«, og », jf. § 741 a, stk. 4« udgår.

3. I § 741 a, stk. 1, indsættes efter »straffelovens«: »§§ 118 c-118 i, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 i, § 118 l,«.

Stk. 2. I sager om overtrædelse af straffelovens § 210, § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1, skal beskikkelse ske, medmindre den pågældende efter at være vejledt om retten til beskikkelse af advokat frabeder sig det. Den forurettede skal have lejlighed til at tale med en advokat før politiets afhøring af forurettede, medmindre den pågældende efter at være blevet vejledt frabeder sig det. Det samme gælder i sager om overtrædelse af § 225, jf. § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1.

Stk. 3. ---

Stk. 4. I sager om overtrædelse af straffelovens §§ 210 eller 216-223, § 225, jf. §§ 216-223, eller §§ 231 eller 232 har den forurettede ret til en vederlagsfri samtale med en advokat forud for eventuel anmeldelse til politiet.

Stk. 5-7. ---

§ 741 c. ---

Stk. 1-3. ---

Stk. 4. Retten meddeler advokaten udskrift af dommen. Advokaten må ikke overlevere udskriften til den forurettede uden rettens samtykke. I sager om overtrædelse af straffelovens §§ 210 eller 216-223, § 225, jf. §§ 216-223, eller §§ 231 eller 232 har den forurettede ret til en vederlagsfri samtale med den beskikkede advokat efter sagens eller retshandlingens afslutning.

Stk. 5. ---

4. I § 741 a, stk. 2, indsættes som 4. pkt.:

»Det samme gælder endvidere i sager om overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i 1. og 3. pkt.«

5. I § 741 a, stk. 4, indsættes som 2. pkt.:

»Det samme gælder i sager om overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i 1. pkt.«

6. I § 741 c, stk. 4, indsættes som 4. pkt.:

»Det samme gælder i sager om overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af de bestemmelser, der er nævnt i 3. pkt.«

§ 745 e. Politiets afhøring af en person kan optages på video med henblik på anvendelse af optagelsen som bevis under hovedforhandlingen efter § 872 (videoafhøring) i følgende tilfælde:

- 1) Personen er under 13 år.
- 2) Personen er under 15 år, og efterforskningen vedrører en overtrædelse af
 - a) straffelovens § 210 eller kapitel 24 eller
 - b) straffelovens §§ 237 eller 242-246, hvor personen eller en af dennes nærmeste er forurettet og den, der er mistænkt, er en af personens nærmeste.

3 og 4) ---

- 5) Personen er 15 år eller derover, og efterforskningen vedrører en overtrædelse af straffelovens § 216 eller § 225, jf. § 216, hvor personen er forurettet.

Stk. 2-4. ---

§ 783. ---

Stk. 2. Angår efterforskningen en overtrædelse af straffelovens kapitel 12 eller 13 eller §§ 123 eller 180, § 183, stk. 2, §§ 191, 191 a eller 192 a, § 233, stk. 1, §§ 237 eller 245, § 246, jf. § 245, § 252, stk. 1, § 261, stk. 2, §§ 262 a eller 262 b, § 286, stk. 1, jf. § 276, §§ 288 eller 289, § 289, jf. § 289 a, eller § 290 a, stk. 2, kan der i rettens kendelse i medfør af § 780, stk. 1, nr. 1 eller 3, ud over bestemte telefonnumre anføres den person, som indgrebet angår (den mistænkte). I så fald skal politiet snarest muligt efter udløbet af det tidsrum, inden for hvilket indgrebet kan foretages, underrette retten om de telefonnumre, som indgrebet har været rettet imod, og som ikke er anført i kendelsen. Hvis særlige forhold taler for det, skal underretning efter 2. pkt. ske senest 24 timer efter indgrebets iværksættelse. Underretning efter 2. og 3. pkt. skal indeholde en angivelse af de bestemte grunde, der er til at antage, at der fra de pågældende telefonnumre gives meddelelser til eller fra den mistænkte. Retten underretter den beskikkede advokat,

7. I § 745 e, stk. 1, nr. 2, litra b, ændres »personens nærmeste.« til: »personens nærmeste, eller«.

8. I § 745 e, stk. 1, nr. 2, indsættes som *litra c*:

»c) straffelovens §§ 118 c-118 i, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 i, eller § 118 l.«

9. I § 745 e, stk. 1, nr. 5, indsættes efter »§ 216 eller § 225, jf. § 216,«: »eller en overtrædelse af §§ 118 c-118 e eller 118 g, § 118 j, jf. §§ 118 c-118 e eller 118 g, eller § 118 l, som indebærer en handling, der er omfattet af § 216 eller § 225, jf. § 216,«.

10. I § 783, stk. 2, 1. pkt., ændres »kapitel 12 eller 13« til: »kapitel 12-13 a«.

jf. § 784, stk. 1, der herefter kan indbringe spørgsmålet om lovligheden af indgrebet for retten. Retten træffer afgørelse ved kendelse. Burde indgrebet efter rettens opfattelse ikke være foretaget, skal retten give meddelelse herom til Rigsadvokaten. Indgreb, der efter rettens opfattelse ikke burde være foretaget af Politiets Efterretningstjeneste, indberettes til Justitsministeriet.

Stk. 3-5. ---

§ 791 d. Der kan ske blokering af en hjemmeside, hvis der er grund til at antage, at der fra hjemmesiden begås en overtrædelse af straffelovens §§ 114-114 i, 119 eller 119 a, § 263, stk. 1, § 263 a, § 264 d, stk. 2, eller §§ 279, 279 a, 281, 290, 290 a, 300 a eller 301.

Stk. 2-6. ---

§ 799. Såfremt det er af afgørende betydning for efterforskningen, at ransagningen foretages, uden at den mistænkte eller andre gøres bekendt hermed, kan retten, hvis efterforskningen angår en forsætlig overtrædelse af straffelovens kapitel 12 eller 13 eller en overtrædelse af straffelovens § 125 a, § 180, § 183, stk. 1 og 2, § 183 a, § 186, stk. 1, § 187, stk. 1, § 191, § 192 a, § 192 b, stk. 1-3, § 235, § 237, § 262 a, 262 b, § 286, stk. 1, jf. § 276, § 286, stk. 1, jf. § 276 a, § 286, stk. 2, jf. § 279, § 286, stk. 2, jf. § 279 a, §§ 288 eller 289, § 290, stk. 2, jf. stk. 1, eller § 290 a, stk. 2, jf. stk. 1, ved kendelse træffe bestemmelse herom og om, at reglerne i § 798, stk. 2, 1.-4. pkt., og stk. 3, fraviges. Dette gælder dog ikke med hensyn til ransagning af husrum, andre lokaliteter eller genstande, som nogen, der efter reglerne i § 170 er udelukket fra eller efter reglerne i § 172 er fritaget for at afgive forklaring som vidne i sagen, har rådighed over.

Stk. 2 og 3. ---

11. I § 791 d, stk. 1, indsættes efter »straffelovens §§ 114-114 i,«: »§§ 118 b-118 i, § 118 j, jf. §§ 118 b-118 i, §§ 118 l,«.

2. I § 799, stk. 1, ændres »kapitel 12 eller 13« til: »kapitel 12-13 a«.

§ 4

Lov nr. 132 af 29. april 1955 om straf for folkedrab ophæves.

§ 5

Lov nr. 310 af 25. april 2018 om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt ophæves.